

SARA

ROMAN

AF

KRISTOFER JANSON

CHRISTIANIA OG KJØBENHAVN
ALB. CAMMERMEYERS FORLAG
1891

KRISTIANIA — CENTRALTRYKKERIET

I.

Hun var født saa ærbart og regelret som nogen i de forenede Stater. Ægteskabet mellem Faderen og Moderen foregik paa tyvende Søndag efter Trefoldighed, var beseglet baade med Præstens og Klokkerens Underskrift, var høitideligholdt med et forfærdelig kjedeligt Bryllup, hvor Gjæsterne sad stive opefter Væggen, naar de ikke netop sang paa sine lange, drøvelige Salmer, og hvor de ved Siden af, hviskende Sladderhistorier om sine Naboer, talte om Syndens Vederstyggelighed og Gjenfødelsens Herlighed. Bruden havde havt det sursøde Udtryk, som en ægte luthersk Brud bør have, naar hun faar høre, at hun skal føde sine Børn med Smerte og være sin Mand underdanig, og Brudgommen saa forstenet og død ud, som det sig hør og bør en Mand, der er afdød fra denne Verden, og indtræder i den hellige Ægtestand ligesom man opfylder enhver anden Pligt i

Livet, fordi det er en Herren velbehagelig Stand, og fordi man trænger nogen at tage vare paa Husholdningen, og en Kone i saa Tilfælde er det billigste. Og Aarsdagen efter Brylluppet blev den første Lille baaren til Daaben, ekspederet pligtmæssigt ind i denne Verden uden nogen Lidenskab og kaldet Sara, ventelig fordi hun i sin Tid ved Navnet skulde mindes om, at hun havde at være sin Abraham underdanig i alle Ting. Faderen var Farmer og boede i Wisconsin i et gammelt Setlement i en deilig Egn med bølgende Høie og Skogaaser mellem frodige Marker og Agre. Han var en flittig og stille Mand, som gjorde sit Dagverk uden Vrøvl, og forresten læste i Bibelen og de gudelige Blade, som hans Samfund udgav. Med sin Hustru talte han aldrig om andet end Poteter, Griser, Kjør og Skrifsteder. Thi han hørte til Hauges Samfund, som betragter al anden Literatur, end netop hvad der sorterer ind under Guds Ord, for skadelig og syndig, og som derved arbeider kraftigt og heldigt paa at holde Uvidenheden vedlige og Intelligensen tilbage hos de norske Indvandrede. Tiltrods for det forstenede Udtryk i hans Ansigt, maatte han kaldes en vakker Mand. Panden var hvælvet og af ædel Form, og under de sorte,

stærkt haarede Øienbryn luede der nogle mørke Øine, der laa dybt inde i sine Hulninger. Der var dem, som havde seet disse Øine sprude Ild, naar han i gamle Dage holdt sine voldsomme Bodsprædikener, hvor det flammede og røg med Beg og Svovl. Nu gik det sjeldnere paa, og til daglig Brug var der over disse Øine ogsaa det samme tilslørede Udtryk som over hele Manden ellers. Haakon Holte havde sluttet sine Opbyggelser, var bleven en tam, men trofast Medhjælper af Præsten, og talte ikke stort. Men det blege, sortsmuskede Ansigt med den lidt grove, store Mund med fyldige Læber tydede paa en dulgt Voldsomhed, var et forræderisk Dække over en Vulkan, der blev holdt i Tømme ved en overlegen Viljekraft, en kunstig Selvbeherskelse, der var bleven til Vane.

Hans Ægteskab var et Fornuftgiftermaal, og Bruden var ogsaa lidet tiltrækkende. Ude af sin første Ungdom havde hun faaet dette Udtryk af grætten Resignation, der tyder paa en gjennemgaaet Skuffelse. Hun havde og det gammelsure Navn Ketura, som passede udmærket og røbede, at hun maatte være fra Stavangerkanten. Det sursøde Præg paa hendes Ansigt, som havde været saa synbart Bryllupsdagen, viste sig at

være hendes naturlige Udtryk og et sandt Udslag af hendes Sind. Hun levede i Jammerdalen, og følgelig var det hendes Pligt at grine paa alting. Hendes lidt gulagtige og fregnede Hud tydede paa, at hun led af et Leveronde, der jevnt følges af slet Humør. Men et Pligt- og Ordensmenneske var hun, og hendes Tjenere gruede for hende som for Satan selv. Det var ikke muligt at kunne sluske med noget; hendes aarvaagne Øie opdagede hver Feil, som blev gjort, og hun lod ikke vedkommende dø i Synden. Et saadant Menneske er en ubetalelig Skat paa en Gaard, og det var ogsaa paa Grund af disse Egenskaber, hendes Mand havde taget hende. Og saa hørte hun jo til samme Samfund, kunde sukke med ham og læse og bede med ham og se ned paa al Livsglæde som passende for denne Verdens Børn. Hendes Grinerier led ikke han saameget under som Tjenerne; thi han var mest ude om Dagen. Men paa Klokkeslaget stod hans Mad fiks og færdig, rent og godt tillavet. Mod ham var hun blot den dydige, pligttro Ægtehustru, der var villig til at lage Mad og føde Børn med samme Sindsro, eftersom det var Guds Vilje.

Er der Mennesker, som er lidet skikkede til at opdrage Børn, saa er det disse; thi der er

ikke Spor af Barnlighed eller Forstaaelse af Barnenaturen hos dem. Alle Livsyttringer af naturlig Glæde betragter de som Synd, og Børn behandles som de var voksne Mennesker. Hun fik ogsaa kjende det stakkars Sara. Den mindste spillende Livsyttring af det livlige Barn blev stanset og dæmpet med Skjænd; Legen skulde være sedat og fornuftig, og i Særdeleshed maatte hun ikke le. Legekammeraterne, som tilhørte «denne Verdens Børn», blev strængt holdte fra hende, og hun havde mest at stulle med sig selv. Der var en liden, indgittret Have om Huset, og udenfor den fik hun ikke komme. Saa stod hun da mangen Gang med det lille Ansigt presset mod Spilerne og saa paa den store Verden, som laa der udenfor, hvor Børn legte og lo og hoppede, og hvor Læs og Reisende kjørte forbi. De var «Verdens Børn», og hun var «Guds Barn», og hun kom til det Resultat af sine Selvbetragtninger — thi ensomme Børn lærer tidligt at ræsonnere — at «Verdens Børn» var dem, som havde det morsomt, mens «Guds Børn» var dem, som havde det kjedeligt her nede paa Jorden. Men saa fik jo ikke Verdensbørnene heller, naar de var døde, sidde paa Guldskyer og blæse i Trompet, eller synge sammen med Englene og

vifte med Palmegrene. Og dog bankede hendes lille Barnehjerte af Lyst til at komme ud mellem «Verdens Børn». Guldskyen og Trompeten hinsides havde ingen Tillokkelse for hende, især naar Moderen ogsaa skulde være mellem dem, som sad og blæste. Saa hørte hun pludselig Moderens skarpe Stemme kalde paa sig: «Sara! Sara!» — Blodet fór til Ansigtet; thi nu vidste hun, at hun havde syndet med sine Tanker. Sara lærte formelig at hade sin Mor. Alt, hvad der var kjedeligt og grinete, satte hun i Forbindelse med Moderen. Skjænd og Klaps og Ørefigen og Rettelser — det var alt, hvad Moderens Skikkelse indbefattede for hende. Faderen var det noget andet med. Hans Ansigt var snarere tungsindigt end strængt, naar han sad der alene. Han tog hende ofte paa Fanget og strøg hende over Haaret, og saa lagde han stundom Hænderne over hendes Barnehoved og bad, saa han fik Taarer i Øinene; men hvad han egentlig bad om, kunde hun ikke fatte. Hun lærte ikke alene at faa Respekt for sin Fa'r, men ogsaa at elske ham og synes Synd i ham; hun vidste ikke selv hvorfor. En Tortur var dog var baade Faderen og Moderen sammen om, og det var at lære Sara Bordbønner og Aften- og Morgenbønner, saasnart

bare Tungen var istand til at udtale Ordene. Det havde kostet mangen Taare og mangt et Slag over Fingrene, naar hun ikke kunde huske dem fra Dag til anden, og hun kom bestandig ud af dem, naar hun skulde sige dem frem, saa Fremmede hørte paa, hvad der kostede hende en halv Dags Indespærring og det Hjertesuk fra Moderen: «Aa Sara! Sara! naar skal dit Hjerte bøies for Guds Rige!» Hun lærte at hade disse Bønner, som hun remsede ganske mekanisk. Og ligesaa alle Bordscenerne. Thi om hun var aldrig saa sulten, og Poteterne og Kjødet dampede foran hende, saa skulde der læses og bedes saa meget, at Maden næsten blev kold. Hun var saa arg sommetider, at hun næsten var paa Graaden.

Og saa Katekismuslekserne med Moderen! Før hun var fem Aar begynde de med hende, «for det er godt at vænne Børnenes Hjerter i Tide til Gudsfrygt.» Hun maatte stave paa Budene og Artiklerne, til det næsten løb rundt i den lille Hjerne. Hvor Gud, og alt hvad der stod i Forbindelse med ham, var kjedeligt, det stod ikke til at nægte. Og dog turde hun ikke sige dette høit, men hun mente det. Hun ventede, at der skulde komme Sygdom eller Straf over hende for slig en styg Tanke, men den kom ikke

Og dog gik den lille Barnesjæl i en stadig Frygt for denne mægtige og hævnende Gud, som ikke tillod Menneskene at være glade. Der maatte komme noget galt over hende en Gang, syntes hun, for det var Synd at tænke saaledes. Og Synd hørte hun tale om, naarsomhelst hun var inde; Synd var det i deres Bønnemøder og Forsamlinger, Synd og Forfængelighed var al verdslig Glæde. Hvor hun var træt af al denne Syndesnak! Hun undredes, hvorfor Vorherre vilde det, at man hernede skulde være sure og have det ondt, og først, naar man var død, faa det godt. Hun vilde saa gjerne have det lidt godt, mens hun var hernede. Det havde jo været bedst da, at man aldrig havde været til! Saadanne Tanker regjerede inde i det lille Barnehoved, og saa fik hun da ogsaa høre det en Dag af Moderen, at saaledes var det. Der var nemlig et Barn død i Nabolaget, og Moderen udbrød ved Bordet: «Ja lykkelig hun, som fik slippe herfra saa snart!» Det var altsaa, som Sara havde tænkt, at Livet var ingenting værdt, bare ondt, Døden alene var god. Men saa var det jo bedst, hun ogsaa døde! Og vilde Fa'r og Mo'r sige det samme, om hun døde: «Lykkelig hun, som fik slippe herfra saa snart!»

Kanske Moderen vilde sige det, men Faderen — aa nei, han vilde græde over lille Sara og gjerne beholdt hende.

Sara begyndte at lytte efter, hvad de Voksne sagde, og gjøre sine Betragtninger i al Stilhed. Før havde hun i sin Ensomhed og Trang til Legekammerater tyet til Stenene i Havegangene og til Dyrene. Især var det en liden Gris, hun havde lagt Elsken paa, og som ogsaa travede i Hælene paa hende, hvor hun gik, selv ind i det allerhelligste, som ellers var stængt for den, Haven nemlig. En Gang havde hun taget Lagenet af sin lille Seng, tullet det rundt om Grisen og holdt den saa paa Fanget med Ryggen ned, og byssede den som et andet Lindebarn, mens Grisen ustanselig holdt paa med sit: Nøf, Nøf! Da havde Moderen pludselig vist sig i Vinduet, og uden at huske paa det brast hun i Latter. Men snart tog hun atter det sure Overtræk paa, og kanske det var af Ærgrelse over, at hun havde givet efter for Fristelsen, nok er det, Sara fik Ris, fordi hun havde taget Lagenet til det Brug, hed det sig. Men Sara havde dog seet den mærkværdige Ting, at Moderen kunde le.

Der var amerikansk Skole der i Bygden, men did fik ikke Sara komme; thi den amerikanske

Almueskole lærte bare Folk op i Fritænkeri, sagde man. Der kom alle mulige Sekters Børn, og disse kunde jo let forføre et rettroende Barn til at slippe sin lutherske Barnelærdom. Man burde ikke lede Barnet ud i Fristelse. Ingen Religionsundervisning var der heller, saa Skolen lod Børnene vokse op som rene Hedninger. Nei Moderen maatte nok stave med hende saa længe. Ak hvor ofte Sara stod som en fangen Fugl i Buret og stirrede ud paa de andre Børn, som fornøiede stabbede afsted til Skolen med sine Bøger under Armen. En af dem havde været henne og vist hende sin Læsebog gjennem Gitterværket. Der var Billeder i den og morsomme Historier om Dyr og Smaabørn. Jo det var noget andet end Luthers Katekismus. Hun saa stjaalent op til Vinduet, om Moderen stod der og passede paa hende. Hvor hun hadede den Luthers Katekismus!

Saa fik Sara høre en Dag, at hun skulde faa begynde paa Skolen — ikke den amerikanske Skole naturligvis —, men en norsk Skole, som enkelte af de norske Familier havde faaet istand, og som skulde drives efter norske Principper, og hvor altsaa Pontoppidans-Undervisning skulde være Hovedsagen. Men det var alt det samme for

Sara. Hun skulde faa komme ud, komme sammen med andre Børn og faa plukke Blomster i Skogen paa Veien til Skolen. Ordren lød rigtignok, at hun skulde gaa lige paa Skolen og komme lige hjem uden at stanse paa Veien, men der var jo ingen, som saa hende, og de kunde da ikke hindre hende i at gaa paa Veien og plukke op noget, om hun fandt det. Rent bleg af Høitid gik hun afsted den første Dag i fuld Puds med to af Naboens Børn ved Haanden. Skolelæreren var en gammel Bonde, som lagde Hovedet paa Skakke og halvt græd, naar han holdt Bøn, og som snakkede det mest komiske stive Bogsprog. Saa lagde han ogsaa «æ» til mellem hvert Ord i Salmen, saaledes: «Vor—æ Gud—æ—han er—æ— saa fast—æ— en Borg—æ—.»

Dette var noget nyt for Sara, og hun begyndte at fnise. Efter Salmen kom Skolemesteren hen til hende, tog hende i Haanden og sagde: «Ved du ikke, mit Barn, at det er syndigt at le; har ikke dine Forældre lært dig, at Latteren hører Verden og Djævelen til, og at de, som ler her, skal engang græde i Helvedes Pine, hvor der er Graad og Tænders Gnidsel—æ?» Sara blev med et stille, og nu sad hun som en Stolpe, i Skolen. Skolen var ikke saa morsom, som hun

havde tænkt; for det var i Grunden det samme, som Moderen plagede hende med hjemme, bare Stemmen var anderledes. Og saa talte Skolemesteren en hel Del om Gjenfødelse og Retfærdiggjørelse, som hun ikke forstod; men hun sad og tænkte paa Hæggebærene, hun skulde faa fat paa, naar hun gik hjem fra Skolen.

Der var kommet et Syndens Barn paa Skolen — ja for det maatte han vist være, thi han fandt paa saa megen Skøi i Frikvarteret og fik de andre til at le. Sara var først forfærdet, saa følte hun sig særlig tiltrukket til den Gutten. Hun gik en Krok for at faa følge ham hjem. En Dag sagde han: «Har du været inde hos Skrædderen, Sara? han kan du tro er morsom.» Nei Sara vidste ikke, hvem Skrædderen var. «Kom, skal vi gaa ind, han bor her henne.» At «gaa ind» noget Sted var jo mod Forbudet, men saa kunde hun jo løbe saa meget fortere hjem. Gutten drog hende alt med sig ind gjennem Døren. Der sad Skrædderen paa Bordet sit og trallede og sang. «Skal det være en Reel i Dag?» sagde han, i det samme han saa sin unge Ven. Og dermed fløi han ned af Bordet og begyndte at stampe og danse og tralle, og saa tog han Sara og uden videre svingede hende rundt. «Se saa-

ledes maa Skrædderen gjøre sommetider for at holde Varme i Benene,» sagde han; «men hvad er dette for en liden Gjente?»

«Det er Sara.»

«Sara? Datter til hende oppe paa Bakken, der ser ud, som hun er gjort af sur Myse, og holder Bededag hver Dag i Aaret?»

Sara kunde ikke andet end le, skjønt det var stygt, men sandt var det nu, det var vist.

«At det gamle Syretrauget og den stive Stolpen kan ha' saa frisk og fin liden Gjente da?» sagde Skrædderen og tog Sara under Hagen. «Aa ja, du skal ikke bry dig om Snakket mit, jeg er nu slig en Slarv jeg.» Og dermed hev Skrædderen sig paa Bordet igjen og begyndte at sy Knapper i en Vest.

«Vil du ikke messe lidt for Sara idag, Skrædder?» spurgte Gutten.

Og dermed begyndte Skrædderen at puste sig op, akkurat som Præsten gjorde det i Kirken, og raabte i Messetone: «Og hør du gamle Bukke-Berit, hvi sidder du saa langt att i Kirken?»

«Aa eg har saa sunde Skoer, Fa'r.»

«Du kunde ta' dig et gammelt Purkeskind og gjøre dig Sko af, saa kunde du komme lige langt ind i Kirken som andre Danekvinder.»

«Men nu maa du skynde dig hjem, Sara, ellers faar du Ris, og Mo'r har øst Grauten op paa Fatet.»

Sara sprang ud Døren, mens hun hørte Skrædderen le og messe efter sig: «Kom ind igjen, Sara, saa skal du faa høre Eventyr.»

Dette var endnu den rareste Fyr, hun havde seet. At han turde vove at herme efter Præsten! Han maatte være en af dem, som Mo'r sagde gik til Helvede. Og derhen gik vist Skøiergutten ogsaa; men de var fornøielige begge to. Og hun havde ogsaa danset, skjønt hun stridde imod, da Skrædderen svingede hende. End om hun ogsaa kom i Helvede!

«Du kommer sent, Sara,» sagde Moderen, «du har vel ikke været indom nogensteds?»

«Nei da,» svarede Sara, «men Skolen holdt paa saa længe idag.»

Se saa, nu havde hun løiet ogsaa. Jo hun kom ganske vist i Helvede. —

Den fristende Skrædder blev Sara for stærk. Hun valgte altid herefter den Vei fra Skolen og smat indom, saa snart hun saa ham sidde paa Bordet. Og han fortalte hende om Fanden i Nødden og om Prinsessen paa Glasberget og om de vilde Svaner, og Sara havde aldrig hørt sligt

i sine Levedage. Hun saa op til Skrædderen som til en høiere Aabenbarelse; hvorfra vidste han alt dette vidunderlige? Jo, det var andet end naar Skolemesteren fortalte Bibelhistorie. Men Skrædderen var ugudelig, for han sagde, at gamle Patriarken Jakob havde været en stor Svinepels, og Kong David en Stratenrøver, og mangt sligt, som ikke stod i Bibelhistorien, og som hun ikke turde sige til Fa'r og Mo'r. Alle sine Besøg til Skrædderen holdt hun ogsaa hemmelige. Sara blev som delt i to, og det svarede ogsaa til hendes Forestillinger. Alt i Verden var delt i to og kjæmpede mod hverandre. Først var det Gud og Djævelen, saa var det Guds Rige og Djævelens Rige, og de sloges om Menneskenes Børn. Til Djævelens Rige hørte alt, som var lyst og vakkert og fornøieligt. Dertil hørte Landene fulde af Eventyr, hvor de vilde Svaner drog hen, dertil hørte Latteren og Dansen og Skrædderen og den fornøielige Skolekammeraten. Og til Guds Rige hørte alt, som var surt og kjedeligt, Moderen først og fremst, og saa Skolemesteren og Skolen og Bibelhistorien og Katekismussen og Kirken og Præsten og alle de, som kom og sang Salmer og bad hos hendes Fa'r og Mo'r. Hernede havde Djævelen

Overtaget, men naar man var død, skulde nok Gud faa det. Nei det var sandt, Skolemesteren havde sagt, at det var bare faa, som blev salige, saa Djævelen havde nok Overtaget der og. Men mon hans Rige var saa fornøieligt og saa fuldt af fornøielige Folk deroppe som hernede? Ja for saa kunde hun ikke skjønne, hvorfor ikke alle helst vilde did. Nei det var sandt, de skulde jo brændes i Beg og Svovl paa den anden Side, lægges i store Gryder og koges. Uf, det var fælt! Nei man maatte nok passe sig for ikke at have det fornøieligt her. Sara sukkede. Hendes Barnesjæl droges ved alle Fantasiens Baand over til Lys og Glæde, og saa befalede Gud hende at slaa denne Barnesjæl ihjæl med Angst og Skræmmebilleder. Men hun kunde ikke gjøre det. Hendes sunde Natur protesterede, og saaledes brødes hun mellem disse to Magter. I sine Forældres Selskab blev hun taus, næsten tungsindig; mellem sine Kammerater eller hos Skrædderen kunde hun være unaturlig overgiven og voldsom. Men Eventyrene drog, i dem levede hun med hele sin Sjæl, og saa svævede hun bagefter i Angst for, at hun havde syndet haardeligen mod Gud ved at lytte til dem.

II.

Sara havde gjort en Opdagelse til: Skrædderen havde Bøger — fornøielige Bøger paa Dansk. Der var Robinson Crusoe og Holger Danskes Krønike og Holbergs Komedier og Nissens Verdenshistorie og en Reisebeskrivelse om Menneskeædere. Og da Sara stod der rent fortabt foran dem i Hylden, skjælvende af Lyst som Eva foran den forbudne Frugt, spurgte Skrædderen, om hun vilde laane dem. Saras Øine tindrede, men hvad skulde hun saa sige til Fa'r og Mo'r? De havde jo sagt hende, at alle saadanne Bøger var opfundne af Djævelen for at tjene Øinenes Lyst og Kjødets Lyst og Livets Hoffærdighed. Hun behøvede jo ingen Ting at sige, og at læse dem kunde vel ikke skade, naar man bare ikke rettede sig efter dem. At se ind i denne Verdens Rige var jo ikke forbudt, det var at gaa derind, som var det stygge. Hvor hendes Hjerte bankede, da hun med en af de stjaalne Skatte gjemt dybt nede i Barmen passerede sin Mo'r. Hvor skulde hun gjemme Bogen, saa de ikke kunde finde den? Under Madrassen i Sengen? Nei Moderen kom jo og rystede og vendte paa Madrassen,

naar hun redte op. Inde i et gammelt Kot blandt noget støvet Skrammel? Nei Moderen kunde jo falde paa at rydde der, og kanske skulde hun tilfældigvis bruge noget af Skrammelet den Dag. Inde i Vedhaugen? Nei Gaardsgutten kunde jo bære den ind med Veden og kaste den paa Varmen. Der fandtes ikke et trygt Rum inde i Huset. Saa løb hun ned til Elven. Der havde hun et Hul under en gammel Furu. Men saa kunde jo Mus og Gophers komme og gnage paa den. Fortvivlet stirrede hun omkring sig. Var der da ikke et Sted mellem Himmel og Jord, hvor Verdens Børn kunde faa være i Fred for Gudsbørnenes strænge Blik? Da lyste det pludselig op i Øinene, hun opdagede noget — det gamle forladte Rede der oppe i Egetræet. Ja det var udmærket! der kunde ingen opdage Bogen, og skulde nogen se hende, naar hun var oppe efter den, saa havde hun naturligvis bare villet se efter, om der laa nogle Æg igjen i Reden. Sara lo ved Tanken om den geniale Maade, hvorpaa hun skulde narre Fa'r og Mo'r, og i en Haandevending var hun oppe i Træet som en anden Kat og havde fortøiet Bogen godt og vel nede mellem de tætvredne Kviste af det gamle Rede. Men da hun vel havde anbragt den der,

maatte hun tage den ud igjen, bare kige i den lidt, og saa kom hun til at læse en Sætning og saa en Sætning til, og før hun vidste det, havde hun siddet en hel Time deroppe mellem Grenene og slaaet Hedninger ihjæl med Holger Danske og valfartet til Himalayas blaanende Tinder. Og hun som skulde kjøbt Stivelse hos Kræmmeren til Mo'r! I en vis Fart fik hun Bogen puttet ned i Reden, lod sig glide ned af Træet og løb afsted, saa hun kom frem ganske anpusten. Hvorfor kom hun saa sent? Jo Kræmmeren havde netop faaet en Kasse fra Byen, hvori Stivelsen laa, og det tog slig Tid, før han kunde faa slaaet den op, da der var mange Kunder, som skulde ekspederes. Se saa, nu havde hun løiet igjen, og det blev ikke med den ene Gangen. Sara kom at betragte sin Fa'r og Mo'r som sine hemmelige Fiender, der vilde stjæle hendes Livs Lykke fra hende, om de kunde. Hun opbød al den Skarpsindighed, der kan ligge i en Tolvaarings Hoved, for at værge om sin Hemmelighed. Men at gaa med den alene blev for skrækkeligt. Det lettede at faa en Medskyldig, og denne fandt hun let i den fornøielige Gutten — han Skøiergutten, der endog en Dag havde vovet at hænge en Kalverumpe i Frakkeskjødet paa Skolemesteren og havde

faaet dugelig Prygl for Umagen. Han stod Vagt for hende, mens hun sad i Træet og læste, og saa delte hun Bøgerne med ham eller stod Vagt for ham igjen, og viste da Fa'r eller Mo'r eller en anden af Gudsbørnene sig, saa var det paa Løb ned til Elven og gjemme sig i Hullet under den svære Furuen, til Faren havde trukket over. Og Sara havde gjort en Opdagelse til. Den mærkelige Skrædder havde ikke bare Bøger, som fortalte, hvorledes det saa ud i andre Lande, han havde selv været i mange af dem. Han havde i sine unge Dage vandret paa sin Fod gjennem Tyskland, Frankrig og Italien som Skræddergesel og havde oplevet allehaande Eventyr. Det gjorde ingenting, at hans lille, runde, tætknodde Kone lo af ham og mente, han bare skrønte, naar han fortalte om sine Reiser, for hun lo jo bestandig. Sara slugte alting, selv det vidunderligste, raat, og for hende stod Skrædderen som en Troldmand, der havde Nøglen til alle Fantasiens vidunderlige Riger, ja bare behøvede at trykke paa en Knap, saa sprang de op. Men saa indtraf der noget, der for en Stund i alle Fald blandede en hemmelig Gru ind i Skrædderens Person. En af hendes Fa'rs Venner havde været oppe hos dem en Aften og læst en Historie af et Missionsblad

om et letsindigt Menneske, som havde lovet sig til Djævelen om et Aar, hvis gamle Erik selv vilde komme og hente ham. Og se, — Aarsdagen efter, som det unge Menneske sad paa en Kneipe og svirede og sværmede med sine Kammerater, saa viste Djævelen sig pludselig for ham lyslevende og strakte Haanden ud efter ham, og Manden stupte øieblikkelig død ned paa Stedet. Da nu denne Historie var fordøiet med den behørige Sukken og Hovedrysten, begyndte Saras Fader med det alvorligste Ansigt af Verden at fortælle, hvorledes Menneskene engang var saa ugudelige, at de virkelig forskrev sig til Fanden, for at han skulde give dem Penge og verdslig Lykke her paa Jorden, og underskrev Kontrakten med sit Blod, og at denne Vederstyggelighed nok endnu blev bedrevet mer end man troede, hvad som var Aarsag til, at saa mange ugudelige Mennesker havde tilsyneladende Fremgang her i denne Verden, mens de Fromme led Nød. Dette blev illustreret med tilsvarende Gyseligheder, saa at Sara, der stille som en Mus sad og hørte paa denne Samtale, blev saa livende ræd, at hun ikke turde gaa alene og lægge sig. Hun syntes, Fanden var efter hende og vilde tage hende der i den mørke Gang, og hun klyngede sig til Moderens

Kjole. Moderen maatte være patent sikker, hun havde vist aldrig gjort noget galt, aldrig gjemt forbudne Bøger i Reder, aldrig løiet for Fa'r og Mo'r, aldrig længtet ud til denne Verdens Lande, aldrig besøgt Skræddere. Ja Skrædderen! End om han var en af dem, som havde forskrevet sig til Fanden! Han var jo altid saa munter og fornøiet. End om han havde skrevet Kontrakt og undertegnet den med sit Blod! Sara skalv af Skræk og puttede Hovedet under Dynen; hun syntes, hun saa Skrædderen danse Reel foran sig og tralle til, men der stod En bagom med Klør og Hestefødder og Horn i Panden og dansede akkurat de samme Trin med et skadefro Grin om Munden, som sagde: «Jo vent bare, jeg kommer nok, og da skal du faa danse mere, end du har Lyst til, Gutten min!» Nei hun turde ikke gaa did mere — hun turde i det hele ikke være uskikkelig mere, aldrig le, aldrig — Sara sovnede ind, men fór ofte op af Søvne, som stukken af en Orm.

Den næste Dag var hun hos Skrædderen igjen. Det var, som Sollyset og Fuglesangen jog de mørke Tanker paa Dør, og hun var rasende nysgjerrig efter at se rigtig nøie paa ham, som kanske havde forskrevet sig til Fanden med sit Blod. Skrædderen sad og drak sin Eftermiddags-

kaffe, da Sara steg ind og forsigtig blev staaende nede ved Døren og glo paa ham. Skrædderen saa paa hende igjen. «Nu, Sara — ser du Syner i Dag, eller har Skolemesteren læst om Døden i Aabenbaringen?» Sara blev rød.

«Har du Historiebøger om slige, som har forskrevet sig til Fanden med sit Blod?» spurgte hun halvt forlegen.

Skrædderen lo, og Konen lo, og alle Børnene lo. Skulde Djævelen virkelig eie alle disse Mennesker, som var saa muntre? — men det var jo sandt, dette var netop Tegnet. «Nei hvem er det nu, som har indbildt dig sligt Sludder?» spurgte Skrædderen.

«Det stod i Missionsbladet,» svarede Sara.

«Missionsbladet!» udbrød Skrædderen — «ai-ai — ja der tror de vist, at Folk blir fødte med Kalvehoder, og at Kjærringer reiser opigjennem Peispiben paa Bukker og Kosteskaft.» Konen og Børnene lo.

«Nei hør nu, Sara,» vedblev Skrædderen, «det var leit nok, at Folk var dumme før og troede paa Huldrer og Nisser og Fanden og hans Oldemo'r, men at Folk skal tro paa det nu om Dagen, det er endnu værre. Fanden er til, bare saalænge Folk tror paa'n, ser du. I gamle Dager

saa var Fanden allesteder, de bar ham med sig paa Flasker, og han vandrede om paa Bukkefødder, svart og fæl; men saa begyndte de at gjøre Nar af'n og lokke'n ind i en Nød og mørbanke'n med en Smedieslægge, og siden den Tid er han ble't borte og gjemmer sig bare i Missionsblade og andet sligt Skrap.»

«Nei Kasper, Kasper!» sagde Konen og trev Skrædderen i Armen.

«Hør nu, Sara,» vedblev Skrædderen uden at ænse paa Konen, «naar nogen vil skræmme dig med Fanden og andet sligt Tull, ved du, hvad du da skal gjøre? Se her — ho!» og dermed gjorde Skrædderen et Rundkast, saa den ene Tøffelen fløi op i Taget. «Og saa skal du gjøre saa efterpaa: Tra-la-la-la,» og dermed begyndte Skrædderen at danse Reel foran Sara og tilsidst at svinge hende rundt. Sara rev sig løs og løb sin Vei. Nei den Skrædderen han var altfor fæl.

«Kasper, Kasper,» sagde Konen hans igjen, «du driver rent Gjenten paa Dør. Du maa da huske, hvad Slag Forældrene hendes er.»

«Ja ved du hvad, Kristine,» svarede Skrædderen, «naar Folk er saa steinandes dumme, at de vil gjøre Barna sine til Naut, saa er det hver

Kristenmands Pligt at sørge for, at der i alle Fald ikke gror Horn paa dem.»

III.

Siden den Historien med Kalverumpen var den fornøielige Gutten bleven Skolemesterens Syndebuk. Vel gjorde han mange Skøierstreger, det er sandt; men han led ogsaa ofte uskyldig; thi han havde altid Mistanken klæbende paa sig, og da alle Børnene iagttog en haardnakket Taushed, hver Gang Skolemesteren spurgte, hvem som kastede den Papirkuglen, eller hvem som havde lagt en Hestelort paa hans Stol, saa blev Skøiergutten udvalgt som Offerdyret, paa hvis Ryg Linealen skulde danse, hver eneste Gang Skolemesterens Sinne skulde have Luft. Disse Skøierstreger og den paafølgende Afstraffelse var det eneste morsomme paa Skolen; ellers bare sad man og dubbede af Kjedsomhed. Hans Kammeraters Beundring og Tillid lod Skøiergutten for en Tid finde sig i denne triste Skjæbne og lagde som et Plaster paa hans mørbankede Rygstykker. Men da saa denne Kost saagodtsom blev dagligt

Brød, og da Skolemesteren altid vidste at finde ud noget galt, hvor meget Gutten end bestræbte sig for at svare ret, saa brast selv dennes Taalmodighed. En god Dag var han borte fra Skolen. Der gik en Dag, der gik flere Dage, han kom ikke igjen. Skolemesteren spurgte de andre lidt bekymret, om Peter var syg. Nei ingen vidste noget. Bedst som Sara da en Dag sad nede ved sit forbudne Træ og læste i en af Redebøgerne, hørte hun noget rasle bag sig. Hun skvat forfærdet op, og der stod Peter. Øinene var ganske opsvulmede af Graad, og Ansigtet var ophovnet som af Slag. Gutten havde ogsaa blødt Næseblod.

«Er det dig, Peter,» sagde Sara, «aa, som du skræmte mig.»

«Jeg vil sige dig Farvel, Sara,» sagde Peter med tyk og hæs Stemme.

«Skal du reise?»

«Ja.»

«Hvorhen?»

«Ja det ved jeg ikke. Jeg vil bare rømme et Sted hen, hvor ikke alle Folk slaar.»

«Hvem har nu slaa't dig igjen?»

«Det er Fa'r denne Gangen. Naar ikke Skolemesteren slaar mig ude, saa slaar Fa'r mig hjemme.»

«Har du gjort noget stygt da?»

«Gjort noget stygt — jeg har gjort det, at jeg ikke vil gaa paa Skolen mer. Og det vil jeg ikke, om de saa slog mig kvæk ihæl.» Der kom et lynende Glimt op i de rødgrædte Øine, og Peter knyttede den ene Haanden og slog fra sig ud i Luften som for at værge sig. «Bare vent, til jeg blir lidt større og stærkere, saa skal jeg nok slaa fra mig; men endnu saa raa'r han Fa'r paa mig.» Peter slængte sig ned i Græsset ved Siden af Sara.

«Men ved du ikke, at det er stygt at slaa, Peter?» sagde Sara.

«Det er noget alle disse Bedemænd søger at indbilde os,» sagde Peter og lo haanligt. «Og er det saa stygt at slaa, hvorfor slaar de saa bestandig?»

Ja se der kom Sara i Bet; men saa kom hun i Hug de Ord, som Faderen og Moderen saa ofte havde citeret: «hvo, som sparer sit Ris, hader sin Søn,» og hun gav da Peter denne Visdomsregel.

«Aa jo — det kjender vi nok,» svarede Peter, «det er let nok for de Store at finde Undskyldning, naar de vil slaa de Smaa. Men jeg bry'r

mig nu Pokker baade om Salomon og alle de andre.»

Sara fór forfærdet tilbage. «Nei Peter, Peter! ved du ikke, du kommer i Helvede, naar du bander?»

«Aa det er slik Slag for mig,» svarede Peter, »der kommer jeg saa alligevel. Men jeg skal sige dig det, Sara, at jeg vil før være der med alle dem, som er snille mod mig, end i Himlen med Skolemesteren og Fa'r og Salomon og alle de, som slaar.»

Sara sad stille. Var det ikke noget lignende, hun havde tænkt i sit stille Sind? Peter sad og rev op Græs og saa ikke paa hende. «Det er den stærkeste, som raa'r,» vedblev han, «det har jeg nu se't tydelig. Forleden Dag slog Høgen ned og tog en Due, og idag kom Katten bærende med en Mus. Og han dræbte den ikke med en Gang, maa du tro; nei han slap den og tog den og pinte den, saalænge han kunde. Saaledes gjør de Voksne ogsaa med os, men vi blir vel ogsaa store en Gang og da — —» Peter kunde ikke lade være at smile, og det gnistrede atter ondt op i Øinene hans.

«Hvad vil du gjøre da?» spurgte Sara og saa op paa Vennen sin med sine store, mørke Øine.

«Da vil jeg lade Far's gamle Rifle med Salt

og skyde Skolemesteren i Bagen,» sagde Peter, og Øinene lyste formelig af Nydelse over denne Hævn.

«Vil du virkelig dræbe ham?» spurgte Sara i Forfærdelse.

«Nei han dør ikke af det — det bare svider — svider dygtig,» sagde Peter og viste skadefro de hvide Tænder. «Og vil saa Gamlen bryste sig, saa sætter vi bare ham op mod en Væg.»

«Er Fa'r din bare lei med dig?» spurgte Sara, og Billedet af hendes egen tause Fa'r, som saa ofte saa paa hende med sine dybe Øine og bad over hende i Skumringen, stod pludselig for hende.

«Han siger ingen Ting, undtagen naar han slaar,» svarede Peter, som om det var den naturligste Ting af Verden. «Og jeg hørte Skolemesteren sagde til Fa'r, at han skulde banke al Trodsen ud af mig, saa blev jeg nok myg og kom paa Skolen. Men det skal de bli' blaa for, jeg reiser fra dem jeg.»

«Men hvor vil du hen da, Peter?»

«Aa — ud i den vide Verden,» svarede Peter og saa ud i de drivende Skyer. «Jeg kan saa ikke faa det værre, end jeg har det lel. Og naar jeg saa er ble't stor, saa kommer jeg igjen.» Peter

nikkede trodsig, og Sara skjønte, hvad han mente med det Nik. Hun følte en hemmelig Beundring for sin modige Ven, og alle Eventyrene om Reiser i de fremmede Lande, om Robinson Crusoe paa sin øde Ø, steg lokkende frem for hende.

«Men hvor vil du være i Nat, Peter,» spurgte hun endelig.

«Kan jeg ikke være i Laaven jeres?» spurgte Peter, «saa kan du bringe Mad ud til mig i Morgen tidlig, Sara.»

Kjære, gik det an noget saa simpelt og praktisk som det, naar man skulde ud og være Robinson!

«Men hvor skal jeg faa Maden fra?» spurgte Sara ganske troskyldig.

«Du kan ta' et Stykke Brød og nogle Æg i Spiskammeret,» svarede Peter.

Se dette begyndte jo alt at faa et romantisk Skjær. En efterstræbt Flygtning, som gjemte sig i Halmen, og hun vovede Livet — aa nei Livet blev det vel ikke, men Ris, dygtig Ris — for at bringe ham en Lædskedrik og en Bid Mad, at han ikke skulde dø af Sult, stjælende sig snedig frem, skjønt hun var vogtet paa af hundrede hemmelige Øine. Jo det var noget det!

Peter blev virkelig den Aften fortøiet i Høet

ved Saras Hjælp og laa der godt og varmt. Bare Næsen stak saa vidt op mellem Straaene. Sara stjal sig endog ud en Gang, før hun gik i Seng, for at se, om han virkelig var der. Hun hviskede sagte hans Navn, — lidt høiere — en lang Stilhed, saa hørtes en sagte hvislende Næsetone — Robinson Crusoe sov sødelig. Men den som ikke fik sove var Sara. Hun tænkte paa sin Part af Komedien, hvorledes hun skulde kunne spille den barmhjertige Søster, uden at nogen saa det. Æggene var det mindste; thi dem havde hun allerede plukket op i Stalden, hvor Hønsene almindelig værpede, og havde baaret dem op i Sengen til sig; — bare de nu ikke blev til Kyllinger om Natten! Men Brødet og Lædskredrikken! Pyt — det var jo hende, som bar ud af Frokostbordet, saa kunde hun jo magelig tage nogle Brødskiver, og hvad skulde være i Veien, om hun tog en tom Mugge under Kjolen, gik ned til Budeien med den, naar hun melkede, og fik den fyldt? Siden kunde hun jo gjemme den mellem nogle Stene. Alt var i Grunden frygtelig simpelt. Ikke destomindre fik hun ikke Søvn paa Øinene før ud paa Morgensiden — hun maatte jo ogsaa passe sig for ikke at ligge isønder Æggene. Hun kom sig lykkelig ned paa Laaven uden at blive

opdaget, fik rodet op sin Robinson, der var ganske sved og rødsprængt i Ansigtet af Høet, grov sig selv ned ved Siden af ham og nød den Appetit, hvormed han lagde i sig af hendes Brødskiver og Melk. Æggene stak han i Bukselommen til Proviant senere hen paa Dagen.

«Du er min eneste Ven i denne Verden, Sara,» sagde Peter, mens han gumlede paa Brødskiverne, «og jeg skal nok gjøre dig en Tjeneste en Gang igjen.»

«Du maa aldrig slaa mig, naar du kommer igjen,» sagde Sara og saa allerede i Aanden den vældige Peter som en anden Samson fare igjennem Bygden med en Klubbe og slaa ned for Fode. «Dig skal jeg aldrig slaa,» forsikrede Peter naadig, idet den sidste Brødbid forsvandt gjennem hans Hals. «Men nu vil jeg gaa ned til Elven og bade mig, og saa gaar jeg videre gjennem Skogen. Saa faar du leve saa vel, Sara.»

Sara stod med den tomme Mugge og saa efter sin Ven; Taarerne stod hende i Øinene, og dog svulmede hendes Hjerte af Stolthed over at have hjulpet ham over Grænsen til Frihedens Land, hvor der ingen kjedelig Skole var, hvor ingen slog; — naar kom hun saa langt, at hun turde vove det samme? — Og dog — dette bar jo ud

til Verdensbørnene, som gik til Helvede. Stakkars Peter! bare det ikke gik ham galt!

Nogle Dage efter blev Sara rent forskrækket, da der ind paa Gaarden kom en liden undersætsig Mand, der gik med Stav og havde graasprængt Haar, der hang i lange Lokker ned paa Skulderen. Han gik svært bøiet og vilde ikke se Folk i Ansigtet. Han var daarlig klædt og saa fattig ud. Han spurgte efter Faderen. Denne kom ud. Manden begyndte straks med Graaden i Halsen at spørge efter Peter.

«Aa Broder Haakon, du ved vel ikke om han Peter? Han har været borte nu i to Dager, og ingen har se't ham. Skal jeg miste den Gutten saa» — og her begyndte Faderen at hulke. «Han var saa «smart»* og saa snil.»

Saras Fader afbrød med nogle pene, gudelige Talemaader, om at Herrens Veie altid var de bedste, og hvis han i sin uransagelige Visdom havde besluttet — — — o. s. v.

Men ved Middagsbordet talte han, saa Sara hørte det, om, hvor syndigt Børn bar sig ad, der saaledes lønnede Forældrenes Velgjerninger, om

* Det amerikanske Ord for kløgtig, En, som ved altid at finde Udvei. Er aldeles optaget i Skandinavernes Dagligsprog herhenne.

hvor besynderlig det saa ud, at nogle syntes forudbestemte til at være Vredens Kar gjorte til Fordærvelse, og at Peter vist var sligt et Kar; det syntes, som han ikke kunde tvinges hverken ved Godt eller Ondt til at vokse i det gode.

Sara sad som en Hønsetyv. End om de vidste, at hun havde hjulpet Peter til at rømme og bragt ham Mad i Laaven! Hun var jo halvt med i Forbrydelsen. Herren vilde vist straffe hende. Kanske hun ogsaa, naar det kom til Stykket, var sligt et Vredens Kar, der ikke kunde blive god? Hun blev angst, hun angrede næsten, hvad hun havde gjort. Kanske det blev hende, som var Skyld i nu, at Peter gik til Helvede? Hun turde ikke se op paa Forældrene, og da Middagen var forbi, løb hun op paa sit Værelse, begyndte at græde og faldt saa paa Knæ og bad Gud om, at han maatte føre Peter tilbage.

Da Peter havde været borte en Uge, blev hele Nabolaget sat paa Leding efter ham. Han blev tilsidst funden 20 Mile derifra under en Hostak. Mødet mellem ham og Faderen skulde været rørende, sagde de, som havde seet det. Faderen glemte baade Bygdeskik og Værdighed. Han tog rundt Gutten, som man netop havde draget frem under Høstakken fuld af Hørusk og

Støv, klappede ham og græd over ham. «Aa Peter! Peter! er du der!» havde han raabt; «aa du ved ikke, hvor jeg har været angst for dig. Kom nu hjem igjen — du skal slippe at gaa paa Skolen, jeg lover dig det, bare kom, og saa skal jeg aldrig mere slaa dig, aldrig, aldrig — kom bare!»

Peter havde ogsaa begyndt at stortude, og saa blev Enden paa det, at disse to drog Haand i Haand hjemover.

Men Skolemesteren holdt i Anledningen en liden Tale til Børnene, hvori han tog Peter til Eksempel paa, hvordan det gik vanartige Børn, der ikke vilde gaa paa Skolen; de kom alle i Djævelens Klør og lærte baade at bande og løbe fra sine Forældre. Sara rødmede, men sagde intet. Hun undredes paa, om Peter havde fortalt til nogen, at hun havde givet ham Brød og Melk.

Peters Fa'r holdt sit Løfte. Han nævnte ikke et Ord om Skolen mere, og han slog aldrig Gutten. Til Gjengjæld elskede Peter sin Fa'r og tænkte aldrig paa at uddanne sig til at sætte ham i Væg. Han var flittig og skikkelig. Han huggede Ved og bar Vand, og han passede sine Smaasøskende, og de var mange. Der var bare En i Verden, han hadede, og det var Skole-

mesteren. Hans Livs Maal var nu det at kunne blive saa stærk, at han kunde prygle Skolemesteren dygtig igjennem. Og naar han stod i Vedskuret og huggede, saa Fliserne sprat til alle Sider, saa var det altid denne Tanke, som inspirerede ham. Stundom kunde den stygge Indbildning komme paa ham, at det var Hovedet til Skolemesteren, som laa der paa Stabben. Da løftede han Øksen betænksomt, svingede den i Luften, og med et kontant Hug skilte han Hovedet fra Kroppen, saa Øksen sad fast i Huggestabben. Der var ingen Betænkning eller Rørelse angaaende den Ting. «Hovedet af!» lød den ubønhørlige Dom.

Han blev derfor ikke lidet forskrækket, da han en Dag, bedst som han stod og huggede, pludselig saa Skolemesteren staa foran sig. Han havde nær mistet Øksen af bare Forfjamselse, men han tog sig snart igjen, greb krampagtig om Skaftet med begge Hænder og lagede sig til Forsvar. Skolemesteren tog Hatten af, tørrede Sveden af sig med Lommetørklædet og satte sig paa Huggestabben lige ved Peter. Peter maalte sin Fiende med Øinene. Hvad var det nu, han vilde?

«Saa du staar her og hugger Ved, Peter,» sagde Skolemesteren endelig.

Ja, han gjorde vel det; han kunde da se det, Tosken!

«Vil du aldrig mere komme paa Skolen da?» fortsatte han i en saa blid Tone, som Peter aldrig havde hørt før.

«Nei,» svarede Peter kort.

«Det gjør mig ondt for dig; thi du havde gode Evner,» sagde Skolemesteren, «og du vil siden i Livet ønske, at du havde lært mere.» Saa sad han en Stund. Da tog han pludselig Peters Haand mellem sine, klappede den stille og saa ham paa samme Tid ind i Ansigtet, og Peter syntes, der stod Taarer i hans Øine.

«Vil du være snil mod mig, saa skal jeg være snil mod dig,» sagde han simpelt og inderligt, «og saa skal vi lade gamle Sager være glemte og aldrig slaa mere. Men kom paa Skolen igjen, Peter!»

Hvad var dette for noget? Var alle Mennesker blevne omskabte og snille? Faderen — Skolemesteren — det krampagtige Tag om Økseskaftet slappedes pludselig, og Øksen faldt ned paa Jorden. Han vilde ikke slaaet til nu, om Hovedet havde ligget paa Stabben. Han saa ind i Skole-

mesterens Øine, og der kom noget op i Halsen, som vilde kvæle ham. «De spør efter dig alle Kammeraterne, især Sara Holte,» sagde Skolemesteren og smilte, «skulde du ikke have Lyst til at se dem igjen?»

Samme Aften sagde Peter til sin Fa'r: «Jeg tror, jeg begynder paa Skolen imorgen igjen.»

«Det var snilt af dig det, Peter, det er altid godt at holde sig tilvens med Skolemester og Præst, ser du,» svarede bare Faderen.

Peter var begyndt paa Skolen igjen, og han var den ydmygeste af ydmyge. Han sagde ikke —«æ»— efter Skolemesteren, naar han læste, han fortalte ikke, at gamle Jakob var en Svinepels, eller at David var en Stratenrøver, som Skrædderen havde lært ham, han tænkte hverken paa Papirkugler eller Kalverumper eller sligt — bare sidde pent stille og lære. Og Skolemesteren fremhævede Peter som et Eksempel paa en lydig og brav Elev. Saaledes gik flere Maaneder; men da blev baade Skolemesteren og Peter kjede af sin overdrevne Dyd. Skolemesteren trængte til at have en Syndebuk, og Peter trængte til lidt Salt paa Pontoppidan, at den ikke skulde blive altfor kvalmen. Saa begyndte der igjen at hænde mystiske Ting i Skoleværelset. Der smald

et forfærdeligt Skud, da Skolemesteren en Dag skulde lægge i Ovnen, en Tobaksdaase, hvori Skolemesteren havde sin Skraa, gjorde pludselig en Reise gjennem Luften, da Eieren tog efter den; Hatten, som Skolemesteren, som oftest havde paa, steg pludselig som en Ballon mod Loftet. Og alle disse Loier blev altid ledsagede af en sund Latter, der kom forfriskende op i alt Bibelhistoriens Stov. Og sandt at sige var det Peter, der, om han ikke var den ligefremme Forbryder, dog som oftest stod bagom alle disse Tilstelninger. Skolemesterens Øine gnistrede stygt. Han kom hen til Peter. «Er den gamle Adam kommen igjen nu?» spurgte han. «Mener du, at du ustraffet kan synde paa Naaden, hvad? at du altid skal være en Undtagelse fra Regelen, æ? Den Mening skal vi nok faa plukket ud af dig.» Og dermed begyndte Linealen atter at gjøre Arbeide paa Peters Ryg. Krigen var igjen erklæret og fortes fra begge Hold med utrættelig Lidenskab. Men da saa Skolemesteren en Dag datt paa Gulvet, saa lang han var — thi Stolen havde pludselig faaet tre Ben istedenfor fire — og derpaa rød i Ansigtet af Harme uden videre fór løs paa Peter, der denne Gang var ganske uskyldig, og slog han over Ansigt, Hænder og

Hoved med det skarpe af Linealen, da reiste Peter sig i al sin Vælde, greb Skolemesteren i begge Armene, og skrigende ud, saa det sang i Klassen: «Jeg bryr mig Fa'n om dig og alt Sludderet dit, Skolemester!» satte han Skolemesteren i Væggen, saa det knagede, greb saa Huen sin og løb ud, løb lige hjem og fortalte sin Fa'r, at nu fik ingen Magt i Verden ham at gaa paa Skolen mere. Faderen sagde ingen Ting, bare sukkede og rystede paa Hovedet; men Peter tog paa igjen med fordoblet Iver at stelle med sine Smaasøskende og gjøre Husarbeide for at lette Faderen. Peter havde nu opgjort den Ting med sig én Gang for alle: Han hadede Skolen og alt, hvad dermed stod i Forbindelse: Præst, Kirke, Religion, Bibel. De stod for ham som Indbegrebet af alt ondt i Verden, som hans personlige Fiender, der vilde forsøge at kue og dræbe ham; men det skulde de nok lade være at klare. Derimod sluttede han sig mere til Skrædderen og hans Familie. Se de var gode Mennesker, som ikke havde ladet sig vanskabe af Pontoppidan; derfor lo de og var muntre og hyggelige og hjælpsomme mod hverandre. Lad saa Hyklerne længe nok sige, at de gik til Helvede. Og saa havde Skrædderen Bøger, som der var noget at lære af, ikke

bare slige om Samuel og Rebekka, men om Maskiner og Damp og Telegraf. Især var det en Bog, som kaldtes «Opfindelsernes Bog» med mange Tegninger i, som tog Peters Opmærksomhed fangen. I den sad han og studerede sent og tidlig, og han syntes, han blev forunderlig klok af den. Den som bare kunde komme ud i Verden og forsøge sig i sligt noget; men her sad han og var bunden af Fattigdom og maatte være Barnepige for sine smaa Søskende, nu siden Moderen var død.

IV.

Der er en mørk Skygge over de fleste norske Landsfolks Liv hjemme i det gamle Land, og det er Konfirmationen. Den stænger som et sort Forbjerg for alle deres Fremtidsudsigter. De maa klare det Næsset, før det store, vide Fremtidens Hav aabner sig for dem med sine lokkende Syner, sin guldglinsende Horisont, sine vuggende, blaa, friske Bølger. Aa, hvor herligt at kunne styre ud mod det frie, ubekjendte i sit Livshaabs kjække, lille Baad for svulmende, hvide Seil — men først forbi Næsset — Konfirmatio-

nen. Denne Konfirmationen fremkalder mange bitre Taarer, mange vaagne Nætter, mangen Hjerteangst hos de smaa Stakkarer, som kjender sig uvante i de boglige Kunster, og saa let kan komme til at læse Salveten for Salvelsen og græde for glæde. Men gjennem den maa de. Uden Konfirmationsattesten kan de ikke blive til noget i Livet. Selv af Tjenestegutter og Tjenestepiger forlanges Konfirmationsattest — ikke at tale om, hvis de vil høiere op i Verden. Bag hver eneste Livsstilling staar der en Politibetjent, som, naar man vil gribe efter den, træder frem af Skyggen og siger barskt: «din Konfirmationsattest!» Ja, man kan ikke blive skikkelig gift, ikke viet i Kirken af luthersk Præst, uden man kan fremvise Konfirmationsattest, og vilde man lure sig til det ad Omveie, saa vilde man dø med den betyngede Samvittighed, at man havde narret Vorherre. Selv her i Amerika, hvor denne Attest slet ikke er nødvendig, selv her har Skandinaverne ført med sig en saa overtroisk Ærbødighed for Konfirmationen, at de betragter sig selv som Hedninger uden den, betragter den som ligesaa nødvendig til Livsophold som Mad og Klæder. Og de ortodokse Præster har vidst at benytte sig af denne indgroede Overtro til at

holde Konfirmationsriset friskt og mygt og ved Hjælp af det holde Flokken sammen indenfor den ene rette Fold.

I det gamle Standsforskjellens Land er ogsaa Konfirmationen det første større Sammenstød mellem de to fiendtlige Magter: Arbeidsdannelsen og Embedsdannelsen. Før Konfirmationen har man ikke saa synderlig med Præsten at gjøre, uden naar han visiterer Skolen, og efter den kan man holde sig ham tre Skridt fra Livet, hvis man selv vil. Men til Konfirmationen sidder han midt i Veien, hvor man skal frem, paa sin præstelige Trone og har uindskrænket Magt til at knuse Synderen eller lade ham slippe forbi, og der er ingen Sidevei eller Sidesti. Man maa frem netop der; thi saa befaler Loven. Tugthuset staar bagom, hvis man er opsætsig. Saa samles da de Unge bævende foran Præstens hellige Aasyn og sveder Angstens Sved den Dag, de skal «slippe»; thi de er sig mange Synder bevidste. En har lidt Skibbrud paa Retfærdiggjørelsen, og en anden paa Gjenfødelsen, En har ikke vidst Forskjel paa det fine og det grove Afguderi, En har ikke husket Forklaringen til første Artikkel, og En har glemt, at Hustru skal staa sammen med Okse og Asen i det tiende Bud. Kanske hele deres Fremtid

nu skal strande paa dette Asen. Der er vel sjelden Taarer saa bitre, saa blandede med Skamfølelse og Fornedrelse, der er vel sjelden Hjertesorg saa dyb, eller Had mod Præst og Pontoppidan saa flammende, som hos de Stakkarer, over hvem Dødsdommen udsiges, som paa Grund af forsømt Skolegang ikke har kunnet slide sig frem og nu skal trælle igjen et Aar, kanske med samme Resultat. Intet er saa skikket til at avle Kristendomsfiender som den tvungne Konfirmation.

Peter havde fyldt sine 17 Aar og var endnu ikke konfirmeret. Han havde svaret et bestemt Nei paa alle Faderens Bønner, men des mere trofast havde han været i Opfyldelsen af sine Pligter, og han havde i Fristunder leiet sig ud til al Slags Arbeide og lagt op ikke saa faa Dalere. Men nu begyndte Medlemmerne af Hauges Samfund at kringsætte Faderen. Peter kjæmpede en haard Kamp med sin Stolthed. Havde det bare ikke været for det, at man først skulde gaa til Skolemesteren og lade sig indskrive og faa Attest for god Opførsel i Skolen — men se det kunde han ikke ydmyge sig til. Saa blev Faderen syg og lagde sig ned. Han vilde ikke spise, han fik ikke sove, og Peter laa og hørte paa, hvorledes han om Nætterne laa og bad, at Her-

ren vilde bøie Sønnens haarde Hjerte. Dette blev for meget for Peter. En Morgen stod han fint pyntet for Faderens Seng. «Jeg skal la' mig indskrive til Konfirmation, hvis du vil bli' med mig til Skolemesteren, Fa'r,» sagde han. Faderen saa paa ham, Taarerne stod i Øinene; saa havde dog Herren Zebaot omsider hørt hans Paakaldelse. Han sprang op og fik Klæderne paa sig, han følte ikke længer sin Svaghed. Snart gik disse to igjen Haand i Haand, som den Gang, Faderen havde fundet Sønnen under Høstakken. Nu havde han som faaet ham igjen for anden Gang. De stod snart i Skolemesterens Stue. De havde mødt paa Veien Sara og hendes Fa'r, som netop havde været inde i samme Ærinde. Nu var Skolemesteren alene. Faderen førte Ordet; det var den udtrykkelige Betingelse fra Peters Side.

«Jeg kommer her med Sønnen min for at begjære Attest til Præsten, og om du vil være saa god at tegne ham til Konfirmation,» sagde Peters Fa'r. Og saa lagde han til lidt sagtere: «Du faar nu lægge et godt Ord ind for ham, kor som er.» Skolemesteren saa op paa sin gamle Fiende; han havde ikke glemt ham. Peter stod med begge Hænderne i Bukselommen og glante

paa et Landkort paa Væggen, mens han smaaplystrede. Han vendte Ryggen til. Skolemesteren ærgrede sig over denne hans Overlegenhed og sagde med Hovedet paa Skakke til Faderen: «Du vil vel ikke have mig til at skrive en Attest paa Sandhedens Bekostning, Hans? Attest skal han faa, og det en, som er sand og grei.»

Han satte sig ned og skrev, og den, som havde seet paa hans Ansigt, vilde have lagt Mærke til de skadefro Trækninger om Munden og det ondskabsfulde Glimt i Øinene, mens han sad der og skrev og tyggede i Penneskaftet. Omsider var han færdig, lagde Attesten sirlig i en Konvolut, forseglede den og rakte den til Faderen. Faderen takkede og tog den. Peter gik uden at sige saa meget som Tak. «Du skal se, Skolemesteren er ikke saa gal alligevel,» sagde Faderen glad, da de var paa Veien hjemover. «Nu faar du læse Attesten for mig, du ved, jeg er ikke god til at læse Skrift. Vi kan altid kjøbe en ny Konvolut hos Kræmmeren.» De satte sig paa en Haug ved Veikanten, og Peter aabnede Konvoluten og læste:

»Overbringeren heraf, der i lang Tid ikke har besøgt Skole, er en forvorpen, slet, uopdragen og i alle Henseender umoralsk, fordærvet Gut,

som ikke alene har styrtet sig selv i Fordærvelse, men tillige ved sit slette Eksempel har opmuntret andre ind paa Syndens Vei.» Peter blev blussende rød i Ansigtet, han spyttede i Attesten og rev den i hundrede Filler. «Saa skal da Fa'n» — — hørte bare Faderen, og afsted fór Peter lige mod Skolehuset. Han aabnede ikke Grinden, han sprang over den. Skolemesteren sad fremdeles alene i Stuen med sine Papirer, ventende nye Konfirmanter. Da blir han pludselig grebet i Nakken og væltet ned paa Gulvet, og før han faar Suk for sig, har han Peters Knæ paa sit Bryst og Peters Næver hamrende løs, hvor det kunde fälde sig. Skolemesteren vilde skrige paa Hjælp, Mord — men han fik ikke Tid, han bare hikkede efter Aanden, og der blev han væltet rundt, og Peters Næver faldt som Hammerslag paa Nakke og Ryg. Skolemesteren laa rent bleg og stiv og gispede efter Veiret, da først slap Peter ham. «Nu faar du ha' Tak for Attesten og for alt ihop, Skolemester,» skreg han ind i Øret paa ham og sprang ud.

Peters Fa'r sad alene igjen som lamslaaet der paa Haugen og ventede paa Sønnen. Han saa paa alle Papirstumperne af Attesten, der var slængt for Veir og Vind; det var alle hans For-

haabninger, som laa der sønderrevne. Han ventede længe og saa opefter Veien, men der kom ingen Peter. Saa humpede han hjemover igjen med sin Stav, bøiet, gammel. Da han kom forbi Vedskjulet, sad Peter derinde. Han holdt Øksen med begge Hænder og huggede i Tanker Fliser, som laa der paa Huggestabben, smaat i smaat, mens han mumlede med sig selv. Han hørte ikke Faderens Skridt. Faderen turde ikke tale til ham, ikke spørge, hvor han havde været; men han gik stille fra og til og keg mellem Sprækkerne i Bordvæggen, om han endnu sad derinde. Ved Middagstider vovede han at sige: «Skal du ikke ha' Mad, Peter?» men Peter bare svarede Nei og blev siddende. —

Samme Nat, før Klokken var tolv, blev Sara, som laa i et lidet Kammer, der vendte ud til Gaarden, vækket ved en sagte Banken paa Vinduet. Hun blev ræd og undredes paa, om hun havde drømt. Nei, der kom det igjen anden Gang. Skulde hun vække Fa'r og Mo'r? Hun listede sig sagte hen til Vinduet og keg ud. Hun kunde skjelne et Ansigt der, men ikke mere. «Bliv ikke ræd, Sara, det er bare mig — Peter; nu reiser jeg for Alvor,» hørte hun det sige derude. «Jeg vilde bare sige Farvel til dig og be' dig være saa

snil og gaa ned til Fa'r og sige ham, at han ikke maa være ræd for mig. Jeg reiser ud forat bli til noget, her bare kaster de Sten paa mig. Trænet gaar i Nat Klokken 12 til Chicago. Og saa faar du leve saa vel og tænke paa mig imellem.» Stemmen taug, og Sara hørte Skridt, som fjernede sig. Det var altsaa Peter, som rømte anden Gang.

V.

Sara gik til Konfirmationen. Peters Flugt havde rystet hende. Hun turde ikke bære den Hemmelighed, at han havde været udenfor Vinduet, alene; ikke heller turde hun gaa ned til hans Fa'r og fortælle, hvad Peter havde sagt. Saa betroede hun sig til sin Fa'r. Han benyttede Leiligheden til en liden Formaningstale for Sara, om hvorledes det gik, naar man forlod Guds Børns Stier og blandede sig med Verdensbørnene, om at det var en Guds Velsignelse for hende, Sara, at Peter var kommen ud af hendes Veie, at Peter nu sandsynligvis gik sin evige Fordømmelse imøde, hvis ikke Herren i sin Langmodighed greb ham som en Brand af Ilden. Saa var han gaaet ned til Peters Fa'r og havde fortalt ham, hvad han

vidste. Peters Fader var rent sønderknust. «Du skulde holdt din Søn mere under Herrens Ords Tugt,» sagde Saras Fa'r, «du skulde oprykket i Tide Klinten, som Djævelen havde saaet i hans Hjerte.»

«Jeg forsøgte at prygle ham, Broder Haakon, men det blev bare værre,» forsikrede Peters Fa'r.

«Du skulde ikke lade ham havt saa fri Omgang med Verdensbornene,» fortsatte Haakon Holte.

«Jeg saa ikke, at han gik med stort andre end Sara, Datter din,» svarede Peters Fa'r ydmygt.

«Ja Herren se ned i Naade til ham og os alle!» sukkede Saras Fa'r.

«Ja han lade dig faa mere Lykke med Datter din, end jeg havde med Søn min,» sukkede Peters Fa'r og bøiede sig endnu lavere over Stokken. «Vi faar bede for ham, Broder,» føiede han til og saa op paa sin Dommer. —

Sara gik til Konfirmationen. Det var i Grunden det samme, hun fik der, som hun havde faaet hjemme, og som hun havde faaet paa Skolen, men det var alligevel noget andet. Naar den gamle Præsten — man sagde, det var det sidste Aar, han holdt Konfirmation i Aar — med en af Bevægelse dirrende Stemme læste op Styk-

ker af Bibelen, og naar han bad sig selv Taarer i Øinene, anraabende Herren om at holde sin Haand over disse Unge, hvis Sjæle nu var anbetroede hans Omsorg, da dirrede det i Sara, og hun følte, at dette dog var det tryggeste. Hun havde været for vild, for ubetænksom, hun havde givet efter for alle Fristelser; derfor havde de faaet slig Magt over hende. Nu havde Gud sendt hende Peters Skjæbne som en Advarsel. Hun vilde aldrig mere se Skrædderen eller nogen af hans Bøger; hun vilde holde sig til sin Fa'r og til Præsten og Guds Ord. Det var som Bibelen fik en anden Mening for hende nu. Hun ræsonnerede ikke over den, hun bare vuggede sig i dens Stemninger. Hun skalv i rædselsfuld Ærbødighed for den vældige Gud, der udslyngede sine Forbandelser mod Syndens Børn og lod endog Jorden aabne sig for at sluge de Ulydige; hun vuggede sig paa de bløde Bølgeslag i mange af Salmerne og i Jesu milde Ord. Opbyggelserne hjemme hos hendes Forældre mistede noget af det kjedelige; hun lod sin Fantasi og sin religiøse Følelse glide ind i dem, og hun svælgede i alle disse ordrige Udgydelser om Synd og Naade, om Helvedes Forfærdelighed og Himlens Salighed. Hun kunde synge selv de lange drøvelige Salmer

med fuldt Hjerte. Hun bad Morgen og Aften, ja stundom flere Gange paa Dagen, at Gud maatte bevare hende fra Syndens Veie og hjælpe hende til at kue sit brusende Hjerte. Naar den gamle Adam dukkede op i hende, og Barnet i hende — thi hun gik dog bare i sit sekstende Aar — forlangte Latter og Leg, saa stod pludselig Peters Skjæbne hende for Øie. Da skyndte hun sig og bad en Bøn eller sang en Salme eller begrov sig i et Bibelsted, hidsede sin Fantasi op i en gudelig Stemning og lod saa hele sin vaagnende Lidenskab flyde hen i den. Som hos alle unge Piger i den Alder samlede hendes Beundring og Kjærlighed sig om Konfirmationslæreren. Den gamle Præsten med de hvide Haar og den skjælvende Stemme og med det lysende Ansigt, naar han havde bedet sig i Stemning, stod for hende som en Guds Aabenbaring. Han blev hendes lille Afgudsbillede, om hvem hendes Tanker kredsede. Det at være Præst stod for hende som det herligste paa Jorden, Guds egen Glorieglans lagde sig om det hellige Embede. Og sammen med Præsten gik hendes Fa'r, han var jo ogsaa Præstens Medhjælper. Hans dybe Øine og strænge, tungsindige Ansigt talte for hende om Livets Alvor, og Moderens sure Sukke forkyndte hende

det hverdagslige Slid, den prøvende Skole vi har at gjennemgaa i Jammerdalen, førend vi naar Herligheden hinsides.

Der er vel faa Konfirmanter, som har gjentaget sin Daabespagt med en saa fanatisk Inderlighed som Sara. Hendes Fantasi forvandlede den Dag den lille, tørre Bygdekirke til et Herrens høihvælvede Tempel; den gamle tarvelige Præst syntes hende forklaret; Salmerne, de langtrukne, drøvelige, sungne i Næsetone, forekom hende som Englenes Sange, og da hun selv knælede ned ved Alteret, strømmede Taarerne ned ad hendes Kinder, og hun lovede sig selv altid at høre mellem de Stille i Landet, at forsage Djævelen og alt hans Væsen og alle hans Gjerninger og at tro paa Gud Fader, Gud Søn og Gud den Helligaand. Der var Selskab hjemme hos hendes Forældre den Dag. Præsten var der, og der taltes mange bevægelige Ord. Præsten roste Sara for hendes Flid og gode Sæder og ønskede, at der maatte vokse op mange slige unge Piger i Bygden. Sara følte sig gladere, end om hun havde faaet al Verdens Skatte. Hendes Fader talte for hende om Vigtigheden af denne Dag, om det ene fornødne, det at holde sig til Guds Ord, og ønskede, at Herrens Dug maatte falde over hende

og salve hendes Livsens Vei med Glæde, ikke den Glæde, som var af Verden, men den Glæde, som alene var i Herren. Faderens Stemme skalv, og Sara kjendte hans Kjærlighed til sig brænde under det rolige Ydre, og trods det, at han saa sjelden viste hende noget Kjærtegn. Og hun følte selv, at hun elskede denne tause Fa'r, som saa sjelden talte til hende og da bare holdt Taler og Formaninger. Hans Liv var en evig Ængstelse for, at hun skulde fare vild. Og for et Uhyre hun maatte være, om hun skulde volde ham Sorg. Selv Skolemesteren offrede Virak den Dag paa Saras Alter. Efterat Kalvestegen havde sunket, og Fordøielsen var befordret ved Syngningen af flere Salmer, talte Skolemesteren om Verdens mangehaande Fristelser, der spiller i Rosenrødt for Ungdommens Øie, men som efterlader en bitter Smag i Munden, naar man æder dem, og henspillede saa paa Peters Eksempel som en Advarsel sendt af Gud imod Vantro, Ugudelighed og andre Laster. Stakkars Peter! han skulde være Syndebukken i Dag og, han blev vendt og vrængt paa alle Maader til Medmenneskers Opbyggelse. Sara kunde ikke tænke paa ham i Dag med Bitterhed, ikke engang med Skræk; hun bad i sit Hjerte en stille Bøn, at

Herren maatte bevare hendes gamle Ven, skjønt det for menneskelige Øine syntes umuligt, at han kunde reddes.

Sara var nu voksen og var bleven en vakker Pige. Det var Faderens Ansigt, som kom igjen blødere og finere. Hun havde hans dybe, tungsindige Øine og stærkt buede og haarede Øienbryn; hun havde hans lidt tunge og grove Mund med fyldige Læber; men de hvide Tænder bagom og Læbernes friske Rødme lod En glemme Mundens mindre fine Form. Kinderne var runde og rødmussede uden at være klumpete, og den veirbrunede Hud gav hende et sundt Udseende. Hun var høi og slank uden at give Indtryk af Magerhed eller Knoklethed. Hun bar sin Krop godt, og Arbeidet havde ikke formaaet, som hos saa mange paa Landsbygden, at krumme Ryggen og gjøre hendes Gang tung. Naar hun stod mellem det grønne Løv med sin Solhat paa, gav hun Indtryk af Sundhed og Spænstighed.

Efter Konfirmationen begyndte en Arbeidets Tid for Sara. Hun havde ikke nu hverken Skole eller Konfirmationslekser at tage vare paa, saa kunde hun bruges til Arbeide. En af Pigerne paa Gaarden blev afskediget i den Anledning. Sara skulde nu indtage hendes Plads. Hendes

Mo'r var fornuftig med det, at hun ikke vilde, at Sara skulde opdrages til at sidde paa Stas, hun skulde dukkes ned i det daglige Slid for at blive en dygtig Farmerkone; thi det var vel det, som blev hendes Lod saavelsom hendes Jevnliges. Saa maatte hun da gaa igjennem alle Graderne, skrubbe Gulv, vaske Tallerkenerne, rede op Sengen, melke Kreaturerne, lave Maden og lære, hvorledes et Hus blev holdt i Orden med Slagtning og Vaskning og Bagning. Dette var Moderens Stolthed, dette var Moderens Alt. Og skjønt Sara aldrig kunde føle nogen Kjærlighed for denne Mo'r, maatte hun i Stilhed beundre hendes Orden, Dygtighed og Utrættelighed. Moderen var ogsaa flink i al Slags Haandarbeide, og Sara fik i disse Aar lære tilgavns at strikke, sy, stoppe og lappe. Naar hun lagde sig om Kvælden, var hun stupende træt og sov tungt. Men Dagene gik mærkeløst og fort; hun fik ikke Tid at længes, ikke Tid at drømme; der var altid noget at tage fat paa. Naar hun hørte om Danser og Leg i Bygden mellem dem, som ikke var Kirkemedlemmer, følte hun aldrig Trang til at gaa did; det hørte jo til Verdens syndige Liv, som hun intet havde med at skaffe. Hun følte sig tryg i Arbeidets og Hjemmets Sneglehus. Hendes Trang

til aandelig Bevægelse var alt flydt over i det religiøse; i Bibelen fandt hun en uudtømmelig Kilde til Stemninger og Tanker, og naar hendes Fornuft stundom begyndte at stille et Spørgsmaalstegn, slog hun hurtig en Streg over det og bare grundede paa, hvorledes hun kunde være dette gaadefulde Ord lydig; thi Bibelen var jo Guds aabenbarede Ord, det stod fast én Gang for alle. Saras Trang til Skjønhed havde skaffet sig Udslag i en umaadelig Kjærlighed til Naturen. Mens Moderen havde forvandlet hele den indgittrede Have til et Kaalbed, foreslog Sara at faa overladt lidt til Blomster, og hun havde faaet plantet Rosenbuske langs hele Gjærdet; thi Roser var hendes Yndlingsblomster. Der laa hun da og lugede og vandede og stelte, og det var, som Blomsterne trivedes under hendes kjærlige Hænder, og hun glædede sig over deres Farve og Form, og hun vaagede med Længsel over de bristende Knopper. Saa kunde hun ogsaa sidde timevis, efterat Sommerdagens Arbeide var forbi, og stirre ud i Solnedgangens gulrøde Skyer og se, hvorledes Guldglansen bredte sig og farvede de smaa, spættede Dotter, der drev paa Himlen, blegrøde og gjennemsitrede Luften med glinsende, rødagtigt Skjær. Hun vidste ikke selv

hvorfor, hun gjorde sig ikke Rede for, hvad hun følte, men hun kunde gribe sig i at faa Taarer i Øinene, og dog var hun lykkelig, dog længtede hun ikke ud, hun havde ikke Tid til det, og Hjemmets lille indgittrede Helligdom, som nu var fyldt med Blomster, med duftende Roser, der bar sin Vellugt op til hende paa Altanen, var hende nok og værgede hende mod al Verdens Ondskab. Da hændte der noget, som bragte Uro i hendes Sind og lod hende føle Grunden under sig gynge.

VI.

Hendes Fa'r var Medlem af Skoleraadet Nu var der et Skolehus en fem Mile derfra, som hørte ind under Faderens Distrikt, og som stod tomt fra December og til Marts. I dette Skolehus havde en norsk Nybyggerfamilie slaaet sig ned midlertidig. De havde ikke ansøgt om Tilladelse, men Naboerne deromkring, som havde smaa Huse og ikke godt kunde tage Familien ind til sig, da der var flere Børn, havde sagt, at de vist fik Lov til at være der saa længe. Naboerne havde slaaet sig sammen for at skaffe dem

en Kogeovn, Senge og Sengklæder og hjulpet dem med lidt af hvert. Imidlertid var det høie Skoleraad blevet fornærmet over dette. Det følte sin Værdighed og god Orden krænket ved, at det ikke var spurgt om Lov først, og desuden opdagedes det, at Nybyggerfamilien uden videre havde flyttet Pultene og Bænkene ud og sat dem i Sneen udenfor, samt forgrebet sig paa Skoleveden, der var kjørt sammen der i en Haug.

Skjønt Saras Fa'r just ikke kunde siges at have noget tilovers for den amerikanske lovbefalede Skole, da han ikke havde sendt sin Datter did og tvertimod opmuntrede den norske Skole i Modsætning til den amerikanske, saa var dog han en af de strængeste til at fordømme Nybyggerfamiliens Opførsel, og foreslog, at de skulde ordres ud straks, da Skolehuset maatte sættes istand igjen til den første Marts. Dette var i Midten af Februar. Hans Forslag gik enstemmig igjennem. Da Ordren kom, var ikke Manden hjemme. Han var reist til Nabobygden, hvor der endnu skulde være noget frit Land at faa, og hvor han vilde se at skaffe sig et «homestead». Konen havde ingen anden Raad end at samle sammen deres faa Eiendele i en Bylt, klæde paa Børnene det hun havde og traske i Veien med dem, en

i hver Haand og Bylten paa Ryggen, i Haab om at kunne spørge sig frem til Manden. Det var pent Veir, da de begyndte sin Vandring, og Solen skinnede; men mod Kvælden slog Veiret pludselig om, og det satte ind med en voldsom Snekave fulgt af skarp Frost.

Saras Fa'r tog sig en Morgenvandring rundt sin Eiendom for at se, om Træer eller Gjærder var blæst ned om Natten, da han pludselig ved Foden af Bakken, som bar ned til Elven, blev staaende som fastnaglet. Halvt gravet ned i Sneen laa der en stor Bylt, op af hvilken der stak Menneskehoveder. Han gik nærmere; Bylten rørte sig ikke. Var de frosne ihjæl allesammen? I Ly af Bakken, under nogle Buske, havde de lagt sig. En Kvilt havde de bredt under sig. Moderen havde lagt sig i Midten, taget et Barn i hver Arm saa tæt ind til Kroppen som muligt, og saa havde de svøbt det andet Tæppe over sig, saa godt de kunde. Hvem kunde det være? Det var vel aldrig den Nybyggerfamilie, han havde ordret ud af Skolehuset? Han grov Sneen tilside, som halvt havde begravet dem, og vendte paa Konens Hoved, der laa paa Siden; det kjendtes koldt og stivt. Han strøg bort fra Haaret Sneen og Isskorpen, der

havde lagt sig over Kinderne og Øinene af den frosne Aande, og saa saa han nærmere paa hende. Med én Gang blev den stærke Mand dødbleg og begyndte at skjælve. Var det muligt? var det? — — Han rev op den øverste Trøieknappen, brækkede de stive Klæder nedover et Stykke og blottede en liden brun Flæk paa Halsen. Der var ikke Tvivl — det var hende. Og han havde myrdet hende! Det begyndte at røre sig inde i Bylten. To Barnehoveder, der havde boret Ansigterne under hendes Armhulinger, saa bare nogle Haartotter af Baghovedet stak op, vendte sig pludselig og satte nogle forbausede store Øine paa Saras Fa'r. De var da Gudskelov ilive endnu, og ganske røde og varme i Ansigtet. I Haanden holdt de hver sin Brødskorpe, som de havde gnavet paa

Sara kunde ikke tro sine egne Øine den Morgen, da hun fik se et underligt Optog komme opimod Gaarden. Først kom Faderen bærende paa en Kvindeskikkelse halvt tilsneet, og som laa stiv med Hovedet op imod hans Bryst. Saa kom to Puslinger, en Gut og en Gjente, stavrende bagefter i Sneen, saa godt de kunde, holdende i hver sit Frakkeskjød for at kunde følge med, og grædende, fordi det gik for fort. Faderen vendte

sig flere Gange og talte opmuntrende Ord til dem. Der kom de gjennem Ledet. Med bankende Hjerte — hun vidste ikke hvorfor — skyndte Sara sig ned i Gangen; der stod alt Moderen og aabnede Døren; hun havde seet dem hun og. «Se her, hvad jeg har fundet,» sagde Faderen, idet han kom ind; hans Stemme skalv, og Blikket var saa nervøst ængsteligt, som hun ikke før havde seet det hos ham. Han undgik tydelig at se paa Moderen. «Faa i en Fart Badebaljen fyldt med koldt Vand, læg hende saa opi der, at hun kan skyde Is, og gnid hende over hele Legemet. Jeg tror, der er Liv i hende endnu. Og du, Sara, tag disse to Smaa og put dem i Seng og giv dem varm Drikke og Mad. De har Gudskelov ikke taget Skade.» Faderen bar den bevidstløse Skikkelse ind paa Sengen saa længe og sad urørlig ved Siden og stirrede paa hende. Isen paa hendes Klæder begyndte at smelte og dryppe. Da Sara gik gjennem Værelset, saa hun en Taare rinde nedover Faderens Kinder. Den fundne Stakkel var overgivet Kvindernes Omsorg. Hun var holdt længe i koldt Vand, til de stive Lemmer atter begyndte at mygne, saa var hun gnedet ind med varm Olje. Mens dette stod paa, havde Saras Fa'r vandret

som fredløs op og ned paa Gulvet i Dagligstuen og talt med sig selv. Sara gik forbi Døren og hørte, at Faderen raabte noget høilydt. Hun kunde ikke bare sig, men lagde i Forbigaaende Øret til Dørsprækken. Hun hørte, at Faderen bad: «Ak Herre min Gud! lad ikke denne Synd komme over mit Hoved! Straf mig ikke i din Vrede og tag ikke din Naade fra mig. Lad ikke Ungdommens Synder hjemsøges paa Alderdommen. Fri mig fra Blodskyld, o min Herre og Gud!» Sara turde ikke lytte mere. Hvad var dette for noget? Ungdoms Synder — Blodskyld — hvad mente han?

Den fremmede Kvinde var lagt i Gjæstesengen. Man havde heldt noget kogende Melk blandet med Brændevin ned gjennem hendes Hals. Gjæsteværelset vendte ud mod den lille Altan ovenpaa. Man maatte gaa gjennem Værelset for at komme ud til Altanen gjennem Døren. Men med lidt Behændighed kunde man ogsaa gjennem Vinduerne fra begge Sideværelser stige ud, skjønt Altanen ikke strakte sig helt frem til disse Vinduer. Sara havde benyttet sig af dette. Hun vidste, det ikke var ret; men Fristelsen blev for stærk. Faderens ængstelige Ansigt og underlige Bøn havde aabnet for hende Døren til en Hem-

melighed — hun maatte faa vide mere. Nu sad hun krøben sammen i det ene Hjørne af Altanen klemt ind til Væggen, saa hun ikke kunde sees, mens hun tydelig paa Skraa gjennem Vinduet kunde se den store Dunseng, hvori den fremmede Kvinde laa, og hendes hvide Ansigt med de lukkede Øine paa Puden. Faderen var derinde alene og følte sig tryg, at ingen kunde se ham; thi ingen var gaaet gjennem Værelset og ud paa Altanen. Han sad paa en Stol ved Siden af Sengen og vendte Ryggen mod Sara. Han holdt den Syges ene Haand, der laa ovenpaa Teppet, mellem begge sine, som for at varme dem, og stirrede ufravendt paa hendes Ansigt, mumlende noget, som Sara ikke kunde høre. Da slaar pludselig den blege Kvinde op to store, blaa Øine. «Sara!» raabte Faderen, og uden at tænke over, hvad han gjorde, kastede han sig ned paa Knæ ved Siden af hende og kyssede hendes Øine, Mund, Kinder, Hals og Hænder, hulkende og takkende om hverandre. Sara ude paa Altanen skalv og trykkede sig end tættere ind til Væggen. Hun følte sig som greben paa frisk Gjerning i en Synd. Lyden af hendes eget Navn fik hende til at fare op. Hun reiste sig stille, strakte sig over til det aabne Vindu i Sideværelset og

flygtede. Hvad var dette for noget! Faderen, den tause, selvbeherskede, han, som sjelden gav et Kjærtegn til hende og aldrig til Moderen, han, som var afdød fra Verden og havde talt med Bitterhed og Haan om Ungdommens Forelskelser — han havde pludselig givet efter for en Lidenskabens Voldsomhed, som gjorde hende rent bange. Han havde kysset den fremmede Kvinde, ikke koldt, nei som han skulde suge Liv og Salighed ud af hendes Kys. Hørte ikke dette til Verden? til Verdens Synd og Vellyst? Og dog var der tændt i det Øieblik i Sara en Funke, hun aldrig før havde kjendt; en varm Strøm som af Ild løb gjennem hende — aa et eneste sligt Kys! — Hun flygtede, flygtede fra dette forfærdelige. Faderens Billede var blevet blandet for hende, hun forstod ingen Ting mere. Hendes Theorier, hendes sikre Grænser var blevne flyttede. Faderen — hendes grundmurede Støtte — hvad var det for en Hemmelighed! Og han havde raabt: «Sara!» — det var det, som havde skræmt hende saa. «Sara!» — hed da denne anden ogsaa Sara? Og det var vel ikke efter hende —» Der gik pludselig et Lys op for Sara. Hun var opkaldt efter denne, Navnet Sara fandtes ellers ikke i Familien. Faderen havde

elsket denne Kvinde — han elskede hende endnu; men Moderen? Elskede han da ikke hende? Han var gift med hende, og han elskede en anden. Men gik det an? var ikke det Synd, himmelraabende Synd? og hvorledes kunde Faderen — nei, der maatte være en anden Forklaring. Og dog var dette den eneste, hun atter og atter kom tilbage til. Hun turde ikke løfte sine Øine op paa Faderen, da de mødtes ved Middagsbordet. Og dog var han forholdsvis rolig. Han havde atter paataget sig sit værdige Væsen, skjønt der straalede noget i hans Øine, han ikke kunde lægge Dække over, og et stille Smil legte om Munden, naar han sad hensunken i Tanker. »Lader os alle takke Gud,» sagde han høitidelig ved Bordet, «at denne, som vi troede død, atter er bleven levende.» Og saa bad Faderen en Bøn saa brændende varm, som Sara aldrig havde hørt den. Det var, som han vilde øse Velsignelser ud over hende af sit fulde, varme Hjerte. Og denne Fader havde hun troet sommetider var kold! Og denne Fader kunde hun tiltænkt nogetsomhelst urent Forhold! Men hvad var det da, hvad var da Hemmeligheden med denne anden? Hun vovede ikke at spørge Faderen, hun turde knapt se paa ham; det var jo hende, Sara, som burde

skamme sig; hun havde lyttet ved Døren, hun havde sneget sig ud paa Altanen, hun havde paa en forbryderisk Maade trængt sig ind i en Hemmelighed, der skulde været lukket for hende. Nu kom Straffen i en evig Uro. Hun blev altid jaget, naget af disse Billeder. Hun blev som af en usynlig Magt drevet til at kredse om disse to, Faderen og den Syge; hendes Øren spændte sig vidt aabne, naar Faderen eller den anden sagde noget, i Haab om at faa vide mere. Men de talte altid om ligegyldige Ting, om Veir og Avling og Bygdeskik borti Norge, naar der var flere tilstede. Da den Syge var kommen paa Fode igjen, gik hun og hjalp Moderen i Kjøkkenet. Faderen saa neppe til den Side, hun var engang, og snakkede sjelden til hende. Han var atter kommen i sin sløve Vanegang, skjønt Sara stundom syntes at føle, naar han sad alene og saa ud gjennem Vinduet, at hans Tanker var i en ganske anden Verden, og det tungsindige i hans Øine var som blevet end dybere. Hun havde faaet vide, at den Fremmede virkelig var Nybyggerkonen, som var ordret ud af Skolehuset, at hun hed Sara, og at hun havde været paa Veien til sin Mand, da hun blev overfaldt af Snestormen. Men hvad havde alt dette at gjøre

med, hvad Sara havde seet? Aa — hun havde overdrevet — og dog — nei, det stod altfor forfærdelig virkeligt for hende. Var det bare af Hensyn til Moderen, at Faderen var saa ligegyldig nu? eller spillede han virkelig Komedie, saa at han havde sine hemmelige Møder med den anden Sara, hvor de hviskede og kyssedes? Fy, hvor kunde hun tænke sligt om sin gudfrygtige Fa'r! Hun havde udspurgt Børnene om et og andet, men af dem fik hun ingen Besked, som kunde løse Gaaden. En Dag, da Moderen og Faderen var alene inde i Stuen, sagde den første: «Skal disse fremmede Folkene bli' gaaende her hele Vinteren udigjennem?»

«De venter bare paa, at Halvor skal faa Huset saa pas færdigt, at de kan flytte ind,» svarede Faderen roligt. «Det blir vel næste Uge, antager jeg.»

«Ja ikke fordi de gjør mig noget,» sagde Moderen, «men der følger nu jussom lidt Ustel med saa mange.»

«Vi maa tænke paa, vi bare har gjort vor Kristenpligt, Ketura,» sagde Faderen og gik ud.

Sara kunde ikke trods sin ængstede Samvittighed lade være at holde lidt Vagt, men hun saa aldrig Faderen mødes med Sara i Enrum. De

maatte have gjort op imellem sig i det Møde, den Gang hun flygtede. Ja selv da Faderen hjalp den Fremmede op i Vognen med Børnene, saa hun ikke Forandring i hans Ansigt; han kjørte hende ikke engang afsted selv, men overlod det til Gaardsgutten. Denne Ligegyldighed æggede og ærgrede Saras Nysgjerrighed; men de skulde dog ikke narre hende, hun havde seet, hvad hun havde seet.

Saa var de Fremmede altsaa forsvundne, og Huset kom i den gamle Orden og gamle Ensformighed igjen. Faderen greb en Gang Sara i at fæste sine Øine paa ham, og hun blev rød, da hun saa, han mærkede det; men han sagde intet. Senere havde han taget hendes Hoved ind til sig og havde klappet hende paa Kinden. Hun syntes og, han var lidt ømmere ligeoverfor hende i det sidste; kanske det bare var Indbildning. Men Faderen var pludselig bleven omgivet med et romantisk Skjær, han var bleven ubevidst Helt i et Drama, der hang sammen med Holger Danskes Krønike og alle Romanbøgerne, hun havde læst hos Skrædderen. Ak Sara vidste ikke, at hendes Fantasi uafladelig syslede med denne Faderens Hemmelighed, fordi hun selv længtede ud til Liv, til

Lys, til Skjønhed og Kjærlighed, fordi Bibelen og Salmesangen og Husarbeidet ikke i Længden kunde mætte hele hendes Sjæl.

VII.

Hvad var det saa, Faderen saa, der han sad og stirrede aandsfraværende ud gjennem Vinduet om Kvælden?

Jo han saa sin Hjembygd ligge fager og stolt i Solen. Han saa sig selv tumle sig som Gut ude i Tunet, den stærkeste af alle Kammeraterne. Ingen var hans Lige i at gjøre Rundkast, ingen kunde lægge ham i Gulv i et Slagsmaal, ingen var saa opfindsom som han i alle Slags Skøierstreger; thi spillende Liv var der i Gutten. Da var det, han mødtes med Sara, en Gang han var til Kværnen med Rug for sin Fa'r. Hun var lys og vakker, Datter til en liden Selveier, som havde ryddet et Stykke Jord nede ved Elven. En Gang vaagede en af Kammeraterne at sige et fornærmende Ord om hende, og han slog ham i Marken og bankede ham saa lystig, at der blev Uvenskab siden. Men fra den Dag var Haakon Holte Saras svorne Ven. De lovede hverandre, at intet i

Verden skulde kunne skille dem ad. Saa kom den gamle Historie. Hans Fa'r og Mo'r fandt, hun var for simpel for deres Søn; han skulde have en af de rige Gaardjenter. Faderen forbandte sig paa, han aldrig skulde faa Sara, mens hans Hoved var oven Mulde. Haakon blev rasende, han taalte ikke længer at være i Bygden. Saa reiste han til en anden Bygd og var om at styrte sig ind i et Liv af Drik og Udsvævelser. Da kom en Lægprædikant reisende, en af dem, om hvem det flammede af Ild og Svovl. Haakon var paa det første Møde. Han og flere Kammerater havde sat sig fore at vække Forstyrrelse; saa blev han selv greben af Ordets Magt. Nu kom Dagene og Nætterne af Fortvivlelse, af Bod og Bøn. Han saa, han havde været et Djævelens Barn, at hans Fa'r og Mo'r og hele Hjembygd endnu laa i Mørke, at Præsten der var en uaandelig Mand. Han stred med Herren i Bøn, og endelig reiste han sig som en glødende, vældig Stridsmand for hans Rige paa Jorden. Det gjaldt at sky den onde Verden og Verdensbørnene. Han skulde med Ordets Hammer knuse de haarde Hjerter, bøie de stolte Sind. Al hans opdæmmede Lidenskab og Vrede og Bitterhed flommede nu over i hans Bodsprædikener. Kvinder skreg

og besvimede, stærke Mænd sank sammen. Han følte samme Seiersstolthed ved dette, som fordum, naar han lagde sine Modstandere i Gulv og satte Knæet paa deres Bryst. Selv hans Kjærlighed havde været kjødelig. Sara var ikke aandelig vakt. De havde ikke taget Herren med i sin Pagt, derfor var den ikke bleven velsignet. Og dog kunde han ikke glemme hende. Han reiste Landet rundt og vakte og omvendte Sjæle; men hun fulgte med. Saa reiste han af Landet med en Flok, der skulde til Amerika — men selv her var hun jo kommen efter, og han havde nær myrdet hende uden at vide det. Store Gud! Havde han da gjort galt i at opgive hende? Nu var jo hun en andens, og han var ogsaa en andens, en, som var aandelig vakt som han, og dog — — Sara havde været saa vakker og saa god. Hun havde elsket ham saa høit. Og han elskede hende lige varmt som den Gang. Han følte det med Forfærdelse nu; thi det var ikke bare Taknemmelighed over, at han ikke var bleven Morder, som havde ladet ham glemme sig. Nei det var Kjærligheden, som han troede at have dæmpet, ja kvalt, men som nu med Et slog op i høi Flamme. Var da ikke Guds Ord nok? Det var sendt ham dette af Gud til hans Ydmygelse, for at lade ham er-

kjende, hvor lidet langt han i Grunden var kommen. Paulus havde jo ogsaa en Pæl i Kjødet; dette var nu blevet hans. Og hans Datter gik der som en stadig Mindelse; thi var ikke hendes Navn ogsaa Sara, og havde det ikke været Svaghed af ham, den Gang hun skulde til Daaben, at forlange dette Navn? —

Faderen sukkede, som han sad der ved Vinduet og stirrede ud — stirrede efter Billedet af Sara, der var kommen som en Dom i hans Stue og nu atter forsvundet.

VIII.

Der var gaaet et Par Aar siden denne Begivenhed, den eneste, der afbrød Ensformigheden. Sara gik i det vante Arbeide, og ikke kom der nogen der i Huset, som skulde kunde vække hendes Interesse. Hendes fanatiske Iver for at læse i Biblen havde kjølnet noget. Hun kunde heller ikke give sig hen som før i Opbyggelserne, men fandt mange af dem kjedelige. Ikke heller havde hun synderlig Længsel efter Læsning. Nei men drømme — drømme. Hun kunde ofte tilbringe sine Fristunder, som rigtignok ikke var mange,

med at sidde og se udigjennem Vinduet, uden at hun saa det mindste af, hvad der foregik derude, eller sidde paa Altanen Sommeraftenerne og stirre ud i de solglødende Skyer. Da betoges hun af en Følelse, hun ikke kunde forklare sig, en underlig sød Vemod, der ikke dannede sig faste Forestillinger, men fløď fra den ene til den anden, og hvori hun vuggede sig. Da skottede hun ofte ind i den hemmelighedsfulde Gjæstestue, og Billedet af den Syge paa Puden og Faderen knælende ved Sengen steg atter levende frem for hendes Fantasi. Og det gled sammen med Solgløden derude, med de underlige fine Farver i Luften, med hendes egne navnløse Længsler.

Gamle Præsten havde taget Afsked, og der var kommet en ny, ugift Mand op for at overtage Embedet, netop frisk fra Skolen. Han var ikke saa ganske ung længer, mellem 30 og 40; men han havde saa sent opdaget sit skjulte Kald til at være Præst, at han havde nøiet sig en lang Tid med at være Klokker og var derfor kommen saa sent paa Præsteskolen. Da Sara hørte ham første Gang, syntes hun, han maatte være en Olding; thi han bævede saa i Stemmen og talte om Synd og Dom, som om han havde havt en verdenslang Erfaring. Faderen sagde ved Bordet,

at han vist blev en dygtig Mand, naar han fik Øvelsen; han lod til at have Aandens Salvelse. Senere kom han der i Huset baade for at hilse paa Familien, som hørende til hans Menighed, og for at raadføre sig med Faderen, som var Medhjælper. Han bukkede stivt for Sara og syntes ikke at offre hende større Opmærksomhed. Han var en ganske vakker Mand, men der var et bundet, uudviklet Udtryk over Ansigtet. Haaret laa ydmygt kjæmmet ned paa den ene Side, skjulende en begyndende Maane, Øinene var store og kunde faa et fanatisk Udtryk, Munden gjorde Indtryk af sammenbidt Ærgrelse, af haard Energi, Hagen var usædvanlig bred og selvbehagelig, Kindbenene lidt udstaaende. Han talte i ydmyge, gudelige Talemaader efter Skolens Opskrift; men det var ogsaa det eneste Ydmyge ved ham; thi ellers struttede Manden af Embedsværdighed. Han var jo nu ordineret ved Haandspaalæggelse til at være Guds Tjener paa Jorden, til at forvalte hans Ord og hellige Sakramenter, til at være Veileder og Trøster for de Gamle og Unge paa Livsens Vei. Og han følte Værdigheden af dette, han, en tidligere Bondegut, og han støttede sig til denne Værdighed som til en Spadserstok; han bar den overalt med sig, inde i Huset og ude paa Mar-

ken, naar han mødte nogle af sine Faar paa Veien. Enhver anden vilde følt det som noget unaturligt og ækkelt at høre en forholdsvis ung Mand tale i den gudelige Bogstil og med den umaadelige Værdighed; men Sara følte det ikke saaledes; thi hun var ikke vant til at høre stort andet. Og det at være Præst stod endnu for hende som noget uendelig herligt, som et Trin opover alle andre Dødelige. Og han kunde citere Bibelen udenad, hvadenten det var Aabenbaringen eller Jeremiæ Begrædelsers Bog. Hvor han maatte være lærd! Sara sad ærbødig og lyttede, naar Faderen og han efter Aftensbordet diskuterede Gjenfødelsens Hemmelighed eller Guds Ords besynderlige Virkninger paa Syndernes Hjerte. Han talte nogle Gange til Sara selv, men altid nedladende som til et Barn. I den senere Tid havde han begyndt at komme der oftere og oftere og gjøre sig allehaande Ærinder til Faderen; det var ogsaa altid ham, han talte med.

Saa var det en Dag, at Faderen raabte Sara ind i Dagligstuen. Der sad Moderen og strikkede paa en Strompe. «Sæt dig ned, Sara,» sagde Faderen og tog selv langsomt og værdigt Plads. Hvad var det nu for noget høitideligt, som skulde foregaa? Faderen rømmede sig. «Mit Barn Sara,»

sagde han, «du er nu i den Alder, at vi bør se os om efter en Ledsager for dig. Og nu har Herren i sin besynderlige Naade skikket En til os, som er langt over, hvad vi Forældre havde kunnet tænkt eller fortjent. Abraham Jensen, vor nye Præst, begjærer din Haand og dit Hjerte.»

«Han hedder Abraham, og du hedder Sara, det er som Herren skulde forud bestemt det,» lagde Moderen til og drog op Rynker i Panden, som var den almindelige Maade, hun forsøgte at smile paa.

Sara sad og stirrede paa dem begge; hun forstod slet ikke. Om en Meteorsten var falden lige ned fra Himlen foran hende, kunde hun ikke blevet mere forbauset.

«Du ved jo, at Ægteskabet er en Herren velbehagelig Stand,» fortsatte Faderen, «og det er et sikkert Værn mod alle Ungdommens Fristelser og Udskeielser. Hvor mange er der ikke, som giver efter for Ungdomskjærlighed, og saa, naar de har været gifte en Stund, saa lever de i Uenighed, og der kommer Drik og Svir og vederstyggelig Tale ind i Huset. Men naar man grundlægger Ægteskabet paa Fællesskab i Herrens Ord og gjør sin Pligt i hans Navn, se saa er man

straks inde i den trygge Havn, hvor ikke Bølgerne bruser længer.»

Sara satte sine store Øine paa Faderen. Var det Hykleri dette eller Sandhed? Huskede han da ikke, hvad der havde foregaaet paa Gjæsteværelset? Men Faderen mødte hendes Øine uden at forvirres, og Sara slog sine ned. «Hjemmets stille lune Vægge og Ens daglige Pligt er det sikreste Værn mod Verden og alle Verdensbørnenes rasende Anfald,» vedblev Faderen. «Se hvor de hader og kriges og bagtaler hverandre og søler sig i Vellyst og Synd derude. Vi kan sidde trygt indenfor og med et Suk se paa, hvor de raser og forgaar — ak desværre de Fleste for at synke ned i et bundløst Dyb af Elendighed, hvorfra der ikke er Redning.»

«Og tænk at blive Præstefrue, Sara,» faldt Moderen mere praktisk ind; «at skulle blive som en Moder med Raad og Daad for alle de Unge, som vokser op. At kunne ved din Husbonds Side besøge Sygesengene og uddele Trøstens Ord, og strø Herrens Manna ud til alle dem, der sidder og forsmægter i Orkenen. Sandelig det er ikke mange unge Piger i din Stilling, som faar et saa gant Tilbud og ikke vilde skynde sig at gribe til. Nu — hvad svarer du da til alt dette?»

Men Sara svarede intet, hun bare saa med sine store Øine ligesom bedende paa Forældrene, og Øinene fyldtes langsomt med Taarer. Hun rystede paa Hovedet. Moderen tog denne Hovedrysten for Afslag. Ansigtet antog et haardt Udtryk.

«Jeg antager, du ved, Sara, at et godt Barn altid følger sine Forældres Raad og skylder dem Lydighed. Og naar din Fa'r og jeg begge samstemmer om, at denne Forbindelse er den største Lykke, som kan vederfares dig, saa burde jo Sagen dermed være afgjort.»

«Vi har aldrig havt Grund at klage over Sara, Ketura,» faldt Faderen ind, «og vi vil vist heller ikke faa det denne Gang. Men det er jo rimeligt, at hun føler sig lidt forvirret, da det kom saa pludselig paa hende. Ja nu ved du, hvad det var vi vilde, Sara, og saa kan du give Svar, naar du selv synes.»

Sara skyndte sig ud fortumlet. Det suste i hendes Hoved, hun kunde ikke tænke klart. Hun vidste bare det, at hendes glade Sorgløsheds Tid var forbi, at det sure, kjedelige, daglige Liv nu kom for Alvor og skulde hente hende. En voldsom Haand greb ind i hendes Drømme, i hendes Vaner, rev hende ud og rystede hende op. Hun skulde vælge selv, det var det for-

færdelige; før havde andre valgt for hende. Gifte sig! — hvorfor kunde de ikke lade hende faa være i Fred! Hun havde nok, den Gang hun læste Holger Danske og andre af Skrædderens Bøger, drømt om Riddere, som bortførte hende, og naar hun stirrede ud i Solnedgangen, dukkede Billedet af Faderen, som knælte foran Sengen og kyssede Øine, Mund og Kinder paa hende, som laa der paa Puden, frem for hende — men gifte sig med slig en virkelig Mand — se det var noget andet, begynde at trælle med hele Husgjerningen i sit eget Hus og bære Ansvaret for, hvorledes det gik paa Farmen, — det var noget, hun gruede for. Men det maatte jo komme en Gang; det var jo saa Guds Bestemmelse med os allesammen, og Ægteskabet var jo en Gud velbehagelig Stand. Og Livet hernede skulde jo ikke være morsomt — det var forbeholdt Verdensbørnene — for Gudsbørnene var Livet Jammerdalen. — Blive Præstekone! — Huskede hun den gamle Præst Konfirmationsdagen? hvor det lyste af hans Ansigt, hvor Hjerterne bævede ved hans Ord, hvor hun syntes, Glorieglansen laa om hans Pande — slig skulde hendes Husbond ogsaa staa, og hun, hun skulde være hans Hustru, ydmygt rigtignok, siddende ved hans Fødder; men der

dryppede dog noget af Glorien ned over hende ogsaa, og hendes Sambygdingers Øine hvilede velsignende paa hende, naar de fæstede sig med Andagt paa Præsten, han, som var Lysets Bærer til dem. At styrke ham til hans Kald, at lette Byrderne for ham, at jevne Veien, saa at han helt og fuldt kunde offre sig til sit høie Embede, var ikke det en Livsgjerning, som mange kunde misunde hende. Og hende skulde dette blive beskaaret! Var hun værdig til saadan Naade? Maatte hun ikke takke Gud paa sine Knæ for dette Tilbud? Og naar galt skulde være, naar hun ikke længer fik Lov at gaa som et Barn dovent drømmende der hos sine Forældre og bare gjøre, hvad hun blev sat til — kunde der saa tilbyde sig noget bedre end dette? Sara laa over en Time der, kastet hen over sin Seng. Hun havde grædt heftigt, da hun kom op, nu var det stilnet i hende. Naar alt kom til alt, var jo dette det bedste. Guds Vilje, Guds Fingerpeg — skulde hun, turde hun med syndig Trods slaa dette bort og give sig sin egensindige Vilje i Vold? Nei — nei — hun var villig, naar Forældrene sagde saa — «hædre din Fader og Moder, at det maa gaa dig vel, og du maa leve længe i Landet». Forældrene havde jo livslang Erfaring, de maatte

jo kunne raade hende bedre end hun selv i dette vigtige Skridt. Præstegaard, Præstefrue, selv blive Herskerinde i det yndige lille, hvide Hus ved Veien med en deilig Blomsterhave rundt, hvor hun saa ofte havde vandret med sin Bibel og Pontoppidan under Armen, naar hun samledes der med de andre Konfirmanter! Et stille Smil lagde sig over Saras Ansigt, Drømmene begyndte at spinde sit forføreriske Net om hendes Fremtid. Naar bare ikke denne Abraham Jensen havde været — men det var jo netop ham, som skulde aabne hende Adgang til al denne Herlighed. Han kom forstyrrende ind allevegne, og hun skov sagte tilside hans Billede, hun turde ikke tænke paa det uden en hemmelig Gru.

Offerdyret erklærede sig villigt, det lod sig fromt lede til Slagterbænken. Abraham blev budsendt, og han kom. Men da hun saa skulde gaa ind til ham — gaa ind til ham alene — da følte Sara pludselig hele Vægten af sin Beslutning, og hun turde ikke, hun vilde ikke. Faderen blev sendt ind i Dagligstuen for at underholde Frieren, at han ikke skulde blive for utaalmodig, og imens holdt Moderen paa at bearbeide Sara ude i Kjøkkenet. Hun skjændte, hun truede, hun bad, tilsidst kom hun dragende med Bibelen og bombarderede hende

med Skriftsteder. Med rødgrædte Øine og skjælvende over hele Legemet traadte Sara ind over Dørtærskelen, hvor hendes Abraham ventede. Faderen gik straks ud. Hendes vordende Husbond traadte hen til hende, greb begge hendes Hænder og sagde: «Det er da saa, Sara, at du vil leve med mig i Medgang og Modgang, i gode som onde Dage, som en Ægtehustru bør leve med sin Ægtehusbond?»

Sara hviskede et neppe hørligt Ja, hvorpaa Abraham høitideligt omfavnede hende og trykkede et Kys paa hendes Pande. Saa holdt han en Stund hendes klamme Hænder og vidste ikke, hvad han skulde sige. Endelig sagde han: «Sara, lader os bede Herren om Velsignelse til vor Pagt!» Han lagde sig paa Knæ ved en Stol, og Sara lagde sig ved en anden, og saa begyndte Abraham: «Herre Jesus Kristus! vor Gud og vor Frelser, se ned i Naade til os og velsign den Pagt, som nu stiftes her for dit hellige Aasyn! Giv hende, du har udvalgt til at være min Hustru, Kraft og Mod til at varetage sit høie Kald. Fyld hende med Ydmyghed som Bibelens hellige Kvinder. Lad mit Hjerte kunne forlade sig paa hende. Lad hende ombinde sine Lænder med Styrke, og lad hendes Lygte ikke udslukkes om

Natten. Lad hendes Hænder udstrække sig til Tenen, og hendes Fingre tage fat paa Rokken. Lad hende udbrede sin Haand til den Elendige og udstrække sine Hænder til den Fattige. Lad Styrke og Herlighed være hendes Klædebon, og lad Miskundheds Lov være paa hendes Tunge. Og velsign ogsaa mig, o Herre Jesus, til at kunne lede hende paa de rette Stier, til at kunne værge om hende og være hende i alle Henseender en god Husbond og Herre, ligesom Kristus var Menighedens Hoved. Og hermed være vor Fremtid dig befalet, o Herre, velsign os alle, velsign dette Hus og hendes brave, gudelskende Forældre for Jesu Skyld. Amen!» Abraham reiste sig med straalende Aasyn, aabnede Døren for Fa'r og Mo'r, som nu traadte ind og gratulerede. Faderen omfavnede Sara og hviskede til hende: «Vær ham en lydig og tro Hustru!» Moderen havde saa travelt med at tænke paa Middagen, at hun ikke fik Tid til det. Kalvestegen var atter kommen paa Bordet som paa Konfirmationsdagen, og Abraham pratede i et væk. Hun havde aldrig hørt ham saa munter. Han fortalte komiske Historier fra Seminariet i Red Wing, og selv Faderen maatte le og Moderen drage Mundviken

op paa den ene Side. Men Latter gik saa sjelden paa i det Hus, at de formelig generede sig for det og saa paa hverandre spørgende, om det virkelig skulde være tilladt for et Guds Barn at le saavidt. Om Eftermiddagen foreslog Abraham sin Sara, at de skulde gaa en Tur. Hun var om at synke i Jorden af Skam, da han tog hendes Arm og lagde i sin, mens de gik nedad den offentlige Vei, et Maal for alles Blikke. Abraham talte den hele Tid, saa det var da endnu et Gode, og altid var det i Form af belærende Foredrag om et eller andet. Hun slap med at sige Ja en og anden Gang. Han likte uden Tvivl at høre Lyden af sin egen Stemme og var stolt af at fremvise sin Erobring. Aftenen endte med en af de sædvanlige Opbyggelser.

Efter den Dag kom Abraham regelmæssig en Gang hver Dag for at besøge sin Sara. Naar hun saa ham komme paa Veien, følte hun Lyst til at springe bort og gjemme sig; men saa nyttede det jo ikke noget; hun blev jo funden frem og maatte ind; men altid var det med Gru, hun saa Tiden imøde, naar han skulde komme, og hun drog et Lettelsens Suk, naar han vel var gaaet. Tilsidst blev ogsaa dette en Vane, og hun mod-

tog med Resignation hans Velkomst- og Afskedskys og hørte halvt sløvt paa hans Forsikringer om, hvor lykkelige de var.

IX.

Saras Forlovelsestid varede ikke længe. Om et Aar var de alt gifte; thi hvad skulde de vente efter? Og nu sad hun da som Herskerinde i det lille, hvide Hus i Haven, som hun havde sværmet saa før. Var hun saa lykkelig? nu var hun jo bleven Præstefrue, dette, som hun en Gang, da hun gik til Konfirmationen, havde seet paa som en overjordisk Lykke. Lykkelig? Hun frygtede sin Mand mere end hun elskede ham, det var Sandheden. Den Voldsomhed, hvormed han havde kastet sig over hende, som en Rovfugl over sit Bytte, den Gang hun var bleven hans for Alvor, den glemte hun ikke, den fyldte hende med end større Gru. Svarede dette til alle hans Prædikener og gudelige Talemaader? Nu da hans Lidenskab var mættet, behandlede han hende altid som den overlegne. Han talte i den samme nedladende Tone som før, som om hun var et uvidende Barn, der trængte Belærelse. Hans Anmodninger indeholdt altid en skjult Befaling,

der ikke taalte Modsigelse. Kvinden var jo i hans Øine en underordnet Ting, som kun gjennem Manden kunde gjøre sig gjældende i Livet. Han havde aabenhjertigt udtalt dette paa selve Bryllupsdagen, da han ved Middagsbordet holdt en Takkebøn til Gud, fordi hans Hustru var en af disse stille Kvinder, der var fornøiede med sin Lod ved Mandens Side og ikke blandede sig i alt dette Skrig og Skraal, som man nu hørte fra Kvinderne allevegne om at faa lige Rettigheder med Manden, og som derved frækt modsatte sig Herrens vise Anordning. Det grøssede i Sara. Hun havde som Følelsen af, at hvis denne Mand en god Dag holdt op med at elske hende, saa vilde han kunne trampe hende under sin Støvlehæl med koldt Blod. Hun mærkede ogsaa snart, at en Præst i sit daglige Liv ikke altid var saa ophøiet, som han stod for hende i hendes Konfirmationsdrømme. Han kunde være forfærdelig smaasær, naar ikke alt netop gik efter Stregen. Han spurgte aldrig efter *hendes* Ønsker, hendes Længsler; de skulde jo ikke være andre end hans. Hun var til for at forskjønne og forsøde hans Liv, for at tage fra ham alle de daglige Byrder, der følger med et Husvæsen, og saaledes hjælpe ham til usvækket at

overgive sig til sit ophøiede Prædikeembede. Han anviste hende, hvor hun skulde gaa, og hvad hun skulde gjøre. Den Tanke, at hun kunde have en myndig Vilje selv, faldt ham aldrig ind. Dette kunde gaa, saalænge Sara gik der halvt sløvt drømmende uden noget bestemt Maal og endnu ikke var sig bevidst de Sprængkræfter, som laa dulgte i hende, og som nu under denne daglige, fornedrende, overlegne Behandling samlede sig sammen til en Tordensky. Men Ve ham den Dag, da disse Kræfter bryder løs; hun er ikke for intet sin Faders Datter, han Bodsprædikanten, som med flammende Øine havde slynget ud knittrende Lynstraaler mod Verdensbørnene, han, som havde kysset den Syge der paa Puden med et Livs opdæmmede Lidenskab.

Det Liv, Abraham førte sin Sara ind i, skulde sandelig ikke fylde nogen længtende Sjæl, fuld af Fantasi. Det var *Kvindeforeningen*, hvor de syede Skjorter til Zulu-Kafferne og Lommetørklæder til Missionærerne, mens de serverede Bygdesladder til Kaffekoppen, og det var *Missionsbladet*, der fyldte hende med haarreisende Historier om Hedningernes forhærdede Hjerter og om Fritænkeres forfærdelige Død og forresten med de samme gudelige Talemaader, hun kunde

udenad fra Fa'r, Mo'r, Skolemester, Præst, Lærebog og som hun i Grunden var hjertelig kjed af, — dette Missionsblad, som var saa idiotisk, at det var blevet det sidste Smuthul for Fanden, naar han var jaget ud fra alle andre Hold, saaledes som Skrædderen havde sagt — nei at hun huskede det endnu! Saa maatte hun ogsaa om Lørdagen høre paa og beundre sin Mands Prædikener, som han læste høit for hende, saa at hun fik nyde dem to Gange, en Gang nu og en Gang Søndag Formiddag, da Pilene blev slyngede mod Syndernes Hoved fra Prædikestolen. Naar undtages Salmebøger og Postiller, fandtes ingen Literatur der i Huset, og den skulde heller ikke komme der; thi Mennesket behøvede ikke mere til sin aandelige Næring end Guds Ord og hvad dermed stod i Forbindelse. Alt andet, disse Digte og Noveller og Romaner, tjente bare til at gjøre Folk ulykkelige og forstyrrede i Hovedet; de var af Djævelen og drog bare Folks Sind bort fra det ene fornødne.

Saras Tilflugt var som før Blomsterne og Solnedgangen. Rosenbuskene ved Gjærdet i Præstegaardshaven stod som en hel Bue af Deilighed, som aandede sin Vellugt langt nedover Veien, og i Solnedgangens Farver drømte hun

om Skjønhed og Liv. I disse Drømme dukkede stundom op Skrædderen og hans muntre Familie — hvor mon de levede, hun havde ikke seet dem paa Aar og Dag. Og Peter! hendes ulykkelige Ven! — Der var kommet Brev fra ham med Penge i til hans Fa'r, og i Brevet stod, at han havde Arbeide hos en Murer med at bære Sten, og at han havde det godt. Kanske der endnu kunde blive noget af ham.

Som Sara stod og bandt op Grenene paa sine Rosenbuske, der var tyngede af Blomster det Aar, og just vilde gaa ind efter fuldendt Arbeide, saa hun pludselig en ung Mand skraa over Veien hen imod sig og lette paa sin Straahat. Han var snarere lav end høi, men smidig og vel proportioneret, havde et solbrændt, freidigt Ansigt, et kort, rødbrunt Skjæg, lidt kruset, og en leende Mund. Han var klædt i en lys Sommerjakke.

«Om Forladelse, Frøken!» sagde han høflig og blev staaende udenfor Stakittet; «men De skulde vel ikke være at formaa at staa endnu, hvor De stod mellem Roserne, bare et Par Minutter; jeg er Maler, ser De, og har været saa fræk, mens De var flittig med Deres Blomster, at tegne baade Dem og Huset og Haven, men

jeg mangler lidt, ganske lidt.» Sara rødmede let, men blev ogsaa nysgjerrig.

«Kun et Par Minutter, som jeg sa',» svarede Kunstneren og skyndte sig bort til sin Skitsebog, der laa paa Marken et kort Stenkast derfra. «Vil De vende Deres Hoved lidt mer til Høire, Frøken — det er godt — nu skal Pinen snart være overstaaet.» Han tegnede hurtig med sin Blyant en fem Minutters Tid, saa kom han over med Skitsebogen i Haanden. «Se nu skal De se, Frøken —»

«Jeg er ikke Frøken, jeg er gift.»

«Aa undskyld; jeg troede, De var Husets Datter.»

«Jeg er gift med Præsten her; dette er Præstegaarden,» svarede Sara.

«Ja saa — det træffer sig jo mageløst heldigt,» svarede Maleren; «jeg havde netop tænkt at aflægge Hr. Pastoren en Visit.»

«Vær saa god, vil De ikke træde ind?»

«Mange Tak; men først maa De se paa min Skitse; — nu, finder De, den ligner?»

Sara saa sit eget yndige Hus og en ung, fin Kvindeskikkelse halvt dulgt af Roser. «Er det mig?» tænkte hun, «ser jeg saaledes ud?» Kunstneren havde vidst at give et koket Sving paa

Hatten og lade Kjolen falde i bløde Folder, saa den drog lidt efter hende i Sanden. Sara saa, det klædte, og hun smilte. «Skal dette være min Kjole ogsaa?» spurgte hun halvt polisk.

«Vel,» sagde Maleren, som forstod, Sara følte sig smigret ved hans Fremstilling, «vi Kunstnere maa tage os lidt Frihed sommetider, og sandt at sige er ikke Deres Kjole, Frue, skaaret efter alle Skjønhedens Fordringer.»

Sara smilede rødmende og gik ind. Maleren fulgte. Sara bød ham en Stol og forsvandt derpaa for at underrette sin Mand om Visitten og tillige forhøre sig, om man skulde bede den Fremmede til Middag eller ei. Præsten kom ned og modtog Maleren med megen Værdighed.

«De er Maler,» sagde han.

«Ja, og mit Navn er Thomas Falk. Jeg har taget en Fornøielsestur her til Amerika for at se lidt paa Eders udskregne Frihed og besøge nogle Slægtninge med det samme.»

«Og saa har De udseet vort Vesten til Deres Tumleplads?»

«Ja, Folk i Chicago sagde mig, at Landet heromkring skulde være særdeles vakkert, og det er Skitser, jeg er efter. Har De været ved «Devils Lake», Hr. Pastor — thi det er formodent-

lig Hr. Pastoren, jeg har den Ære at tale med — der er storartet, prægtige Forgrundsstudier. Nu er jeg kommen her og har tænkt at streife om som en Gesel. Jeg har idag gjort en Begyndelse med at skitsere Hr. Pastorens Hus og Have.»

«Hvad Indtryk har De da faaet af Folket her?» spurgte Pastoren.

«Sandt at sige, Hr. Pastor, synes jeg, Folk heromkring er usædvanlig lidet udviklede og besynderlig uvidende.»

«Hvad mener De med det?» faldt Pastoren ind skarpt.

«Vel, jeg mener, at de staar usædvanlig langt tilbage i al Kundskab; jeg finder ingen Blade ingen Bøger, ingen Interesser hos dem.»

«Naar de blot vilde holde sig til det ene fornødne,» sagde Pastoren, «saa vilde det være nok; men desværre, der er altfor mange, som forbigaar det.»

Maleren gjorde en komisk speidende Øienbevægelse. Haa-haa, var det saaledes fat; der havde han stukket Haanden ind i et Hvepserede.

«Men Landskaberne her er maaske vakrere

end Folkene?» sagde han for at dreie Samtalen hen paa noget andet.

«Her er mange vakre Udsigter just heromkring,» svarede Pastoren, «og var det ikke, fordi jeg skulde have læst med Konfirmanterne i Eftermiddag, skulde jeg gjerne selv have fulgt Dem.»

Naa, Gud være takket for de Konfirmanter, tænkte Falk; — tænk at have denne kjedelige Perpendikelen drassende om i Hælene paa sig!

«Men hvis min Hustru vil og har Tid, saa kan hun gjerne faa følge Dem,» fortsatte Pastoren. Ho—ho — ja se, det var noget andet — denne Hustru var jo en sød liden Tingest. Guds Død for nogle Øine under de store, sorte, buede Øienbryn! Hun kunde da umulig være saa kjedelig som sin Mand.

«Jeg takker meget for Deres Venlighed,» sagde Maleren, «det var nu for meget forlangt; men sandt at sige skulde jeg være meget taknemmelig for en Veiviser, hvem det end kunde blive.»

«Deres Kunst er jo ogsaa til Herrens Pris,» sagde Pastoren. «Træer, Buske, Fjelde, som De afskildrer, er jo ogsaa hans Skabninger. Maatte nu ogsaa De gaa til Deres Arbeide besjælet af den rette Aand.»

Maleren følte sig ubehagelig flau, han var ikke vant at snakke med slige Folk, heller ikke at holde Bøn, før han malte hver Sten og hvert Træ; derfor svarede han ingen Ting paa dette.

«De, som saa nylig har været hjemme,» vedblev Pastoren, «kan vel sige mig, hvorledes gaar det med Kristendommens Fremme? spreder Vantroen sig endnu med stærke Skridt?»

«Sandt at sige, Hr. Pastor,» svarede Maleren, «saa har jeg i flere Aar færdedes i Udlandet, i Frankrig, Tyskland og Italien, saa jeg ved lidet om, hvad som foregaar hjemme.»

«Jasaa, De har reist saa meget,» sagde Pastoren. «Der er vel megen Syndens Vederstyggelighed i de store Byer i Europa, Drik, Mord, Hor?»

«Jeg har mere søgt at finde Skjønheden i Verden end Syndens Vederstyggelighed,» svarede Maleren, «og der er herlige Bygverker og Kunstsager.»

«Og dog de fleste af dem Verdens Forfængelighed og Forjængelighed, tænker jeg,» svarede Pastoren. «Papismens Uterlighed breder sig vel endnu tyk i Italiens Kirker, hvad?»

«Der er megen Overtro dernede,» svarede Maleren og saa med Længsel mod Døren, om den

ikke skulde aabne sig for et Væsen, som vilde bede dem til Middags eller for en gudsendt Konfirmant eller Farmer, som skulde snakke med Præsten. Men der kom ingen. Thomas Falk maatte endnu sidde en lang Stund og døie og besvare Spørgsmaal om Lars Oftedal og Stavanger og Madagaskar og Studenterlivets Synder.

Endelig viste da Fruen sig, lidt hed i Ansigtet efter Kogningen, og bad dem tilbords. Falk saa straks, at hun havde pyntet sig. Hun havde lagt Haaret paa en anden, omhyggeligere Maade, byttet paa sig en klædeligere Kjole, der sad mere stramt efter hendes vakre Figur, taget en broderet Krave i Halsen og en rød Sløife sammenholdt med en Guldnaal. Men Pastoren bemærkede ingen Ting. Han var fordybet først i Bordbønnen, der ingen Ende syntes at tage i Dag, og saa i Beefstegen. Fruen syntes lidt keitet og forlegen. Formodentlig var hun uvant med Bygjæster.

Hun syntes ogsaa at genere sig ligeoverfor sin Mand i Gjæsters Nærværelse.

«Sara,» meldte Pastoren, da der opstod en Pause, «jeg har sagt Hr. Falk, at du kunde følge ham lidt rundt i Eftermiddag.»

«Gjerne det,» svarede Sara uden at se op,

men hendes Hjerte bankede af voldsom Glæde Hvorfor? Hun kjendte jo slet ikke den Fremmede. Ak, ligesom en Giraf eller Zebra i et Menageri uvilkaarlig bringer vor Fantasi hen paa Afrikas Palmelunde, store Sumpsletter og uigjennemtrængelige Skoge, saa havde dette sjeldne Dyr fra europæisk Civilisation, Thomas Falk, bragt Saras Fantasi pludselig ud fra Missionsbladet og Bibelen og Farmerkonernes gudelige, ensformige Prat og hen paa — ja, hun vidste det ikke, men ud til Frihed, Skjønhed, noget andet end dette daglige, som holdt paa at suge Hjerteblodet ud af hende. Men var ikke dette Verdensbørnenes Fristelser? Var ikke dette at give efter for sin syndige Lyst? Det fik være det samme. Hun vilde endnu en Gang kige ind i det forbudne Land — Eventyrlandet, hvor de vilde Svaners susende Tog drog hen, og hvortil denne Fremmede havde Nøglen. Saa fik der siden komme, hvad der maatte.

X.

Sara og Thomas Falk sad sammen paa en Haug, hvorfra der var et Vidsyn over den bølgende Prærie med sine velbyggede, rødmalede

Gaarde, sine rige Hvedeagre og Maismarker, sine Skogdotter rundt Husene og sine vakkre Skoglier. Under Turen derud havde han været saa ligetil og hyggelig, at hun ganske havde mistet sin Undseelse for ham. «Er ikke dette rigt og vakkert?» spurgte Sara.

«Jo, men det er ikke malerisk,» svarede Falk, — «for meget Fugleperspektiv, ingen Forgrund Vi Malere ønsker skjønne eller originale Linjer. fremspringende Bergknauser, der baade dølger og aabenbarer, Skoge, hvor Fantasien søger og finder noget mellem Træerne. Vi glæder os ofte mere over det trange, begrænsede, en skjøn, solbeskinnet Plet i en deilig Ramme, end over et kongeligt Vidsyn som dette.»

«Men De skulde se Solnedgangen her sommetider. Det begynder i Blodrødt, og saa drager det sig udover i Purpurrødt, Violet, og Skydotterne svømmer tilsidst som Guld i noget fint Blegrødt, der ligesom er gjennemsigtigt og skjælver.»

Maleren saa forbauset paa hende. «De har Sans for Farver,» sagde han, «De maa kunne forstaa Malerier. Jeg har ogsaa lagt Mærke til Farverne her, de minder mig om Farverne over Roms Campagne og Albanerbjergene. Men vi er jo ogsaa i Syden under Bordeaux's Breddegrad.»

«Har De været i Rom?» spurgte Sara.

«Ja, mange Gange, Frue. Italien er mit Yndlingsland, og Rom min Yndlingsby.»

«Aa, fortæl mig lidt om Rom, om Italien, om alt derude,» sagde Sara. Det kom med slig Lidenskab, at Maleren saa paa hende! Stakkars Liden! Her var en indestængt Sjæl, som længtede ud.

«Har De aldrig været ude og reist?» spurgte han.

«Aldrig udenfor denne Bygd her,» sagde Sara med et uvilkaarligt Suk. «Og lidet ved jeg om Verden ogsaa,» lagde hun troskyldigt til, «for mine Forældre betragter sligt som Synd.»

«Synd!» raabte Maleren forbauset.

«Ja, tror De det er Synd at faa vide noget om Verden, — ikke leve i den, for det ved vi jo er Synd, — men bare faa vide noget om den — kige lidt ind i den?»

Maleren saa endnu mere forundret paa hende. «Jeg forstaar Dem ikke,» sagde han. «Mener De virkelig — for at snakke tort — at det at læse Historie og Geografi skulde være Synd? Findes der virkelig Folk saa taabelige, at de vil paastaa sligt?»

«Det gjør de Fleste her,» svarede Sara.

«Naa, saa Gud sig forbarme, hvor dumme I maa bli'!» udbrod Maleren. Sara kunde ikke lade være at smile; thi dette Hjertesuk kom saa helt og fuldt.

«Ja ikke sandt?» sagde Sara, «derfor har jeg stjaalet mig til at læse lidt mere end de andre; thi det, som er Synd, er jo ikke at kige ind i Verden, men at skikke sig lige med denne Verden.»

Sandelig kunde ikke Fruen ogsaa bruge pastoralske Talemaader!

«De ved ikke, hvor komisk det lyder i mine Øren at høre Dem tale i bibelske Talemaader, Frue,» sagde Maleren ligefrem, «det er som at se en duftende, vild Æblegren podet ind i en daud Haslekjæp.»

Sara smilte; sligt Sprog var hun ikke vant at høre. «Men det var jo Dem, som skulde fortælle mig om Rom og Italien,» sagde hun.

«Det er sandt! men hvor skal jeg saa begynde, og hvor skal jeg ende!» udbrød Falk fortvivlet.

«Var det ikke i Rom, de første Kristne maatte begrave sine Døde i Huler under Jorden?» spurgte Sara.

«All right! lad os altsaa begynde unde

Jorden, lavere kan vi jo ikke komme,» sagde Maleren. »Det vil altsaa sige Roms Katakomber. Ja nu maa De ikke blive ræd, Frue, svøb Skjørterne godt om Dem, for vi skal først ned en lang, steil Trappe, midt nede i Jordens Indvolde, hvor der er stummende mørkt. Men saa møder os en Mand med Vokslys paa en lang Stang; han skal være vor Veiviser. Og saa begynder vi at vandre gjennem alle disse forunderlige Sneglegange, høie, hvælvede, med Lag paa Lag af Grave, det ene over det andet som Køier i et Skib. Hvem er de, som ligger derinde? Der staar Navne indridsede paa Marmorpladen: Marcella, Cajus. Men hvem var saa Marcella og Cajus? Ingen ved det, ingen faar det at vide. Kanske Martyrer, der har lidt forfærdelige Pinsler for sin Tro, kanske Folk, der levede, som de døde, ubemærkede udenfor sin lille Kreds af Venner. Cajus, Marcella — man kan hidse sin Fantasi op paa disse Navne; kanske har de været personlige Venner af Peter eller Paulus og har seet paa deres Martyrdød, kanske har de været Vidne til, at deres Troesbrødre eller Troessøstre er blevne sønderrevne af vilde Dyr paa Colosseum eller brændte som Fakler, indsyede i Skind, overgydte med Beg, i Neros Haver. Ingen ved det; men

vor Fantasi leger rundt Navnene — Cajus, Marcella —

Enkelte Gravkamre udvider sig til Værelser, mørke som Natten. De maa oplyses med Fakler. Herned trængte de Kristne sig i Forfølgelsens Tider for at holde Gudstjeneste. Alterbordet stod paa den ene Væg med de mystiske Broderskabets Tegn, Jesu Legeme og Blod. Biskoppen stod foran i sit Messeskrud, paa Jordgulvet knælende eller staaende Grupper af Mænd, paa den anden Side Gangen et mindre Rum for Kvinderne. Sangen lyder dæmpet, dæmpet lyder Biskoppens Ord under Fakkelskinnet. Da høres en sælsom Larm i Gangene, man skimter Lys af andre Fakler — pludselig forstummer Sangen og Talen, Lysene slukkes, og i vild Flugt tumler Menigheden sig ud i de mørke Gange. Forsent — Udgangen er spærret, de mødes af Keiserens Soldater, ledede af en eller anden Forræder, der kjøber sit Liv ved at svige sine Troesbrødre, — Larm, Skrig, Myrderi, Blodet flyder i Katakombernes Gange; saa blir det stille. De aabne Grave modtager atter nye Offere — ukjendte — Cajus — Marcella — vi læser deres Navne den Dag i Dag, men ved intet om dem. Somme Familiegravsteder er smykkede med Malerier.

Farverne staar endnu tydelige paa de kalkede Vægge og Tag. Duen med Oljebladet, Vinranken, Fisken, alle Symbolerne paa Jesus og Jesu Navn, og ham selv som den gode Hyrde med Lammet paa Skulderen — aldrig Dommeren, aldrig den strenge, haardhjertede, grusomme, der støder Syndere ned i Helvedes Afgrund — det hører Middelalderen til — men den milde, kjærlige Broder og Hyrde, der bærer den Fortabte hjem paa sine Skuldre. Vi bevæger os mellem alle disse Gange og Minder, gamle Tiders mørke Historie klemmer os sammen; men dvæl ikke for længe der i Gravkamret, mist ikke Førerens Lys, eller du er fortabt; en Gang alene finder du aldrig ud igjen af Labyrinten, med mindre du har Ariadnes Traad. Huf, her er klamt, mørkt, lad os komme ud igjen til Sollys, til Farver, til Mennesker, til en Tid, hvor man ikke dræber hverandre for Troens Skyld. Vi puster lettere, da vi atter staar ved den steile Trappe. Nei hvor Sollyset synes os dobbelt kvægende, hvor Blomsterne er deilige, hvor Drueklaserne er rige, som de hænger der mellem Løvet.»

Falk saa op som en Skuespiller efter sit Nummer. Han havde med Vilje gjort Beskrivelsen saa malerisk som mulig.

Saras Ansigt hang over ham, Munden halvt aaben, de store Øine endnu større, hun sugede hans Ord i sig, som en Svamp suger Væde. Da han sluttede og saa paa hende, kom hun som til sig selv igjen. «Dette maa De fortælle til min Mand,» sagde hun med et Suk, «det vil interessere ham.»

Falk havde lagt sig saa lang han var paa Græsbakken; Sara sad et Stykke fra ham. «Ved De, hvad som nu just faldt mig ind, Frue?» sagde han. «De Folk, som De talte om her, som kalder alting udenfor Bibelen Synd, de vil i Grunden spærre os, det nittende Aarhundredes Mennesker, ned i Katakomberne, mellem Mørke og Dødningeben og tunge Minder istedetfor at lade os leve mellem Blomster og Druer og Sollys heroppe paa den skjønne Jord.»

«Men er da ikke Glæde og Munterhed Synd?»

«Glæde Synd!» raabte Falk og saa paa hende med et lidt vantro Smil. «De mener ikke det, Frue. De, som er ung og vakker, er for god til at tulle Dem bort i slige meningsløse Talemaader. Ja for de er meningsløse. Er da Solen ond? er Lyset ondt? ja er Gud selv ond? Føler ikke De Dem mere taknemmelig, naar De er rigtig

glad, end naar De er bedrøvet? Hvad? — Ved De, hvad en Doktor sagde til mig her om Dagen? — De ved, Doktorerne er slemme sommetider; — han sa': «Alle disse Folk, som gaar og klynker og klager og snakker om Jammerdalen og om Synd, de har simpelthen daarlige Maver, det er hele Hemmeligheden med dem, derfor er de i slet Humør bestandig og griner paa Alting.»

«Fy, nu er De slem,» sagde Sara, men hun kunde ikke lade være at drage paa Smilet.

«Det var hans Ord, ikke mine, Frue,» svarede Falk.

Sara kunde ikke nægte, hun fandt Ideen komisk. Aa, kunde hun faa være sig selv, hun havde sprunget op og hauket ud og rullet sig nedover Bakken og skreget af Livsfryd. Men hun skammede sig, var ræd for sin egen Voldsomhed og holdt den i Tømme. «Fortæl mig mere om Italien,» sagde hun. «Er der ikke mange deilige Kirker dernede?»

«Der er Kirker af alle Slags Faconer, Frue, deilige og hæslige, antike, middelalderske og moderne, renstilede og sammenlappede, romanske, byzantinske og gotiske — kort, De kan studere hele Kirkearkitekturens Historie der. Tænk, om vi, istedetfor at ligge paa en Haug her i Wis-

cousin, nu stod paa Taget af Marmorkirken i Milano. Hundreder af Taarne rundt os, forbundne med deilige Buer, dryssende af Blomster, Frugter, Løv, et Broderi i Sten, drivende hvid Sten, og med Statuer gjemte i hvide Nischer. Eller har De heller Lyst til at aflægge Munkene i St. Paulskirken udenfor Roms Mure et Besøg? Den Kirke skulde De se! Tænk Dem, fem Langskibe skilte fra hverandre ved slebne Søiler af Granit og anden kostbar Sten, Gulvet af slebne Marmorfliser saa blankt, at man kan speile sig i det, Taget pragtfuldt dekoreret, Medaljoner af alle Paver ligefra Apostelen Peter i Mosaik seende ned paa En fra Væggesimserne. Og saa midt foran, som beskjærmende Høialteret fra moderne Vanhelligelse, et Kristushoved omgivet af Engle af ældgammel Mosaik, skjægget, barskt, hæsligt, skuende foragteligt ud over al denne ferske Glans. Og ude i Klostergaarden Buegange med de fineste snoede Søiler, alle gamle Fund, opgravne af Jorden eller mellem Ruindyngerne, holdende Vagt for Rosenbuskene og Vandspringene i Gaarden, og der spadserer disse lune gamle Herrer, Munkene, omkring, tager sin Snus, holder en liden gemytlig Prat med de Fremmede og nyder forresten Dovenskabens Herlighed. Derud maa ikke

De komme, Frue, ellers kunde de gamle Herrers Hjerte tændes i Brand, og de kunde komme til at forglemme sin Aftenbøn. Kvinder er forbuden Frugt i Klostrene, man har ikke glemt Historien om Eva; man er ræd, hun fører Æblet med sig i Lommen altid.»

Sara lo og holdt paa med at pumpe Falk, indtil han havde fortalt hende om Villaerne og Haverne, om Monte Pincios Herlighed med deilige Børn legende mellem Laurbærbuske og Marmorbuster af berømte Mænd, med Adelen kjørende i sine elegante Ekvipager og Musikken spillende, mens Øiet glider ud over den evige Stad nedenfor med Peterskirkens Kuppel reisende sig som et Fjeld i Horisonten; om Villa Wolkonskys Ynde, hvor man formelig kvæles af Roser i Rosetiden, om Venedigs svømmende Paladser og Gondoler, og Florens's middelalderlige Borge med deres sørgelige Historie. Sara glemte alt. Først ved at se paa Solen huskede hun, hvem og hvor hun var. Hun sprang op. «Klokken maa være over seks,» raabte hun, «og jeg, som rent har glemt Aftensmaden.» Hun snarere løb end gik nedover Haugen.

«Kjære Frue,» sagde Falk, som søgte at trøste hende, saa godt han kunde, «hvad gjør

det nu, om Menneskenes Børn for en Gangs Skyld spiser halv otte istedetfor halv syv?»

«Det siger De, men det siger ikke min Mand, han vil have Alting paa Klokkeslaget og efter Stregen.»

«Han er altsaa en af dem, som siler Myggen og — aa nei, det var stygt sagt, og jeg mente det ikke; men vi faar finde et Offer at forsone de vrede Guder med.»

«Vi faar gi' ham Katakomberne,» svarede Sara polisk.

De gik hurtig hjemover. Falk viftede sig med Lommetørklædet. «Efter denne Gang at dømme skulde man tro, at De var et voldsomt Fremskridtsmenneske, Frue.»

«Ja, hvem ved, hvad jeg er i Grunden,» svarede Sara muntert.

Malerens freidige Tone havde formelig smittet hende. «Naar jeg først tager paa Vei, saa gaar det fort.»

«Hvis De vil stanse et Øieblik, saa jeg faar puste, saa vil jeg gjøre Dem et Spørgsmaal,» sagde Falk. «Nu har De pumpet mig i hele Dag, nu vil jeg faa Lov at pumpe Dem lidt. Kan De ikke skaffe mig nogle interessante Figurer at male her, typiske Ansigter? Ja først og

fremst vil jeg nu bede om som en særlig Gunst at faa Lov at male Deres Ansigt, Frue?»

«Hvad vil De med mig? De kan finde saa mange bedre,» sagde Sara, men rødmede let i det samme.

«Maaske det,» svarede Falk halvt ligegyldig, «men i dette Tilfælde vil jeg nu helst have Dem. Og saa Deres Mand,» lagde han til langsomt og som en Slags Bestikkelse for at opnaa det første. «Deres Mands Ansigt har ogsaa sin Interesse, det er en Type i sit Slags. Men ved De af andre?»

«Har De seet min Fa'r?» spurgte Sara.

«Nei hvor skulde jeg vel have faaet fat paa ham?»

«Han, synes jeg, har et mærkeligt Ansigt; men kanske det er, fordi jeg ser mere i det end andre. Og saa har vi Skrædderen og Peters Fa'r» —

«Ja stop — nu faar jeg snart nok —. Skrædderen og Peters Fa'r — saa det og er mærkelige Fænomener! Godt, og De vil ledsage mig til alle disse, Frue?»

«Hvis jeg faar Lov saa — men hys, nævn ikke Skrædderen, saa min Mand hører det, og

sig ikke ialfald, at jeg har nævnt ham — hører De? Jeg har mine Grunde.»

«Haa—haa — altsaa her som alle Steder — Dobbeltspil, noget bag Ryggen. Menneskene er sig selv lige overalt.»

Præsten sad i Dagligstuen, mørk som en Tordensky. «I kommer sent,» sagde han og kigede op fra Missionsbladet. Derpaa med et Blik paa Uhret: «Klokken er 7, Sara.»

«Du maa undskylde; men vi har været nede i Roms Katakomber og har rent forglemt os der,» svarede Sara.

«Katakomber?» gjentog Præsten forbanset.

«Ja Deres Hustru har behandlet mig, som jeg var et Uhrværk, Hr. Pastor,» sagde Falk. «Hun har trukket mig op og trukket mig op, og jeg har maattet gaa.»

«Hr. Falk har lovet at fortælle dig det samme,» faldt Sara ind, «saa skal jeg stelle Aftensmaden i en Fart.»

Sara forsvandt gjennem Kjøkkendøren, og Falk lavede sig sukkende til anden Gang at stige ned i Katakomberne.

Imidlertid reiste Pastoren sig. «Undskyld et Øieblik,» sagde han bukkende. Dermed forsvandt ogsaa han gjennem Kjøkkendøren. Sara

laa foran Komfuren og blæste paa Varmen, da hun hørte hans Skridt bag sig. «Jeg vil bare sige dig det, Sara, at du idag har begaaet en Synd, som du maa bede Herren tilgive dig. Du har for din Fornøielses Skyld forsømt din Pligt. Den, som ikke kan være tro i det mindste, kan det heller ikke i det største.» Der laa en Vaskefille ved Siden af Sara, som hun netop havde brugt. Hun fik pludselig en uimodstaaelig Lys til at vende sig og kyle den i Ansigtet paa ham. Men hun beherskede sig, blev liggende og blæste paa Varmen, mens Pastoren majestætisk og med lettet Samvittighed vandrede ind til Falk og Katakomberne.

XI.

Sara fik ikke sove den Natten. Alt, hun havde hørt, bølgede for hende i brogede Syner, og hun havde faaet slig uendelig Lyst til at komme ud, til at se sig om, til at lære noget Hun følte sig som nede i en Gryde, indeklemt af sin egen Tilværelse. Og der var vel neppe Haab for hende; thi selv om hun ikke havde havt sin Mand, saa — alle hendes Omgivelsers Livssyn, og saa Penge. Det kostede at reise

Aa nei, hun fik nok pent sidde, hvor hun sad, med Farmerkonerne og Missionsbladet. Men saa vilde hun nyde den Stund, han var der, til rigtig at flyve som en Bi rundt til alle Blomsterne og suge Honning, faa Svar paa alle Spørgsmaal, som i Hemmelighed havde dukket op hos hende, og som hun bare havde skøvet tilside. Han kom da ogsaa som himmelsendt! En, som havde reist og seet saa meget, En, som levede i Skjønhed og Farver. Sara lukkede Øinene, og hun var igjen paa Venedigs Kanaler, paa Monte Pincio mellem de legende Børn, under Peterskirkens Hvælvinger.

«Sover du ikke, Sara?» hørte hun en Stemme ved Siden af sig.

«Nei, jeg har hørt saa meget Nyt i Dag, at jeg ikke faar sove; jeg bare ligger og drømmer vaagen, saa deiligt, aa saa deiligt,» svarede Sara.

«Lad ikke Drømmene blive dig en Fristelse, Barnet mit; husk, kun Et er fornødent,» bemærkede hendes Mand med en Oldings Værdighed.

Uf! kunde han ikke tie stille, kunde han ikke lægge sig til at sove igjen. Sara svarede ikke, hun laa blikstille, som hun sov, og snart hørte hun ogsaa paa hans Aandedrag, at Søvnen atter havde taget hendes Forfølger i Favn.

Gudskelov! hun spilede Øinene vidt op og vuggede sig i sine Fantasier.

«Sara,» lød det igjen ved hendes Side, «hvorledes syntes du om vor Gjæst igaar?»

«Jo, ganske godt,» svarede Sara; det var vel, det var saa mørkt, at han ikke kunde se, hun blev rød.

«Mon han ikke er en verdslig Person i Grunden?» spurgte Præsten.

«Kan gjerne være,» svarede Sara forsigtig.

«Skal tro han kommer her igjen?»

«Jeg ved ikke; han talte om, han skulde have Lyst til at tegne dit Hoved.»

«Mit?»

«Ja; han sagde, at dit Ansigt var saa karakteristisk; men han vidste ikke, om han turde bede dig.»

«End sagde han ikke noget om dit?»

«Jo, han vilde gjerne tegne mit ogsaa,» sagde hun, «og Fa'rs og flere i Bygden, hvis jeg kunde sige ham nogle. Han samler paa Studiehoveder til en Altertavle, som er bestilt.»

«Jasaa — det er altsaa til Guds Ære, han arbeider, — ja, da faar vi hjælpe ham. Han kunde jo benytte vort Kvistværelse saa længe. Eller hvad synes du?»

«Gjerne for mig,» svarede Sara saa ligegyldigt som muligt.

«Saa, han fandt mit Hoved karakteristisk? Han sagde dig ikke, til hvilken Figur i Altertavlen han vilde benytte det?»

«Han nævnte ikke noget om det.»

Pastoren sovnede atter sødelig ind, og Sara havde faaet noget nyt at tænke paa. Han skulde bo der, hun skulde daglig være sammen med ham. Mon hun vilde like ham saa godt, som hun havde gjort den første Dag? Før Solen rigtig var kommen op, var Sara ude af Sengen. Det var hende umuligt at sove længer. Og hun kjendte sig ikke træt heller; men det var jo mange Timer, til han kom. Hun gik først op paa Kvistværelset, saa, om alting var i Orden, om Gardinerne, de hvide, renstrøgne, hun havde hængt op for en Maaned siden, ikke havde gulnet, om Lagenet paa Sengen og det hvide Sprede laa, som det skulde. Hun aabnede Vinduet og støvede af. Der skulde være friske Roser paa Bordet, naar han kom, han var jo ogsaa en Ven af Roser. Hun saa paa Klokken, den var bare halv syv. Det var endnu en Time og vel saa til Frokosten. Hvad skulde hun bestille imens? Det var sandt! et Morgenbad. Det vilde stryge

alle Spor af Drømmenatten bort og friske hende op. Hun sprang ud og ilede ned til det lille Vand i Nærheden, der laa skjult mellem Træerne paa tre Sider og med en yndigt skraanende Græsbakke paa den fjerde. Hun kunde ikke lade være at kaste Blikket nedover Veien, hvorfra han skulde komme, uden at hun mente noget med det. Kommen ned til Vandet, speidede hun først til alle Sider, om der var trygt; saa kastede hun Morgendragten af sig og sprang raskt ud. Det vilde blive en varm Dag i Dag, men endnu laa Morgenkjøligheden over alle Engene, hvor Duggen glimtede vaadfrisk, og de sidste Taagedampe lettede sig netop fra Vandfladen og strøg som Røg ind mellem Træerne. Vandet var koldt, og hun skreg og plaskede og boltrede sig som en liden Unge. Men Græsbakken derover laa alt i fuldt Solskin; nei, den var altfor indbydende. Hun vadede over, sprang opefter den og lagde sig saa lang hun var i det lunkne, solbeskinnede Græs. Hun strakte sine hvide, friske Lemmer ud mellem Blomsterne, hun rullede sig rundt og lod Solen spille nedefter Ryggen. Nei, dette var guddommeligt! Der laa en Høsaate der et Stykke borte — og hun fik pludselig slig Lyst til at springe over den, til at stupe Hodekraake over

den. Hun saa sig atter om forsigtigt — ikke en levende Sjæl kunde se hende. Saa løb hun til — hop — der sprang hun over. Aa, hvor det var fornøieligt — aa, den, som kunde være en Unge igjen og faa hauke, skrige ud i vilden Sky, vælte sig i Græsset. Hun hoppede i Saaten, rullede sig i den; — rulle sig — ja men det var vel morsomt baade i Sneen og Græsset, og det havde hun gjort mange Gange sammen med Peter, skjønt det hørte til Verdens forbudne Ting; — og den Græsbakken, nei den saa vel altfor indbydende ud. Hun krøb op efter den, gjemmende sig i Græsset. Kommen til Toppen lagde hun sig ned, lagde Armene overkors over Brystet, lukkede Øinene og lod sig rulle nedover. Ho! — endnu en Gang! — Men Sara, Sara, husk paa, du er værdig Præstekone og skal præsidere i Kvindeforeningen og sende Mavebælter til Zulukafferne! Hun reiste sig smilende, strakte Armene i Veiret og stod der stolt i al sin nøgne Skjønhed som en Eva i Havens svulmende Deilighed. Saa vadede hun over igjen, tog hurtig paa sig sin Dragt, og med Haaret udslaaet som en Havfrue vandrede hun hjemover. Ved Haveleddet mødte hun Falk, der kom vandrende med sin Mappe under Armen. Da hun saa ham, blev hun som

forlegen. Maleren tog til sin Hat. «Hvad for noget, Frue, alt oppe? Og De ser jo ud som en nyfødt Blomst.»

«Jeg har badet mig,» sagde Sara ligefremt.

«Badet? hvad for noget? Holder man den Luksus ogsaa her?»

«Vil De bade, saa ligger Vandet dernede mellem Træerne,» sagde Sara og pegte. «Men kom saa ikke forsent til Frokosten; vi spiser om en halv Time.»

«Frue, De er altfor venlig, det var ikke min Mening at være paatrængende i nogen Maade.»

«Min Mand bad mig spørge, om De ikke vilde tage tiltakke med vort Gjæsteværelse, mens De var her.»

«De overvælder mig med Gjæstfrihed. Det skulde jo være overordentlig behageligt, men —»

«De faar naturligvis gjøre, som De vil,» sagde Sara, «men vi vilde være glad ved det.» Hun blev pludselig rød, da hun sagde dette; uf, denne ærgerlige Rødme.

Maleren kom til Frokosten henrykt; han havde opdaget en Sten nede ved Vandet, en meget malerisk Sten, og vilde ned igjen og tage den efter Frokost.

«Det træffer sig jo ganske heldigt,» sagde

Pastoren; «thi jeg kan ikke være til Tjeneste før imorgen, men da overlader jeg mit Hoved til Deres Hænder. Jeg hører, De arbeider paa en Altertavle?»

«Ja, Hr. Pastor.»

«Tør jeg spørge, hvad Emne De har tænkt Dem?»

«Det er det gamle om Skattens Mynt. Jesus er omringet af Farisæerne paa den ene Side og somme af Folket paa den anden,» svarede Maleren

«Og hvor vil De saa sætte mig, om jeg tør spørge?» vedblev Pastoren.

«Aa, det bliver mellem Tilhørerskaren,» svarede Falk; han vilde ikke saare Præsten ved at sige, at det var mellem Farisæerne.

Samme Eftermiddag skulde Sara følge Falk paa Jagt efter interessante Hoveder. Hun begyndte med at fortøie ham ved Kaffebordet hos sine Forældre. Det var mærkværdigt, hvorledes den Altertavlen viste sig at være en Nøgle til disse Mænds Gjæstfrihed og Interesse. Falk havde studeret Faderens Ansigt nøie og seet paa det fra forskjellige Sider.

Da de atter var komne paa Landeveien, begyndte Falk at lægge ud om det. «Det var et

høist mærkeligt Ansigt,» sagde han. «Tro De mig, Fru Sara, hvis den Mand slap sig løs, kunde han blive vild som en Tiger. Havde han levet i Indien, var han bleven en af dem, som hænger sig op efter en Krog i Ryggen og lader sig dingle frem og tilbage til Guds Ære; havde han levet paa den franske Revolutions Tider, vilde han staaet og brølet paa en Gadetrappe og ophidset Mængden til at skyde og myrde Adelsmænd. Hvad har han været, Deres Fa'r? Han har da ikke altid levet her som en fredelig Farmer?»

«Man siger, at han i Norge drog om som Lægprædikant.»

«Haa—haa, ja det kan jeg skjønne, og jeg skal love for, han har ikke sparet hverken paa Ild eller Svovl.»

«Han skulde have været svært stræng.»

«De skal faa mig til at tro det. Jeg skulde have havt Lyst at se den Vulkan i Udbrud; nu ligger der et Dække over. Han sætter Vilje paa, at den gamle Adam ikke skal faa saa meget som en Finger. Men sig mig, hvad drev ham ind i den Lægprædikantforretning? En Skuffelse, en Kjærlighedssorg?»

Sara saa paa Falk med store, undrende Øine.

Hun saa pludselig for sig igjen hele Scenen paa Gjæsteværelset.

«Hvorfor spørger De om det?» spurgte hun.

«Hvorfor? Fordi jeg ønsker Svar, og af ingen anden Grund,» svarede Falk.

«Tror De da, Kjærlighed staar i Forbindelse med Bodsprædikener?» spurgte Sara troskyldigt.

«Ikke Kjærlighed, men skuffet Kjærlighed eller en anden dyb Sorg. Ja, det tror jeg er Tilfældet hos de fleste. Man føler en Lise, ser De, ved at lade sin opdæmmede Lidenskab og Smerte flomme ud i voldsomme Ord og knuse i Støvet sine Medmennesker.»

«Hvor underligt,» sagde bare Sara. Hun havde faaet som en ny Forstaaelse af Faderen. Hun gik en lang Stund ved Siden af sin nye Ven. Saa saa hun pludselig op paa ham og sagde: «Er det Synd at være gift med En og elske en anden?»

Maleren saa forskende paa hende. Hvad mente hun? Var hun koket, den lille Taske?

«Vel,» sagde Falk efter en Stunds Betænkning, «rigtig kan man vel aldrig kalde det, naar man skal holde saadan paa Lov og Orden; men det er ofte naturligt. Er man gift med En,

man ikke elsker, saa kan Kjærligheden let vende sig til en anden.»

Pludselig gik det op for Sara, at Maleren kunde misforstaa Spørgsmaalet. Hun blev rød og skyndte sig at tilføie ganske naivt: «Ja, jeg spurgte ikke for mig.» Og saa følte hun, at dette gjorde Sagen endnu værre. Hun greb som en Frelsens Engel Synet af Skrædderens Hus. «Skal vi ikke se indom til Skrædderens?» sagde hun.

XII.

Det var mange Aar siden, Sara havde køget indom Døren til sin gamle Ven, ham, hvem hun i Grunden skyldte det, hun vidste udenom Bibelhistorien og Forklaringen. Han, som havde fortalt hende saa meget om Italien, før Falk kom. Hun mindedes halvt med Skam, hvor ræd hun havde været for ham, hvilke høitidelige Løfter hun havde givet sig selv, den Tid hun gik til Konfirmationen, om aldrig at betræde mer hans Dørtærskel; han, som havde forskrevet sig til den Onde. Hvor taabelig havde hun ikke været den Gang, og hvorledes kunde hun tro sligt Nonsens? Han, den snille gode Manden, som altid var munter og fornøiet. Men det var jo netop

Tegnet; — aa Snak, nei, det troede hun ikke mere. Se, der sad han akkurat som før paa Bordet med Benene ikors; det syntes ikke, som Aarene havde taget noget paa ham. Da Døren knirkede og Sara viste sig i Døraabningen, smilende, med straalende Øine, som vaagnet for første Gang til et bevidst Liv, blev Skrædderen siddende med aaben Mund af bare Forbauselse. Saa sprang han ned af Bordet med Buksen, han syede paa, i Haanden og raabte:

«Kristine! sæt paa Kaffekjedelen og kom med Rødkridtet. Lad os sætte et stort Kors i Almanakken, for Sara er kommen igjen til os — Sara; du forstaar vel, den høitidelige Præstens høitidelige Hustru besøger atter Vantroens Børn!»

«Jeg kommer med en Fremmed, som havde Lyst til at hilse paa Dem,» svarede Sara smilende og gav Plads for sin nye Ven. «Han er Maler og ligger her og tager Studier til en Altertavle.»

«Altertavle — Gudbevares!» sagde Skrædderen og stak ud en morsom, høitidelig Trut. «Ja, her er nok af hellige Folk her, kan De tro, og saa kan De gjøre mig til St. Peter med Nøglen, som slipper dem ud og ind gjennem Porten. Ja, ja, De skal ikke agte paa mig, jeg er bare

slig en ugudelig Slarv, jeg. Men kom og sid ned, sid ned» — og Skrædderen sopte nogle Lapper ned af en Stol. «De ser, her er bare et simpelt Rum, men Folk, som maler Altertavler, faar gaa baade i Stald og Krybbe, ikke sandt?»

Maleren lo; dette var en morsom Fyr.

«Jeg er nok saapas ugudelig, at jeg tør vove mig ind her,» sagde han, «men det er værre med Præstefruen, skjønt det var hun, som foreslog det.»

«Ja, De kan saa sige,» sagde Skrædderen.

«Kan de nu forstaa, at En, der er saa staut og vakker — ja, for det er hun — kan gaa bort og gifte sig med Landstads Salmebog i stivt Bind og Guldsnit. Men det er underligt med den Kjærligheden, den har ingen Vilje, den falder lige let paa en — — — — ja, undskyld — De kjender den gamle Visen. Aa ja, jeg mener det ikke saa slemt, Sara; — du ved nu, jeg har Retten til Frispas, jeg, og jeg siger du som i gamle Dage, og inderlig Tak skal du have, for du saa indom igjen; — vi har snakket saa ofte om dig, Kristine, og jeg —» Dermed slog Skrædderen Sara trohjertig i Haanden. «Vil De tro, at denne her er paa en Maade mit Fosterbarn?» vedblev den pratsomme Skrædder, henvendt til Maleren.

«Jo, her ser De Læremestrene hendes» — og han pegte paa Bøgerne i Hylden —; «i Skolen lærte hun ingen Ting uden at være dum. Men saa har vi foret hende med Verdslighed og Ugudelighed, saa hun har et godt Underlag af Holberg og Eventyr og Reisebeskrivelser, og saa har de andre poleret hende over med sin Helligheds Fernis; men den vil slides af med Tiden, den sidder ikke saa tykt.»

«Fy, nu er De styg, Kasper,» sagde Sara.

«Bry dig aldrig om mig, Sara, jeg er bare slig en Slarv, ved du. Og saa De maler Altertavler,» sagde han igjen til Maleren. «De gjør i Hellighed, De ogsaa? Ja da er De kommen til den rette Bygd. Her hersker den hellige Uvidenhed som Paven i Rom.»

«Saa, Folk er saa uvidende her?» spurgte Maleren.

«Ja de er saa glædeligt uvidende, at Lars Oftedal vilde næsten erklære dem for fuldkomne Guds Børn. De tror ligesaa sikkert, at Jonas laa og skrev Vers i Maven paa Hvalfisken, som at Solen dreier sig rundt om Jorden.»

«Men hvorledes kan De da leve her, naar De er saa ugudelig, som De siger?» spurgte Maleren.

«Ulykken er, at Helligheden trænger Bukser, og der er ingen, som gjør saa gode Bukser her som jeg, med Tugt at melde,» svarede Skrædderen. «Jeg sørger for Legemet, det aandelige Overtræk besørger Præsten og Klokkeren. Har De seet det Overtrækket? Det maa De anlægge, vil De gjøre Lykke her. Jo, det er helt sort og gjemmer hele Figuren, saa ingen aner, hvad som stikker under det. Hænderne, som er bare, maa altid ligge foldede, Ansigtet maa se ud, som om man var født paa Bods- og Bededag og spiste Surkaal hele Aaret rundt. Hovedet maa sidde tre Tommer skakt paa Nakken, og Stemmen maa være blid, som om Munden var fyldt med Smørgrød.»

Maleren lo. «De maaler dem min Tro Skjeppen fuld, som Holberg siger,» sagde han.

«Jeg hjælper Dem til Studier for Alterbilleder,» sagde Skrædderen. «Her har vi Helligheden af alle Sorter. Vi har den, som ruller Øine, ser mod Himlen og rækker ud velsignende Hænder, mens den i Smug kaster et velbehageligt Øie paa Smaapigerne, især naar de gaar og høier om Sommeren i en lettere Dragt; vi har den, som siger «Æmen» om Søndagen og saa tager 30 Procent paa Penge, de laaner ud om Man-

dagen, og skal De saa male Krybben, saa har vi fuldt op af hellige Okser, Kalve, Faar, Svin og Asener.»

Der luede under Skrædderens Ord en indædt Harme; saa rystede han den af sig og raabte: «Men der kommer Kristine med Kaffen; nu skal vi drukne Helligheden i Kaffe; thi Kaffe og Hellighed hører ogsaa sammen, det faar De lære heroppe.» Kristine gik rundt og bød frem Kaffe. «Ja det er Kona mi, Kristine — ligesaa ugudelig som jeg selv. Nei De maa forsyne Dem ordentlig,» raabte han til Maleren, der tillod sig at slaa noget af Koppen op i Kanden igjen.

«Skal jeg drikke al den Kaffe, kan jeg blive for hellig og faa Overtrækket paa,» svarede Maleren.

«Overtrækket ja,» gjentog Kasper, »mener De ikke, de havde faaet klædt Overtrækket paa hende ogsaa?» — og han pegte paa Sara; «men i Dag har hun faaet det af sig og nye Øine indsatte, ser jeg. Hun turde ikke se hen paa den Kant, vi var, før, og tør det vel heller ikke, naar hun har Salmebogen under Armen.»

Sara vidste, det var sandt. Hvorfor sad hun der da i Dag? Ak hun levede jo nu i en Drøm, i en Rus; naar han reiste, saa reiste vel Drøm-

men med ham, og saa kom alting ind i det gamle Vanegjængeri igjen, saa kom vel Overtrækket paa atter. Hun mærkede, der kom Taarer i hendes Øine; saa henvendte hun sig pludselig til Kristine og talte med hende.

«Hvorledes lever Peters Fa'r; jeg har ikke seet ham i Kirken paa saa længe?» spurgte Sara.

«Aa det er bare daarligt med ham. De skulde se derud, Frue, nu De er paa disse Kanter, det vil glæde ham.»

Maleren sad og snakkede med Skrædderen.

«Hvis De er færdig, Hr. Falk, saa skal vi gaa ned til Peters Fa'r, ham De ved, jeg talte om,» sagde Sara.

«Jeg er færdig naarsomhelst,» sagde Maleren og reiste sig.

«Ja, der vil De træffe paa en af dem, som Bibelen kalder enfoldige,» sagde Skrædderen. «Fik han Lov at være sig selv, saa var han anderledes; men de holder ham i Skruestikken, han skal i Overtrækket. Saa faar De ha' Tak for Visitten. Trænger De en St. Peter eller en anden hellig Mand, saa er jeg til Tjeneste, og du, Sara, ser vel indom igjen, naar du først har begyndt.»

«Jeg tænker vist det,» svarede Sara, «men

Manden min ved ikke om, at jeg har været her, saa De maa ikke sladre, Kasper.»

«Jeg skal nok holde tæt,» sagde Kasper. «Ja saa Farvel, Farvel, og Tak for, I saa indom. — Er det nu ikke Skam, at en saa vakker Gjente skal gaa hen og gifte sig med slig en surmulende Tverdriver som den Præsten,» sagde Kasper til Kristine, da Døren vel var lukket igjen. «Det var likere, hun havde faaet den Maleren da; han saa ud til at være en gemytlig Fyr.»

«Ja bry' dig nu bare ikke om det, Kasper, lad hver sørge for sig selv,» sagde Kristine meget vist.

«Ja, jeg skal vist ikke skille dem ad, men det kan krepere en Mand.» — — — —

Sara og hendes Ledsager var komne til Hytten, hvor Peters Fa'r levede. Det saa fattigsligt ud, en hel Del Børn rodede i Jorden udenfor som smaa Griser og var tilbørlig tilklinede i Ansigtet. Hvad der var indenfor Smudsovertrækket, kunde man ikke godt se. Gamlen selv laa syg inde i Sengen. «Man kan se, at Mo'r er borte,» bemærkede Sara, idet de steg ind.

«Er hun død?» spurgte Maleren.

«Hun døde for flere Aar siden,» svarede

Sara, «og Peter var den, som mest tog Vare paa sine Smaasøskende.»

Luften i Værelset var temmelig kvalm ifølge den almindelige Theori hos norske Bønder, at ren, frisk Luft er meget skadelig for Syge.

«Her blir vi ikke længe,» sagde Maleren og gren paa Næsen, i det samme de steg ind. Det rørte sig borti Sengen, og et Hoved, omgivet af lange graa Lokker, næsten som hos en Kvinde keg ud paa dem.

«Nei—nei, er det ikke Præstefruen,» sagde det med Gjenkjendelsens Glæde. «Nei at jeg skulde nyde den Ære, at De vilde træde ind under mit ringe Tag.»

«Her kommer En til og vil hilse paa Dem,» sagde Sara og gav Plads for Maleren. «Han er fra Chicago.»

«Chicago, Chicago — aa, men da har De vel seet han Peter?»

«Nei, Chicago er en stor By,» sagde Maleren «Folk kjender ikke hverandre saa stort der.»

«Nei kanske det, men jeg troede kanske, han kunde truffet han Peter lel. Men se nu til at finde en Plads. Det er bare skrøbeligt med mig, saa jeg kan ikke hente Stoler.»

«Hvad er det, som mangler Dem?» spurgte Sara deltagende.

«Aa, jeg ved ikke rigtig. Det har været skralt med mig, alt siden han Peter reiste. Han var for hard ved'n Skolemesteren, ser De, og saa strøg Gutten. Ja ja, ja ja — det er tungt at sidde alene, naar En blir gammel; men en «smart» Gut var Peter og god, men Bibelens Ord om, at En skal prygle Ungdommen, vilde liksom ikke passe paa'n. Det var nu vel Synd det? Hvad mener De? «Den, som sparer sit Ris, han hader sin Søn,» siger Guds Ord.»

«Overtrækket,» hviskede Maleren til Sara, da Gamlens Stemme pludselig antog en anden Tone, saa snart han citerede Bibelen.

«Ak ja, Guds Domme er uransagelige og hans Veie usporlige,» begyndte Gamlen igjen og rystede paa Hovedet.

«Jeg er enig med Skrædderen, at her har vi den hellige Enfoldighed,» hviskede Maleren til Sara.

«Men alt kunde nu være det samme, naar jeg bare vidste, at han Peter blev et Guds Barn,» sagde Gamlen igjen. «Sig det til ham, naar De møder ham i Chicago, og sig ogsaa, at jeg mente det godt, den Gangen jeg slog ham, og Skole-

mesteren skal han ikke længer være ræd for. Og sig ham, at hans gamle Fa'r venter hardt paa ham.»

«Jeg skal sige det,» svarede Maleren.

«Jeg skal ogsaa huske at sige det, om jeg en Gang skulde møde ham,» sagde Sara. De sad endnu en Stund og pratede, og de kunde dreie Samtalen om, hvad de vilde, altid fik Gamlingen den vendt hen paa Peter og Bibelsteder.

«Det interessante ved ham er i Grunden Haaret,» sagde Maleren, som de gik hjemover. «Skulde jeg male Krybben, som Skrædderen foreslog, kunde jeg bruge hans Hoved og hans andægtige Taareøine til en af Hyrderne.»

«Han er et stort Barn og i Grunden saa blød, saa blød,» svarede Sara. «Det var Synd, at man fik drevet ham til at slaa. Han kommer at ha' ond Samvittighed over det, saa længe han lever.»

XIII.

Maleren var installeret paa Kvistværelset, og Sara var daglig sammen med ham. Hun var begyndt at sidde for ham, og disse Stunder, da de sad alene, hun paa sin Stol, han ved sit Staf-

feli, og talte ugenert om alle Ting mellem Himmel og Jord, de blev skjæbnesvangre for Sara. Hvorledes var hun kommen til at have slig bundløs Tillid til ham, at hun kunde spørge ham om alt? Hun vidste det ikke selv, men hun syntes, det var første Gang, hun havde truffet et frit Menneske, saadant, som hun havde drømt om. Ja Skrædderen havde jo lidt af det, men saa drev han altid Skøi og især med Bibelen, saa hun blev ræd og følte Samvittighedsbebreidelse i sit Hjerte, fordi hun hørte paa ham. Men med denne var det en anden Sag. Hun følte i ham den virkelige Dannelses Magt. Han havde Takt nok til aldrig at saare hendes Følelser, selv om han kunde udtale sig noksaa flot. Og saa vidste han alting. Hun kunde slaa op i ham som i et levende Leksikon, og altid fik hun Svar, som satte nye Tankedønninger i Bevægelse. Hun begreb ikke, hvor hun fik alle sine Spørgsmaal fra; thi det var jo ikke mange Uger siden, hun gik stille med sit Arbeide og aldrig tænkte videre udenfor sit Arbeides Ring. Forresten bare drømte hun — uklart — bare vuggende Stemning. Men nu var det pludselig, som om en Dam var brudt sønder, og Spørgsmaalenes Bølger væltede over hende. Og de voksede med hver Dag, syntes

hun, istedetfor at minke. Havde hun faaet Svar en Dag, saa laa hun om Natten og tænkte paa nye Spørgsmaal. Hun var ræd for hver Dag, som gik, at hun ikke skulde vinde at faa spurgt om det og det, formelig febersyg; thi han kunde jo ikke blive der bestandig, og hvem skulde hun saa gaa til? Alle de andre kunde hun udenad for længe siden. Vilde hun spørge dem, saa vidste hun, at de bare vilde lukke hendes Mund med, at sligt et Spørgsmaal hørte til Verdensbørnene. Nu forstod hun, syntes hun, det Ord af Jesus, at «denne Verdens Børn er klokere end Lysets Børn,» — men kunde det skade nogen at være klok, at samle Kundskaber? Der havde sprunget op i hende en slig Tørst efter at faa vide alt, at det vilde være Døden at tvinge den tilbage.

Maleren nød denne Saras Tørst. Han havde aldrig før truffet paa denne Blanding af usigelig Uvidenhed, Troskyldighed og Klokskab. Og naar hun sad der foran ham med de store tindrende Øinene og den halvaabne Munden og sugede i sig som en Svamp alle hans Meddelelser, saa kom han i Stemning, hendes Ansigt straalede af Liv, og det kom igjen paa Lærredet. Billedet tegnede til at blive godt.

Det samme kunde han desværre ikke sige om Præstens, som han jo maatte tage i Mellemstunder. Præsten bragte ham til Fortvivlelse. Det var ikke bare de lange Bordbønner og Aftenbønner og Morgenbønner, som kjedede ham saa usigeligt, men det var umuligt for ham at faa Præsten til at sidde naturligt. Han vilde absolut folde Hænderne over Maven — det maatte Maleren tilslut give sig paa — og hver Gang han saa paa ham for at gjøre et nyt Penselstrøg, saa faldt Præstens Hoved af sig selv paa Siden, og Øinene vendte sig mod Himlen. Det var den topmaalte Affektation. Præsten foreslog endog at have en opslagen Bibel paa Fanget og saa plante sin Finger der — «der staar skrevet» — saaledes som han havde seet det paa et Portræt af Dr. Walter nede i St. Louis, men Maleren fik ham til at afstaa fra det, da det ikke længer var originalt. Saa tænkte han da paa andre Stillinger, som han, Abraham Jensen, havde fundet paa, og ingen anden mellem Himmel og Jord, men han fandt ingen. Og saa for Falk at maatte døie hans kjedelige Prat, sat i Bibelstil bestandig. Naar han var færdig med slig en Time i Torturkammeret, skyndte han sig over til Sara for at tage et aandeligt Bad i hendes naturlige Friskhed.

Han dulgte ikke for hende, at han syntes, hendes Mand var kjedelig — Landstads Salmebog i stivt Bind og med Guldsnit — en udmærket Bemærkning af Skrædderen; men Sara bare lo. Selv i sin Mands Nærværelse var hun friere end før, skjønt hun jo taalmodig fandt sig i Husets megen Beden og i det ægteskabelige Huskys efter Maden, der, som en af Kierkegaards Pseudonymer siger, tjener istedetfor Serviet. Kanske det var sandt, som Skrædderen havde sagt, at hendes Hellighedsovertræk var meget tyndt, og at det snart vilde blive afslidt, at hendes Natur i Grunden var verdslig. Det fik være, som det vilde, nu vilde hun bare leve i Nuet, mætte sin Længsel og sin Lyst; — Overtrækket fik hun tidsnok igjen.

En Dag hun atter sad Model, og Præsten var saa velsignet langt borte hos Konfirmanterne i Skolehuset, spurgte hun pludselig: «Sig mig, Hr. Falk, hvad Religion har De egentlig?»

Falk rødmede lidt, saa svarede han: «Vanskeligt Spørgsmaal at svare paa, Frue. Jeg træffer det vel nærmest ved at sige, jeg har Menneskehedens.»

Sara grundede. «Menneskehedens? Hvad mener De med det?»

«Vel, Hjertets Religion — de flestes Religion, hvis de fik Lov at være sig selv.»

«Er De Lutheraner?»

«Gud sig forbarme — nei. Sekterne er jeg færdig med for længe siden. Men der er en Religion høiere end Sekternes.»

«Fortæl mig om den.»

«Sekternes Religion er Frygtens Religion og Hadets Religion, Frue. Sekterne hader selv hverandre og lærer Folk op i at hade hverandre. De gjør sin lille Bekjendelse til Himmeriges Riges Grundlov og siger: Medmindre du ikke har denne, kommer du ikke ind. Alle blir selvbestaltede St. Pedere med Nøglehanker. Og Gud omgjør de til en Busemand, som løber efter dem med Riset og raaber: «Gjør du ikke, som Præsten siger, saa kommer jeg efter dig med Helvede.»

Var ikke dette sandt? havde dette ikke været sandt i hendes Liv? var det ikke tildels sandt endnu?

«Men hvad tror da De?» spurgte hun.

«Jeg tror, at Gud er god og vil, at alle Mennesker skal være gode — det er i Grunden Summen af hele min Religion, Frue; jeg begriber overhovedet ikke, hvorfor Sekterne vil sky hverandre og fordømme hverandre istedetfor at hjælpes

ad i alt som, er godt. Begriber De det? Jeg tror, Mennesket er skabt til Glæde, Frue.»

Sara sad i sine egne Tanker. Havde hun ikke spurgt sig selv om det samme hundrede Gange, naar hun hungrig efter Leg og Livsglæde havde lagt sit Barneansigt ind til Spilerne i Havegjærdet og seet paa de glade Børn, som hoppede derude med sine Bøger under Armen, hvori der var baade Billeder og Eventyr? Man havde lært hende, at hun vilde gaa til Helvede, hvis hun fulgte dem, og havde hun ikke da mange Gange i sit stille Sind anklaget Gud for at være en grusom Tyran, der ikke undte Menneskene deres glade Leg? Og nu kom denne Mand her og sagde, at hun havde havt Ret i en saadan Tanke? Saras Tanker flagrede videre.

«Tror De ikke engang, at Jesus har kjøbt os til sin Eiendom med sit dyrebare Blod?» spurgte hun.

»Jeg forholder mig fuldkommen ligegyldig overfor en slig Paastand, Frue, fordi jeg simpelthen ikke forstaar den.» Og nu lagde Maleren ud, hvorledes han syntes, at mange af disse Dogmer var umoralske og selvmodsigende og derfor ikke kunde være Sandhed.

Det kom som en Styrtsjø over Sara — nye

Oplysninger, nye Tanker. Og dog ikke saa ganske nye; thi var ikke mange af dem de samme Spørgsmaal, hun selv ofte havde stillet, naar hun læste Bibelen, men som hun bare havde skovet tilside? Hun sad en lang Stund og ligesom summede sig. Dette var ikke Løier som Skrædderens, det var Alvor og Grunde.

«Men vi har ikke Lov at bruge vor Fornuft i religiøse Ting,» svarede Sara; hun huskede, at det var Svaret, hun fik, naar hun forsigtig havde spurgt om noget lignende.

«Fraser, Frue, Fraser, som ikke holder Stik. Man maa bruge sin Fornuft, hvor meget man end forsøger at gjøre sig ufornuftig. Man kan ikke gribe noget uden gjennem sin Fornuft eller Tænkeevne, hvad De vil kalde det. Deres Folk vælger med sin Fornuft at være ufornuftige; jeg vælger med min Fornuft at være fornuftig — det er Forskjellen mellem os.»

Sara sad lidt. «Hvad Samfund hører De til?» spurgte hun igjen.

«Til Menneskehedens har jeg sagt Dem.»

«Hører da ikke vi til det?» spurgte Sara.

«Jeg haaber det,» svarede Falk freidig — «De i alle Fald. Dets Medlemmer findes indenfor alle Samfund og Nationer og Hudfarver trods

alt det theologiske Humbug, de drasser med sig. Det er Broderskabets store Kreds over Jorden, de, som betragter sig som Brødre og Søstre, og som vil arbeide paa at gjøre Godt.»

Sara sad og saa ud efter sine egne Tanker. Saa pustede hun ud. «Lad os tale om andre Ting,» sagde hun ligesom ræd for sig selv.

«Som De vil, Frue, det var Dem selv, som begyndte.»

XIV.

En Dag, det var saa deiligt Veir, at Maleren havde flyttet Staffeliet ned i Haven, begyndte han selv Konversationen. «Er det muligt, Frue, at De virkelig intet har læst af den nyere norske Literatur, ikke engang Bjørnsons Synnøve?»

«Men Bjørnson er jo Fritænker.»

«Og det er altsaa alt, De ved om Bjørnson? Ved De hvad, Frue, jeg kunde næsten misunde Dem den Nydelse, De har tilgode, at faa læse alle disse Bøger for første Gang. Gud, hvor De vil fraadse! De vil svide Suppen og glemme Poteterne og ikke bryde Dem om, at Klokken slaar tolv om Natten.»

«Men tror De, jeg tør? De ved, hvorledes jeg staar.»

«De har da ikke dømt Dem selv til evig Uvidenhed, Frue?»

Sara fik Taarer i Øinene.

«Andre har dømt mig til det,» svarede hun stille.

«Hvem andre?»

«Hos os er det Forældrene, som raader, Barnet adlyder.»

«Men naar man saa opdager, at Forældrene har taget Feil, hvad saa?»

«Saa blir man vist ulykkelig,» svarede Sara efter en Stund, og to store Taarer rullede ned ad hendes solbrune Kinder. Maleren saa paa hende. «Jeg har saa vanskelig for at forstaa Jer Folk,» sagde han, «ventelig fordi jeg ikke forstaar slig Opdragelse. Men ved De, hvad jeg synes, I er lig?»

«Nei?»

«Jeg synes, I er lig Mennesker, som staar i en deilig Have, omgivne af Æbler og Druer og alle Slags herlige Frugter, men I ta'r dem ikke, men pikker sukkende op Graasten af Veien og gnasker paa. I er lig Mennesker, som, mens

Solen skinner, kryber ned i en Kjælder og saa sidder og klager over, at Livet er uden Solskin.»

«Men er De da vis paa, at ikke verdslig Literatur er Synd?» spurgte Sara.

«I er rare,» sagde Maleren, «er da Livet selv Synd? Vel, hvis saa er, har vi at tage Livet af os allesammen. Og Literaturen er jo ingenting andet end et Billede af Livet i dets Storhed og dets Daarskab; i dets Sammensætning af bølgende Lidenskaber. Men jeg vil ikke præke for Dem længer, Frue. Jeg vil bare simpelthen laane Dem «Elendighedens Offre» af Victor Hugo. Den er en af mine Yndlingsbøger, og jeg har den just paa Dansk indbunden i flere Dele i min Reisekuffert. Der skal De finde mere Religion end i mange Prækensamlinger, og saa vil jeg se, om De for Fremtiden vil tale saa strængt om verdslig Literatur.»

Sara betænkte sig lidt. «Men er det Ret for min Mand?» spurgte hun.

«Det kommer an paa, hvorledes De opfatter Dem selv, Frue, enten som et selvstændigt, menneskeligt Væsen eller som en Knap i Deres Mands Vest. Hvis De mener det første, saa har De at leve Deres selvstændige Liv uafhængigt af hans; mener De det sidste, saa bør De over-

hovedet hverken læse eller tænke, men søge at dræbe alle de rige Evner, Gud har givet Dem, fortest mulig. Hver har sin Maade at dyrke Gud paa; og jeg vilde nu betragte dette sidste som et aandelig villet Selvmord.»

Det gik voldsomt i Sara. «De taler haardt,» svarede hun bare stille.

«Jeg taler sandt,» sagde Maleren alvorligt.

»Tror De da ikke, jeg har længtet? tror De ikke, jeg er et Menneske af Kjød og Blod som De?» udbrød Sara voldsomt og brast pludselig ud i Graad. «Undskyld mig,» sagde hun, da hun havde bekjæmpet sig, «det kom saa over mig, jeg kunde ikke hjælpe det.»

«Jeg forstaar Dem, Frue,» sagde Maleren, «De holder just nu paa at vaagne. Ved De, hvad De i Grunden nu skulde gjøre? De skulde ud og reise, se Verden, samle Indtryk, som De skulde bygge Dem selv op paa.»

«Reise? jeg som er bunden paa Hænder og Fødder.»

»Men er der da ingen Vei at komme ud af disse Forhold paa?» spurgte Falk.

«Ikke nu længer,» svarede Sara tungsindigt. «Jo en Vei — Peters — den at rømme,» lagde hun til med en bitter Latter.

«Den vil jeg just ikke anbefale,» lo Falk.

«Jeg tror heller ikke, De resikerer det,» svarede Sara saart.

«De faar altsaa trøste Dem med Literaturen, Frue, De maa nu for Alvor begynde at læse. De maa kjæmpe med Deres Mand om denne Ret.»

«Forsøg De ham, saa skal De se — bring Talen ind paa Kvinden og Kvindens Stilling, saa skal De høre. — Nei jeg kan ikke mere i Dag,» afbrød hun pludselig, reiste sig og ilede ud.

XV.

Det gik lettere for Maleren end tænkt at bringe Præsten til at udtale sig om Kvinden og Kvindens Stilling; thi han bragte af sig selv Samtalen hen paa det ved Middagsbordet den næste Dag. Der stod nemlig igjen i Missionsbladet berettet om en Hustru i Chicago, der havde løbet bort fra sin Mand. «Er det ikke forfærdeligt dette?» sagde han, efter at have læst hoit Beretningen. «Og sligt hører man Gang paa Gang. Det er Udslaget af den moderne Vantro og disse Bestræbelser for at give Kvinden Ligeret, som det hedder.»

«Sig ikke det, Hr. Pastor,» svarede Falk,

som nu var bleven modigere til at modsige Præsten. «Konen havde kanske god Grund til at løbe bort.»

«Tror De virkelig, at det under nogen Omstændighed kan blive ret, at en Hustru løber væk fra sin Mand?» spurgte Præsten forbauset og lod Skeen ligge i Suppen.

Sara lod, som hun spiste, men hun spidsede Øren.

«Vel, jeg tror simpelthen, at naar Mand og Hustru af en eller anden Grund ikke forliges, men bare gjør hverandre Livet surt, da bør de hellere skilles end vedblive at leve sammen.»

«Jeg er bange for, at vi da ikke fik se andet end Hustruer, som rømte fra den ene til den anden,» svarede Præsten spydigt.

«De har slet Tro om Ægteskabet, Hr. Pastor,» svarede Falk smilende.

«Kvinden er vægelsindet,» vedblev Pastoren, «hun er optagen af Lyst til Forandringer og nye Moder. Hvis man gav hende fri Tøile, vilde deraf flyde alskens Ulykker for Samfundet. Men nu har hun Skriftens Regel at holde sig til, at det er hendes ufravigelige Pligt at være hos sin Mand og være ham underdanig i alle Ting. Det er hendes Betryggelse og paa samme Tid Samfundets.»

«Men mener De da virkelig, at to Mennesker, som hadede hverandre, som gjorde hverandre gjensidigt onde, burde vedblive at leve sammen, mens de adskilte kanske kunde blive til sine Medmenneskers Gavn?»

«Jeg ved kun, at der maa være en Regel i alt, ellers gaar alting paa det løse, og vi ved ikke, hvor vi befinder os,» svarede Præsten. «Slige Mennesker burde betænkt sig, før de giftede sig. Har de begaaet en Dumhed, faar de taalmodigt lide for den.»

«Aa men hvor mange er det ikke, Hr. Pastor der er giftede bort som rene Børn eller tvungne af Forældre, — som altsaa aldrig har havt Valg. Skal disse da lide et helt Liv for andres Feiltrin?»

«Det faar de,» svarede Pastoren kort.

«Hvad mener De om den Ting, Frue?» spurgte Maleren og saa hen paa Sara.

«Sara er gudskelov opdraget i de samme. Principper som jeg,» faldt Pastoren hurtigt ind «Hun kjender en Hustrues Pligter, saa hun om den Ting har samme Anskuelser som sin Mand.»

Sara saa op paa Maleren med et stjaalent Blik; saa bøiede hun sig atter over sin Suppetallerken uden at sige et Ord.

«Men er det da Deres Mening, Hr. Pastor,

at Kvinderne ikke skal have nogen særskilt Mening og faa Lov at yttre den?» vedblev Maleren.

«Gudbevares, de kan baade have den og yttre den, men gifte Kvinder kun gjennem sine Mænd,» svarede Pastoren vigtigt. «Manden repræsenterer Kristus, som Paulus siger, Kvinden Menigheden, og Manden er Kvindens Hoved. De kjender jo Herrens Ord om dette Forhold. Og disse Ord er saa tydelige og bestemte, at jeg ikke begriber, hvorledes nogen, der kalder sig Kristen, kan undgaa dem. Og derfor siger jeg, at saadanne Foreteelser, som dette nu her i Chicago, vidner om, hvorledes Vantroen har grebet om sig og besmittet Hjemmet med sin Gift.»

«Men — ja undskyld mig, Hr. Pastor,» faldt Falk ind med et lidt satirisk Smil — «jeg spørger, fordi jeg ønsker Belærelse — naar nu denne Mand slumpede til at være, med Respekt at melde, et Fæhoved, mens Hustruen var et rigt begavet Menneske, er det da muligt for hende at betragte ham som en Slags Kristus og vise ham Ærefrygt og Underdanighed i alle Ting?»

«Her er ikke Spørgsmaal om, hvad Slags Hoved han er, eller hvad Karakter han er. Det er hans Stilling, hans Embede, saa at sige, hun ærer.»

«Men om Manden skulde være hjerteløs og grusom og mishandle hende,» kom det stille fra Sara; «skulde da hun villig finde sig i det uden Knur?»

«Naturligvis,» svarede Pastoren. «Du ved da det, Barnet mit, fra Skriftens Ord. Hun har blot at lyde og at lide.»

«Da er det bra, at jeg er født Mandfolk,» sagde Falk spøgefuldt og lo — «det blir værre for Dem, Frue.»

«Sara er gudskelov fornøiet med sin Lod, og man maa ogsaa sige, at «Snorene er faldne for hende paa liflige Steder»,» sagde Pastoren.

Falk saa stjaalent bort paa Sara, men Sara lod sig ikke mærke med noget, blot opfyldte sine Værtindepligter, skjønt Falk saa, at der skjød et harmfuldt Blink op i Øinene. Og da Middagen var færdig nu, afsluttede Pastoren med en fem Minutters Takkebøn længere end sædvanlig.

Da Falk om Eftermiddagen kom op for at fortsætte Saras Billede, stod hun just og rettede lidt paa sit Haar foran Toiletspeilet. Han havde lagt Mærke til, at hun var langt omhyggeligere med Smaating i sin Dragt end før. «Nu, Frue, idag fik De en slem Overhaling ved Middags-

bordet,» sagde han muntert, mens han ordnede Staffeliet.

Sara vendte sig, det gnistrede af de mørke Øine. «Hvor jeg hader ham!» brast det pludselig ud næsten som en Hvisken. Saa tog hun sig igjen — «ja det vil sige slige Folk, som bare lever paa Talemaader.»

«Vel,» sagde Maleren, «saa længe disse Folk betragter Bibelen som noget overnaturligt, guddommelig aabenbaret, som skal være vor Rettesnor i alle Ting, saa har de Ret.»

«Ret siger De?»

«Ja. Vil de derimod se paa Bibelen som anden Literatur — se saa blir der jo straks Frontforandring.»

«Literatur?» gjentog Sara forbauset.

«Ja, hvad er Bibelen andet end Literatur, jødisk Literatur? Lovsamlinger, Historie, Profetier, Digte, Breve o. s. v. skrevne af forskjellge Mænd, til forskjellige Tider med forskjelligt Syn paa Tingen — derfor er der ogsaa saa mange Selvmodsigelser.»

«Men hvad gjør De med de Ord om Kvinden?»

«Hvad jeg gjør med dem? Jeg siger simpelthen, at Paulus har sagt dem; men vi behøver jo derfor ikke at være enige med Paulus. Paulus

var fra Østerland, hvor Kvinden blev behandlet mere eller mindre som en Handelsvare.»

«Tror De da virkelig, at man tør sige, at Ting i Bibelen er stygge og usande?» spurgte Sara troskyldigt.

«Ja, det kan De med god Samvittighed gjøre, Frue,» svarede Falk og lo.

«De ved ikke, hvad Syner De aabner for mig med det,» sagde Sara. «Jeg har ikke turdet tænke slig en Tanke, bare skøvet den tilside. Er der mange, der tror som De?»

«Næsten alle dannede Mennesker nu om Dagen tror det. Derfor forekommer I heroppe mig som saa rare, som Folk fra en forgangen Jordperiode, og naar jeg hører Eders Meninger om mange Ting, saa er det som at gaa i et Museum og se paa Mammuttænder og andre fossile Levninger.»

«Saa jeg minder Dem altsaa om en Mammuttand?» sagde Sara med et svagt Smil.

«Nei, Frue, ved De, hvad De er lig? Et deiligt Alfebarn, som har været bortrøvet som liden og holdt under Jorden i Troldenes Vold, og nu pludselig er kommen op igjen og forundret ser sig omkring.»

Sara rødmede. «Nei, snak nu alvorlig,» sagde

hun. «De tror altsaa virkelig, jeg tør læse den Bog, De laante mig, uden at begaa Synd?»

«Jeg skal gladelig tage denne forfærdelige Synd paa min Samvittighed, Frue,» svarede Falk og lo hjerteligt.

XVI.

Sara havde læst «Elendighedens Offre», og hun var som beruset. Det var, som Falk havde sagt, at hun kom til at glemme alt over den. Hun bar den med sig i delvis, gjemt i sin Kjolelomme, hun laa bagom Buskene og læste, hun drog den frem i Kjøkkenet, mens hun ventede, at Vandet skulde koge op, hun gik langt op i Skogen med den for at være sikker for Speideres Øine, hun stod op før Solen, mens hendes værdige Husbond endnu snorkede, og stjal sig til at læse. Selv Falk traadte en Stund i Baggrunden, og han havde ogsaa været borte nogle Dage for at skitsere hendes Fa'r og den Gamle i Sengen, samt tage nogle Studier af smukke Løvtræer, han havde opdaget; men hun savnede ham ikke saa svært endda. Hun havde nu faaet Jean Valjean og Marius og Cosette. For en broget Verden denne Bog rullede op for hende — en forfærdelig Verden

med Løgn og Ondt og Forbrydelse og Lidelse, saa Hjertet kunde vride sig under det og skrige himmelhøit, men ogsaa en deilig Verden, en lokkende Verden med inderlig Kjærlighed og Selvopofrelse. Hvor var han ikke deilig han den katholske Biskoppen, som overøser Galeislaven med Tilgivelse og Kjærlighed, skjønt denne havde sveget hans Tillid og stjaalet fra ham. Ja det var anden Præst det end — — —. Og han var Katholik! Hun havde altid tænkt sig Katholiker som Djævelens Børn, ikke bare vildfarende i sin Lære, men onde, ugudelige — var det ikke dem' som havde stredet saa mod Morten Luther? Og nu denne! Hun skulde gjerne kastet sig paa Knæ for ham, lagt Hovedet op i Fanget hans og bedet ham velsigne sig. Og han var Katholik — der kunde altsaa være gode Katholiker — og der havde Skolemesteren staaet og fortalt Skrøner om dem — sagt, at man burde sky dem som onde Forførere — Skolemesteren — der blandede sig usigelig Haan ind i Saras Smil — hvad var han, hvad var alt dette smaalige Stellet, hun sad i, mod denne ene Kjærlighedens Helt — og han var Katholik. Og Jean Valjeans fortvivlede, taalmodige Kamp for at kunne faa Lov at være i Fred og være skikkelig, hans Opoffrelse for de

andre Samfundets Udkastede, som han — og den Stakkarens uendelige Moderkjærlighed, som var kommen paa Afveie, men lod sine friske Tænder trække ud af Munden for at faa nogle Skillinger, hvormed hun endnu kunde holde Livet i sit Barn — Sara skreg, da hun læste dette og tog sig uvilkaarlig med Haanden op til Munden som for at gjemme sine — hvor var ikke disse Mennesker store og gode! Der kan altsaa findes Kjærlighed hos de Laveste, hos de Udskudte, bare den blir prøvet. Men var ikke hun opdraget i at sky dem, i at sky Verdensbørnene, holde sig for god til at være i Lag med dem og undgaa dem paa alle deres Veie? Om nu Jean Valjean havde handlet efter, som hun var lært, hvad havde han saa udrettet? Var ikke hendes Liv i Grunden et unyttigt Liv, bare søge Omgang med dem, der ikke vidste mere end hun selv? Var det ikke Hovmod i Grunden dette at gjærde sig ind i sig selv som et lidet Fuldkommenhedens Samfund og sky de andre? Burde hun ikke meget mere gaa ud i Verden mellem Verdensbørnene og gjøre Godt? Sandelig denne Bog var en Prædiken for hende — Falk havde Ret, der kunde være Morskabsbøger, der prædikede alvorligere end mangen Prædiken. Den var en voldsom Vækkelses-

prædiken. Og saa talte den om Kjærligheden — aa aldrig havde hun læst noget saa deiligt, syntes hun, som Marius's Dagbog. Hun vuggede sig i Sprogets Musik, i de fine solsitrende Billeder, i den ømme, bævende, kydske Følelse, der gjennemstrømmede alt. Hør, lød det ikke som Fuglesang, som fin Fløitemusik, flød det ikke i Et med Solnedgangens Glød og Farver?

«Kjærlighed er Englenes Hilsen til Stjernerne. Kjærlighed er en Del af Sjælen selv og er af samme Natur som den. Som den er den en guddommelig Gnist, som den er den usaarlig, udelelig og uforgjængelig. Den er en Ildfunke i os, som er udødelig og ubegrænset, som intet kan indsnevre, intet kan udslukke; vi føler den brænde til Marven af vore Ben, og vi ser den sende Ildfunker til Himlenes Dyb.

O Kjærlighed, Tilbedelse, Salighed af to Sjæle, som forstaar hverandre, af to Hjerter, som byttes, af to Blikke, som gjennemtrænger hverandre. Du vil komme til mig, o Salighed, vil du ikke?

Gud kan intet føie til deres Salighed, som elsker, uden at give den endeløs Varighed.

Naar Kjærlighed har blandet og støbt to Væsener i en englelig og hellig Forening, har de fundet Livets Hemmelighed; fra den Tid af er de kun to Dele af samme Bestemmelse, to Vinger af ét Sind. Elsk og flyv opad!

Hvor stor en Ting er det ikke at blive elsket! Hvor meget større Ting endnu at elske. Hjertet blir heltemodigt ved Lidenskabens Magt. Herefter er det ikke sammensat af andet, end hvad der er rent, og støttes kun af, hvad der er ophøiet og stort. En uværdig Tanke kan ikke mere spire i det, end en Nælde kan spire i en Isbræ.

Elskende, som er skilte fra hverandre, narrer Afstandene med tusend Ting. De kan ikke se hverandre, og de kan ikke skrive, men de finder paa utallige Maader at korrespondere paa. De sender hverandre Fuglenes Sang, Solens Lys, Luftningens Aande, Stjernernes Straaler, ja hele Skabningen. Og hvorfor skulde de ikke? Alle Guds Verker er gjorte for at tjene Kjærligheden.

Kjærligheden er tilstrækkelig mægtig til at interessere hele Naturen med sine Budskab. O, Foraar, du er et Brev, som jeg skriver til hende.» — —

— Sara lukkede Øinene, og Bogen sank i Fanget. En underlig Vemod, hun ikke kunde forklare, betog hende. Elskede hun? havde hun nogensinde elsket? Ak nei — men den, som kunde! Sara følte atter denne sugende Følelse komme over sig som den Gangen, hun saa sin Fa'r kaste sig over den opvaagnende Syge med sine Kysse — hun reiste sig uvilkaarligt, hun strakte Armene ud i det tomme Rum som for at omfavne nogen, der stod foran hende — saa sank hun ned paa sin Stol og brast i Graad. Hvor ensomt, hvor fattigt paa Kjærlighed havde ikke hendes Liv været! Vokset op der i det stille Hus uden Kammerater, halvt sky for sine egne Forældre, der aldrig slap sine Følelser løs, aldrig overøste hende med Kjærtegn, men som havde en Formaning eller et Skriftsted heftet ved hver Kjærlighedsyttring som for at undskylde den. Og dog var de ikke kolde — ikke Faderen i alle Fald — huskede hun ikke? — Men han gjemte paa en Hemmelighed,

en Kjærlighedens Hemmelighed, hun kanske aldrig skulde raade, og som gjorde hende end mere fremmed for ham, paa samme Tid som hun blev tiltrukken til ham. Aa om han kunde betro sig til hende — hvor skulde hun ikke elske denne Fa'r, hvor skulde hun ikke tage hans Hoved ind til sig og klappe ham, sørge med ham; men nu — turde hun ikke. Og hun selv; var hun ikke solgt — solgt for hele Livet til en Mand, hun i Grunden frygtede, ja hadede? Havde hun da Lov til at elske, elske nogen anden end ham? Kjærligheden lod sig ikke befale, lod sig ikke kommandere efter en Streg, den holdt sine egne Love, ikke andres. Elskede ikke hendes Fa'r En og var gift med en anden? — og han, som var saa strikt. Aa, kunde hun bare finde En, som hun elskede, og som elskede hende igjen — aa Livet skulde blive saa lyst og saa let, selv om hun aldrig fik ham, selv om hun maatte leve dette samme Slaveliv som nu bestandig. Hun kunde eie ham i sine Tanker, i sine Drømme, det fik være nok. — — —

Da Sara næste Gang sad for Falk, sagde hun til ham: »De maa sælge mig den Bogen, De laante mig?»

«Sælge den?»

«Ja, jeg kan ikke være den foruden.»

«Da er det bedre, De beholder den som et Minde om mig, Frue,» svarede Falk. «Jeg kan altid skaffe mig en anden igjen, om jeg ønsker det. Ja ikke sandt, den er gribende?»

«Den er himmelsk,» udbrød Sara begeistret. Hun sad en Stund som i Tanker. Saa begyndte hun halvt forlegen: «Vil De love mig ikke at synes, jeg er rar, om jeg spør om en Ting?»

«Nu?»

«Har De nogensinde elsket, Hr. Falk?»

Falk lo og saa paa hende som for at speide, hvor hun vilde hen. «Det er et vanskeligt Spørgsmaal at svare paa,» sagde han; «det kommer an paa, hvor mange Grader De fordrer i Deres Kjærlighed. Ligesom Spiritusens Styrke beregnes efter Grader, saaledes ogsaa med Kjærligheden.»

«Jeg forstaar Dem ikke,« sagde Sara.

«Jeg mener, at jeg har havt nok af Barne- og Ungdomsforelskelser — hvem har ikke havt det i min Alder? Man har sværmet for en gul Lok, et blaat Livbælte, man har syntes, et Liv ved dette Livbæltes Side var det eneste mulige, man har gjort sig til Nar for Kammeraterne for dette himmelske Væsens Skyld, o. s. v., o. s. v. — Saa er hun død eller bleven gift med en anden; man

er i sorteste Fortvivlelse, man vil skyde sig, drukne sig, man drikker sig fuld i det første Kammeratslag og holder bittre Taler over Kvindens Falskhed — indtil en god Dag et andet Livbælte viser sig, en ny Stjerne, og man er lige lykkelig, lige forelsket, dette er den eneste rette, indtil saa den tredje og fjerde kommer, eller man har to eller tre Forelskelser paa én Gang, en blond, en brunet og en sort.»

«Fy, De driver Spas nu, Hr. Falk, jeg mener det alvorligt.»

«Og tror De ikke, disse Forelskelser er alvorlige nok, Frue, mens de staar paa? Der er ingen Hjertesorg, der er saa dyb og intens som Barnets, men den er gudskelov kortvarig. Livet er saa sundt, at det ikke vil forvandle os til Jeremiasser, der sidder hele Livet udigjennem paa de brudte Stene af vort Jerusalem og klager og græder. Glæden venter os igjen bag de brustne Haab, og ligesom Kjærlighedens Trang er evig, saa vil den ogsaa evig kunne finde en Gjenstand.»

«Det var ikke saaledes, Marius elskede Cosette,» indvendte Sara.

«Hvorfor ikke?» svarede Falk, «hvem kan vide, om ikke Marius, hvis hans Cosette var død,

i Tidens Længde havde fundet en anden Cosette og været lykkelig.»

«Aldrig,» sagde Sara harmfuldt. «Jeg føler det paa mig, han kunde ikke elske nogen anden.»

«Ja saaledes staar der ofte i Romanerne,» sagde Falk, «i de slette Romaner da. Jeg synes, det var grusomt, om dette skulde være sandt. Hvis der bare var en eneste, som kunde gjøre mig lykkelig, saa vilde jeg aldrig kunne gjøre noget Valg. Jeg vilde gaa i en evig Gru for, at dette dog ikke skulde være den eneste rette.»

«Men tror De da ikke, der er nogen, som er den virkelig rette?»

«Jo, men der er Millioner rette. Der er Millioner Mennesker, som passer for hverandre. Træffer man bare paa en blandt disse Millioner, saa kan man blive lykkelig.»

«Og De har endnu ikke truffet paa den ene blandt Millionerne?»

«Jeg har ikke endnu tænkt at slaa mig ned og stifte Familie, Frue.»

«Men saa, naar Tiden kommer, bestiller De en Forelskelse og gifter Dem?»

«Det behøver jeg Skam ikke; jeg er altid forelsket, Frue,» svarede Falk muntert. «En ung

Mand i min Alder er altid forelsket. For Tiden er jeg forelsket i mig selv, i min Kunst, i Livet, i Fuglesangen, i Birketræer, i Lokkerne paa Peters Fa'r og i Dem!»

«Det var snilt, De vilde have mig med i Samlingen,» svarede Sara, «jeg synes, De burde tage min Mand ogsaa.»

«De mener, jeg kunde ikke blive forelsket i Dem, fordi De er gift? Kjærligheden spørger sandelig ikke efter gift eller ugift. Ved De, hvad en fransk Filosof har sagt, Frue?»

«Nei, hvor skulde jeg vide det?»

«En Kvinde tilhører ingen anden end den, hun elsker,» siger han. «Jeg tror, det er sandt.»

Var det ikke det, Sara havde tænkt i sit stille Sind, da hun sad og drømte over Marius's og Cosettes Kjærlighed.

«Og derfor er det, at jeg ikke uden videre fordømmer de Hustruer, som løber bort fra sine Mænd,» fortsatte Falk, «jeg vil høre deres Grunde først. Ægteskaber, hvor der ikke er Kjærlighed, er i Grunden en Uting, er i Grunden usædelige. De burde ikke tillades.»

Sara havde paa Tungen at spørge: «Tror De, jeg elsker min Mand?» men hun holdt sig. Hun vilde lede Samtalen hen paa noget andet.

«Har han skrevet andre Bøger den Mand, som har digtet «Elendighedens Offre?» spurgte hun.

«Ja mange» — og Falk begynde at fortælle om Victor Hugo og hans Verker. Det blev til en Tale om fransk Literatur, om europæisk Literatur forøvrigt; Sara drev Pumpeverket, saa det havde god Skik. Præsten kom op og bankede paa Døren, før de sluttede.

XVII.

Og nu fortsattes det gamle Sommerliv. Falk var ude i Skog og Mark og tog Skitser ofte alene, oftest sammen med Sara, der greb Leiligheden, naar hun kunde komme fra sit Husarbeide, til at være sammen med ham og spørge ham ud som før. Snart var det om Literatur — han maatte saaledes fortælle hende om Bjørnson, Ibsen, Lie og Kielland og de andre norske Forfattere — snart om Kjærlighed; snart var de paa Reiser i de tyske Byer og over Alperne til Italien, snart i Paris og London, snart talte de om Religion, og Sara holdt formelig Katekismusforhør over hvert enkelt Dogme, og hvad Folk ude i Verden sagde om dem. Saa var det om Arbeiderforholdene og Streikerne og Socialisterne. Sara lærte mere

disse Uger, end hun havde gjort hele sit øvrige Liv, og hun var utrolig lærenem. Og Falk blev ikke træt af hende; thi han var smaaforelsket i hende, som han selv havde tilstaaet. Nu hun var vaagnet, kom der som mere Sjæl og Liv i hende for hver Dag, blandet stundom med et drømmende Tungsind, der var ualmindelig tiltrækkende for ham. Og saa var hun legemlig skjøn — en frisk, kjæk Figur, et sundt, i sin Livsfylde rødmende Ansigt, og Falk likte nu engang ikke den blegsottige, sentimentale Skjønhedstype.

Falk var færdig med Saras Portræt; nu arbeidede han paa noget andet, hvortil hun sad Model, og som skulde være en dyb Hemmelighed, til det blev afsløret. Det blev altid holdt overdækket, og Sara maatte love ikke at kige. Men med Præstens Portræt arbeidede han til Fortvivlelse — han fik det aldrig til, og det kjedede ham lige meget som Hr. Abraham selv. Imidlertid — dette var jo Sonofferet, som undskyldte hans Ophold der saa længe. Han maatte tøie og strække det ud; thi naar det var færdigt, maatte han afsted. Og han søgte at gjøre sig saa elskværdig og fordøielig for Præsten som mulig, deltog endog i et af Menighedens Kjærlighedsmaaltider ude i

Skogen, hvor der var megen Sladder, megen Kaffe, megen Kjedelighed og megen Bøn, og hvor de fromme Kjærringers Øine fulgte speidende hver af Præstefruens Bevægelser ligeoverfor den unge Maler. Falk skjønte godt, at der blev gjort Bemærkninger over, at han saa ofte blev seet ved Præstefruens Side ude i Skogen; derfor lod han, som Sara ikke var til der ved Kjærlighedsmaaltidet, men spøgte med de gamle Kjærringer, saa de glemte sin Hellighed og maatte til at le. De syntes, han var for gal, var et Verdensbarn, og dog maatte de le, dog likte de ham i Grunden fælt godt. Sara opfattede ogsaa Situationen og saa ikke til den Side, hvor Falk var engang. Det hele løb meget pent af, Kjærringerne spredtes for alle Vinde, og de to fortsatte atter sit glade Samliv uforstyrret.

En Dag kom Falk ned i et straalende Humor. «Jeg er i et ypperligt Humør idag, Frue, som De ser,» sagde han, «og ved De hvorfor? Jeg har faaet en prægtig Ide, en ny Altertavle og har alt skitseret den.»

«Er det min Mands Nærhed, som opfylder Dem med saadanne kirkelige Tanker?» spurgte Sara.

«Netop, det er Ide til en Altertavle for hans

Kirke — som rigtignok ikke blir hængt op der.»

«Nu, og hvad er den?»

«En Hemmelighed — De skal faa se den, men først skal De faa se alle de Ideer, De har fyldt mig med, Frue. Idetheletaget ser jeg ikke, hvorledes jeg skal hjælpe mig uden Dem — jeg burde altid have Dem hos mig, naar jeg skulde male. De er min inspirerende Genius nu for Tiden.»

«Aa vær ikke bange, Hr. Falk. De bytter hurtigt — fra den ene til den anden ved De jo,» sagde Sara ikke uden Anstrøg af Bitterhed.

«Nu er De slem, Frue,» svarede Falk og tog frem sin Skitsebog. «Se nu her — hvad er det?» Og han holdt Bogen hen til Sara. Tegningen var lagt over med et fint Anlæg af Farver. Det fremstillede en ung Pige midt i en Eng af Blomster. Hun sad flad ned paa Marken, og Græsset og Blomsterne lagde sig op til hende paa alle Sider. Solhatten havde hun kastet af ved Siden af sig, og Haaret var løst, som da Falk mødte Sara den Morgenen efter Badet. Hun havde plukket en hel Del Blomster, som laa skjødesløst kastede i hendes Fang. Den ene Haand laa i Fanget, den anden var ubevidst strakt ud efter en ny Blomst, dog uden at bryde den af. Hun var stanset af en Tanke, og nu sad

hun og stirrede efter den, drømmende, ud i det uvisse, ud i Sommeren, badet af Lys og Livsfylde. Sara kjendte sig godt igjen — det var hendes Billede, hendes Hat, hendes Haar, hendes Ansigt, hendes Længsel.

«Ved De, hvad jeg vil kalde det Billede?» spurgte Falk.

«Nei.»

»*Ungdom* skal det hedde. Men hvor skal det gaa mig, naar jeg skal udføre Billedet stort og har mistet min Model? De maa næsten følge med mig til Europa, Frue.»

Sara blev alvorlig. «Spøg ikke med det, Hr. Falk — det gjør bare ondt.» Hun fik Taarer i Øinene.

«Undskyld mig,» sagde Falk, «jeg mente ikke at saare Dem. Se her Skitse No. 2.» Den var ogsaa lagt over med Farver. Den forestillede Indgangen til en deilig Birkeskog. Mellem de hvide, skinnende, jomfruelige Stammer faldt Sollyset i Striber, det glittrede som Gulddraaber mellem Skyggerne, som Løvet kastede paa den græsfyldte Skoggrund. Ensomt var det, stille som i en Kirke; de hvide Stammer stod som Søilerader, der bar det grønne, solbeskinnede Hvælv. Hvor langt strakte Skogen sig? Hvad

gjemte sig der bag, hvor Øiet ikke kunde naa? Ved Indgangen til Skogstien stod der en ung Kvinde. Hun var klædt i et middelaldersk Kostume, der lignede en Ridedragt. Paa hendes Hoved var en bredskygget Hat med Fjæder. En liden hvid Silkepuddel sprang opad hende for at tiltvinge sig hendes Opmærksomhed, men hun ænsede den ikke. Hun holdt Kjolen opkiltret eller svøbt om Benene med begge Hænder, mens hendes Blik søgte at gjennemtrænge Skoghemmelig-heden. Øinene speidede langs Stien, Munden var halvt aaben, Hovedet bøiet lidt, som om hun lyttede. Turde hun vove sig derind — alene, i Livets store, skjønne, hemmeligshedfulde Skog? Damen bar Saras Ansigtstræk.

«Hvad vil De kalde det Billede?» spurgte Sara.

«Det vil jeg kalde: *Tør jeg?*» svarede Falk.

«De kan ogsaa kalde det *Længsel,*» sagde Sara tungsindigt, hun forstod altfor vel Meningen.

«Og se her har vi et stort Selskab samlet,» sagde Falk og bladede videre. «Det vil jeg kalde *Et Kjærlighedsmaaltid.*» Sara lod Bogen falde og brast i Latter; thi det første, hendes Øie mødte, var hendes Mand, siddende der god og bred, aldeles optagen af at gnage paa et Hønselaar,

ganske fedtet om Munden. Paa Marken lige ved Kanten af en Skog var spredt en Borddug, og paa den var sat al Slags god Nistekost, Pølser, Syltelabber, opskaarne Høns, Fladbrød, ikke at glemme Kaffekoppen. Den store Blikkjedel tronede paa en Stang mellem to Træstammer, og Ilden brændte lystigt under den. Den første Løg var alt opskjænket paa en mindre Kande, og Saras Mo'r stod just og skjænkede i Kaffekopperne. Rundt om Dugen sad Konerne og Mændene leirede, ifærd med at spise og snakke. Nogle havde alt tændt paa sine Snadder. Midt foran og paa den ene Side strakte sig det blaa Hav med de hvide Seil som Maager i Horisonten, en stor Damper pustede forbi; men de spisende Mennesker syntes ikke at bekymre sig det ringeste om andet end Maden. Falk selv tronede midt i en Flok Kjærringer, som sad og lo sig tvekroket. Men bagenfor Flokken, støttet op til en Træstamme, stod Sara. Kroppen var halvt vendt mod Selskabet, men Hovedet var dreiet til Siden, og hun stirrede ud over Havet. Hun holdt en Kaffekop i den ene Haand, men glemte den saa aldeles, at hun heldede paa den, saa Kaffen randt ud i Græsset. Den strakte Stilling fremhævede hendes ranke Figur. Hendes Øine

fulgte Damperen, der drog afsted med fuldt af glade Mennesker ombord til fremmede Lande. Og her sad hun, bunden til Pølser, Griselabber, Kaffe, Sladder og Missionssnak, og kunde ikke komme løs — kunde ikke komme løs.

«De har mig i mange Udgaver,» sagde Sara vemodigt smilende — «og dog altid den samme.»

«Altid den samme, indtil De har fundet frem,» svarede Falk.

«Naar vil det bli'?» spurgte Sara.

«Aa en Gang — De er paa gode Veie til Frigjørelse nu, Frue. Men nu skal De faa se Skitsen til den Altertavle, jeg talte om, som kunde passe godt for Kirken her. Ved De, hvad den forestiller? Abrahams Offring af Isak. Se her er den.»

Falk bladede forbi nogle Blade og gav Sara Bogen. Der stod Abraham — men det var jo ikke Abraham, det var hendes egen Mand, klædt i orientalsk Dragt. Øinene glimtede fanatisk og var vendte mod Himlen som for at faa et yderligere Tegn paa, at dette, han stod i Begreb med at gjøre, var ret. I Haanden holdt han udstrakt den blinkende Kniv for at støde den i sit Offers Hjerte. Men ved Siden af Alteret laa med Hænderne bagbundne den uskyldige Isak. Han løf-

tede Ansigtet spørgende og halvt bedende op mod sin Fa'r, som ikke turde møde hans Blik. Men Isak, — hvad var det? Det var jo ikke Isak — det var Sara — hendes Ansigt laant til Isak. Jo mere hun saa paa det, jo mere fremstod Ligheden. Sara var som fasttryllet af Billedet. Hun begyndte at forstaa Meningen.

«Se, saaledes myrder denne Livsanskuelse,» sagde Falk og pegte paa Abrahams Skikkelse, «den myrder Barnets Uskyld og Freidighed og tror at gjøre Gud en velbehagelig Gjerning, ja tror, at Gud befaler det saa.»

«Og saaledes myrder min Mand mig,» fortsatte Sara sagte — «det er sandt, grusomt, men sandt.» Hun lod Bogen glide ned af Fanget og gik ud.

XVIII.

Sommeren og Sommerens Idyl var snart tilende. Det begyndte at mørkne tidligere om Kvældene, Løvet gulnede stærkt, alle Agre var skaarne, og de store Hvede- og Havrestakke stod bortover Markerne som Negerbyer paa Billeder fra Afrika.

I September skulde Falk over til Europa

igjen, og han maatte se til at faa Ende paa dette Slaraffenliv. Uagtet han havde faaet mange Ideer heroppe og været flittig, saa var dog disse Ideer ensidige, de dreiede sig alle om ét og samme Emne: Sara, Saras Udvikling, Saras Stilling mellem disse andre Mennesker. Han følte selv, at et længere Ophold her kunde blive farligt for ham, han trængte at komme ud igjen til den store Verden, til Kammerater.

Saa var da endelig Præstebilledet færdigt endog til i Legemsstørrelse. Staffelierne var baarne ned i den store Stue for at faa bedre Lys, og der stod de nu med det dækkende Klæde over. Præsten og Sara stod begge foran og skulde dømme, mens Falk holdt i Klædet for at afdække Skatten. Der var da det ene — han «Fa'r sjøl». Gud, hvor det var udmærket kjedeligt! Der sad Hr. Abraham i al sin Værdighed, ikke som den smaagrætne Hustyran derhjemme, men som Embedet — det hellige Præsteembede.

Hænderne var foldede over Maven, Øinene halvt vendte opad; det var Manden, der stod paa Embedets Piedestal og uddelte naadige Velsignelser til dem dernede, mæt, selvgod, uden Næringssorger, pleiet og dægget for af andre

Medmennesker, der jo væsentlig var til for Hr. Abrahams Skyld.

«Det maa jeg sige var veltruffet,» sagde Præsten med yderste Velbehag. «Eller hvad synes du, Sara?»

«Det ligner godt,» svarede Sara.

«Om Pastoren ikke har noget imod det, saa har jeg tænkt at tilbyde dette Billede som en Gave enten til Kirken, til at ophænges i Sakristiet, eller til Pastorens private Eiendom som Pryd i hans Dagligstue,» sagde Falk. «Jeg skal tage Maal af Størrelsen og sende en passende Ramme op fra Chicago.»

«Det er altfor megen Godhed,» svarede Pastoren høfligt.

«Ikke det mindste mer, end jeg er skyldig for den Gjæstfrihed, Hr. Pastoren og Frue har vist mig i saa lang Tid,» svarede Falk. «Men lad os nu se paa det andet. Det er jeg bange for, Hr. Pastoren ikke vil blive saa fornøiet med.»

Han drog Klædet af, og — hvad saa man? En Skog, deilig, forvoksen, med al Slags Slyngplanter og Blomster mellem Stammerne. Og ud af Skogen brød der sig en ung Pige, vild, gal, med Øinene spillende af Skjælmeri, Munden fuld

af Latter, saa de hvide Tænder saaes. Man saa bare den øvre Halvdel af Kroppen, den nedre var dækket af vilde Planter. Hun havde bare en Særk paa, og den var gledet ned for den ene Skulder, som var bar, det ruskede Haar, som brusede om hende i vilde Floker, var fuldt af Blomster, og i Haanden, som hun løftede skjælmsk truende, holdt hun en Dusk af afbrudte Tidsler og gule Skogblomster.

Hendes forviltrede Ansigt steg ligesom ud af Maleriet, keg udfordrende paa En og syntes at spørge: «Tag mig, om du kan!»

«Men du store Gud!» raabte Præsten — han glemte rent, at dette Udraab vist ikke hørte med i hans Samfunds Katalog over det tilladelige — «De mener da ikke, at dette skal være et Portræt af min Hustru!» thi Præsten saa altfor godt, at Ansigtet var Saras og ingen andens.

«Det er, som man ta'r det til, Hr. Pastor,» svarede Falk. «Kunstnere ta'r sig Friheder med sin Model, ved De. Jeg har tænkt at kalde dette Billede *Skogalfen.*»

«Men betyder ikke Skogalfen det syndige, det vellystige, der lokker Menneskene bort fra sin Pligt og ind i Nydelsens Hvirvel? Jeg

synes, jeg har læst noget saadant i en Andagtsbog,» sagde Præsten.

«Jo, De vilde vel tolke det saaledes,» svarede Falk; «jeg vilde heller kalde hende Livsglæde eller Livslyst. Pligten tænker hun ikke paa, det er Nuet, det glade Nu.»

«Men at De har kunnet give en saa verdslig Skabning min Hustrus Ansigt?» spurgte Præsten forundret.

«Saaledes vilde Deres Hustru bleven, om hun havde været overladt til Verdensbørnene,» svarede Falk med komisk Alvor, han havde studeret Præstens Talemaader tilstrækkeligt nu.

«Hvad siger du til det, Sara?» sagde Præsten. «Hvis dette skulde været Tilfældet, da maa du i Sandhed være Herren taknemmelig, som har ført dig paa de grønne Græsgange og til de sagte rindende Vande. Jeg begriber ikke, hvor De, Hr. Falk, har faaet saadanne Ideer fra, jeg har da ikke — Gud være lovet — mærket nogen Slags Vildskab hos Sara.»

Sara svarede ikke — hun kunde ikke faa sine Øine fra Billedet, saa fængslende var det for hende. Hun tænkte uvilkaarlig paa den Morgen hun havde badet og rullet sig i Græsset.

«Dette Billede er ikke efter min Smag,»

sagde Pastoren atter. «Der har De jo ogsaa blottet en Del af det menneskelige Legeme — det er Kjødslyst og Øienslyst. De, som maler Altertavler, burde ikke plette Deres Kunst med et saa verdsligt Emne, Hr. Falk.»

«Smagen og Anskuelserne er saa forskjellige, Hr. Pastor; da antager jeg, at dette, som virkelig er et Portræt af Deres Hustru, vil behage Dem bedre,» og Falk hentede fra Sofaen et Billede, der havde staaet vendt imod Sofaryggen, og opstillede det paa Staffeliet.

Det var da Sara, men stolt med straalende Øine og et overmodigt Smil legende om den friske Mund. Pastoren stod og saa paa det og rystede paa Hovedet.

«Kommer ikke op mod mit, Hr. Falk,» sagde han endelig — «jeg ved ikke, hvad det er, men det er Sara, og det er dog ikke Sara. Røsten er Jakobs, men Hænderne er Esaus. Jeg begriber ikke, hvorfra De tager det Smil og de Øine. Jeg synes, det særegne ved Sara er netop hendes stille, sagtmodige Omgjængelse, hendes ydmyge Blufærdighed.»

Sara lo indvortes — jo, han kjendte hende, han!

«Der er i det hele over dette Billede en

Verdslighed, der gjør det umuligt at ophænges i Kirken,» fortsatte Pastoren.

«Da tør jeg bede Pastoren ikke forsmaa det i sin Dagligstue,» faldt Falk ind. «Jeg er heller ikke saa fornøiet med Billedet, men ikke af samme Grund som De, men fordi jeg ser saa mange Muligheder i Deres Frues Ansigt.»

«Det er altfor megen Venlighed,» svarede Pastoren. «Sara — vi vil bede dine Forældre over imorgen og saa have vore Billeder hængt Side om Side paa en Væg — det vil overraske dem glædeligt. Og saa holder vi Afskedsmiddag for vor Gjæst; thi det er jo saa, at De reiser i Overmorgen?»

«Jeg maa afsted i Overmorgen ja, saa blir jeg 14 Dage i Chicago og gjør færdig nogle Bestillinger der, og saa til Europa igjen. Jeg blir at finde paa «Palmer house». Om Hr. Pastoren eller Fruen skulde i den Tid se derned, saa vilde det glæde mig overordentlig.»

«Synes De, De har havt noget Udbytte af Deres Ophold her?» spurgte Pastoren.

«Særdeles meget,» svarede Falk, «om ikke andet, saa har jeg lært to gjæstfrie Mennesker at kjende.» Og han bukkede for Abraham og Sara.

«De er en Hykler,» hviskede Sara til Falk, idet hun gik ud; «men Tak for Skogalfen — den var deilig.»

«Saa, De likte den — De forstod den, ikke sandt?»

«Den var — Sara. Og Portrættet — han skal lære at kjende, at det ogsaa ligner.» Dermed gled hun ud gjennem Døren.

XIX.

Altsaa kun to Dage igjen. Og den ene skulde ovenikjøbet spildes ved en saakaldet Festmiddag, der vilde binde hende til Kjøkkenet halve Dagen. Og det nu, da hun ikke havde et Minut at give bort, nu, da hun havde hundrede Spørgsmaal igjen, hun skulde havt Besked paa. Hun kunde ikke reise, det var umuligt — hun kunde ikke være uden ham. To Dage! Sara var greben af en feberagtig, nervøs Uro, hun ikke havde kjendt før. Hun kom sig ikke til at spørge om alt det, hun havde samlet sammen om Natten. Det kunde ogsaa være det samme, hun fik saa alligevel ikke Besked paa alt. Tænk, om hun kunde vedblevet at ligge der i Skogskyggen og se paa ham, som han sad og malte, det freidige, muntre Ansigt,

den bredskyggede Straahat, det flotte, godmodige Smil, de venlige, lidt plirende, lyseblaa Øine. Hvor han var lykkelig — reise — reise, ingen Næringssorger — leve for sin Kunst, svælge i Skjønhed og nye Indtryk bestandig. I Sandhed — «Snorene var faldne for ham paa liflige Steder,» som hendes Mand sagde om hende. Og hun — gaa igjen her forgjemt, forglemt. Om et Aar vilde han vel neppe værdige hende en Tanke, kanske ikke huske hendes Navn. «Sara? hvem er det? — aa jo, det er sandt, en liden Farmerskjønhed, jeg plukkede op etsteds i Wisconsin.» Andre Indtryk — andre Kvinder, som han vilde sidde lige saa fortrolig med, som han havde siddet med hende. Og hvad var der levnet hende — vaske, skure, tørre Tallerkener, sy, bøde og lappe og være sin Mand underdanig, naar han naadig uddelte af sin Uvidenheds Smuler til hende med sømmelig Overlegenhed, — gaa her i et aandløst Trælleliv til liden Glæde for sig selv, til ingen for andre, gaa og hentæres af Længsel, til de puttede hende i Graven. Var dette Guds Mening med hende, med alle de rige Kræfter, hun kjendte gjære i sig nu?

Om hun nu ikke havde været gift, fri, fri som Fuglen under Himlen, og han — han havde

elsket hende — blive hans — reise med ham Verden rundt — —

Sara slog Hænderne for Ansigtet, hun stirrede ind i en Salighed, som blændede, hun holdt Pusten, mens Fantasien varede. Ak hvorfor ligge der og drømme sig ind i Umuligheder, som aldrig, aldrig kunde blive virkelige. Hun var jo Præstefrue i Hauges Synodes Samfund og maatte leve derefter — det var jo Sandheden.

«De er saa taus og saa sørgmodig, Frue,» sagde Falk.

Sara fik Taarer i Øinene. Hun fik Taarer i Øinene, bare Falk talte til hende i disse Dage. «Jeg synes, det er tungt, De skal reise,» sagde hun stille, «jeg blir saa ensom.»

Falk rakte bare Haanden ud imod hende og saa kjærligt paa hende. Han var vemodig ved Tanken paa Afskeden ogsaa han. —

Festmiddagen var vel over og havde været en Pine for Sara fra Begyndelsen til Enden. Den blev lettet ved, at Falk var usædvanlig elskværdig mod de Gamle og fortalte fra sine Reiser. Hans Kuffert var pakket, hans Malersager lagt sammen, Hesten, som skulde kjøre ham til Stationen, var forspændt; nu stod det tilbage at sige Farvel. Sara holdt det ikke ud i Stuen, Falk

havde ligesom søgt at undgaa hende hele Dagen. Hun sprang op paa Gjæsteværelset, hans Værelse, hvor de havde havt saa mangen hyggelig Stund sammen. Hun satte sig ned paa Sengekanten, holdt Hænderne for Ansigtet og græd. Der hørte hun, han kom i Trappen, hun vidste, han vilde komme. Hun stod op, tørrede Taarerne bort og stillede sig op ved Vinduet. Falk kom stille ind. «Farvel, Sara,» sagde han og kom henimod hende. Sara saa paa ham med et ubeskriveligt Blik. «Sara!» raabte han med bristende Stemme og aabnede Armene. Hun kastede sig ind til ham og hulkede, hulkede som et Barn, der ikke vil stanse. Han kyssede hende en — to Gange — saa rev han sig løs og ilede ned. Hun kastede sig hulkende over Sengen. Hun hørte, hvorledes han tog Farvel med hendes Husbond nede i Døren, hvorledes denne spurgte efter Sara, hvorledes Falk svarede, at Fruen vist ikke var rigtig vel, men var gaaet op paa sit Værelse. Saa blev der en Rullen af Hjul, et Piskesmæld og atter stille. Hun sprang op af Sengen og hen til Vinduet. Intet at se — intet. Der kom Manden stolprende op Trappen.

«Jeg synes i det mindste, du burde vist vor Gjæst den Høflighed at sige Farvel til ham.»

sagde han, men stansede ved Synet af Saras forgrædte Øine.

«Jeg følte mig ikke frisk, saa jeg gik herop for at ordne efter ham. Nu er jeg bedre,» svarede Sara og gav sig til at sysle med nogle Smaating og kaste de visnede Roser ud af Vinduet. Præsten saa spørgende paa hende og gik.

Hvor stille det blev med Et! Det var, som Stuerne var blevne øde. Det gamle Uhr paa Væggen tikkede, det var den eneste Lyd; hun havde ikke hørt den paa længe. Derude i Haven stod Rosenhækkene og ventede paa hende. Hun havde forsømt dem nu en Tid, bare saavidt hentet friske Roser til ham i Glasset, naar de gamle var visnede. Inde i Studereværelset sad hendes Mand og skrev paa sin Prædiken, som hun skulde høre paa Lørdag. Var det altsammen en Drøm? Her var dog hendes Hjem. Og denne dybe Fred kom som en Lise over hendes oprevne Sjæl — det var dog godt, det var over, naar det nu engang ikke kunde være anderledes.

XX.

Om Natten laa Sara og tænkte. Det tumlede sig i hendes Sind alt, hvad hun havde hørt

og levet. Skulde det nu altsammen glemmes, kues, kvæles, dø Døden? Ja hvad Valg havde hun vel? End om hun viste Opposition, Trods, reiste sig i Revolution mod sine Bødler, hensynsløst væltede alle Forhold tilside og sagde dem sin Mening bent ud! — Hvad vilde saa det føre til? At hun selv blev udstødt af Menigheden, at hun gjorde sin Fa'r og Mand og mange andre ulykkelige, at hun gjorde Menigheden til Gjenstand for Spot, og at hun intet opnaaede andet end at berøve sig Hjem, Venner, alt Fremtidshaab. Nei, det gik ikke an. Sidde og vugge sig i Minder og Drømme! — ja, hvad kom der af det? Livet fordrede Handling og ikke Drømme' Men hun havde jo sin Bog — den, som Falk havde foræret hende: «Elendighedens Offre». Og saa havde han lovet at sende hende flere fra Chicago og sende dem til Skrædderens Adresse, at ingen skulde fatte Mistanke. Elendighedens Offre! bare hun ikke blev et Elendighedens Offer selv. Og Bøger det blev dog et daarligt Surrogat for levende Mennesker, for Livet selv. Skjønt «Elendighedens Offre» var deilig. Marius' og Cosettes Kjærlighed var deilig — og saa havde hun faaet den af ham.

Sara svøbte sig mere og mere ind i en

Drømmeverden. Hvor meget hun end besluttede sig til at tage fat paa sin daglige Gjerning, saa vilde det ikke gaa. Den var bleven hende saa forfærdelig tung og byrdefuld, nu da den ikke blev gjort let ved hans Samtaler. Og det værste var, at hun følte en ren Modbydelighed for sin Mand. «Ethvert Samliv, hvori ikke Kjærlighed er den bindende Magt, er usædeligt,» var det ikke saa omtrent, han havde sagt? Og dog vedblev hun at leve sammen med ham og maatte gjøre det. Hendes Mand undredes paa, hvad der gik af hende. Hun gik omkring som en Skygge og sagde ikke et Ord. Hun svarede ham kun det allernødvendigste, naar hun blev tvungen til det. Hun satte sig om Aftenen alene ude paa den lille Altan udenfor Gjæsteværelset. Der stirrede hun ind i Solnedgangen og vuggede sig i sine Minder og drømte. Hvor lette og frie seilede ikke de smaa drivende hvide Skyer paa Himmelhvælvet! Ja de kunde reise de — se Ægyptens Pyramider og Grækenlands Ruiner og Italiens Kirker med sine Taarne og Kupler. Snart skulde ogsaa han ud paa ny Vingeflugt — han, Falk — Thomas — hun fandt en egen Fryd i at hviske hans Fornavn for sig selv ganske sagte — hviske det ud i Luften og lade Skyen seile bort med

det. Den, som kunde være med ham! — Var det da ogsaa rent umuligt? Han havde taget hende i Favn og kysset hende og hvisket hendes Navn saa ømt, som det aldrig var hvisket af nogen før. Elskede han hende da? Hun vidste ikke, men hun troede det. Han elskede hende i Grunden, men han var fin og tog Hensyn, derfor havde han holdt det indelukket i sit eget Bryst — hun var jo gift. Havde han ikke sagt, at hun var hans inspirerende Genius? Havde han ikke rent ud sagt, at han var forelsket i hende? «En Kvinde tilhører ingen anden end den, hun elsker,» havde en fransk Filosof sagt. Elskede hun da ikke ham? — Aa jo, grænseløst — til Døden — det følte hun nu. Hvorfor tilhørte hun ham da ikke? Hvad kunde vel staa i Veien? En Gangs Feiltagelse, et Ord af en Præst — det kunde da ikke skille for Livet dem, der holdt af hinanden. End om hun reiste til ham! forlod alt og reiste til ham. Peters Udvei — rømme — det var den eneste. «Den Vei vil jeg ikke anbefale Dem, Frue,» havde han sagt. Mon han vilde sige det samme nu, han havde kysset hende? Peter havde vist hende Veien. Man maatte være kjæk, beslutsom, bryde overtvært alt det gamle og begynde et fuldstændig nyt Liv eller saa begaa aandeligt

Selvmord Tomme for Tomme. Heroppe kom hun at forstenes eller græmme sig ihjæl — det følte hun nu. Nei ud til Verdensbørnenes skjønne Verden — der var Liv, der var Kjærlighed, der var Arbeide og Opgaver. Her sad man bare i et Rottehul og gjorde ingenting. End om hun reiste til ham! Han var endnu i Chicago, skulde være der fjorten Dage, sagde han. Hans Adresse havde hun — Palmer house. Aa hvad — hun vidste ikke, hvad hun selv sagde. Reise? — end den Elendighed, hun vilde bringe over Forældre og Mand! — Men man skyldte sig selv mest, man skyldte at blive det, Gud havde bestemt En til. Ikke sandt? Hvor deiligt Solen glødede derude, den lagde sig som i en Seng af Roser glødende som hans Favntag, varmt som hans Kys!! —

«Sara! Sara!» lød det nedenfor Altanen, «kom fort ned og find lidt Kjøngs-Plaster til Malene i Bakken, hun har faaet en syg Fod!»

Kjøngs Plaster! Malene i Bakken! Sara tumlede forvirret ned Trappen, Virkeligheden var der og kaldte paa hende.

Lad Virkeligheden kalde paa dig, Sara. Det virkelige Liv er trofast, det bedrager ikke som Drømmene. Kom tilbage igjen til din van-

lige Syssel og lad Bibelen være din Tilflugt som før. Lad den føre dig til de sagte rislende Vande, lad den hviske Trøst i dit Sind, lad den dæmpe det brusende Blod. Gjennem Forsagelse vinder man Kronen. Se paa Fa'r — er ikke han lykkelig? Han gaar stille omkring i sin lille Verden, attraar ikke mere, og dog har han elsket en anden, elsker hende kanske endnu. Forsag som han, behersk dig selv, og du vil blive lykkelig. Kom tilbage igjen til din himmelske Faders Favn! — Ak, hun havde jo forsøgt det. Hun havde sat sig ned for at læse i Bibelen, sine Yndlingssteder; men det bare suste for Ørene, Tankerne vilde andetsteds hen, og den dæmpede Lykke, hun søgte, var ikke det i Grunden Forsløvelse? Saa kom den anden Tanke dobbelt fristende paa hende — reise — reise med ham. Hvad brød hun sig om Sladder og Folkesnak, hun drog jo fra det alt og kom aldrig tilbage. Hun reiste sig stundom fra Stolen, hvor hun sad, lænede Hovedet tilbage, lukkede halvt Øinene og bredte ud Armene i det tomme Rum. «Thomas!» hviskede hun — «her er jeg, jeg vil aldrig skilles fra dig — tag mig med — aa tag mig med!» Hun slog Armene sammen, som vilde hun knuge noget til sig — det tomme Rum — tomme Rum.

Kjærlighed! var dette Kjærlighed? Hun havde aldrig før vidst, hvad Kjærlighed var, troede aldrig, hun skulde faa vide det. Kjærligheden hørte jo Verdensbørnene til, og hun var tryg bag Pligtens Mur. Var det Kjærlighed, denne sydende Følelse, som gjorde En snart kold, snart hed, der svulmede op som et Hav og druknede Pligt, Forsagelse, Fornuft og Hindringer, der fyldte Sjælen som med den sødeste Musik og opslugte alle Længsler i én — den at eie ham, faa være hos ham, følge ham? Var det Kjærlighed, denne Alf, som satte sig paa Hovedpuden om Aftenen og hviskede En de sødeste Ting i Øret og viste En de deiligste Billeder, til Hovedet sank ned paa Puden, og man sovnede med et lykkeligt Smil, og som vakte En om Morgenen til nye Drømme og nye Længsler? Var det Kjærlighed, denne Magt, der forvandlede En til en Søvngjængerske, saa alle andre Ting blev ligegyldige uden dette ene at gaa i Drømme? Sara vidste ikke, men det vidste hun, at hun var i usynlige Magters Vold, som hun ikke kunde modstaa.

Sara stod i Kjøkkenet. Hun havde et Bind af «Elendighedens Offre» i Lommen som sædvanlig og stod og læste i den, skjønt hun kunde

den næsten udenad. Hun ventede paa, at Suppen skulde koge op. Hun hørte ikke, at det gik i Døren — saa fordybet var hun i Læsningen — og at hendes Mand var kommen ind. Han saa forbauset paa den Læsende, saa traadte han nærmere. «Hvad er det for en Bog?» spurgte han og tog den uden videre ud af Haanden paa Sara. Sara skvat op og blev rød. «Det er en Bog, som Hr. Falk har glemt efter sig,» sagde hun. Præsten saa paa Titelbladet. «Men det er jo en Romanbog,» sagde han.

«Kan gjerne være,» svarede Sara.

«Og du giver dig uden videre til at læse slig en Romanbog? Ved du da ikke, at det er slige Bøger, som forvirrer Hovederne paa unge Mennesker og fylder Verden med Usædelighed og Laster? Ved du ikke, at de er Djævelens fornemste Redskaber? Jeg er forbauset over dig, Sara.»

Sara svarede ikke.

«Med denne Ræv kan vi nu altid gjøre kort Proces,» sagde Præsten, aabnede uden videre Komfurdøren og kastede Bogen paa Varmen. Sara udstødte et Skrig, sprang hen og vilde til med bare Hænder at rive sin Skat ud af Ilden, da Præsten greb hende og holdt hende tilbage.

«Jeg forstaar dig ikke, Sara. Er du da fra Forstanden?»

«Slip mig!» raabte Sara med funklende Øine, «slip mig, hører du! — Aa Gud! den brænder, den brænder!» Og uden et Suk sank Sara besvimet om paa Gulvet.

Om Eftermiddagen samme Dag sad Præsten i Stuen hos sine Svigerforældre med et bekymret Ansigt. «Mine kjære Svigerforældre,» begyndte han, «jeg er virkelig alvorlig bekymret for Sara. Hun er ikke sig selv lig i disse Dage. Hun blir bleg og mager og gaar omkring som aandsfraværende. Ingen Ting spiser hun, og hun er saa pirrelig og nervøs, at man lidet tør tale til hende. Og kom jeg ikke over hende idag læsende i en Romanbog, som denne Maleren har glemt efter sig. Jeg ved i det hele ikke, om hans Ophold her var godt for hende; jeg er bange for, han med alle sine høflige Talemaader var en meget verdslig Mand.» Abraham saa meget ulykkelig ud, da han betroede dem alt dette.

Svigerfader sad en Stund og pattede paa sin Pibe, saa drog et lunt Smil sig opad hans Mundvik. «Jeg tror ikke, det er saa farligt,» sagde han, «saadant pleier ofte følge med i den Tilstand.»

Abraham saa paa Svigerfa'r yderlig forbauset. Saa lod han sit Blik glide over paa Svigermo'r, som ogsaa gjorde et Optræk som for at tvinge sig til ikke at smile. Saa sagde hun: «Har hun ikke stundom lidt Kvalme? og er hun ikke tilbøielig til at besvime?»

«Besvime — jo det er ikke længer end siden i Formiddag.» — Baade Svigerfa'r og Svigermo'r nikkede — Symptomerne var i Orden. Abraham stirrede paa Svigerforældrenes Ansigt og kunde ikke begribe. Med Et gik der et Lys op for ham. Et Solskin bredte sig over hans Ansigt, han smilte og saa fra den ene paa den anden, om han ogsaa sluttede ret. «Og tror I virkelig, det er saa,» sagde han — «en Isak — en Forjættelsens Søn?» Svigerforældrene nikkede, og straalende greb Hr Abraham sin Hat og styrtede afsted. Han mødte Sara i Gangen. «Sara!» raabte han og omfavnede hende, «tilgiv mig — jeg vidste ikke — men nu forstaar jeg alt. Gud velsigne dig!»

Var Manden bleven gal? Der fór han ind paa sit Værelse uden at sige mere. Og hun som netop havde gjort op med sig selv, at her blev hun ikke en Dag længer. «Han forstod alt!» — Hvad forstod han? Han forstod da ikke, at

hun elskede denne anden — dette kunde da ikke fylde ham med Glæde, over det kunde han da ikke nedbede Guds Velsignelse?

Præsten gik omkring med et stille Smil. Han var mere opmærksom mod Sara og forsøgte at kjærtegne hende. Sara kunde næsten ikke holde det ud, Blodet kogte i hende, og hun syntes, hun skulde dø af Skam, naar han sluttede hende i sine Arme. Kunde hun bare faa slaa til ham, kjæmpe med ham. Han lod falde nogle mystiske Hentydninger om Herrens Naade over deres Hus — hvad var det, han mente?

Hun fik snart Forklaringen. Det var Søndag. Kirken var fuldpakket af Mennesker, hendes Fa'r og Mo'r var der. Hun maatte jo og være der, skjønt det var hende en Pine. Hvor langt heller havde hun ikke rømt ud i Skog og Mark og holdt Gudstjeneste med sine Minder. Salmerne var over, den drøvelige Prædiken var over, den var bleven til et Angreb paa den verdslige Literatur og advarede Menighedslemmerne mod al Slags Aviser og Tidsskrifter og saakaldte Morskabsbøger, fortalte nogle gruelige Historier om Folk, som var blevne Røvere ved at læse Romaner, og bad Faarene holde sig til den gamle prøvede Bibel og Andagtsbøgerne — der vilde

de finde Næring nok for sit aandelige Liv. Sara sad med indædt Forbittrelse i Hjerte, hun vidste, det var hende, det gjaldt; men hun maatte jo holde ud til Enden. Præsten var nu kommen til den offentlige Kirkebøn. «Og saa, mine dyrekjøbte Medforløste, vil jeg bede Eder forene Eders Bønner med mine for den med Livsfrugt velsignede Tilstand, hvori min Hustru befinder sig — —» Sara hørte ikke mere. Hun reiste sig pludselig og gik rank og stolt ud. Hele Menighedens Øine fulgte hende, hun var ventelig bleven syg Stakkar — det fulgte jo med i den Tilstand.

Kommen ud af Kirkedøren løb hun hjemover. Nei dette var dog for galt, denne Ydmygelse skulde blive den sidste. Nu var Beslutningen tagen, hun reiste, det fik briste eller bære. Et Barn! — og med ham — nei den Tanke var altfor modbydelig; hun følte, det vilde være usædeligt for hende at leve længer med ham. Hun gik op paa sit Værelse og pakkede sammen en Vadsæk med det nødvendigste. Saa gik hun ind paa hans Værelse, lukkede op Pulten, hvor hun vidste, han gjemte sine Penge, og tog, hvad hun behøvede; hun vilde sende Beløbet tilbage, naar hun kom til Chicago. Hun fandt et Papir og skriblede en Billet, som hun lagde paa Pulten.

Om to Timer gik Trænet. Gudskelov, dette var en Hovedrute, hvor der løb Søndagstræn! Vadsækken var ikke tyngre, end at hun kunde bære den. Hun havde pakket færdig, Vadsækken laa der paa Stolen, da hørte hun, der kom nogen. Det var Manden, som kom fra Kirken. Han aabnede Armene mod hende med et Smil. «Nu, Sara! blev det dig for stærkt, at jeg røbede Hemmeligheden, hvad? Se, nu kan vi lettere sammen udøse for Herren vore Forhaabninger og Fremtidsudsigter!» Han vilde omfavne hende, men blev stanset af det vilde, trodsige Udtryk i Saras Ansigt. Hun stod imod ham med funklende Øine og med Armen løftet som for at slaa. «Kom mig ikke nær!» raabte hun, «ellers slaar jeg!» Præsten stirrede paa hende, maalløs af Forfærdelse.

«Du hovmodige Hykler!» raabte hun, ude af Stand til at beherske sig længer. «Indbilder du dig, at du eier mig, at du kan gjøre med mig, hvad du vil, fordi du kjøbte mig hos mine Forældre, da jeg var Barn? Endnu har du ikke trampet al Vilje ud af mig. Jeg hader dig, jeg afskyr dig, og vil du ha' en Tjenestepige, faar du nu se dig om efter en anden — —»

Præsten stirrede; saa greb han pludselig sin

Hat og styrtede ud, men laasede Døren udenfra. Han løb nedover Marken, forglemmende rent sin Værdighed. Ja naturligvis — nu skulde han over til hendes Forældre og fortælle, at Sara var bleven gal, og faa dem op med sig. Han magtede hende ikke alene. Nu maatte det gjøres — nu eller aldrig. Hun greb Vadsækken, bandt sin Hat paa, tog sit Sjal paa Armen og saa sig om for sidste Gang. «Farvel Trældom! Farvel Ydmygelse! Nu skal jeg ud til Frihed og Lys!» — Han indbildte sig at have stængt hende inde! Aa nei! Vinduet var for lavt nede til det. Hun aabnede det og sprang ud. Rosenhækken — hun maatte endnu en Gang hen til den, hun stak sit Hoved ned mellem Roserne og kyssede dem. «Farvel, Venner! eneste Venner! Tænk godt paa Sara!» Hun brak nogle af dem og stak i Barmen, saa ilede hun afsted med Vadsækken i Haanden. Veien til Stationen laa gjennem Skogen, hvor ingen Folk færdedes nu Søndag. —

Reservetropperne, Faderen og Moderen, samt Husbonden, kom snart anpustne i stor Bekymring. De gik i Stuen, i Kjøkkenet, i alle Værelser nedenunder — hun var ikke der. De raabte, de søgte ovenpaa — hun var ikke der. De saa det aabne Vindu — hun havde hoppet ud. Gud

i Himlen! Hun skulde ikke i Sindsforvirring have gjort noget galt? De søgte i Haven, nede ved Vandet, rundt i Skogene. Da fandt Præsten tilfældigvis Brevet, der var lagt paa hans Pult. Der stod:

«Farvel, du ser mig ikke mere. Jeg holder ikke ud at leve her. Søg ikke at efterspore mig, det nytter ikke. Selv om I fandt mig, vendte jeg ikke tilbage. Betragt mig som død. Hils Fa'r og bed ham tilgive mig.

Sara.»

Præsten sank ned paa en Stol med Brevet i Haanden; den gamle Fa'r stod ganske bleg og sittrede. Det bævrede om Munden, og han sagde bare ganske sagte: «Nu se Herren i Naade til os!»

XXI.

Sara sad i en Jernbanevogn og rullede afsted til Chicago. Nu var hun sikker for Forfølgerne for det første — bare de ikke opdagede, hvor hun var taget hen, og telegraferede om at stanse hende. Nu var altsaa Valget gjort — alle Broer afskaarne. Hun følte sig træt som efter en lang Sygdom og nød det at sidde stille i Vognen.

Hun kunde ikke tænke klart, det bare susede og tumlede inde i hende, og hun lukkede Øinene og lænede Hovedet op mod Vognens Vindu. Der var en Slags Hvile i det at lade sig drive viljeløst paa sine egne Tanker. Ingen talte til hende, og hun til ingen. Hun kom til Chicago ved Aftentide, tog en Drosche og bad den kjøre til Palmer house. Nu begyndte først Hjertet at banke — ak, gid Mødet med ham var vel over. Han skulde vel ikke have forandret Bestemmelse og være reist allerede? Der holdt Vognen ved Hotellet. Hun hoppede ud, betalte Kusken og gik ind med sin Vadsæk i Haanden. Hun saa hverken til Høire eller Venstre paa alle de Herrer, der sad i Forhallen og røgte og samtalte i Grupper. Hun gik lige hen til Pulten, hvor den Vagthavende sad, og spurgte, om Hr. Thomas Falk boede der. Jo, han var der, men han var ikke hjemme, kom vist Klokken 10 eller saa. «Vil De vise mig op paa hans Værelse; jeg er en Slægtning af ham, som er kommen for at overraske ham. Sig ikke, jeg er der,» sagde Sara hurtigt, men paa en meget klodset Engelsk.

Den Vagthavende smilte: «Ønsker Frøkenen at blive over her inat, skal vi gjøre et Værelse istand.»

«Kan intet afgjøre, før jeg har seet Hr. Falk.»

Den Vagthavende kaldte paa en Tjener. «Vis Frøkenen op paa Hr. Falks Værelse. Her er Nøglen.» Den sorte Tjener tog Saras Vadsæk og bad hende tage Plads i Elevatoren. Selv gik han Trapperne. Tilveirs gik de. Deroppe stod den sorte Tjener allerede og ventede. Han aabnede Døren til et stort, smukt Værelse, tændte Gassen, spurgte, om det var noget ellers, Frøkenen ønskede, og lukkede saa Døren efter sig. Hun var alene. Gudskelov — hun var alene og paa hans Værelse. Hun sank ned ved en Stol og begyndte at hulke. Hun bad Gud i lydløse Ord, at han maatte staa hende bi og styrke hende i hendes Beslutning. Efter dette følte hun sig roligere, ja glad. Snart kom han, og saa vilde alt blive godt. Hun gik rundt i Værelset, saa paa alle Smaating, som laa paa Bordet, tog dem i Haanden og vendte paa dem. Der var Toiletsager, Skrivesager, spredte Skitser, Breve. Hun saa paa det altsammen med en vis Nysgjerrighed, mangt af det kjendte hun igjen fra hans Værelse hjemme. Saa stirrede hun en Stund paa Gaden dernede, hvor de elektriske Lys skinnede, og Menneskemasser tumlede, som om det var høilys

Dag. For en Uro i slig en stor By! Hvor angst vilde hun ikke være, om hun skulde færdes dernede i Vrimlen alene. Gudskelov, nu havde hun sin Ven, og han var ikke reist endnu. Det stilnede lidt af i hende, det var godt, hun havde denne Ventetid; det var, som hun fik samme sig lidt. Hys, gik det ikke ude paa Gangen, det tog i Døren, der var han. Sara stod lænet op mod Komoden, saa Skinnet af Gaslampen faldt fuldt paa hendes Ansigt. Hun krystede begge Hænderne om Komodens Kant og pustede stærkt, hendes Ansigt blev ganske blegt af Spænding, og hun maatte sætte al sin Vilje mod for ikke at besvime. Falk blev staaende i den aabne Dør, som om han saa et Syn.

»Her er jeg, Thomas — nu faar du tage mig,» sagde Sara stilt og kom hen imod ham.

»Men Gud i Himlen, Frue, hvad skal dette betyde!» raabte Falk.

Han kaldte hende Frue, han aabnede ikke Armene mod hende og trykkede hende ikke ind til sig. Sara blev staaende midt paa Gulvet, Falk lukkede sagte Døren. »Jeg holdt det ikke ud derhjemme; jeg havde Valget mellem at dø og at reise, saa reiste jeg.»

»Og hvor reiser De hen?»

«Jeg reiser, hvor De reiser, jeg vil følge Dem — jeg elsker Dem,» svarede Sara barnligt og ligefremt.

Falk stod som tilintetgjort og hørte paa denne Bekjendelse. Var det dertil, han havde ført hende med sine lokkende Ord? Han tog hendes Hænder i sine. «Kjære Sara, sæt Dem ned og lad os tales ved aabent og ærligt. Dette er et farligt Skridt, som De vil komme til at angre. Husk paa, at De er gift.»

«En Kvinde tilhører ingen anden end den, hun elsker, saa har De selv lært mig,» svarede Sara. «Jeg har troet paa Dem i alt.»

«Men for et Ords Skyld som det at offre Rygte, Fremtid, alt — det gaar dog ikke an, Frue. Man maa tage Forholdene i Betragtning.»

Det var, som det tog i Saras Hjerte med glødende Tænger. «De talte ikke saa, da De stod oppe hos os,» sagde hun bittert. «Vil det sige det samme som, at De ikke vil tage mig med?»

«Kjære Frue, De maa da indse — hvorledes kan og tør jeg det — baade Deres og mit Rygte vilde lide. Jeg tør da ikke udsætte Dem — —»

«Menneskene er altsaa lige smaalige, lige

dømmesyge hos Eder som hos os,» svarede Sara. «Hvad vil De saa gjøre med mig?» lagde hun til efter en Stund.

«Jeg bestiller et Værelse for Dem her i Nat,» sagde Falk, «og naar saa den aandelige Ophidselse har lagt sig, saa at De kan tænke roligt over Sagen, saa skal jeg gjerne følge Dem hjem igjen, om De saa synes. Tænk hvilken Ængstelse Deres Fa'r og Husbond gaar i nu for Deres Skyld.»

Der spillede et bittert Træk om Saras Mund.

«De er bleven svært om for min Husbond nu,» sagde hun. «Forstaar De ikke, at De har gjort det umuligt for mig at blive hjemme længer? Forstaar De ikke, at jeg maa hade de Mennesker deroppe?»

«Ulyksalige, hvad har De dog bragt over Dem selv!» raabte Falk, han vidste hverken op eller ned. En saadan Situation havde han aldrig været i før.

«Hvad mente De med at kysse mig den Morgen?» spurgte Sara og borede sine Øine i ham.

«Jeg mente — kjære — hvad mener man?

De var sød — der kom en blød Stemning over mig — jeg holdt virkelig af Dem — —»

«Og saa kysser De en anden i Morgen, og en tredje i Overmorgen paa samme Maade. De elsker mig, som De elsker hvert Skjørt paa Gaden. Fy!»

Sara sprang op fra Stolen og stod foran ham med luende Øine. «De er en Løgner» raabte hun, «en Bedrager, en Pjalt! Fra denne Stund hader jeg Dem! Aa Gud i Himlen, hvad skal der nu blive af mig!» Hun strakte i Fortvivlelse Armene mod Himlen, saa greb hun Vadsækken og Hatten og styrtede ud af Døren.

Falk tumlede op fra Stolen. «Sara! Sara!» raabte han efter hende. «For Guds Skyld!» — Han greb efter sin Hat og lette Overfrakke — hvor var den? jo der. Han ilede ud efter hende. Han kom ud paa Gaden, han speidede paa den ene og paa den anden Side nedover Fortougene — ingen Sara. Saa løb han nedover paa en Kant, spurgte Politibetjentene, han mødte, om de havde seet en ung Pige saa og saa — løb Sidegade op og Sidegade ned — intet Spor af hende. Hun var som druknet i den store By. Med tungt Hjerte gik Falk hjemover. Det var ham umuligt

at sove. Han greb Papir og Pen og skrev et Brev til Saras Fa'r, hvori han fortalte alt; det var, som det lettede hans Samvittighed. Saa drev han ud igjen, Gade op og Gade ned, speidede og spurgte. Satte sig saa fortumlet ved Vinduet og stirrede ud paa Blussene for atter igjen at drive ud paa Gaden fredløs og speidende.

XXII.

Sara løb og løb, Gade op, Gade ned — hvor det bar hen, vidste hun ikke. Hun vilde løbe saaledes, til hun sank ned udmattet, saa var der vel nogen, som fandt hende. Han ogsaa sveget hende! Løgn og Bedrag alt, han havde fortalt hende om den deilige Verden derude. Ak hendes Fa'r havde vist havt Ret, det var bare vilde Laster, som sydede og bruste derude; bedst at trække sig tilbage, gjemme sig bort som de gamle Munke i en Ørken med sine Bønner og sin Bibel. Hun var anpusten og træt, hun maatte sagtne sine Skridt. Folk havde vendt sig om og stirret efter den unge Pige, som med Vadsæk i Haand havde løbet som gal nedover Gaden. «En fra Landet, som opdager en Onkel eller Tante paa næste Hjørne,» var den stille Bemærk-

ning ledsaget af et Smil, og dermed var hun ude af deres Saga. Sara var kommen ind i nogle mørke Sidegader, som var næsten mennesketomme. En uhyggelig Følelse betog hende. Hvad om hun blev overfaldt, og man tog fra hende det lille Beløb, som laa i Vadsækken, men som var alt, hun eiede? Lygterne var ogsaa sparsommere her og ingen elektriske Blus. Kun Vinduerne i en og anden Kneipe var oplyste. Hvor skulde hun søge Ly? thi hun kunde dog ikke vedblive at vandre saaledes hele Natten. Da kom der tre Fyre ranglende ud fra et Værtshus oppe i Gaden. Sara skraaede øieblikkelig over til den anden Side; men de havde alt seet hende og kom sjanglende over. Der var ingen anden i Gaden; thi Klokken var alt tolv, og naturligvis ingen Politibetjent. «Er den Jomfrua ude og gaar saa sent?» sagde en af dem og kom bort til hende. Sara tyede hen under en Lygtepæl; de fulgte. «Jomfrua har vel ingen Ting imod, at vi følger a hjem?» fortsatte Forfølgeren. Sara kastede fortvivlet sit Blik rundt i Gaden, om ingen kom til hendes Redning. Da faldt Lygteskinnet paa en af de halvdrukne Sellerne. «Peter!» raabte Sara høit og fløi hen til ham «Frels mig, red mig!» Hun krystede hans Arm

og trykkede sig ind til ham. Peter stod som forstenet; han glemte rent, at han var halvfuld. De andre to begyndte at storle. «Er det en Kjæreste fra Landet, Peter?» sagde de saa paa Norsk. Gudskelov det var norske Folk, saa stod det ikke paa. Saras Angst gav sig lidt. «For mig etsteds hen, det er det samme hvor,» hviskede Sara. Peter talte lidt i Enrum med Kammeraterne, saa gik de sin Vei, og Peter og Sara stod alene paa Gaden. «Aa Peter! Peter! jeg har aldrig været saa glad i dig som i Aften — du er dog min trofaste Ven? er du ikke?»

Det gik rundt i Peters Hjerne. «Men hvor i Jesu Navn!»

«Jeg skal fortælle alt, naar vi er komne i Hus,» sagde Sara og stak sin Arm indunder Peters.

»Ja jeg bor ikke langt herfra, jeg,» sagde Peter; «det er nu ikke Hus at tage dig ind i for Natten; men saa kan du nu altid hvile der en Stund lel.»

De traadte ind i en gammel Træbygning. Den saa ud, som den aldrig havde været malet og var svært forfalden. I Gangen slog en underlig muggen og sur Lugt En imode. Det var andet

end hendes yndige, hvide lille Hus med Rosenhækken udenfor.

«Ja her er ikke rigtig fjelgt; men vi Fattigfolk har ikke Raad til at bo penere,» sagde Peter. Han havde aabnet en Dør, strøg af en Stikke paa Bagen af sin Bukse og tændte en Lampe, som stod paa et lidet umalet Træbord. Sara saa sig om i Rummet — bare gipsede Vægge, fulde af Spindelvæv og Navne skrevne med Blyant, Plads saavidt til en Seng og en Vaskevandsstol, samt det lille umalede Bord, der stod foran det eneste Vindu, som vendte ud til en Baggaard. Det gryssede i hende ved Tanken om at leve hele sit Liv paa sligt et Sted.

«Vi er nu ude og arbeider hele Dagen,» sagde Peter, «og saa kan det altid være godt nok til at sove i.» Han syntes at gjætte Saras Tanker. «Men hvor stor og vakker du er bleven, Sara, og du er jo bleven Præstefrue.»

«Var Præstefrue, Peter, jeg er det ikke længer,» sagde Sara, hun satte sig ned paa Sengekanten, mens Peter tog Plads paa en omvendt Kasse, der tjente til Stol. «Jeg har rømt ligesom du, Peter, rømt fra det altsammen.» Og nu begyndte Sara at fortælle, og det var, som det lettede hende at faa udøse sig for en gammel,

trofast Ven. Peter sad bare og saa paa hende, fuld af Beundring, rystede paa Hovedet og ledsagede Fortællingen med Udbrud som: «nei skulde du hørt sligt! — for en Tosk! — det var ligt ham» — o s. v. Men da hun fortalte om sit Møde med Falk for nogle Timer siden, da spyttede Peter. «Tvi!» sagde han, «for en sjofel Fyr! Faar jeg fat i ham, saa skal han faa en Mursten i Hodet. Vi skal nok plastre ham, Andreas og jeg, en Kveld i Halvmørke. Men nu skal du lægge dig ned og sove, Sara. Du er kanske ligesæl, om du lægger dig ned lidt paa Sengen der — der er ingen Væggedyr i'en — saa skal jeg staa udenfor og holde Vagt. Det er sent nu og leit at gaa paa Gaden og ind paa Hotellerne, og saa koster det Penger. Nei hvem skulde tænkt, at jeg skulde opleve sligt i Kvæld.»

«Jeg kan hilse dig fra Fa'r din, Peter, vi var inde hos ham.»

«Jasaa, hvorledes har Gamlingen det Stakkar?»

«Han længter efter dig, Peter. Han bad mig sige til dig, hvis jeg nogensinde mødte dig, at det kunde være det samme med alt, naar han bare vidste, at Peter var et Guds Barn. Jeg lovede, jeg skulde sige dig det.»

Peter satte sig paa Kassen og græd. «Gud

velsigne Gamlingen,» sagde han bare. Det var stille en Stund.

«Drikker du, Peter?» spurgte Sara.

«Ikke mere end til Husbehov, Sara,» svarede Peter. «En Murer trænger at skylle Halsen, ser du, og hvad skal en Stakkar gjøre om Kvældene, naar han ingensteder har at gaa hen? Hvis du vilde være her, Sara, og vi kunde snakke sammen om Nyt og Gammelt, saa var det en anden Sag. Men En kommer i saa mangt Slags Selskab her i Chicago.»

«De maa faa Ære af os, Peter,» svarede Sara. «De maa ikke faa det at sige paa os, at vi blev daarlige, fordi vi romte.»

«Nei nei — det stod ikke paa, naar En havde en slig Gudsengel med sig, som du er, Sara,» sagde Peter og tørrede Taarerne af Øinene med Haandbagen. «Og jeg mener, Vorherre har sendt dig, Sara, for at faa mig til et skikkeligt Menneske. Men læg dig nu, saa skal jeg gaa. Jeg bare opholder dig med dumt Prat.»

«Du kan ligge paa Gulvet, Peter, og brede Teppet her om dig; jeg behøver intet, som har fulde Klæ'r paa.»

«Var det ligt sig da? Nei der skal nu ingen sige mig det paa, at jeg var nærgaaendes. Husker

du, da du gjemte mig i Høiloen, Sara? Nu er det mig, som gjemmer dig i min Løe — aa nei, aa nei for alt det, En skal opleve! Vær nu tryg — ikke en levende Kjæft skal faa komme ind til dig, saalænge jeg er her. Godnat, Sara! sov godt, stol paa mig!»

Dermed gik Peter ud og lukkede Døren i efter sig.

Sara sad fremdeles paa Sengekanten. Hun støttede Albuerne paa Knæerne og lagde Hovedet i sine Hænder. At hun ikke var bleven gal, forstod hun ikke. Kanske hun var bleven det, om ikke Peter var funden. Hun følte slig Tryghed ved at have denne raa, trofaste Kraft som en vaagende Hund udenfor Døren; der var kommen som mere Ro over hende. Det var, som hendes Skjæbne med en Gang var lagt tilrette for hende. Hun maatte træde ind i Arbeidets store Hær, ernære sig med sine Hænder og saaledes skabe sig sin egen Fremtid. Kanske det ogsaa var det sundeste og bedste. Dette andet havde bare været fantastiske Drømmerier. Hun sad længe ubevægelig saaledes og lod Lampen brænde. Hun var saa fortumlet, at hun kunde ikke tænke. Da rumlede det ude i Gangen.

Det var vel nogle af Kassens mindre propre Indbyggere, som stolprede hjem.

«Vil I være stille, I Helvedes Yngel!» hørte hun Peter raabe halvt hviskende derude. «Tror I, vi vil ha' Drik og Liderlighed ind i Huset saa sent paa Natten. Vi har faaet fremmede Gjæster i Huset nu, der sover en Engel derinde, skal jeg fortælle Jer.» En Haanlatter fulgte denne Bemærkning.

«Det maa vel være en af de faldne det,» svarede det, mens Fodtrin stolprede op Trappen. Saa blev det atter stille.

«En falden Engel! — var det virkelig det, hun var reduceret til?» Det svømmede som en Taage for Saras Øine, det suste for Ørerne, Hænderne faldt slappe ned, Hovedet sank bagover mod Puden. Sara sov. Men inde brændte Lampen, og ude sad Peter paa sin trofaste Nattevagt.

XXIII.

Klokken var 7 om Morgenen. Alle Husets Beboere kom med sine Madspand og drog paa hver sin Kant for atter at have en Slidets Dag; men Peter sad endnu i sit Hjørne af Gangen og

holdt Vagt. Arbeiderne lo, naar de saa ham sidde der og dubbe; de troede, han havde været saa drukken, at han ikke havde fundet sin egen Dør og saa tumlet om ude i Gangen.

«Skal du ikke paa Arbeid' i Dag, Peter?» raabte de, idet de passerede.

«Holder Fridag i Dag,» svarede Peter — «har faa't fornemme Gjæster.»

Peter ventede, til alle vel var gaaet. Murerne, Tømmermændene, Sypigerne, Vaskekjærringerne — thi Huset var en Noas Ark med baade rene og urene Trældyr. Da den sidste var vel afsted, og alt saaledes trygt for Opdagelse, drog han Støvlerne af og listede sig ind paa Taa. Der laa hun endnu sovende. Ansigtet hvilte saa vakkert der paa Puden; det saa lidt blegt og anstrængt ud, og der spillede stundom en lidelsesfuld Trækning om Munden, som om hun drømte noget tungt.

Stakkars Sara! hvor skulde det gaa hende alene her i den store By. Hun var vel vant til Arbeide, men ikke til det Slags Arbeide. Peter stod en lang Stund der ved Sengekanten og bare saa paa hende. Han rystede paa Hovedet, men hvad han mente med den Rysting, faar blive hans Hemmelighed. Han nænnede ikke

at vække hende. Saa fik han et godt Indfald; thi han smilte over hele Ansigtet. Han lukkede op det eneste Vindu ud til Baggaarden for at faa ind det af frisk Luft, som Huset kunde præstere, saa satte han det umalede Bord midt paa Gulvet, fandt frem af sin Kiste et Lagen, som han lagde firdobbelt paa Bordet. Under alt dette skottede han stadig bort i Sengen. Saa sneg han sig paa Taa ud. Han gik ned til en Bagerbutik, kjøbte et deiligt ferskt Brød, ditto nogle Hvedeboller; saa kom han i Hug, at han havde seet nogle lokkende Tærter derinde, gik tilbage og fik dem og var saa inde paa en Jernhandel, fik sig en liden Kaffekande, kjøbte saa et halvt Pund brændt og malet Kaffe samt Smør, og ladet med alle disse Herligheder begav han sig hjemover. Han var inde hos Naboersken i Arken, en gammel Kone, fik laane hos hende to Tallerkener, Knive og Kopper samt bad hende koge Kaffen, og derpaa listede han sig ind til Sara igjen.

Hun sov endnu. Peter kunde ikke lade være at le. For et Sovehjerte hun havde! Men lad hende sove i Guds Navn. Klokken blev 9, før Sara slog Øinene op. Hun stirrede rundt uden at kunne gjøre Rede for sig, hvor hun var.

Der sad Peter storsmilende paa Kassen foran Sengen, og fra Bordet midt i Stuen steg en yndig Kaffeduft.

«Kom nu og faa dig lidt Frokost, Sara, det er første Gang, du er til Gjæst hos mig,» hørte hun Peter sige. Men nu opdagede han en Vanskelighed. Der var ingen Stole i Værelset. Men Peter var ikke raadvild. Han drog hele Bordet med sin Beholdning hen foran Sengen og flyttede Kassen paa den modsatte Side.

«Nu blir det Kaffe paa Sengen som i det gamle Land,» sagde han. «Men kanske du vilde vaske dig lidt først, saa skal jeg gaa ud saalænge.»

«Behøves ikke, at du gaar, Peter,» svarede Sara med et vemodigt Udtryk i Ansigtet; thi det stod pludselig for hende alt, hvad hun havde oplevet og lidt den foregaaende Dag. Peter hentede friskt Vand fra Pumpen, fandt frem af sin Kiste et Haandklæde og saa paa, hvorledes Sara vaskede sit Ansigt og Hænder samt slog ud sit Haar og kjæmmede det. Peter smilte velbehageligt. Dette var jo næsten saa hyggeligt som hos Nygifte. Peter sukkede og rystede smilende paa Hovedet. Endelig tog Sara Plads paa Sengekanten, og Frokosten begyndte, men Sara var taus.

«Har du taget dig fri fra Arbeid' i Dag for min Skyld?» spurgte hun.

«Naturligvis, det er ikke hver Dag, vi har Sarahelg,» svarede Peter. «Ved du, Sara, at dette er den stolteste Dag i mit Liv?» lagde han til.

Gud! Gud! ja da var det sandelig ikke den stolteste for hende. Det bævrede om Saras Mund, men hun kvalte Sorgen ned. «Stakkars Peter! du har ikke havt mange gode Dage da,» svarede hun stille.

Saa sad hun en Stund i Tanker. «Men hvad skal vi saa gjøre med mig?» lagde hun til.

«Du kan tro, jeg har spekuleret ud lidt af hvert i Nat,» sagde Peter. «Det kommer nu an paa, om du vil tage Plads som Tjenestepige, eller du vil forsøge Fabrikarbeide.»

«Jeg vil helst være saa fri og uafhængig som mulig,» svarede Sara.

«Vel, saa faar vi forsøge Synningen. Der er Kaabetrimming, og der er Skjortesyning, og der er Knaphulstikning — hver har sit her, ser du — og lige lidet betaler de allesammen og mindre og mindre Aar for Aar — det er rent svinagtigt, ser du, men der er saa mange Hænder om det, og den ene stjæler Madbiten ud af

Munden paa den anden, saa det er bare saavidt, Livet hænger i.»

Det hørtes ikke videre opmuntrende for Sara dette.

«Vi skal gaa i Dag op og besøge Fabrikgjenterne, som bor her, saa skal vi høre med dem, hvad de mener. Og saa skal vi ud og finde et lidet pent Værelse til dig. Og saa har du mig her, Sara, som kan give dig en Haandsrækning imellem» — Peter blinkede stolt med det ene Øie — «saa det skal nok gaa — bare friskt Mod. Her er mangt morrosamt baade at se og høre i Chicago, ser du. Men nu maa du sandelig spise — det er kjøbt til dig altsammen, ser du — og saa maa du drikke tre Kopper Kaffe — det blir længe kanske, før du faar Kaffe hos mig igjen.»

«Jeg kan nu ikke dræbe mig heller, Peter, for din Skyld, og det er, som Maden sidder fast i Halsen, skjønt Hvedebrødet er saa deiligt.» Hun sad en Stund stille, saa rakte hun Haanden ud til Peter: «Ved du det, kjære Ven, at uden dig havde jeg været fortabt.» Peter begyndte at snufse. Han reiste sig fra Kassen, slog sig for Brystet og forsikkrede atter høitideligt, at dette var det stolteste Øieblik i hans Liv. Sara kunde

ikke lade være at smile. «Ja ja da, Peter,» sagde hun, «lov mig nu bare en Ting. Fortæl ikke til nogen, hvem jeg er — jeg er Sypigen Sara — ingenting andet, forstaar du, og skriv ikke hverken til din Fa'r eller andre, at du har seet mig eller ved om mig. Jeg skal skrive selv, naar jeg synes saa. Skal vi ikke saa gaa ud og se efter Værelse?»

XXIV.

Sara havde faaet sig et lidet tarveligt Værelse i en penere Gade end den, hvori Peter boede. Det var godt, hun havde lidt Penge tilovers; thi Værten forlangte Forskuds Betaling for en Maaned. Nu var hendes trofaste Ven gaaet ud for at opspore noget, og Sara sad alene paa sit nye Rum i den store By, hvor hun ikke kjendte et Menneske. Hun havde ikke noget at tage sig til, og hun havde ligesom ikke Ro over sig til noget heller. Hun satte sig hen til Vinduet og saa ud; men hun saa intet; thi hendes Tanker var andetsteds. De spillede om hende selv, og hvad som var hændt hende. Hun angrede ikke, hvad hun havde gjort — alting heller end at være hjemme. Men hun forstod ikke, at hun

havde faaet Mod til at reise. Og Falk? elskede hun ham virkeligt? I Dag tænkte hun paa ham ganske anderledes end i Gaar. Om han nu var kommet og havde sagt: «Jeg angrer paa, hvad jeg sagde, jeg vil tage mod Dem, bliv med mig!» — hun havde ikke fulgt. Hun følte, hun var skilt fra ham for bestandig. Men havde han da handlet nædelt mod hende? Var det ikke sandt, hvad han havde sagt, at hendes Rygte vilde været ødelagt, om han havde taget hende med? Var det ikke meget mere nobelt handlet af ham, at han ikke havde benyttet sig af Omstændighederne til, at ruinere hende for bestandig? I den Ophidselse hun var i, var hun gaaet ind paa alt. Var hun da forvandlet? havde hun været sindssvag? Hun havde gaaet i en Rus, drukket sig drukken paa sine egne Drømme og Fantasier, og hun havde handlet i denne Rus. Og hendes Kjærlighed til Falk, som havde været saa luende, saa uimodstaaelig, kastende alle Hensyn til Side, den var i Grunden kun hendes umaadelige Længsel ud, hendes Længsel efter et andet Menneske, som kunde forstaa hende, skatte hende, elske hende, oplukke for hende Livets Hemmelighed. Nu da Falk pludselig var faldt ned fra sin Høide, følte hun, at det var ikke ham personlig, hun var

bunden til. Ellers vilde hun ikke kunnet overlevet dette Møde, ellers sad hun ikke her ganske rolig og tænkte. Virkelighedens kolde Styrtebad havde væltet over hende, hun sad endnu og gryssede; men hun levede dog, Rusen var forsvunden, og ædru og kold saa hun sin Skjæbne ligge for sig. Arbeidet, og det vil sige Fattigdommen, gabte foran hende. Hun skulde nu kaste sig i dens Svælg og kanske søndermales af dens Tænder. Det fik være det samme — alting bedre end at sidde hjemme i sløv Vanevirksomhed og bare dyrke i indbildsk Selvbehagelighed sin egen lille Flok som de udvalgte af Herren. Nu skulde hun da tilgagns dyppes i Livets Virkelighed.

Gud give, der maatte kunne komme noget Godt af det! Hun foldede uvilkaarlig Hænderne over Brystet. Det var en stum Bøn om Beskyttelse. Hun sad der urørlig paa sin Stol ved Vinduet, til Døren gik op, og Peter kom ind med en Avis i Haanden.

«Se her tror jeg, jeg har fundet noget for dig, Sara,» sagde han, foldede ud Avisen og pegede. «Her er En, som averterer efter unge Piger, der forstaar at styre en Symaskine, og det kan jo du.» Ja takket være hendes Mo'r, det

kunde hun da og meget andet, som vilde komme hende vel med nu.

«De lover god Betaling, men det lover de nu alle, saa det er ikke noget at stole paa,» fortsatte Peter. «Men saa kan vi jo forsøge, Et maa vi begynde med. Det er bedst, vi gaar derbort straks, for der er mange Hænder efter Maden her i Chicago.» Sara svarede ved at finde frem sin Hat og sit Sjal. Peter saa smilende paa hende. «Har du ikke simplere Kjole end den, Sara,» spurgte han — «saa nytter det vist ikke at melde sig. Kommer slig en fin Kjole ind paa slige Steder, saa blir man straks mistænksom og tror — ja du skjønner selv — —» Sara rødmede let. Var det muligt, at det var kommet dertil, at en Arbeiderske ikke skulde have Lov til at vise sig i en anstændig Kjole om Hverdagen uden at blive anseet som uanstændig? Skulde Smuds og Filler altsaa være hendes rette Uniform? «Det er bedst, jeg klæder paa mig min Morgenkjole,» sagde hun, «den maa vel kunne passere.»

«Ja og saa skal vi kjøbe en Kalikokjole til dig — vi kan faa dem færdige — da først er du i rette Uniformen,» svarede Peter.

Peter gik ud, mens Forvandlingen foregik, og snart var baade Sara og han paa Veien. Stedet,

hvor de traadte ind, var et umaadeligt Skrædderverksted. Alt var i fuld Virksomhed, da de aabnede Døren. Men for en kvalm Damp og Lugt! I den ene Smalenden af det uhyre Værelse — lidet probert forresten og fyldt af Bunker af Tøi, Klæder og Lapper — stod den glohede Ovn, hvor Persejernene struttede frem, og hvor blege Mænd i Skjorteærmer arbeidede med febrilsk Hast. Ellers var der skruet fast til Gulvet efter hele Værelsets Længde tykke Plankeborde, hvortil Maskinerne var fæstede i dobbelt Rad. De dreves med Damp, og den susende, hvislende, skjærende og tikkende Lyd var rent øredøvende. Luften var fuld af Uldstøv og Uldlugt, der blandede sig med Sveduddunstningen fra de mange krampagtigt arbeidende Mennesker og med den lidet behagelige Stank fra en Række «Waterclosets», der fyldte den smale Gang udenfor. Sara vilde næsten kvæles og begyndte at hoste. Og her skulde disse Mennesker tilbringe sit Liv. Men de syntes ikke at generes af det. Albu ved Albu sad de sammenpakkede, svedende, arbeidende, som det gjaldt deres Livs Frelse — thi de fik Betaling efter, hvor mange Stykker de fik færdige. De fleste af dem var unge Piger og saa ganske rødmussede og sunde ud, hvad der forundrede

Sara, da hun altid havde hørt om de blege, tæringsagtige Fabrikpiger. Peter havde begjæret at faa tale med Formanden, og mens de ventede, havde Sara god Anledning at se sig om. Gipsen var sprukken sønder i Taget og paa Væggene og paa mange Steder ganske falden af. Støv og Spindelvæv hang tykt i alle Kroge. Det saa ud, som her aldrig var saapas Stans med Arbeidet, at man kunde faa Tid til lidt Rengjøring. Paa Væggene hist og her var der opslaaet Plakater, der underrettede Arbeiderne om, at Arbeidstimerne varede fra 7—12 og fra 1—6, at hvemsomhelst, der ønskede at gaa før, havde først at skaffe sig Tilladelse fra Kontoret; fremdeles, at hvem, der ikke meldte, at hun vilde gaa for Alvor, 3 Dage i Forveien, vilde miste al sin optjente Løn, at hver Arbeiderske var forpligtet til at olje og rense sin Maskine om Morgenen, før hun tog den i Brug, og om Aftenen, før hun forlod den; at hvem, der talte til sin Sidemand eller Nabo under Arbeidstiden, blev ilagt Bøder af 10 Cents, at for enhver, der kom forsent 2 Minutter om Morgenen, blev fratrukket en Times Lønning, og hvem, der kom en halv Time forsent, fik fratrukket en halv Dags Løn. Nu forstod Sara Grunden til den unaadelige Taushed, som herskede i det store Rum;

ikke nogen munter Latter, ikke nogen freidig Sang, bare den altopslugende Lyd af de summende og hvislende Maskiner. Mange af Pigerne havde kastet Kjolen og arbeidede i Særkeærmene, andre havde paa sig afblegede uappetitlige Kalikokjoler. Mændene, som persede, havde Tøfler med nedtraadte Hæle, og hvor ofte Tæerne stak frem af Snuden. De røgte desuden Tobak af sine Lerpiber. Værelset var delt i Departementer, Bukser i et, Veste i et andet, Frakker i et tredje. Der skulde være to Etager til, fyldte af lignende Maskiner, Klæder og Trælle. Endelig kom Formanden. Han ogsaa havde Pibe i Munden og tog den ikke ud, da han talte til Sara. «Vel — han havde ikke just nu Brug for nogen Hjælp; men da han sjelden jagede nogen paa Dør, som søgte om Arbeide, saa kunde hun komme igjen i Morgen. Han skulde altid skaffe hende lidt at gjøre.» Om Lønnen blev der ikke talt, da det gik efter visse Regler pr. Stykke af færdigt Gods.

Før Klokken 7 den næste Morgen stod Sara ved Indgangen til Skrædderfabrikken, ventende paa at blive indladt. Hun havde sin nye Kalikokjole paa og sine Skiver Smørogbrød i Lommen i et Papir. Der blev nemlig ikke Tid at gaa ud noget Sted og faa Middag. Hun stolede paa sin

Fingerfærdighed, at hun skulde kunne bringe nok ud af dette, og velsignede i Stilhed sin Mo'r, som havde indviet hende saa trolig i Slidets Hemmelighed.

Sara blev anvist Plads ved en Maskine og given i Hænderne et Par stripede Bukser No. 33 samt en Rulle røde og hvide Bendelbaand til Linninger — og der sad hun. «Vil De give mig lidt Retledning om, hvorledes dette skal gjøres?» spurgte hun i al Beskedenhed sin Naboerske. Intet Svar; hun saa ikke til Siden engang, hvorfra Spørgsmaalet kom. Sara spurgte sin anden Sidemand — lige urørlig, ikke en Mine i Ansigtet røbede, at hun havde hørt noget. Formanden kom skridtende nedover. «De har vel været opmærksom paa den Plakat der, Nykommer,» sagde han. «Jeg maa desværre allerede sætte Dem ned for en Bøde af 10 Cents.» Nu forstod Sara, hvorfor hendes Sidemænd ikke svarede. Et Svar vilde kostet dem 10 Cts., berøvet dem en Del af deres surt fortjente Dagpenge. Sara spurgte ikke mere; hun bare saa nøiagtig efter, hvorledes de andre gjorde, og drev paa. Da det var Middagstid, var hun endnu ikke færdig med sit andet Par. En Pibe blæste; som med et Troldomsslag stansede Maskinernes Surren, og Stilheden, som

fulgte ovenpaa, blev formelig uhyggelig. Et Befrielsens Suk reiste sig fra Vrimlen af Arbeidersker, de sprang op fra sine Bænke, næsten alle strakte sig, somme løb ud for at se et Glimt af Solen og den blaa Himmel og fylde Lungerne med den skrøbelige friske Luft, som en af Chicagos støvede Gader kunde give i Middagstiden, andre fik i en Fart frem af sine Blikspand eller Smaakurve, hvad af Proviant de havde, og slugte det med Begjærlighed. De, som vilde være rigtig flotte, holdt frem en Kop og modtog i den 2 Klumper Sukker og noget tynd The af Kjedlen, som suste paa Ovnen, hvilken Nydelse kostede 2 Cents pr. Kop. Andre igjen havde ingen Mad med sig, men holdt ud til om Kvælden fastende, saa sparede de altid de Skillinger. Sara følte det allerede, som om hendes Legeme var brukket isønder i hvert Led og Lem. Hvor det værkede! Den stadige bøiede Stilling, den rasende feberagtige Arbeidshast — thi hun vilde ikke staa tilbage for de andre — gjorde, at hun følte det, som om Armene var gaaet ud af Led, og Ryggen ikke kunde blive strakt mere. Hendes Medarbeidersker saa ud som Skandinaver de fleste; dog var der nogle irske og tyske ogsaa. De saa paa hende, men ingen talte til hende, og hun var

for træt til at tale til dem. Den ubarmhjertige Pibe blæste igjen, og i samme Sekund begyndte Maskinerne atter at hvirvle og summe. Som Kavaleriheste, der hører Signalet til Kamp og styrter til sin Plads i Linjen, saaledes sprang alle Arbeiderskerne som med ét Sæt til sine Pladse, mens Mændene, der persede, endnu tog et sidste Gjæsp og et sidste Stræk af Kroppen, før de atter løftede sine tunge Jern. Sara satte sig taalmodigt hen med de andre, og snart begyndte Bukser, Veste og Frakker atter at flyve gjennem Luften, naar de færdige fra en Haand sendtes til en anden. Kl. 5 følte Sara det, som hun skulde besvime. Hun saa, der stod en Filtratør med Isvand i et Hjørne, og over den en Plakat: «2 Cents samles ind før Isvand hver Lørdag.» Sara gik derhen, det var altid en Forandring, hun kunde da faa strakt Lemmerne den Stunden. Hun blev opmærksom paa en liden bleg Tolvaaring med en Feiekost i Haanden, der fulgte hende med Øinene. Hun erindrede, at disse samme Øine nysgjerrigt og graadigt havde fulgt de forskjellige Kurve og Pakker, eftersom de blev aabnede i Middagshvilen. Selv havde hun ingen Pakke havt. Sara greb uvilkaarlig i Lommen og fandt frem en Kjæks, hun havde til-

overs. Den Lille bare rystede paa Hovedet. Sara lagde Kjæksen i hendes Haand, da en anden liden Kammerat hviskede: «Rosa tør ikke! hun vil blive mulkteret, dersom hun spiser udenfor Tiden.» Sara vaklede tilbage og satte sig, men det var som umuligt for hende at tage fat. Det susede saa for Ørerne; hun lukkede Øinene og strakte sig tilbage paa Stolen. I det samme følte hun et kraftigt Greb i Stolen, den blev sat ned paa alle fire med et Stød, og hun hørte bare det ene Ord: «Arbeid!» Hun aabnede Øinene og saa sin Slavedriver, Formanden, staa bag sig. «Hvor meget faar jeg for dette Arbeide?» undslap hende, uden at hun selv vidste det.

«Det faar du vide, naar Ugen er omme,» svarede Formanden med et Grin. Han tog Benklæderne op, som hun arbeidede paa, og saa dem over udenpaa og inde i. «Du er nok vant at sy Stassøm, du,» sagde han — «vel, det vænner du dig snart af med. De lærer saamænd snart nok, hvad Fabriksøm vil sige. Nu, driv bare paa, des mere tjener du.» Sara kastede et Blik paa Klokken, aldrig havde den sneglet sig saa frem som i Dag. Hun kom med en Gang at huske paa Klokken i sin gamle Dagligstue — tik — tik — tik — hvor forfærdelig kvælende havde ikke

denne Tikken været, den Dag han reiste, da denne Lyd var den eneste, som brød Ensomheden. Bort med alle disse Erindringer — nu til Arbeide — Arbeide. Endnu 3 Kvarter. Sara løftede de saare Arme, sukkede og begyndte igjen. Det gjaldt at sætte Vilje paa, de første Dage var altid de værste. Hendes Haar var ganske fugtigt af Sved, hendes Ansigt og Hals sorte af det Uldstøv, som føg rundt i Værelset, det bankede inde inde i hendes Hoved som med hundrede Hammere. Endelig — der lød den frigjørende Pibe, og hendes tredje Par var netop færdigt. Pigerne kastede fra sig sit Arbeide og begyndte at efterse og olje hver sin Maskine. Det var sandt, der var jo endnu en Pligt. Saa trængtes de om Zinken for at vaske det værste af sig. Endelig fik da Sara Sjalet om sig og traadte ud af Helvedet. I Gangen lige ved Trappen, hvor der myldrede Folk ned fra de øvre Etager, var der atter opslaaet Plakater. En af dem lød: «Arbeidersker! I er anmodede om ikke at spise paa Trappen eller nogen andre Steder inde i Huset. I vil holde til Høire, naar I gaar op, og til Venstre, naar I gaar ned. I maa ikke prate paa Veien eller tage hverandre i Haanden, men gaa hver for sig. Enhver, der bryder denne

Regel, vil blive afskediget.» En anden lød: «Alle Arbeidersker maa være færdige til at begynde sit Arbeide Kl. 6.45 under Bøder.»

Bøder hist og Bøder der. Bøder for at tale, Bøder for spise, Bøder for at holde hverandre i Haanden — var dette det frie Amerika? Da Sara naaede hjem, hvem stod udenfor Døren og ventede andre end Peter. «Undskyld, Sara,» sagde han, «men jeg var saa nysgjerrig, jeg maatte høre, hvorledes det var gaaet dig første Dagen.»

«Aa noksaa bra,» svarede Sara.

Peter saa hende ind i Ansigtet. «Du er vel fælt træt?»

«Ja jeg er træt.»

«Det er altid værst i Førstningen, ser du. Jeg glemmer aldrig, da jeg begyndte for min Bas. Jeg gik i flere Dage og værkede, som jeg skulde været mørbanket af en Irlænder, og det var, som jeg kunde tage Farvel udaf Verden. Men saa blir En vant til det, ser du, Huden blir tyk, — og saa glider det. Men kom nu, skal vi tage os en god Beef sammen — nu trænger du ordentlig Mad, og jeg ved et Sted, hvor vi kan faa udmærket Kvældsmad for 15 Cents.»

«Jeg kan ikke, Peter — ikke i Kvæld, ellers skal du ha' Tak. Bare Tanken paa Mad by'r mig imod.»

«Jeg kjender nok til det,» svarede Peter, «men det er netop da, du trænger Maden, ser du.»

«Aa nei, vær nu snil — lad mig nu faa være alene — jeg trænger bare til at hvile.» Sara bød Godnat og gik op. Peter blev staaende igjen og rystede paa Hovedet. Da Sara kom op paa sit Værelse, kastede hun sig paa Sengen fuldt paaklædt, hun gad ikke engang vaske sig over. Hun lukkede Øinene, det var saa deiligt at faa strække og hvile Ryggen. Var dette altsaa det, hun nu var gaaet ind til? Skulde hver Dag blive som denne, skjønte hun vel, at hun ikke holdt det ud. Men hun fik stole paa Peters Erfaring, at man tilsidst fik tyk Hud. Aa ja, man fik vel tyk Hud baade legemligt og aandeligt, blev sløvet, fortrællet, ligegyldig med alt, og da først var man, som en rigtig Arbeiderske skulde være. Maskinpunktet var det, man skulde nærme sig til saa meget som muligt. Gud Fader i Himlen! hvilken Fremtid! Hun var for træt til at græde, ellers syntes hun, hun kunde have hulket og hulket og aldrig hulket ud. Nu bare suste det i hendes Hoved. De gamle Minder vilde frem, men hun var for træt til at huse dem, og de bare drog forbi som en Række truende Billeder. Den som

havde sig en Drik iskoldt Vand; men hun gad ikke reise sig og gaa ud til Springet i Gangen. Bare ligge — ak den, som kunde ligge saaledes og sovne ind i Døden. Italien — Palmerne paa Monte Pincio — Kirkerne i Rom — Løgn, fordømmelig Løgn! Den Verden var vel heller ikke til, og var den til, saa var den ikke til for hende idetmindste. For hende var Livet nu et Helvede og vilde blive et Helvede. Men hun havde sin Frihed, den hun havde ønsket saa længe. Frihed ja — Frihed til at slide, Frihed til at lide, Frihed til at sulte, Frihed til at tage Livet af sig, blev det for galt. Og dog hellere dette end at vende tilbage til hans Arme. — »Og saa, mine dyrekjøbte Medforløste, vil jeg bede Eder forene Eders Bønner med mine for den med Livsfrugt velsignede Tilstand — — —» det Afskum — og han turde vove — nei da langt heller sulte ihjæl. Saras Hoved sank tilbage paa Puden, hun sovnede overtræt.

Klokken var 6, da hun vaagnede næste Morgen. Kjære, Kl. 6.45 skulde hun jo være færdig til Arbeide, og det var et godt Stykke at gaa. Og der laa hun ovenpaa Sengen i alle sine Klæder. Hun forsøgte at reise sig, hun udstødte et Skrig; hun var ganske stiv i Kroppen. Med

en Viljeanstrængelse sprang hun ud, vaskede sig, kjæmmede sit Haar, smurte sig et Par Skiver Brød og drak Vand til og begav sig atter paa Veien til sit Helvede. Samme Sur, samme Lugt, samme feberagtige Hast for at male en Madsmule til sig selv og Dalere i Lommen paa Slavefogden. Samme talende Taushed, samme speidende Øine for at faa Anledning at idømme Bøder og derved stjæle nogle Cents ud af Lommen paa de fattige, trællende Stakkarer. Den Dag sluttede Sara Bekjendtskab med flere af sine Medslaver. De fleste var nye der og var lokkede ved det samme Avertissement, som Peter havde faaet fat. De havde arbeidet paa andre Steder før og gav just ikke opmuntrende Beskrivelser af disse. Tredive Cents Dagen var det høieste, de havde kunnet klare, og hvorledes kan et Menneske holde sig Hus, Klæder, Sko, Mad for det? For dem, som kunde bo hjemme hos Fa'r og Mo'r, kunde det endda gaa an, men hvor mange kunde det? Paa mange Steder blev deres Pose og Lommer undersøgte, før de gik hjem, om de skulde have stjaalet med sig Lapper eller Traad eller Knapper.

Sara havde besluttet sig til at holde Ugen ud for at se, hvor meget hun kunde bringe ud af det.

De sidste Dage faldt alt lettere, og hun kunde nu klare 4 Par Benklæder om Dagen. Med bævende Hjerte stod hun Lørdagen sammen med de andre for at modtage sin Betaling. Det gik efter Nummer, og hver havde at levere den Billet, de fik, da de begyndte. Hvis nogen havde mistet sin Billet, fik hun aldeles intet. «No. 27 — lad os se. De har 2 Dage 3 Par Bukser, 5 Cents Parret, det blir saameget som 30 Cents, og 5 Dage 4 Par, det blir tilsammen $ 1.30.»

«Hvad for noget,» udbrød Sara, «for en hel Uges Slid ikke mere end 1 Dollar og 30 Cents?»

«Saa gaar der fra,» fortsatte Kassereren, saa ligegyldigt, som om intet var paafærde, «saa gaar der fra for Brug af Damp og Slitage af Maskinen 20 Cents, for Isvand 2 Cents, en halv Time for sent en Dag 25 Cents og — hvad — De har jo en hel Række af Bøder — lad os nu summere op — De kommer at skylde Firmaet her 15 Cents.»

Sara hørte en ubarmhjertig eller bitter Latter af dem, som stod omkring. Hun forstod endnu ikke det hele. «Er det Meningen, at jeg ingenting skal faa, efterat jeg har slidt mig næsten fordærvet her en hel Uge?» spurgte hun, og der kom Taarer i hendes Øine.

«Vel, hvorfor handler De mod Reglerne? —

Hvorfor faar De ikke flere Par fra Haanden? — Vi faar vel eftergive Dem den Gjælden. Nu den næste, No. 28.»

Sara blev skubbet tilside, hendes Hjerte bankede, og Øinene funklede af Harme. Hun saa sig omkring, ikke et eneste Ansigt, som havde Medlidenhed med hende, alle tænkte bare paa, hvor meget de havde klaret, og om ikke de skulde holdt sig unda alle Skjær. Hun drog sit Sjal om sig og gik. Det var altsaa Maaden, hvorpaa disse Mennesker blev rige, ved at røve og stjæle og bedrage de stakkars Nykommere, som ikke kjendte alle deres Kneb og gik og søgte Arbeide. Det var altsaa Grunden til, at de fleste saa saa rødmussede ud, der var ingen, som blev der mere end en Uge. Og dette kunde gaa for sig i et saakaldet kristent Samfund, lige for Lovens Øine. Hun maatte betro sig til Peter, og han blev aldeles rasende. Han vilde baade hænge, brænde og knuse Ribbenene paa Vedkommende.

Tidlig Mandag Morgen stod ogsaa Peter der og begjærede Indladelse, han havde vigtige Ting at meddele Chefen. Han blev vist op i anden Etage. Chefen kom smilende og høflig imod ham, men Peter traadte trodsig frem midt paa Gulvet og raabte, saa alle kunde høre: «Ved De, at De

er en Tyveknægt, en Svinepels, en Menneskeæder, som suger Blodet ud af alle disse fattige Stakkarer, som la'r sig narre af Dem. Ved De, at De er en af de største Kjæltringer i Chicago — og det vil sige noget det — at De burde hænge i den høieste Galge og spyttes paa af alle ærlige Folk, som gaar forbi — — —»

Chefen blev ganske bleg, han ringte voldsomt paa en Klokke, og to Mand kom løbende til. «Kast mig denne gale Mand paa Dør!» raabte han, vendte ham saa Ryggen og gik ind i Siderummet; men Peter saa, hvor Bagsiden paa alle Arbeiderne blev mere bøiet, hvorledes stjaalne Blik og Smil gik fra den ene til den anden, og hvor de i Grunden var ham uhyre taknemmelige. Men nu havde han nok med at holde Mændene fra sig. Der blev en voldsom Brydekamp paa Gulvet. «Jeg vilde ikke være i dine Klæ'r, Kjæltring, naar du en Gang skal frem for Dommen hos Vorherre!» brølte Peter efter Chefen; men i det samme blev han sat paa Hovedet ud gjennem Døren og spændt ned den steile Trappe. Peter blev liggende dernede, han troede først, Laarbenet var gaaet; men da han fandt, at det var «all right», og at han bare havde skrabet Huden lidt af Læggene og Hænderne samt faaet

et Hul i Hovedet, som blødte temmelig stærkt, humpede han sig ud til Pumpen og derifra hjem. Han havde lettet sit Hjerte, han havde faaet den Hævn, han kunde faa, og som han skyldte Sara, fordi han havde lokket hende ind i det Tyvehul. Han aftalte med hende, at hun næste Dag skulde raadføre sig med flere af dem, som boede i det samme Logihus som Peter, og som kanske kunde vide om noget Arbeide. Hans egne Affærer fik skjøtte sig selv saalænge. Nu fik han først skaffe Sara noget solid.*

XXV.

Et Logihus for saakaldte «simple» Arbeidere, hvilken Verden af Smuds, af Stank, af Elendighed indeslutter ikke det! hvilket Forsøg er det ikke paa at drive Mennesket ned under Dyret! En Gang kanske elegante Huse er disse Bygninger nu sunkne ned til at blive halvraadne Rønner; men mange er ogsaa byggede særlig i den Hensigt at blodsuge dem, som Nøden tvinger

* Oplysningerne i dette Kapitel saavelsom i de følgende, som angaar Arbeiderforholdene i Chicago, er alle grundede paa virkelige Kjendsgjerninger. Se: «*The slave girls of Chicago*» af Miss Nelson og «*The prisoners of Poverty*» af Helen Campbell.

derind, ved at pakke saa mange som muligt sammen paa et lidet Rum. Det hænder, at det er «kristne» Kirker, som eier disse Syndehuler og tager Indtægten af dem — en slaaende Illustration til den gjængse praktiske Kristendom nu om Dagen. Om Søndagen siddende med foldede Hænder og andægtige Øine og lytte til Bøn og Prædiken, om Mandagen hvæssende sine Klør for rigtig at rive til sig Bytte fra sine Medmennesker. De fleste af disse Logihuse er svære Trækasser paa mange Etager, hvor Væggene ofte er saa raadne, at man kan pille dem fra hverandre, og gjennemtrukne med Mug og Fugtighed, hvor Læk i Taget aldrig stoppes, men hvor Vandet faar Lov at sile nedover Vægge og Tag i Værelserne, hvor intet er gjort for Ventilation, men hver faar skaffe sig den friske Luft, han trænger, paa bedste Maade — sande Pestanstalter for alle Slags Sygdomme og Forbrydelser, hvor hverken Politi eller Barmhjertighedsdamer pleier at vove sig ind uden høieste Nødvendighed, af Frygt for ikke at komme helskindede ud igjen, hvor Bønner sjelden bedes, i alle Fald aldrig bønhøres, og hvor Prester sædvanligvis bandes eller lees ud igjennem Døren. Kommer man der forbi en Solskinsdag, ligger den ækle Bygning der og later sig som en

fed Kat i Solskinnet. Det er saa øde og stille og fredeligt, paa Grund af at de fleste af Beboerne er ude paa sin trøstesløse Jagt efter Brødet. Men vent til om Aftenen, naar de myldrer ind igjen disse mange som Rotter til sine Hul, for en Raaddenhedens Gjæring æser da ikke derinde. Gnister af Forbandelser og hemmeligt Had slynges ud som et djævelsk Fyrverkeri, der lægges Mordplaner og prædikes Oprør og graves Miner, som en Dag kanske vil sprænge Byen i Luften.

Det var til en slig skrigende Protest mod vort Aarhundredes sociale System, at Sara, ledsaget af sin tro Ven Peter, vandrede næste Morgen. Hun havde jo været der før, hin rædselsfulde Nat, da hun var flygtet paa Maafaa ud i den myldrende Verdensby, hun kjendte Lugten og Omgivelserne, det var jo ned til dem, hun nu gradvis var dømt at synke. De gik over den trange Gaardsplads, hvorigjennem en ubestemmelig, sortgraa Vædske flød seigt og langsomt i en dertil bestemt Rendesten, men som maatte være stoppet op etsteds, da Vædsken syntes at staa stille. Langs den ene Væg stod opstillet en Række Tønder og halvsprukne Kasser, bestemte til at optage Husets Madlevninger og Affald, for at kjøres bort, naar de var fulde. De stinkede

ganske umaadeligt; i den ene laa en halvraadden Kat. Ret som det var blev et Vindu aabnet, et Vaskefad slaaet ud eller en Teppefille rystet. En Del itubrukne Møbler laa stablede op midt i Gaarden, der hørtes Bulder og Spektakel i det ene af Rummene, og der kom en Politibetjent farende med en Vugge, fulgt af en sand Furie af en Kvinde med forrusket Haar og opreven Kjole, bærende et skrigende Spædbarn under Armen som en anden Pakke. «Du tage ikke Vuggen, hører du,» brølede hun paa gebrokkent Engelsk, huggede Tak med den ledige Haand i den og strittede imod — «du tage ikke Vuggen, du tage alt det andet Skrapet, og Fanden i hede Helvede maa ryste ud over Herskapet dit alle de Lus og Makk, som gaar i det — maledetti carnaglie! — men Vuggen ikke faa — det er Veslemo'rs Vugge det — det er Baby's Vugge det —» og hun begyndte at græde og kysse og klappe den skrigende Bylten, som hun havde under Armen. «Vær bare rolig,» sagde Politibetjenten, «vi skal ingenting tage — vi bare gjør Værelset ledigt for en anden, som kan betale Husleien — du faar finde dig et andet Hul at krype ind i, Mo'r.»

Konen sank ned paa Haugen af alt sit Skrap

og begyndte at jamre paa Italiensk: O dio mio! o madonna mia! o misero, misero — maledetti carnaglie, bestie damnati!»

«Hvad er paafærde?» spurgte Sara og nærmede sig.

«Det er den gamle Historie, Frøken, at Husleien ikke er betalt, og saa har jeg faaet Ordre at kaste Familien ud,» svarede Politibetjenten hofligt.

«Hvem eier Rønnen her — jeg har aldrig vidst det, skjønt jeg bor her selv,» spurgte Peter.

«Det er «den hellige Trefoldighed»,» svarede Politibetjenten ganske alvorligt. Peter brast i Latter. «Og den hellige Trefoldighed driver med at kaste ud Børn og Kjærringer for nogle Skillings Skyld? Jeg synes, det er paa Tide, vi ta'r os lidt af den hellige Trefoldighed da.»

«Hvor meget er det, det gjælder?» spurgte Sara, hun havde uvilkaarlig taget sin Pengebog op af Lommen.

«Det er bare to Dollars — Skam at sige det,» svarede Politibetjenten.

«Og for to lumpne Dollars gjør en rig Kirke sig til Hund,» svarede Peter. «Der hører du, Sara, slig er de.»

«Forretning er Forretning,» sagde Politibetjenten. «Kirken ved ikke noget om det, det er dens Forretningsfører, som kasserer ind Pengene.»

Sara sagde ikke noget, bare tog to Dollars ud af en Lommebog og gav til Politibetjenten. «Saa hjælper De hende med at flytte Sagerne ind igjen — gjør De ikke?» Politibetjenten lettede høfligt paa Hjelmen og begyndte straks at bære ind den brukne Herlighed. Konen havde siddet halvt sløvt og ruget paa sin Eiendom, jamrende sig med sin Lille trykket til Brystet. Hun havde bare halvt hørt paa Samtalen mellem Sara og Politibetjenten. Nu dukkede det op for hende, hvad der var foregaaet. Med en Strøm af Graad og Velsignelser kastede hun sig paa Knæ foran Sara, greb hendes Haand, kyssede den høfligt og raabte: «O bellissima Signora! Dio te benedice! Antonio, Antonio!» — raabte hun, og paa en besynderlig Blanding af Italiensk og Engelsk vedblev hun: «Poveretto Antonio — e bono — er god, men drikker, drikker, Signora. Kom hjem i Nat fuld, Signora — sover paa Gulvet derinde og kan ikke bli' vaagen. Antonio e bono, Signora — tjente godt, solgte Bananas og Appelsiner og Nødder, men saa kom the police og tog Pen-

gene og sagde, han maatte have license — Antonio ikke have license — ikke Penge til license — saa Antonio begyndte drikke, Signora — jeg skrubbe Gulv, men saa Baby sick, være hjemme hos Baby og ingen to Daler Husleie, og Antonio fuld. Maledetta America — Gud velsigne dig og alle dine!»

Sara skyndte sig bort, denne Indledning paa Dagen var jo ikke meget lovende. De traadte ind i den store Fællesgang, hvorfra Hovedtrappen gik op — den samme besynderlige kvalmende Luft af Mug, Madlevninger og Kloakgas. Trappen fik sit Lys fra et stort Skylight i Taget, som dog slap ind meget faa Lysstraaler, bedækket som det var af Slægtleds Støv uden at have havt anden Rengjører end Regnen. Nogle af Ruderne var brukne og stoppede med al Slags Filler. «Lad os gaa ind til den Kone først, som laante mig Tallerkener og Kopper den Morgenen,» sagde Peter. «Hun har det ganske pent hos sig og er god og snil, men du skal ikke bry' dig om, at hun gaar lidt i Barndommen og hører lidt daarligt.» Peter bankede paa, og de traadte ind. Værelset vendte ud til Gaden. Rene, hvide Gardiner hang for Vinduerne, og Blomster i tømte Blikkander, der havde været brugte til

hermetiske Sager, stod i Karmen. En Seng med et hvidt Sprede stod i det ene Hjørne, et pent poleret Bord midt i Stuen og fire Stole, hvoriblandt en Gyngestol, var sat rundt om. Paa Bordet stod endnu Kaffekanden og Levningerne efter Frokosten. Den gamle Kone sad i Lænestolen med Briller paa og strikkede.

«Goddag, Gamlemo'r!» sagde Peter og rakte Haanden ud. «Er ikke Lizzie hjemme?»

Gamlemo'r saa op over Brillerne. «Er det Dem, Peter?» sagde hun, «og — har De Fremmede med?»

«Her er en Kjending fra Landet, som er kommen til Byen for at søge Arbeide, og saa havde vi tænkt at spørge Lizzie, om der var noget der, hvor hun arbeider.»

«Ja ja, ja ja, Lizzie er gaaet ud just nu, men hun kommer snart hjem — vær saa god, sid ned saa længe. Ja ja ja, vi har ikke altid havt det saa pent, som vi nu har det — vi har saamænd havt det smaat nok — aa ja, aa ja.»

Peter bøiede sig ned og hviskede ind i Øret paa Sara: «Jeg ser, hun er kommen i god Trall nu, saa gaar jeg lidt ind til mig, saa kan du og Lizzie prate mere ugenert. Ja jeg gaar ud lidt, jeg, saa kommer jeg ind om en Times Tid.»

raabte han ind i Øret paa den Gamle. Denne nikkede, og Peter forsvandt.

«Ja, De kan tro, jeg har gjennemgaaet lidt af hvert,» fortsatte den Gamle, øiensynlig glad over at have fundet en Ny, til hvem hun kunde betro sig. «Vi boede nede i Tennessee vi, fra først af, og saa mistede vi alt, vi eiede, i Krigen. Manden min kom herop, men det gik bare smaat for ham, og saa blev han syg og døde. Lizzie var bare 15 Aar, men det var ikke Raad med det, hun maatte ud at tjene Føden hun og, og siden har det nu gaaet, som det kunde. Hun har arbeidet paa en Skjortefabrik og paa en Skofabrik og paa et Skrædderetablissement, men liden Betaling er der paa alle Steder, og hun blev saa bleg og syg og daarlig, at jeg tænkte mest, jeg skulde miste hende ogsaa. Somme Gange havde vi Mad og somme ikke, og saa laa hun ned for ofte flere Dage af Gangen, Stakkar, og da drog de Lønningerne fra. Men nu, Gudskelov, er hun kommen sig og ser saa frisk ud som Sundheden selv, og vi har rigeligt og lider ingen Nød, Gudskelov.»

«Hvad Arbeide er det, hun nu har da?» spurgte Sara.

«Ja, jeg ved saamænd ikke rigtig, det er Nat-

arbeide, for hun er ude ofte til Kl. 6 om Morgenen, og saa siger hun, hun har fundet en Ven, som er saa god mod hende. Ja, Gud velsigne ham og hende med. De kan tro, hun er prægtig. Og det er ikke godt at sidde i Fattigdom for den, som har seet bedre Dage. Og naar saa Børnene arter sig godt og vandrer efter Herrens Ord og Formaning, saa faar man være fornøiet, om det er noksaa lidet.»

De blev afbrudte af, at det gik i Døren, og Lizzie kom ind. Det var en slank, kraftig Skikkelse med en trodsig Holdning og Gang. Hendes Øine var dybbrune, hendes Læber røde og fyldige. Næsen var grovt formet, og dens lille Bøining opad øgede det trodsige i Udtrykket. Hendes Kindben var lidt udstaaende, men Hudfarven varm og brunlig. Under den moderne Hat krøllede Haaret sig koket. Hun var smagfuldt, om ikke rigt klædt, havde sine Handsker og Parasol og saa ud til alt andet end en Arbeiderske. Hun kastede et forundret Blik paa Sara og et spørgende paa sin Mo'r.

«Ja, her er en Kjending af Peter, som han tog ind for at høre, om du kunde skaffe hende noget Arbeide, der hvor du er,» sagde Moderen. Sara hørte en bitter Latter og saa en let Rødme

fare op i Lizzies Ansigt. Hun gik hurtig hen til Komoden, lagde sin Parasol og sine Handsker ned i den og løste Hatten af Hovedet.

«Saa er hun vist ikke kommen til den rette,» mumlede hun.

«De vilde gjøre mig en stor Tjeneste, om De vilde retlede mig noget, da jeg er fremmed i Byen, og Deres Mo'r fortæller mig, De har godt Arbeide,» sagde Sara beskedent.

Lizzies Ansigt blev purpurrødt, og der skjød et Glimt op i hendes Øine. «Saa, hun siger det,» mumlede hun igjen og ordnede sit Haar for Speilet, «saa kan De jo tage mit Arbeide da.»

Sara saa forundret paa hende. «Jeg forstaar Dem ikke,» sagde hun.

Lizzie kom hen og stillede sig op for hende. «Hvad skal alt dette sige?» spurgte hun barskt. «Hvorfor trænger De Dem ind i mit Værelse? Er det for at spionere mig ud?»

Sara blev ganske forskrækket. «Jeg forsikrer Dem,» svarede hun; «jeg spørger Dem alvorligt, fordi jeg er i Nød.»

«Nu vel,» svarede Lizzie, «vil De vide mit Arbeide, kan De gjerne det. Samme Udvei staar Dem aaben, sælg Dem.»

«Sælge mig —» gjentog Sara — «hvad mener De?»

«Jeg mener, at det er det eneste, som betaler sig i Chicago,» svarede Lizzie. «Paa 16 Timers Slid og paa Nattevaag er der ingen Betaling, men Kvindekjød betales godt.»

Sara blev blodrød og begyndte at skjælve. Hvad var hun kommen opi? Hun havde aldrig før hverken læst eller hørt om sligt; men der dæmrede for hende Billeder, som Falk havde rullet op for hende om Elendigheden og Lasten i de store Byer.

«Jeg ser, De rødmer af Forfærdelse og Hellighed — De er formodentlig et Kirkemenneske — Søster til dem, som stoltelig ruller os forbi i sine Ekvipager om Dagen og lader Lorten af Hjulene sprøite over os, men saa om Natten er noksaa fornøiede med vort Selskab og gjør sig til for os, mens deres Fruer ligger hjemme og tror, de sidder i dydige Komitemøder og varetager Byens Tarv. — Haa—haa— det er altfor komisk!» og Lizzie slog op en uhyggelig Latter. «Aa, hvor jeg hader dem?» — blev hun ved og knyttede Hænderne, «hvor jeg med Fornøielse skulde klore Øinene ud paa dem! De skulde bare høre dem. Der er er ikke den væmmelige Liderlig-

hed, de ikke kan tage paa sin Mund og udtænke i sin Tanke. Og dette skal vi taale! dette maa vi taale!» Lizzie sank ned paa Stolen og begyndte at hulke. «De kan tro, det er ikke altfor morsomt dette, men hvad skal man gjøre, hvad skal man gjøre!» Der var slig en haabløs Fortvivlelse i dette Lizzies Udraab, at det skar Sara i Hjertet. Hun sad som forstenet og stirrede paa Lizzie. Hendes Øine fyldtes med Taarer.

«Tror De ikke, jeg har forsøgt at ernære mig redeligt?» fortsatte Lizzie, «men det gaar ikke, Samfundet tillader det ikke. Jeg har slidt, saa Skindet har gaaet af Fingrene, jeg har siddet oppe med Søm, til jeg er sovnet over den, jeg har holdt ud paa Fabrikken, skjønt jeg sad og skalv af Feber og hostede, saa jeg kunde hostet Hjertet ud af Livet bare for ikke at miste Daglønnen. Men det gaar ikke. Er man syg en Dag, saa kommer En straks i Gjæld, og saa skal Doktoren betales. Vi er skabte til at være Samfundets Vaskeklud, til at kastes bort, naar vi er udslidte.» Hun stansede lidt for at drage Aanden, saa vedblev hun: «Var det bare mig selv om at gjøre, saa skulde jeg gjerne sultet og tilsidst døet paa et Hospital, men — De ser —» og hun pegte paa sin Mo'r, som sad og dubbede

i sin Stol. «Og at se hende fryse og sulte og lide — hun, som en Gang har siddet i Velstand og Herlighed — nei, det holdt jeg ikke ud. Saa laa jeg da og tænkte og tænkte de lange, lange Nætter, da Feberen holdt mig vaagen. Jeg tænkte det alt over nøiagtigt — men alle Udveie var stængte undtagen en. Jeg valgte den, og Gud tilgive mig — han, som sagde, at Toldere og Skjøger skal gaa før Farisæerne ind i Guds Rige, han tilgive mig. Men Mo'r, Stakkar, hun ved det ikke — hun tror, alt gaar ret og redeligt til — stakkars, troskyldige Mo'r. Gud lade hende aldrig faa vide andet.» Og Lizzie sank ned paa en Stol og brast atter i voldsom Graad. Sara reiste sig som dreven af et Instinkt, lagde sig paa Knæ foran Lizzie og lagde Hovedet i hendes Fang. Var ikke hun ogsaa solgt til En, som hun nu havde Modbydelighed for? Lizzie greb hende med begge Hænder om Hovedet: «Og du foragter mig ikke, du vender mig ikke Ryggen. Tak, Tak!» Hun bøiede sig ned over Sara og kyssede hende paa Panden. Saa blev hun som forfærdet over sig selv. «Undskyld mig,» sagde hun, «og — sig intet.»

Sara gik ud stille. Da Peter kom igjen, fandt han hende siddende paa Trappen med An-

sigtet gjemt i Hænderne og Øinene røde af Graad.

XXVI.

«Fik du ingen Retledning af Lizzie?» spurgte Peter troskyldigt.

Sara bare rystede paa Hovedet. Peter saa paa hende. «Er du syg, Sara?» spurgte han, «skal vi gaa hjem?»

«Nei — jeg mangler ingenting — det kom bare saa over mig. Lad os gaa videre.»

«Ja saa ved jeg ikke bedre, end vi faar gaa til Kaabesyerskerne,» sagde Peter, «de er i alle Fald hjemme.»

De gik Trappen op, henigjennem en lang Gang og bankede paa en Dør. Der blev raabt et svagt: Kom ind! — og de aabnede Døren. Værelset var omtrent 10 Fod i Firkant. Taget var lavt og skraanede ned mod det eneste Vindu. Midt paa Gulvet var anbragt et stort Bord, hvortil var fæstet 4 Symaskiner. Rundt Bordet sad 6 Kvinder og syede, som det gik paa Livet løs. Paa Gulvet laa stablet Hauger af Kaaber, færdige og ufærdige, og mellem Haugene, næsten skjulte af dem, sad to Smaapiger paa 8 og 6 Aar og pluk-

kede Traade ud af de færdige Kaaber. Henne i Hjørnet stod en Seng, og i den laa en udmagret, bleg Skikkelse, stille som hun var død; men den pibende Lyd af hendes Aandedræt røbede, at hun endnu droges med Livet. Ved Siden af Sengen, dog saa langt ifra, at det ikke kunde naaes af den Syge, stod et Bord med Medicinflasker. Luften, en Blanding af Medicinstank, Sygeuddunstning og Klædesstøv, var saa kvælende, at Sara uvilkaarlig traadte et Skridt tilbage. Kvinderne saa allesammen blege og medtagne ud; deres Ansigter havde et sløvt, livstræt Udtryk; deres Skuldre var foroverbøiede, Brystet fladt, Haaret rusket og ustelt. Haanden gik, som dreven af en usynlig Magt, den surrende Lyd af Maskinerne, der blev traadte med Fødderne, afbrød al Samtale, og Øinene fulgte mekanisk Sømmene, som om der ikke fandtes andet til i Verden end Kaaber og Kaabesømme. Der var en forunderlig Modsætning mellem Pigerne og deres fedtede Kalikokjoler og de Kaabestabler, der laa paa Gulvet. De var af fineste Slags, forede med Silke, kantede med Hermelin eller Pensylvanskind, til en Pris af 30—75 Dollars Stykket. Og nu først opdagede Sara, at flere af disse fine Kaaber var lagte oppaa hverandre som Sengetæpper for den Syge.

De arbeidende Kvinder reiste uvilkaarlig Hovederne, da Døren knirkede, men Blikket faldt straks tilbage igjen paa deres Arbeide, og Haanden gik feberagtigt som før. «Goddag!» hilste Peter, da han steg ind, «lige flittige som før.» Intet Svar, ingen bad dem sætte sig, Maskinerne vedblev at surre. «Jeg kommer her med En, som gaar og søger Arbeide,» fortsatte Peter ufortrødent, «I skulde vel ikke have noget, der kunde lønne sig?» Lang Pause.

«Lønne sig?» svarede omsider den, som sad nærmest, uden at stanse Arbeidet, «da faar hun nok gaa andetsteds.»

«Men I tjener jo Føden og vel saa det,» sagde Peter.

«50 Cents Dagen — er det til at skryde af, synes du, for 16 Timers Arbeide? Hun der, som er uvant, vilde ikke kunde gjøre 25.»

Sara havde bøiet sig ned og løftet op en Kaabe. Hvor let, fin og elegant den var! Hun fik formelig Lyst at tage den paa. Ak, de som har Raad at tage dem, de tænker ikke paa, at disse Stikninger og Traade i Grunden er Trevler af Menneskeliv, der er klæbede uopløselig fast til de elegante Sømme.

«Hvem er det, som sælger disse Kaaber?» spurgte Sara.

«Ved ikke. Vi arbeider for en Jøde, som bringer os Stoffet og betaler os for Stykket. Saa arbeider vel han for en anden, og han igjen for en anden. De har saa mange Mellemmænd nu, som alle skal blive fede paa os, at vi, som gjør Arbeidet, faar næsten ingen Betaling.»

«Men hvorfor arbeider I ikke paa en Fabrik?» spurgte Sara, «der kunde I da faa frit Hus og Varme og Damp til Maskinerne?»

«Ja hvorfor?» lo hun, som førte Ordet. «Fordi de Rige skal tjene lidt mere ved at spare at holde Lokale og Damp og Varme. De har fundet ud, at Arbeidet kan bli' gjort lige saa godt hjemme hos os, naar vi maa koste disse Ting, og de formelig spekulerer paa, hvorledes de skal snyde Skillinger fra os. De synes, vi har saa altfor mange af dem,» lagde hun til bittert.

«Nu maa vi skaffe vor egen Traad, og vi maa kjøbe den hos Jøden, som skaffer os Arbeidet, dobbelt saa dyrt, som vi kunde faa den paa andre Steder,» faldt En af de andre ind. «Det er Betingelsen for at faa Arbeidet.»

«Men saa skaffer vi ogsaa mange af de rige Damer baade Tæring og Smaakopper og Nerve-

feber paa Halsen for Umagen,» lo en tredje og kastede Øiet hen paa Kaaberne, som laa paa Sengen over den Syge — «vi bruger dem først, før de Rige faar dem, ser De, og de lufter ikke Smitten ud saa snart.» De andre lo med ved Tanken. Det gryssede i Sara. Det var atter dette uforsonlige Klassehad, som kom igjen. Nu først blev Sara opmærksom paa, at de to Smaa, som sad skjulte mellem Kaabehaugene, sad og gloede paa hende med fire store, forundrede Øine midt i deres Gammelmandsfjæs.

«Hvis Børn er dette?» spurgte Sara.

«Det er mine,» sagde en dyb Røst, og den ældste af Forsamlingen, som hidtil havde været taus, tog Ordet.

«Men var det ikke bedre for Børnene at være nede i Gaarden og lege?» spurgte Sara troskyldigt.

«Bedre?» gjentog den samme dybe Røst med et uforandret Ansigt, mens hun syede løs som før. «Vi har ikke Lov at spørge efter, hvad der er bedre eller ikke bedre. De, som har Raad til det, kan sende Børnene sine til Børnehaver og sligt. Vi Fattige faar bruge dem til at tjene Center, saasnart de kan røre en Finger.»

Sara tænkte uvilkaarlig paa sin Barndom, den havde været ensom og glædesløs sammenlignet

med mange andre Børns, men hvad var den mod dette? Hun saa sig selv sidde paa Havetrappen hjemme med sin Ven Grisen tullet ind i sit Lagen og kysse ham, mens han velbehagelig sagde sit: Nøf-nøf. Hun tænkte paa Træet med Reden og Bøgerne — hun havde dog i Grunden været lykkelig.

«Havde ikke min Mand gaaet hen og uforsigtig slaaet sig ihjæl ved at falde ned af et Stillads, saa sad vi ikke her og sled os fordærvet,» fortsatte Enken. «Havde han endda stelt det slik, at vi kunde forlangt Skadeserstatning, men nei — det sørgede han nok for at lade være.»

Saa forfærdeligt det var, kunde dog ikke Sara lade være at drage paa Smilet. Den Tanke, at Manden burde sørget for at slaa sig ihjæl paa den rette Maade, naar han nu endelig vilde slaa sig ihjæl, forekom hende altfor urimelig komisk.

«En faar finde sig i Guds Vilje,» slap det uforvarende ud af Saras Mund.

Der skjød et trodsigt Glimt op i Enkens Øine. «Kom ikke til os Fattige med sligt Præstevrøvl,» svarede hun skarpt. «Vi har havt nok af det før. En Gud? — kan De sige, hvad godt ser vi af Gud? At vi sulter og fryser og slider os ihjæl, mens andre æder og drikker og sover med

Silkedyner — er det det, Gud gjør for os? Lad de Rige holde Gud — vi har ikke Raad til slig Luksus.»

Sara vilde til at svare, men Enken bed hende af. «Skal De komme til at trælle som vi, saa skal vi se, hvor der blir af Deres Gud. Jeg tænker, han rømmer da, jeg — han liker ikke at komme til Logihusene. Men tykke, mætte Præster kommer stundom og siger, vi skal faa Løn i det andet Liv for alt vort Slid her. Jagu sa' jeg det. Det var bedre, Vorherre sørgede for at gi' os andet end Kjæks og The at leve paa hernede, synes jeg; saa fik det andet Liv hjælpe sig saa godt det kunde.»

Sara stod forfærdet. Det lynede om hende som af Gudsbespottelse, og dog kunde hun intet svare, hendes Tunge var som lamslaaet. «Kan I da ikke faa noget andet at gjøre, som lønner sig bedre?» spurgte hun bare.

«Aa vi kunde vel sagtens det» — svarede Enken. «Der er nok af dem, som ernærer sig paa en lettere Maade og har det godt — og vi har plenty af Tilbud — det er ikke for det. Men vi skal nu liksom forsøge at være ærlige, saalænge Livet hænger i os, ser De.»

«Man faar holde sig til det, man en Gang er

vant med, enten det betaler sig eller ikke,» sagde en anden.

«Og det er ikke saa godt at slippe ifra heller,» sagde en tredje med et Blik bort paa den Syge.

I det samme lød der et Hvin af Fabrikpiber, nogle dybe, andre hvasse og skjærende, det var tolv Middag. Som ved et Trompetsignal kastede Arbeiderskerne sine Kaaber fra sig, sprang op, gispede og strakte sine Lemmer. Saa gik de ud i Gangen til den fælles Zink for at vaske Støvet af sig og fjelge lidt paa Haaret, før de slugte sin reglementerte The med Kjæks til.

Den Syge, som hidtil havde ligget som halvdød, slog nu pludselig op et Par blanke Øine, der tindrede med Tæringspatienters almindelige fugtige Glans. Hun gjorde under Stønnen et forgjæves Forsøg paa at reise sig op i Sengen og naa hen til Bordet, hvor Medicinflaskerne stod. «Giv mig den Flaske der — hurtig —» raabte hun til Sara, og Øinene bad med et fortvivlet Udtryk. Sara greb uvilkaarlig en liden Flaske, som stod paa Bordet. Paa Seddelen, klæbet paa den, stod: Laudanum, desuden et Dødningehoved med to korslagte Ben under og som nærmere Forklaring: stærk Gift. Sara stirrede forundret

paa den Syge, som famlede efter Flasken. «Det er jo Gift!» sagde hun.

«Ja, javist — det er jo netop derfor — jeg ligger her til Byrde — de kan lidet tjene Maden til sig selv, og saa skal jeg — giv mig den — jeg blir saa ikke Menneske alligevel — de blir tilslut nødte at sælge sig for at betale Doktor — de har alt snakket om det — jeg ligger og hører alt, men kan intet sige.»

Hun hørte Larmen af Sypigerne, som kom tilbage. Hun strakte Armen ud krampagtigt. «Skynd dig — lad mig faa den, hører du — aa Gud velsigne dig, kan du ikke slaa mig ihjæl?» Hun sank tilbage paa Puden, lukkede Øinene, og Brystet arbeidede med en hæs Lyd som Følge af Anstrængelsen. Sara stod endnu og skalv med den lille Flaske i Haanden. Hun satte den stille ned paa Bordet igjen og lagede sig til at gaa. Her var ikke at holde ud i al denne Menneske-Elendighed. De to smaa Traadplukkere var segnede om imod Kaabehaugen og sovnede. Saasnart Theen var drukket, begyndte Maskinsurren igjen og den tommevise Opæden af disse Menneskers Livskraft. Var da alle enslige Arbeideres Lod en saadan?

Sara bad Farvel og skyndte sig ud, Peter

efter. «Det ser ikke ud at gaa godt for os i Dag, Sara,» sagde han. «Men lad os bare ikke tabe Modet. Se her bor nogle, som arbeider hos Marshal Field & Co. Det er et godt Sted, men de er ikke hjemme nu, kommer ikke før Klokken 6½, og da skal jeg høre efter. Men det er lidet Von, for der er altid saa mange om det der. Se her er vi ved Opgangen til irske Pat — har du se't eller hørt om ham?» Nei hvor skulde Sara det? «Det er den besynderligste Mand, som gaar i to Sko,» fortsatte Peter. «Han var med dem, som streikede mod Armour & Co. — du ved det store Griseslagteri her i Chicago. Men saa var der saa fuldt op af Folk, som stod færdige til at tage de ledige Pladse — det er altid Ulykken med os, naar vi er paa Streik, ser du — og saa gik ikke Streiken. Mange af de gamle Folk blev tagne til Naade igjen paa de gamle Betingelser, men Pat var for stolt, og ikke heller vilde de have ham, da han havde været en af Hovedmændene for Streiken. Skal vi op og se ham?» Sara svarede ikke; hendes Hoved var fuldt af, hvad hun havde seet og hørt, hun fulgte bare mekanisk Peter, som alt havde ene Foden paa den smale Trappe. De var nu under det store Tag, som skraanede ned paa alle Sider. Dette

var altsaa Tagkammerbefolkningen. De hørte Lyden af skrigende Børn og bandende og skjændende Kjærringer. Peter vidste at fortælle, hvem der boede paa de forskjellige Sider af Gangen. Det lod til, at han var fuldstændig kjendt med alle Dyrene i den hellige Trefoldigheds Ark.

De bankede paa en af Dørene. Det var en Mands Røst, som sagde: Kom ind! Følgelig var Pat hjemme. Værelset eller Værelserne bestod af et mørkt Kjøkken, der fik sit eneste Lys fra en Rude i Skraataget — en Rude saa skidden, at man ikke godt kunde se, enten den var gjort af Glas eller Jern. Derfra førte en Dør, heftet i en løs Bordvæg, der ikke gik helt op til Taget, ind til et andet Værelse, Bekvemmelighedens Stasværelse, hvorifra man gjennem to Glasglugger, der omtrent laa ned paa Gulvet, havde et ganske storartet Syn over Chicagos Skorstenspiber og Tag. Værelserne var omtrent blottede for Møbler; to Senge, den ene bestaaende af et Bord parallelt med Væggen og et Tverbord, var omtrent det hele. I denne Seng laa for Tiden to Barneansigter, et Spædbarns og et tilhørende en Pige paa 4 Aar. I Kjøkkenet stod en ung Kone, ganske vakker, med sortkruset Haar og dybe, brune Øine, og vaskede Barnetøi; paa Sengekanten sad Pat og

røgte sin Pibe. Han var rødhaaret, dette underlige brandgulrøde Haar, man ofte finder paa Irlændere, temmelig glansløst, men stærkt krøllet. Han havde ogsaa de uundgaaelige Fregner, som ofte følger rødt Haar, og Opstoppernæse mellem to poliske Øine.

«Er du hjemme, Pat?» sagde Peter, idet han traadte ind.

«Ved du ikke, at Armour & Co har givet mig Ferier da?» svarede Pat, — «men» — og her blev han var Sara, reiste sig og tog Piben af Munden — «en ny Kjæreste, Peter?»

«Nei det var ikke saa vel,» havde Peter nær sagt, men han huskede sig i Tide og svarede — «en Kjending, som søger Arbeide.»

«Ja da gjør hun Ret i at komme til mig,» svarede Pat, «jeg har saa plenty at give. — En Stol til Damen, Bridget; undskyld, vi har bare den ene. Arbeide — ja her kan hun faa sidde paa en Sengekant, se udgjennem Vinduet og spytte i Hovedet paa de Rige, som kjører forbi — det er jo altid noget det og, om En ikke blir saa mæt af det.»

«Ja De bor høit her,» sagde Sara for dog at sige noget.

«Nærmere Englene, Jomfru. — De ved jo,

det er det, Præsterne paastaar, at vi skal faa vor Løn hinsides, saa vi øver os i at komme tilveirs.»

«Endnu ingen Ting faaet, Pat?» spurgte Peter, som havde sat sig paa en tom Sæbekasse.

«Jo da,» svarede Pat, «jeg har faaet Løfter, og det i Skjæppevis, men saa er der jo rigtignok ingen, som holder dem. De lovede, jeg skulde bli' Politibetjent — du ved, vi Irlændere skal ha' Talent for at tage Folk i Nakken; men saa fandt de ud, at jeg snarere burde bli' arresteret end arrestere andre, og saa tænkte jeg, at det første, jeg maatte gjøre, var at arrestere dig, Peter, og alle de andre her i Arken, og saa gav jeg det op. Saa lovede de mig, jeg skulde faa kjøre Griser — virkelige Griser da, ikke Menneskegriser — men da de fandt ud, at jeg var den Pat, som havde gjort Oprør mod Svineriet hos Armour & Co., saa mente de vel, Grisene til Gjengjæld skulde gjøre Oprør mod mig, eller at jeg vilde slagte og æde Grisene, før de kom frem — nok er det, jeg maatte lade de Grise løbe. Saa skulde jeg bli' Kusk hos en af disse fine Menneskeslagterne, men da han fik høre, at jeg talte paa Arbeidermøder, saa mente han vel, jeg vilde lægge Dynamit under Sengen hans, og væk maatte jeg.»

«Men hvad skal du nu tage dig til, Pat?»

«Aa, der blir ikke anden Raad for end at reise,» svarede Pat — «ikke sandt, Bridget?»

Bridget og Sara havde talt sammen, saa hun ikke havde hørt, hvad Pat sagde.

«Hvad er sandt?» spurgte hun.

«At hele Familien tænker paa at reise.»

Bridget blev rød, saa lukkede hun Øinene, en Gysen løb gjennem hende, og hun støttede sig med Haanden op til Væggen. «Snak ikke om sligt,» svarede hun bare alvorligt.

«Hvor skal I reise hen?» spurgte Sara troskyldigt

«Den eneste Vei, vi kan komme, Jomfru, opigjennem Taggluggen og saa videre op — op — op paa Guldskyen og blæse i Trompet, som Præsterne vil ha' os til.» Pat pegte med Fingeren i Veiret paa en komisk Maade. «Men et gasta Afskedslag skal vi holde, gamle Gut,» vedblev Pat og slog Peter paa Laaret, saa han uvilkaarlig skreg «au», «og du skal inviteres og De, Jomfru, med, har De Lyst. Vi skal ha' Champagne og fine Retter, kan du vide, som det anstaar sig dem, der lever paa Toppen. Armour & Co. vilde vist traktere frit, om de bare vidste det.» Og Pat lo en underlig Latter som midt mellem Glæde og Graad.

«Og du ved om ingen Ting, Pat?» spurgte Peter.

«Jo jeg ved mange Ting, jeg,» svarede Pat; «jeg kunde være Professor i den høiere Livsfilosofi for den Sags Skyld.»

«Nei, tøv nu ikke — ved du om noget Arbeide for hende der?»

«Hun kan jo reise som vi,» svarede Pat alvorligt.

«Reise — du snakker saa meget om at reise — hvem i Alverden skal give Reisepengene?»

«Det gi'r Smith & Wesson,»* vedblev Pat med uryggelig Ro, «for en Dollars Penge kan hun faa reise længere end rundt Jorden. Forresten kan hun jo tage Reb-Ruten, om hun foretrækker den.»

«Snak ikke stygt, Pat,» sagde Peter og stod op for at gaa. Sara fulgte Vinket og tog Farvel med Bridget. Pat fulgte dem høfligt ud paa Gangen. «Ja saa kommer I begge til Afskedslaget,» raabte han efter dem i Trappen.

«Ja her er vel ikke mere at gjøre,» sagde Peter og sukkede. «Det gik rigtig skidt, Sara, men bryd dig ikke om det; jeg skal nok i Efter-

* Et bekjendt Firma, som fabrikerer Revolvere.

middag snuse noget op til dig. Nu skal vi hen og have os en god Beef og et Glas Øl til Maden. Jeg trakterer, ser du,» og Peter smilte stolt.

«Du gjør saa meget for mig, Peter,» sagde Sara, halvt aandsfraværende. «Gaa du paa Arbeide og lad mig ligge, som jeg har laget.»

«Det er bare Moro for mig dette, ser du,» sagde Peter, «og en Dag mere eller mindre er ikke saa farligt.»

Sara rakte ham Haanden med Taarer i Øinene. «Trofaste Ven,» sagde hun bare.

XXVII.

Sara sad atter paa sit Værelse alene. Peter var gaaet ud for at høre andetsteds om Arbeide til hende; han stolte ikke paa Avertissementerne længer. Sara tog uvilkaarlig i Lommen og drog ud sin Pengebog. Hun aabnede den — fem Dollars igjen — det var alt — saa stirrede Sulten hende i Ansigtet, hvis hun ikke fik Arbeide. Og disse Penge skulde hun jo have sendt tilbage til sin Mand. Hun lagde sig paa Sengen for at hvile og tænke. Det suste i Hovedet hendes alt, hvad hun havde seet og hørt. Hun følte som en krampagtig Trang til at hulke, men hun kunde

ikke faa Udbrud, det bare tumlede inde i hendes Hjerne som en Brusen af mange Lyd. Hvilken Daare hun havde været, frivillig at kaste sig ind i alt dette. Og dog — det var jo ikke dette, hun havde søgt. Det var Italien — Reiser — Skjønhed — Aandsuddannelse! Og her sad hun i Sumpen af Chicagos Arbeiderbærme, og ingen kjendte hende, og ingen hjalp hende ud. Hun skulde nu dømmes — eller rettere hun havde dømt sig selv, til det Trældommens, Opslidelsens, Forglemmelsens Liv, som saa mange hundrede andre, der sad ligesom hun med Evner og Trang til at flyve op, udover Massen, men som aldrig, aldrig naaede sit Maal. Daare som hun var! hvorfor havde hun reist hjemmefra. Med en Gang stod lyslevende før hende alle Hjemmets stille Minder, det daglige Fredens Arbeide, den deilige Natur, Solnedgangene og Rosenhækkene. Var da ikke denne Skjønhed nok til at binde et Menneskes Sind? Midt i alt dette dukkede op Faderens tungsindig alvorlige Billede, og hun hørte Ord til andet Faderens Tale til hende. «Hjemmets stille lune Vægge og Ens daglige Pligt er det sikkreste Værn mod Verden og Verdensbørnenes rasende Anfald,» havde han sagt. «Se hvor de hader og kriges og soler sig i Vellyst og Synd

derude — —» Var ikke dette sandt? — hvad havde hun ikke oplevet i Dag? — «Men vi kan sidde trygt indenfor og med et Suk se paa, hvor de raser og forgaar — de fleste for at synke ned i et bundløst Dyb af Elendighed, hvorfra der ikke er Redning.» Dybet af Elendighed ja — det var det, hvori hun nu sank. Faderen forekom hende som en gammel Vismand, der talte ud af et langt Livs dyrtkjøbte Erfaring. Hjemmet ja — men ikke — Abraham Jensen. Billedet af denne mest forhadte Skikkelse paa Jorden steg pludselig saa levende frem for hende, at hun følte sit Blod koge. Hvorledes var hun kommen til at hade ham saaledes? Hun kunde ikke forklare det selv, men han fyldte hende med Gru, med Modbydelighed — det var, som han indbefattede hendes egen Selvnedværdigelse. Havde hun endnu kunnet faa være hjemme hos Fa'r og Mo'r! Og dog — vilde det tilfredsstillet hende i Længden dette Liv? Ikke nu — ikke nu, siden hun havde lært noget andet at kjende — i Drømme idetmindste. Aa hendes Drømme — hendes søde Drømme. Hun lukkede Øinene og lod Billederne glide forbi — deres Møde ved Rosenhækken, deres Spadserture i Skog og Mark, hans Samtaler, som aabnede lige-

som hundrede Sjælens Øine for hende, hans Billede af Skogalfen — kom den aldrig mere igjen denne Tid af sød Salighed, før den dumme Kjærlighed endnu var vaagnet? Kjærlighed — det var jo ikke Kjærlighed — det var et Længselskys til Skjønheden og Livet i Verden — det var det. Et Afskedskys — thi hun skulde jo aldrig naa didind — hun sank dybere og dybere i Undergangens Elv.

Var det da sandt dette, som Faderen saa ofte havde talt om, at nogle var forudbestemte til at være Vredens Kar? — og hørte hun til disse Vredens Kar? Man havde sagt det om Peter — den gode, trofaste Peter. Om ham var det ikke sandt, men om hende kanske. Skulde det være en Straf, som kom over hendes Fader for hans hovmodige Yttring den Gang, dette at Datteren nu langsomt gik under?

Erindrede hun, at hun Konfirmationsdagen havde lovet sig selv altid at høre til «de Stille i Landet», forsage Djævelen og alle hans Gjerninger og alt hans Væsen og tro paa Gud Fader, — Hvor var det med det Løfte nu? Stod hun ikke i Fare for at miste sin Tro baade paa Verden og Gud? Hvad skulde der dog blive af hende?

Som hun laa der og drømte og tænkte og lod Synerne forvirret drage sig forbi, fordi hun var for træt til at fæste sig ved noget enkelt, vaktes hun op ved en Banken paa Døren. Hun lyttede — var det paa hendes Dør? — det var ikke Peters Banken, og hvem ellers? Hun reiste sig halvt i Sengen, da Døren aabnedes, og en gammel Mand traadte ind. Sara stirrede — hun syntes, hun skulde — — Pludselig hopper hun ud af Sengen, kaster sig om den gamle Mands Hals og raaber: «Fa'r! Fa'r!» — Saa erindrede hun pludselig alt, som var kommet imellem. Hun sank tilbage paa en Stol, begravede Ansigtet i Hænderne og brast ud i en voldsom Hulken. Faderen satte sig ogsaa; han greb om sin Stok med begge Hænder, som om han trængte endnu en Støtte, Hænderne skalv, som de klamrede sig om Stokken. Hans Øine var fulde af Taarer, Læberne dirrede, og han var ude af Stand til at sige noget. Han holdt Øinene ufravendt paa Sara. Saa brast det ud næsten som en Hvisken: «Endelig fandt jeg dig.» Sara løftede ikke sit Hoved, og Faderen sad og pustede og saa paa hende. «Jeg har været næsten en Uge i Chicago,» sagde han. «Jeg har søgt dig og spurgt efter dig paa Fabrikker og Logihuse. Og nu endelig»

— — Sara svarede ikke, men Graaden stilnede lidt efter lidt.

«Og nu følger du mig hjem igjen, Sara,» fortsatte Faderen stille.

Sara havde stanset Graaden. Saa løftede hun det rødgrædte Ansigt op fra Hænderne. «Jeg kommer aldrig hjem igjen, Fa'r,» svarede hun stille.

Faderen lod, som han ikke hørte det, han fortsatte bare: «Baade Mo'r og jeg har været i Angest og Sjælekval for dig og har bedet Gud, at han maatte bevare dig. Nu takker jeg Herren, at han har været miskundsom, før det var forsent.»

Sara var bleven ganske rolig. Det var, som den krampagtige Graad havde løst op for de forvirrede Tanker og Følelser, der stormede ind paa hende. Hun saa denne Fa'r, som hun dog elskede over al Beskrivelse. Hvor han var bleven gammel bare paa disse faa Uger, syntes hun; eller var det bare hendes Indbildning? Hun syntes endog, Haaret var blevet mere graasprængt, og Ryggen mere bøiet. «Jeg har gjort Eder saa meget ondt, at jeg ikke kan haabe Tilgivelse,» sagde Sara stille, — «aa men tro ikke, jeg holder mindre af Eder, jeg kunde ikke gjøre andet.»

«Bed Herren om Tilgivelse. Barn, det er ham, du har syndet imod. Vi har blot lidt for vore Synder, fordi vi holdt Kjød for vor Arm og gjorde vort eget Barn til vor Afgud. Vi har tilgivet dig for længe siden, og du kan komme hjem til os. Saa vil vel ogsaa Tilgivelsens Dag komme til din Husbond engang — endnu kan han ikke glemme — endnu bløder Saaret for stærkt; men naar du ydmygt og flittigt under Bøn og Paakaldelse arbeider paa at blive ham værdig, saa vil han maaske igjen aabne sit Hjem for dig — —»

Længere kom ikke Faderen; thi han mødtes af Saras flammende Øine. «Nævn ham ikke,» sagde hun og søgte at beherske sig — «han er mig modbydelig, jeg hader ham — er der noget Menneske paa Jorden, jeg hader, saa er det ham. Sig ham, at jeg aldrig kommer igjen — selv om han laa og tryglede for min Fod, kommer jeg ikke. Han har forsøgt at dræbe mig tommevis — han er en Morder!» Faderen saa rent forfærdet paa sin Datter. Slig Voldsomhed havde han aldrig været Vidne til før. «Gud bevare din Forstand, Barn!» udbrød han bekymret. «Er han da ikke din lovlige Husbond? Har da ikke Gud sammenføiet Eder?»

Sara lo en bitter Latter. «Gud sammenføiet! — Gud har sammenføiet mig og ham ligesaa lidet, som han har sammenføiet Mo'r og dig.» Faderen saa forvildet paa hende. Hun kunde ikke holde sig rolig, hun gik op og ned i det lille Rum, mens Talen strømmede fra hende. «Jeg elsker ham ikke, Fa'r, — har aldrig elsket ham, og du elsker ikke Mo'r, har aldrig elsket hende — se det er Sandheden, den nøgne Sandhed, og vi skylder at sige Sandhed for Gud. Gjør vi ikke? Jeg har seet dig elske en anden, Fa'r, og det lærte mig for første Gang, at det gik an at være gift med En og elske en anden. Skjønt det er ikke Ret — det er Synd, Synd mod Kjærligehdens Lov; thi en Kvinde hører kun den til, som hun elsker.» Faderen skiftede Farve, han pustede tungt; saa bøiede han Hovedet og hviskede stille: «Herren hjemsøger Fædrenes Misgjerninger paa Børnene, paa dem i tredje og paa dem i fjerde Led.»

Sara saa Faderens Smerte, hun angrede næsten, hvad hun havde sagt. «Tilgiv mig, at jeg nævnte det, Fa'r; men denne Hemmelighed, har tynget paa mig i mange Aar, og jeg har ikke havt Mod til at bekjende den.» Faderen sad fremdeles med Hovedet bøiet; saa sagde han:

«Jeg skal fortælle dig alt om hende, Sara, at du ikke skal mistænke hverken hende eller din Fa'r. Gud skal vide, at det aldrig har været noget syndigt Forhold mellem os.» Og Faderen fortalte det, som Læseren allerede ved.

Sara havde under Fortællingen stanset sin Gang. Hun havde stillet sig op mod Væggen og lyttede. Da han sluttede, havde hun foldet sine Hænder, og der steg Taarer i hendes Øine. «Gud, hvor du har mishandlet dig selv, Fa'r, og hvor du har mishandlet mig!» brast det ud stille. Faderen saa paa hende i Forundring, og Sara forstod det stumme Spørgsmaal i hans Øine. «Hvor du kunde ble't til noget i Verden, om du havde fulgt din Aands Kald. Hvilke luende Kræfter! Men du har med Vilje begravet dit Pund i Jorden, du har med Vilje stængt for alle dine rige Evner og troet at gjøre Gud en Tjeneste dermed. Hvor forfærdelige dog Menneskene er med sig selv!»

«Menneskets Lykke bestaar i at beherske sit brusende Sind, Sara,» sagde Faderen.

«Nei det bestaar i at følge sit Kald, at bli', hvad man duer til, og i intet andet. Ser du da ikke, Fa'r, at du skulde have ægtet denne anden?

at du aldrig har været lykkelig? at du endnu elsker denne, som du har kaldt mig op efter?»

«Barn, Barn,» raabte Faderen bekymret. «Hvor har du faaet alle disse farlige Tanker fra! Om jeg havde ægtet hende, var jeg bleven som en af de andre der i Bygden, havde levet i Sus og Dus og Gudløshed. Men Herren gav mig i sin Naade Sorgens Gave, gav mig et altid blødende Saar som en Tugtemester, forat jeg ikke skulde binde mig for fast til denne Jammerdal, men kunne længes til Paradisets Lykke.»

«Skal vi da gjøre os selv ulykkelige hernede for at kunne længes efter et Hinsides — — er det det, du mener, Fa'r?» spurgte Sara. «Gud drysser over os Skjønhed i Naturen, men vi skal lukke Øinene. Gud rækker os Kundskabens Herlighed, men vi skal slaa den bort. Gud aabner for os hele Jorden, men vi skal grave os ned i et lidet Hul og ligge stille der, ruge over vort eget og drømme om et hinsidigt Paradis.»

«Ved du da ikke, Barn, at det var Kundskabens Træ, som jog vore første Forældre ud af Paradis, at det var Djævelen, som viste Jesus alle Verdens Riger og Herligheder?» sagde Faderen. Saa reiste han sig, gik hen og tog Saras Hænder. «Kom tilbage, arme, forvildede

Barn, det er en ond Aand, som er kommen over dig. Hvad har vel denne Verden at byde dig? Kom tilbage til din lune Rede, hvor du kan være i Ly for alle Verdens Storme. Herude vil du bare pines og gaa under.»

Sara slog Hænderne for Ansigtet. «Ja jeg vil pines og gaa under. Du har Ret, Fa'r, slide, lide og gaa under.» Og hun brød atter ud i en Hulken og sank ned paa Sengekanten.

«Der ser du, du indrømmer det selv — kom med mig hjem igjen, og alt skal blive godt. Du har været syg, sindssyg, du trænger til Ro,» og Faderen stod og klappede hende ømt paa Skulderen. Sara rystede bare paa Hovedet. «Aldrig, Fa'r, aldrig — jeg har valgt dette nu, og jeg faar lide for det.» Saa brød hun ud, heller heftigt, efter en Pause: «Hvad kunde I byde mig, om jeg kom hjem? Eders Kjærlighed vilde ikke være mig nok. Jeg kan ikke atter levende begrave mig, og saa at se ham, kanske atter gaa som en underdanig Slavinde hos ham — fy — nei før Døden, før Døden.»

Faderen stod fremdeles stille. Saa hævede han Blikket opad som til en stille Bøn. Han vilde forsøge endnu et Middel. «Ved du, hvad Herrens Dom over en ulydig Datter er?» spurgte

han, og Stemmen antog Lægprædikantens dømmende Strænghed. «Hvo, som forlader sin Fader, han er som en Gudsbespotter, og hvo, som gjør sin Moder vred, er forbandet af Herren,» siger Jesu Sirach. «En duelig Kvinde er sin Mands Krone, men naar hun beskjæmmer ham, er hun som Raaddenhed i hans Ben. Hun, som er for dristig, beskjæmmer Fader og Mand, og hun skal vanæres af begge.» Det er dette, du har gjort, Sara, og Straffen vil komme, vil komme som Lynet fra Skyen. Du forlader din Fa'r, du oprører din Mør, du foragter din Mand, og dermed bespotter du Gud. Vogt dig for hans Forbandelse. Det skal vorde dig haardt at stampe mod Braadden. Du vil sætte din skrøbelige Forstand op mod Herrens klare Ord, men han skal nedslaa dig. Han skal komme over dig som en svidende Ørkenvind, han skal trampe alle dine stolte Haab i Støvet. Da kanske du ydmyget vender tilbage til ham og bøier dig i Lydighed under hans tugtende Haand. Vend om, vend om, før det er for sent, før Dommens Dag kommer over dig som en Tyv om Natten. Husk, hvad du er os skyldige — glem ikke din Moders Smerter» — — — Sara afbrød med et Vink af Haanden. Hun var atter bleven rolig. «Ikke

mere af det, Fa'r — — Trusler nytter ikke, og jeg er ikke længer noget Barn,» sagde hun næsten koldt. Saa tog hun pludselig Faderens Hænder. «Jeg føler mig som din Datter, Fa'r, det er dine Kræfter, jeg føler i mig, og jeg skal ikke kvæle dem som du, jeg skal kjæmpe dem igjennem. Og jeg skal love dig én Ting, Fa'r,» — og Stemmen blev atter varm og inderlig —; «jeg skal intet gjøre, som du skal have Skam af.»

«Men hvad skal du leve af, arme Barn?» udbrød Faderen igjen.

«Hils Mo'r og tak hende for alt, hun har lært mig, nu kommer det vel med,» svarede Sara.

«Men du vil da vel skrive til os — du vil ikke glemme os?» spurgte Faderen, han begyndte at forstaa, at det blev umuligt at faa hende med.

«Jeg skal skrive, nu I har opdaget mig, — for — jeg holder saa af dig, Fa'r.» Sara blev ligesom bly for denne Bekjendelse, og hun næsten skøv Faderen mod Døren.

Faderen havde grebet sin Hat og sin Stok; i Døren vendte han sig endnu en Gang. «Kom Sara!» Sara rystede paa Hovedet, men saa løb hun pludselig hen og lagde sig paa Knæ for den Gamle. «Sig, at du tilgiver mig, Fa'r!» raabte

hun og greb fast om hans Knæ. Faderens Læber dirrede, han lagde Hænderne paa hendes Hoved og sagde stille: «Herren velsigne dig og bevare dig!» Saa gled han ud gjennem Døren. Sara blev staaende i Døraabningen. Hun hørte hans Skridt, der han stolprede ned den smale Trappe. Hun sprang hen til Vinduet. Der gik han bøiet, gammel, bedrøvet, støttende sig til sin Stok. Nu havde hun afskaaret sig al Tilbagegang — nu var hun alene — alene midt i det store Chicago. Hun stod en Stund ved Vinduet og stirrede efter Faderen, saa svimlede det for hende. Hun vaklede hen til Sengen, kastede sig over den og raabte: «O Gud! lad mig nu dø!»

XXVIII.

Hvor længe hun laa saa, vidste hun ikke, men hun vaagnede af, at hun atter hørte en Banken paa Døren. Hun var for træt til at svare, og saa vedblev hun bare at ligge med lukkede Øine. Det var Peter, som kom ind. Da han saa Sara ligge urørlig, lukkede han Døren varsomt og sneg sig paa Taa et Par

Skridt fremover. Der blev han staaende. «Sover du, Sara?» hviskede han.

«Er det dig, Peter?» kom det fra Skikkelsen paa Sengen, uden at den rørte sig.

«Har han været her?» spurgte Peter. «Han traf mig paa Gaden, og jeg kunde ikke gjøre andet end fortælle, hvor du boede, Sara; for han skræmte mest Livet af mig med Helvede og alt Stygt. Men saa ser jeg, du ikke er reist alligevel.»

«Jeg har nu skilt mig fra Fa'r og Mo'r for bestandig, Peter; men du kan tro, han var god — der er ingen som Fa'r alligevel,» sagde Sara med blød Stemme ligesom ud fra sin Drømmeverden.

«Jeg kommer med gode Tidender, Sara,» fortsatte Peter. «Jeg har faaet Arbeide til dig hos Marshal Field & Co. Det er et af de bedste Huse, og der er propert og pent at arbeide. Men jeg løi dem ogsaa Huden fuld.» Og Peter lo ved Tanken.

«Fy, Peter, det er stygt at lyve,» svarede Sara bare halvmat.

«Ved det nok, men det maa til sommetider, ser du,» sagde Peter. «Verden er saaledes indrettet, at du kan ikke komme frem uden det. Jo jeg fik vide hos Pigerne, som arbeider der,

at der just var blevet en Plads ledig i Skodepartementet. Saa jeg op til Formanden øieblikkelig. Han spurgte mig, om du var vant med Arbeidet; thi de ønskede ingen uden vante Folk. «Jo det forstaar sig,» svarede jeg. Og saa skrød jeg saaledes af dig, som om du ingen Ting andet havde bestilt, siden du blev fød, end at sy Sko.»

«Men hvorledes kunde du gjøre det, Peter? Du ved» — —

«Nei jeg ved ingenting,» sagde Peter og smaalo. «Jeg ved bare, at det gjælder at komme ind et Sted, og her i Amerika faar man holde sig frem. Hvis du saa vilde, skulde jeg vise dig, hvor du skal gaa hen, for du maa være der i Morgen Kl. 7½.»

Morgenen efter begyndte Sara sit nye Arbeide. Hun fik en Maskine og skulde probere at stikke Skosømme med Dampkraft. Rummet var lyst og venligt og vel ventileret. En hel Del unge Piger sad der flittige; Tøfler af Saffian, Silke og Fløiel gik gjennem deres Hænder. Pigerne var meget venlige mod hende, og hendes Nabo viste hende tilrette. Med bankende Hjerte begyndte Sara; men Dampen var hende for voldsom, og hun kunde ikke vende Sømmene

raskt nok, de gik ud i gale Retninger. Hun pressede sit Knæ mod Ganghjulet, saa Spændet paa hendes Strømpebaand blev aldeles glødende, men hun kunde endnu ikke styre den voldsomme Kraft. Naboen saa hendes Hjælpeløshed og kom atter over til hende og gav hende Retledning. «Tag det med Ro,» sagde hun — «saaledes» — og dermed lod hun Naalen flyve nedover Sømlinjen med Lynets Fart. «Bliv bare ikke modløs, du vil nok lære det. Jeg har lært det selv. Pres bare Ganghjulet haardt med Benet, saa vil det gaa langsommere.» Sara takkede og proberede igjen. Hun pressede Hjulene saa haardt med Benene, at hun følte sig aldeles som hudløs, men endda brak Traaden ret som det var, endda løb Sømmen vildt udover.

Formanden, en lang, tynd Mand med Pibe i Munden, stod foran med et lunt Smil og saa paa Sara. «De er nok ikke saa synderlig vant endda,» sagde han, «det er bedst, De gi'r op med det samme.» Sara saa op paa ham med sine store talende Øine. De var fulde af Taarer. «Hav Taalmodighed med mig endnu lidt,» sagde hun, «og jag mig ikke bort.»

Formanden svarede ikke, bare vendte sig

og gik, og Sara blev siddende med sit fortvivlede Hjul.

Da hun kom hjem om Aftenen, vilde Benene næsten ikke bære hende, saaledes værkede de. Hun vaskede dem over med koldt Vand og satte Vilje imod, dette gjaldt jo Livet for hende. Og hun seirede. Hun kom snart efter Knebet og kunde nu gjøre 6 Dollars om Ugen. Hvis bare hendes Helbred holdt ud, kunde hun jo opholde Livet med det; men det var ogsaa alt. Hvor var Skjønheden, Glæden, Aandsuddannelsen, hun higede efter? Det blev et Vanetrak til og fra Fabrikken, arbeide, spise, kjende sig sløv og træt om Aftenen og bare glæde sig til at faa kunne lægge sig ned. Hun havde gjort flere Bekjendtskaber mellem Fabrikpigerne. Hun fandt mange snille og gode Mennesker, men uvidende, uden Interesser, hvis eneste Fornøielse og Ønske var at gaa i Parken om Søndagen med sin «fellow» og paa Dans Lørdagsaften. Skulde dette Liv nu være hendes i al Evighed?

Peter havde faaet hende med en Aften paa et Massemøde for Arbeidere. Der skulde være baade mandlige og kvindelige Talere. Hun kom ind i den uhyre Sal. Mændene sad i sine Arbeidsklæder med Hattene paa og røgte Tobak. Sara

maatte hoste; thi der var alt tæt med Røg derinde og en forunderlig blandet Lugt af alleslags Professioner. Talerne blev modtagne med Jubel, og hvert Udfald mod Kapitalisterne hilsedes med øredøvende Piben, Tegn paa det høieste Bifald. For et ulmende Had hos alle disse mange, hvilke Frø til Revolution! Hun fik en levende Følelse af, at Samfundet var delt i Lag, der ingenting havde at gjøre med hverandre uden at leve i hemmelig eller aabenbar Krig. Det var som et Forræderi mod Sine at tænke godt om eller blande sig med Folk fra det andet Lag. Samme Følelse havde hun, naar hun om Søndagene sad i Parken og saa alle de elegante Ekvipager rulle forbi. Hvad kjendte disse Folk i Grunden til hendes og Kammeraters Tilstand, og hvad kjendte hun til deres? Deres Verden var en lukket Verden for hende; men deres Verden var ogsaa den Verden af Skjønhed, af Velstand, hun længtes efter, den, som Falk havde aabnet for hende, og som ene kunde give Livet Behag. Hvorfor kunde ikke hun naa den, hun, som dog sad der og længtede? Var det ikke uretfærdigt, at Samfundet havde delt sig saaledes i Lag? Hvor blev det af Ordet om, at alle skulde være Brødre og Søstre, som hun hørte saa meget om i Kir-

kerne? Kirkerne ja! hun havde af gammel Vane søgt sine Landsmænds Kirker, men hun fandt det samme i dem alle. Det var Abraham Jensen og intet uden Abraham Jensen. En værdig, overlegen Formaning om at tro akkurat, som Folk havde gjort for 400 Aar siden og mere, og tro sig selv som de eneste renlærige og alle andre som Kjættere, der upaatvivlelig gik til Helvede. Nei det var for aandsfordummende, for kjedeligt, for modbydeligt. Folk sad ogsaa fordetmeste og sov. Sara gik der aldrig mere. Hun laa fordetmeste og hvilte sig Søndag Formiddag, træt som hun var af Ugens Slid. Om Eftermiddagen kom hendes tro Ridder Peter og hentede hende til en Tur i Parken. Stakkars Peter! Han begyndte flot med at ville have Kjøreture om Søndagene; men det fik da Sara sat en Stopper for; han satte gjerne overstyr halve Ugens Løn, kunde det saa sandt fornøie hende. Sara var rørt over Peters Troskab; men hun kunde ikke nægte, at han trættede hende stundom, og at han ofte kom og forstyrrede, naar hun helst vilde sidde ensom og drømme. Peters Længsler laa ikke høit, og det var, som det simple Arbeide og Omgangen med simple Kammerater havde draget dem endnu mere ned. Sara søgte at reise hans

Ærgjerrighed. Hun mindede ham om Opfindelsernes Bog, som han havde fundet hos Skrædderen, og som han var saa rent optagen af. Burde han ikke se at komme paa en Tegneskole og uddanne sig til Arkitekt eller Kontraktør af Huse? Peter blev rent begeistret, og hans Beundring for Sara steg endmere, men videre kom det ikke. Peter syntes at være af dem, som man maatte tage i Armene og sætte paa en Plads og sige til: «Nu sidder du der!» Sara sad og grundede over sin og over Livets Gaade. Hun havde lært at kjende sin egen snevre Ring derhjemme, de, som søgte at leve et Uvidenhedens Paradisliv, men hvor desværre saa ofte Slangen i Form af Sladder og Bagtalelse af andre sneg sig ind. Hun havde lært at kjende Arbeidernes Lag, de trællende, slidende, glædeløse, dømte til at bygge op den Nydelsens Verden, hvori de ikke selv fik Lov at træde ind, men hvori deres Herrer levede, den Verden, som altid skulde forblive en lukket Verden for hende. Hun var jo i Grunden nu ikke kommen længre, end da hun som Barn stod hjemme i Forældrenes Have og pressede Ansigtet mod Spilerne i Rækverket for at se des mere af de legende, lykkelige Børn, som fik Lov at gaa paa Skolen med Billedbøger

under Armen. Hvad var Nøglen til denne Verden? Bare én Ting — Penge. Men hvor skulde hun faa dem fra? 6 Dollars Ugen og saa holde sig selv Kost, Klæder og Logi — jo det skulde forslaa! Nei hendes Stilling var bestandig at staa der ved Spilerne, se de lykkelige Mennesker, som havde Penge, rulle forbi i sine Ekvipager og lade sig tilskvætte af Smudset fra deres Vognhjul.

XXIX.

Sara var indbudt til det store Afskedslag hos Pat, og Peter havde lovet, at hun skulde komme. Det skulde holdes paa Taget af Noas Ark. Det var et underligt Selskab. I Skumringen begyndte det at krybe og kravle opigjennem alle Taggluggerne i den store Bygning, og alle de forskjellige Dyr viste sig, vaskede og børstede. Der var fra den ædle fnysende Ganger, harm over at skulle have Bidslet i Munden, og de taalmodige Æsler, der bar og blev bankede, ned til Grisene, som gik og rodede i Rendestenen uden at blive federe. Der kom de muntre Piger fra Marshal Field & Co., der kom Kaabesyerskerne med de blege Ansigter og de trætte Øine, Enken med

sine to uundgaaelige Smaa, Mændene, som gik med sine Hakker og Spader om Dagen og grov i Kloakken, Lizzie med sin gamle Mo'r, for hvem man uvilkaarlig gjorde Plads, da hun repræsenterede Husets Aristokrati, de skjændende og bandende Kjærringer, som nu imidlertid var opsat paa at more sig og derfor havde sluttet midlertidig Fred, og Italienerinden med sin »povero Antonio«, der ved Synet af Ølkaggerne, som var bragte op, fik et svagt, sødt Haab om en liden Rus. Alle havde de Helligdagsansigter paa. Et Lag var noget usædvanligt for dem, og dette Lag havde noget mystisk ved sig, da der var ingen, som vidste, hvor Pat fik Pengene fra, eller hvad han mente med sin Reise. Pat selv gik omkring med sit gemytligste Fjæs og hilste Velkommen paa sine Gjæster, eftersom et nyt Ansigt stak opigjennem en af Taggluggerne. Taget paa Arbeidslogihusene er Indbyggernes offentlige Park. Var det ikke for det, var de omkomne for længe siden af bedærvet Luft. Her kan de da imellem slippe op, ud af al den Kvalme og Kloakgas, som fylder Huset, og fylde Lungerne med forholdsvis ren Luft, skjønt ogsaa denne er blandet med Skorstensrøg og Virak fra de omkringliggende Soplehauge og Gaardspladse. Dette Tag var fladt i Midten

og skraanede svagt ned paa Siderne for at danne Afløb for Vandet. Det var belagt med Tjærepap, hvorpaa der var smurt Asfalt og strøet Smaasten. Det var dekoreret med Skorstenspiber; men Udsigten herfra over den slumrende, røgfyldte By var storartet, især nu da alle Blus blev tændte, og de elektriske Lamper skinnede gjennem Taagen med et mystisk Skin. Dernede laa fredeligt og mæt dette forfærdelige Uhyre, Chicago By, som daglig sugede Tusender af Menneskers Livskraft uden at give dem noget Vederlag, som hørte de Jamrendes Stønnen uden at forandre en Mine, som bare havde én Tanke, den at sætte i Gang alle disse Hjul og Maskiner, der skulde sondermale Menneskeliv og Menneskelykke for at bringe Guldet at strømme i Rigmændenes Kjældere. Det laa der haardhjertet som en Millionær, kold som en Forretningsmand, med et haanligt Smil til dem deroppe paa Husets Tag, som vilde den sige: «Ja leg og le I kun, jeg griber Jer nok i mine Kløer igjen og maler Eder sønder. I Morgen begynder vi paanyt.» Det laa dernede, halvt gjemt i Skodden af sin egen Urenlighed, mens de elektriske Blus blinkede, og det gulblege Maaneskin begyndte at flyde udover og tegne dunkelt Skibsmaster paa Elven og glittre udover

Michigansøens vældige Flade, der sendte en fugtig Bris indover, for at styrke de syge Lunger deroppe paa Taget.

Gjæsterne havde leiret sig, nogle paa Krakker og Kasser, de havde slæbt med sig, andre sad paa Huk eller strakte sig saa lang de var paa selve Tagets Stene. Mændene havde fordetmeste Lapper paa Knæerne af sine Bukser, men deres Frakker var vel børstede, og de fleste havde trukket paa en Stiveskjorte uden Snip, men med en funklende «Diamant» til 5 Cents i Halskraven. Kvinderne bar fordetmeste Kalikokjoler, renstrøgne og paasatte med alle de blaa, gule og røde Baand, de havde kunnet overkomme. Enkelte prangede med Levninger af fordums rige Sjal, som de enten havde faaet i Barmhjertighedsgave hos en eller anden rig Dame eller kjøbt hos en Pantelaaner. Maanen skaffede tilstrækkelig Belysning, saa Pat slap Tjærefakler. Der var livlig Prat og Latter fra de forskjellige Grupper i alle Verdens Tungemaal, Tysk, Fransk, Italiensk, Bøhmisk og Engelsk. Pat havde slaaet Hul paa en af Kaggerne, og som ved et Trylleslag dukkede Glas eller Kopper op af Gjæsternes Lommer. De var belavede paa det, Kaggernes Ankomst og Bestemmelse kunde ikke holdes hemmelig.

Pat var stegen op paa en Kasse og skulde holde Tale. «Kammerater!» sagde han, «den Gangen jeg endnu var i «old Ireland» og spiste Poteter, tog en Landlord mig i Nakken og smed mig paa Porten, fordi jeg ikke kunde vise ham den Tjeneste at leve af ingenting. (Latter. Bravo, Pat!) Og nu, naar jeg er kommen til Frihedens Land, nu ta'r Armour & Co. mig i Nakken, fordi jeg er saa fræk og ønsker Smør paa Brødet. Han spørger os, om vi ikke ved, at det at leve i Frihedens Land vil sige det samme som, at nogle har Frihed til at tage Lønnen af vort Arbeide og lade os nyde Frihed til at slide og sulte os ihjæl. (Et Hyl af Bifald hilste denne Yttring.) Det er ingen Ting at klage over dette, Venner. Verden er nu engang indrettet saaledes. Hvorfor? — ja det faar I spørge ham om, som har indrettet den, for jeg ved det ikke, og jeg har ikke gjort det saa. Den, som har Magten, han æder de andre op. Katten æder Musen, og Ulven Lammet, og Ræven Hønen, og Høgen Duen, og Millionæren Arbeideren. Det er alt i sin Orden. Havde vi Magten, saa vilde vi gjøre akkurat det samme. Tænk Jer, Kammerater, at vi eiede Fabrikkerne og Vognene og Paladserne og Skibene, og vore Herrer for Afvekslings Skyld skulde trælle for

os. Vilde vi ikke piske dem, pine dem, sulte dem, sparke dem og haanle, naar de pep om Naade? Jeg vilde!» Der opstod sligt et Hyl og Piben af Henrykkelse, at Folk paa Gaden stansede og saa op, og Politiet skyndte sig ud af Kneipedøren — et stygt Hyl, et Hadets Brøl, hvori der knaldede Dynamitpatroner og væltedes Træn og tændtes Ild paa Rigmændenes Huse, — en Udspytning af gloende Lava fra den hemmelige Vulkan der i Menneskedybet, som en Gang vil flomme over Civilisationen, om denne ikke i Tide mætter Retfærdighedens Krav.

Pat fortsatte roligt: «Jeg siger bare, at jeg vilde, og det ser ud, som I vilde med. (Et nyt Hyl.) Jeg skulde gjerne hænge Armour & Co. op paa en Lygtepæl efter Tarmene af en af hans egne Grise, og lade Arbeiderne gaa forbi og kaste Sten paa ham. (Latter.) Og kunde vi saa faa gjøre det samme med «old Hutch», begrave ham levende inde i en af hans Kornhuse, som han lader staa sprikkende fulde, mens Folk dør af Sult udenfor. Ho!» — det gnistrede ondt i Pats Øine, og hans Publikum svarede med ny Hylen. «Vi kan saaledes ikke klage over, at de tramper os og piner os og æder Smaastykker af os, saalænge de har Magten — vi vilde gjøre akkurat

det samme. Og saa er det desuden saa viselig indrettet, at blir vi kjede af denne Verden, saa kan vi jo bare reise vor Vei. Præsterne giver os Fripas, naar vi bare smører dem lidt for en Messe eller to, og saa dumper vi i Michigansøen, eller falder i Søvn paa Jernbaneskinnerne eller stiger op paa en Lygtepæl eller spenderer lidt Krudt paa os. Og det var det, jeg havde at sige, at nu siger jeg Tak for mig og mine, og saa siger jeg Jer Tak for Samværet og velkomne efter.» Pat steg ned af Kassen og tømte sit Glas. Folk vidste ikke, hvad de skulde sige. Nogle lo, fordi man altid maatte le af Pat, andre begyndte at undre sig paa, hvad han mente, Pat havde saa mange snurrige Indfald. Men de havde ikke Tid til at undre sig længe; thi en anden Mand havde sprunget op paa Kassen, som Pat havde forladt. Det var en sortsmusket Mand med et Par mørke Øine. Han var kjendt for at være en af de voldsomste Talere paa Arbeidermøder. Han var Tysker af Herkomst. «Og jeg siger: Ned med Tyrannerne!» raabte han. «Hvor længe skal de pine og plage os og forvandle Jorden til et Helvede for os? Hvor længe skal vi være nødte til at bøie Nakken for dem som en Okse under Aaget? Hvor længe skal de have Lov til at myrde

Folk som Spies og Parson, bare fordi de var Arbeidernes tro Venner? Jo saa længe vi vil være feige og dumme og smaakjævles istedenfor at forene os. Hvis vi Arbeidere stod alle som én Mand, da kunde vi vende op og ned paa hele Verden den Dag i Morgen. Men vi tør ikke, vi er rædde for de Rige, vi hænger hemmelig i deres Kjoleflig — det er Sagen det. Der er ti Forrædere mod én ærlig Mand — det paastaar jeg, og før vi lærer at holde sammen, før blir det til ingenting med os.»

«Ja og før vi blir kvit Præsterne,» faldt en anden ind. «Er det ikke de, som er Skyld i al Ulykken? er det ikke de, som lyser Velsignelse over de Rige og tier stille med alle deres Lumskheder, saalænge de betaler? Nu har Kirken staaet næsten 2000 Aar, og hvad Gagn har den gjort os? Den har slaaet Lag og Følge med Pengemændene og Undertrykkerne for at kue os under sig. Den har kloroformeret os med Løfter om Himmerige. Mens Kapitalisterne staar og maler Penge, saa staar Præsterne og maler Dogmer og Sakramenter og siger Amen. Kan I fortælle mig, naar Kirken har arbeidet for de Smaa og Undertrykte? De har præket Himmelen og gjort Jorden til et Helvede for os. Om vi vilde vise

os i deres rige og fine Kirker, hænder det ikke, at de viser os ud igjen? Mig har det hændt, saa jeg ved, hvad jeg snakker om. De vil faa et Strupetak paa os, det er det, de vil. De vil ha' det godt paa Jorden, saa overlader de os Himmelen, for det er nu saa ymist med den, det kommer nu i Grunden an paa, om den er til. Lad os derfor arbeide paa at faa afskaffet al Religion og alle Præster; thi det er det, som holder os i Dumhed og Uvidenhed og holder Tyranniet oppe. Lad os afskaffe Kristendommen; thi den er det største Djævelskab, som er opfundet paa Jorden. Vil du være et skikkeligt Menneske, saa faar du melde dig ud af Kristendommen, det er nu min Mening om Tingen.» Manden satte sig, og enkelte af Forsamlingen raabte Bravo. Andre derimod sad stille. De havde som en Følelse af, at Religionen dog endnu var en Pude, hvortil de kunde helde sit Hoved. Skulde man tage Himmelens Haab fra dem, hvad havde de saa igjen uden Fortvivlelse og Selvmord? Det kom som en Misstemning i Forsamlingen. Lizzie havde reist sig. Hun var bleg, men Øinene funklede: «I taler om Rigmændene,» sagde hun, og Næseborene dirrede, «men jeg kjender dem, jeg. Jeg vil ikke gjøre mig beder

end jeg er, og I forstaar mig, Lidelseskammerater. Jeg ser dem, jeg, naar Masken er afkastet, naar Skinhelligheden ikke behøves længer, naar det søde Høflighedens Smil fra Kontoret og Banken er aflagt, naar Dyret kryber ud af dem. For et loddent, afskyeligt, væmmeligt Dyr! Og disse er det, som vil sulte os ud, saa vi skal nødes at sælge os til dem. De indbilder sig, at vi simple Folk ikke eier noget, som heder Finfølelse. Derfor svarer de os, hver Gang vi beder om lidt høiere Løn for at kunne leve: «Det staar ikke paa med Eder, I kan jo skaffe Eder lidt Ekstraarbeide.» De vil have os Kvinder til Dyr, til at drukne i en Kloak af Styghed, som de selv graver. Men de er fremdeles de fine Folk, Pillerne i Kirken, Lærere paa Søndagsskoler og Præsternes høire Haand. Vi er Udskuddet, som de om Dagen ikke vil røre med en Finger, vi skal trampes og trakkes paa. Men der kommer vel en Hævnens Tid, Søstre. Gud kan endnu drukne Sodoma og Gomorra i Ild!» Lizzie satte sig, og flere af Kvinderne kom hen til hende og tog hende i Haanden. Hendes gamle Mo'r, som sad i sin Lænestol, bøiede sig frem til Naboen, da hun saa Lizzie talte, og hviskede: «Hvad taler hun om, De?»

«Hun snakker om de Rige,» var Svaret.

»Aa ja, Lizzie har været heldig,» svarede Moderen og nikkede. «Hun har faaet en god Ven, som er saa snil mod os.» Misstemningen i Laget syntes at vokse, da med Et «povero Antonio» sendte ud nogle Toner fra et Haandorgel, som han havde fragtet med sig, og ikke før hørte nogle af Fabrikpigerne Lyden, før de havde hverandre om Armene og valsede rundt paa Taget. «Tag Jer i Vare, Taget er skrobeligt,» raabte nogle. Men Eksemplet smittede, og ret som det var kom Mændene med, to og to.

Pat gik hen til Bridget. Hans Ansigt var alvorligt og bestemt. «Er du færdig, Bridget?» spurgte han, «det er bedst, vi trækker os tilbage.» Bridget svarede ved at tage den mindste paa Armen og Rosa i Haanden og lede dem hen til Taglugen. Pat hjalp Børnene ned, og snart stod de i sine to smaa Værelser. Der var nu ryddet og ribbet, ikke saa meget som en Ovn eller en Seng fandtes der. Det var alt solgt, det var det, som havde betalt for Øllet. Pat gik hen i et Hjørne, der laa Smith & Wessons Reisepas. Revolveren var ladet og færdig. «Tag Rosa først, men jeg orker ikke at se paa,» hviskede Bridget. Pat gik ind i det andet Værelse og raabte Rosa ind til sig. Barnet kom villigt uden at ane

Uraad, og Pat lukkede Døren. «Kom her, Rosa, skal du se, hvor pen og rar Maanen er,» sagde han. Barnet bukkede sig ned for at se ud gjennem Gluggen, Faderen stod ved Siden lidt bag. Et Skud, og uden et Suk sank Rosa ned paa Gulvet. Pat rev Døren op til Kjøkkenet. Bridget havde alt lagt sig paa Ryg paa det bare Gulv med den Lille sovende i sin Arm. Hendes Øine var lukkede, hendes Læber blege. Hænderne holdt hun foldede over Brystet. «Skyd mig først, Pat, før du tager Veslen,» hviskede hun. Der begyndte at arbeide noget i Brystet paa Pat. Haanden dirrede, og Pistolen faldt paa Gulvet. Han kastede sig over Bridget og brast i Graad. «Tak for alt da saa længe, Bridget,» raabte han og kyssede hende flere Gange, «nu gaar vi sammen!» Han tog sig igjen, greb Revolveren med et raskt Tak, holdt den for Tindingen af sin Hustru og trykkede løs.

Oppe paa Taget lød Haandorgelets Toner, og Bjælkerne rystede af de Dansendes Trit. Da lød der pludselig et kort, skarpt Skud — et til, — de stansede, saa paa hverandre. Hvad var det? Der kom et til, og endnu et straks efter. Som paa en usynlig Kommando vrimlede Arkens Beboere ned igjennem Taglugen, som Pat havde

ladet aaben. De strømmede til Pats Værelser. I det første laa Bridget bagover med sin Lille i Armen, og Pat var stupt fremlænges tvert over dem. En Blodstrøm havde vundet sig langsomt ned efter Gulvet. I det andet laa Rosa lige nedfor Gluggen, saaledes at Maaneskinnet faldt paa det søde, hvide Barneansigt. Pats Afskedslag var endt, han og Familien havde tiltraadt den store Reise. Det eneste Efterladenskab var et stort Stykke Papir, hvorpaa var skrevet med en fast Haand:

«Saaledes ender en Krig med Armour & Co.»

XXX.

Sara var kommen hjem aldeles rystet ved, hvad hun havde seet og hørt. Var dette muligt? Var det virkelig kommet til det, at Selvmord var den eneste Udvei, mangen Arbeiderfamilie nu havde? Forbrydelse eller Selvmord. Det var denne Bane, hun nu havde betraadt, som hun maatte gaa tilende. Hun havde selv afskaaret alle Broer til Tilbagetog. Hun følte daglig det sløvende og slidende ved sit ensformige Arbeide. Hun, som gjennem Falk havde faaet slig uslukkelig Tørst efter at læse, hun gad næsten ikke nu

tage i en Bog. Hun følte sig for træt og udslidt. Hendes Tanker kunde ikke samle, hvad hun læste, hun bare følte sig søvnig. Nei men ligge paa Sengen og drømme! Hun følte, at hun ikke hørte hjemme i det Lag, hun færdedes mellem, hun burde høiere op, men hvorledes komme der? Hun begyndte selv at huse den Bitterhed mod de Rige, som hun hørte udtalt, hvor hun gik. Og Gud? Var der en Gud, eller var der ikke en Gud? Hvorledes kunde hun forsone denne Samfundets Ordning med Tanken paa en retfærdig og kjærlig Gud? Hun saa, hvorledes Kammeraterne havde sluppet al Tro paa Gud og betragtede Kirken og Religionen bare som Humbug. Og de, som bevarede Troen, holdt paa den mere af Frygt. De elskede ikke Gud, men de frygtede ham og Helvede, og derfor frygtede de for at slippe de gamle tilvante Former. Siden Falk havde vendt op og ned paa de gamle Dogmer for hende, og den gamle Jødegud ikke længer var hendes, var hendes religiøse Tanker komne paa Drift. Hun havde søgt Gud i Skjønhedens Verden, mellem Kjærlighed og Roser — nu var denne Verden stængt for hende, eller den fandtes ikke kanske. Det hele var Tant og Løgn af Bøgerne — det var lavede og malede Menne-

sker og Scener, de fremstillede, ikke virkelige. Falk havde levet i en Fantasiverden mellem sine og andres Kunstverker — og han var af de Lykkelige, som slap at slide for sit Brød. Han var selv det bedste Bevis paa, at naar det kom til Stykket, svarede han ikke til sine egne Ideer. Og dog var det saa sødt at drømme og for en Stund glemme Elendigheden og Bitterheden. Saa laa hun da om Aftenen, som oftest alene, naar hun havde været saa heldig at blive kvit Peter, og drømte og drømte. Ikke længer nu Surren af Maskiner, ikke Synet af de forhadte Tøffelstykker, ikke Had og Hævn mod Kapitalisterne, men Reiser til Italiens Haver og Ægyptens Pyramider, til det blaa Middelhavs Kyster, til Appelsinlundene og Vingaardene.

Stakkars ensomme Sara, naar kommer din Sjæl til Hvile?

Der rasede en Nervefeberepidemi i Chicago; den angreb især Arbeiderdistrikterne, hvor Sundhedsvilkaarene var daarligst, og hvor Menneskene havde mindst Modstandskraft. Den sneg sig ogsaa ind paa Værkstedet hos Marshal Field & Co. Flere Stole stod alt tomme, og nye Ansigter viste sig over Maskinerne. Hver gik og frygtede, at nu skulde Turen komme til En selv.

Sara havde følt sig uvel nogle Dage, men hun kjæmpede mod og gik til sit Arbeide som sædvanligt. Saa blev hun pludselig en Dag greben af Svimmelhed, hun kjendte Frysninger paa samme Tid som stærk Hede, Blodet pressede paa Hjernen, og en pinlig Smerte drog sig nedover Ryggen. Hun maatte stoppe Hjulet og sank med det samme bevidstløs om paa Gulvet.

Da hun vaagnede, vidste hun ikke, hvor hun var, heller ikke, hvor lang Tid hun havde ligget i en Døs. Hun havde en Fornemmelse af, at hun havde seilet eller fløiet i Luften. Hun saa mat omkring sig. Hun var i et stort, luftigt Værelse og opdagede som i en Taage Seng paa Seng bortover. Ved Siden af hende sad der en Dame klædt i Sort, og over hende stod bøiet en anden Kvinde i blaa Kjole med hvidt Forklæde og en hvid Kappe paa, saadanne, som hun havde seet paa Hospitalerne. De talte sammen disse to og betragtede hende nøie.

Sara gad ikke bemøie sig med at tænke, hvor hun var. Hun bare lukkede Øinene igjen og sank hen i en ny Døs.

Da hun atter vaagnede, sad den samme sortklædte Dame der.

«Velkommen til os igjen,» sagde hun blidt

paa Engelsk og strøg Haanden over Saras Pande. «Nu skal De bare ligge stille og være taalmodig, saa skal De snart blive frisk.» Sara bare saa paa Damen, hun var for træt til at spørge, hvem hun var; hun gav sig sin Skjæbne i Vold. Senere fik hun vide, at hun var paa Hospitalet for Kvinder og Børn, og at denne Dame var en af de amerikanske Damer, som besøgte Hospitalerne og bragte med sig Blomster og Vin eller andre styrkende Sager for Rekonvalescenterne.

Eftersom Sara kom sig, blev Damens Visitter hyppigere, og hun tog ligesom en særlig Interesse i Sara.

Amerikanerne er egne Folk. De har det med Interesser eller Kjærlighed i Rider. Kommer en Ting paa Moden, saa tales der ikke om andet, saa skal alle styrte derhen og offre Røgelse paa Afgudens Alter. Nu var den norske Digter Henrik Ibsen kommen paa Moden. Man læste om hans Triumfer i Tyskland og England; man hørte, at Tidens første Kritikere erklærede ham for Nutidens største Dramatiker. Dette var altsaa noget, som man burde dyrke. Billige Udgaver af Ibsens Dramaer blev spredte i Tusendvis. Ved Siden af Emersons-Klubber og Brownings-Klubber dannede man nu Ibsens-Klubber.

Man diskuterede «Et Dukkehjem» og «Gengangere» i Selskaber. Nordmændene og «the land of the midnightssun» kom paa Moden sammen med Ibsen. Man læste Paul de Chaillus Vikinger og bladede gjennem Illustrationerne i hans tykke Bog om Norge. Selskabet, som kom i Mrs. Kings Hus — den Dame, som besøgte Sara — var Ibsen-Mænd og Ibsen-Kvinder, og Mrs. King maatte med i Begeistringen, enten hun vilde eller ikke. Hun maatte indrømme for sig selv, at hun ikke skjønte alt, og at hendes snerpede, amerikanske Finfølelse krympede sig ved den barske Ligefremhed, hvormed den norske Digter haandterede Virkeligheden. Her var hverken Pomade eller Engledragter eller blaa Skyer eller Figenblad af noget Slags. Alt var saa nøgent og grusomt. Men det skulde jo være genialt, og saa maatte hun jo sige Ja til de Unges begeistrede Udraab, skjønt hun hemmelig længtede tilbage til sin Emerson og «Ben Hur». Men Norge og Nordmænd havde alligevel faaet en vis pikant Tiltrækningskraft for hende, og dette var det, som fra først af drog hendes Interesse hen til Sara. Hun havde fundet en virkelig norsk Fjeldgjente. De andre var nysgjerrige og misundte hende. Og saa var Sara saa vakker og havde

noget dannet og fint ved sig, som ikke mindede om den almindelige Arbeiderske. Og Sara maatte da fortælle om Norge, hvor hun selv aldrig havde været, men som hun kjendte fra Forældrenes Fortællinger, om Skiløbning og Sæterreiser, om Høifjeldene og Dalene, om Skogene og Fossene. Og Mrs. King lyttede med aabne Øren; det var en saa behagelig Afveksling dette fra det almindelige Prat om Komitemøder og Fattigforsørgelse og Reporter fra de forskjellige Barmhjertighedsselskaber, hvoraf hun var Medlem, at hun blev end mere forelsket i dette sit vakkre Fund. Sara fik udspurgt, at de, som havde sørget for, at hun fik saa god Forpleining, og som havde betalt for hende, var Medlemmer af en Dr. Thomas's Kirke, hvortil Mrs. King hørte, og at Peter fra Begyndelsen af ogsaa stod bagom her. Den mageløse Peter, naar skulde hun faa gjøre noget for ham igjen! Han havde ogsaa været saa sikker som en trofast Hund ved Hospitalsporten hver eneste Dag, naar han kom fra Arbeide, og havde spurgt efter hendes Helse; men ind slap han ikke, da han altid kom efter Visittid. Men fra den Tid, Sara fik modtage Besøg, var han saa sikker som Klokken der hver Søndag Formiddag med en Buket Roser i Haanden.

Det gik med Sara som med de fleste Nervefeberpatienter. Skjønt hun var afmagret til et Skelet, kom hun sig hurtigt, da hun først for Alvor kunde begynde at spise, og hun syntes, hun aldrig kunde faa nok. Mrs. King sendte hende Østers og Høns og Kraftsuppe og alle Slags Lækkerier, og Sara begyndte med Gru at tænke paa, hvorledes det skulde gaa, naar dette Slaraffenliv en Gang tog en Ende, og hun atter igjen skulde begynde Fabrikslidet. Da hun fik Lov at læse lidt for at fordrive Tiden, sørgede ogsaa Mrs. King for, at hun fik laane Bøger fra Athenæet af norske Digtere paa hendes eget Sprog, og de Bøger, som Falk en Gang havde lovet at sende hende fra Chicago, de kom hende saaledes nu i Hænde. Hvor forunderligt alting kunde vende sig! Hvor lykkelige de Mennesker maatte være, som havde Tid og Leilighed til at læse og hvile og samtale. Det var ingen Kunst for dem at være gode og tro paa Gud. Men for dem, som skulde trælle og slide hele Dagen og ikke have andet Ønske end at faa spise og sove, for dem var det vanskeligere. Hvorledes skulde det blive muligt at tage op igjen Arbeidet paa Værkstedet hos Marshal Field & Co.? Eller kanske hun aldrig fik det igjen engang, men skulde

gaa rundt en ny Tiggergang efter Arbeide? Hun følte sig ofte fristet til at gjøre sig svagere, end hun var, for at kunne faa være paa Hospitalet længere. Hun gruede for den Dag, Dommen skulde falde, at hun var udskreven. Nei, hvor hun læste disse Uger! Bjørnson, Lie, Kielland, Garborg, Ibsen — det tumlede inde i hende med Tanker og Følelser, og alle hendes Samtaler med Falk, og de glade Dage, de havde levet sammen, kom drivende og blandede sig med Bøgerne. Og Mrs. King kom sine regelmæssige Ture og pumpede hende om Norge og om Bøgerne og bragte hendes troskyldige, paa samme Tid som kloge Spørgsmaal til sin Ibsens-Klub, hvor de blev nydte og fordøiede og optændte end mere Damernes Nysgjerrighed efter dette rare, norske Dyr.

Saa var det, at Mrs. King en Dag sagde til Sara: «De, Sara» — thi hun havde udbedet sig at maatte faa kalde hende simpelt Sara — «De skulde vel ikke være villig at komme til mig, naar De nu er udskreven herfra? Jeg er alene i Huset og har en Kokkepige, saa De mere skulde være til mit Selskab og ellers hjælpe mig med Syning og sligt.»

Sara saa paa hende med store, glansfulde

Øine. Hun følte Trang til at kaste sig paa Knæ for hende og omfavne hendes Kjole.

«Vil De virkelig have mig?» svarede hun bare.

«Javist vil jeg det, søde Barn,» sagde Mrs. King og kyssede hende paa Panden.

XXXI.

Mrs. King var Enke og meget velstaaende. Hendes Mand havde været en af de mest søgte Advokater i Chicago, og en meget dannet Mand. Han var druknet ved en Ulykkeshændelse paa en Seiltur paa Michigansøen. Hans Hus havde været et af de literære Midtpunkter i Chicago, og hans Enke skulde nu opretholde Husets gamle Ry. Men det kostede hende stor Anstrængelse; thi hun var ikke sin Mand. Mr. King havde ved sit Vid og sit Konversationstalent forvandlet disse ugentlige Møder til rene Festaftener, og Mrs. King havde med Stolthed badet sig i den Beundring, der straalede om hendes Mand fra alles Øine og Munde. Nu skulde hun selv være Solen, der gav Festsalen Glans; men hun følte, hun magtede det ikke. Hun var begavet mere fra Hjertets Side end fra Forstandens, og det uven-

tede Slag, hun havde faaet ved sin Mands Død i hans bedste Alder, havde som knækket hendes Livsmod. Hun følte mere Tilfredsstillelse i stille Barmhjertighedsgjerninger end i litterære Klubber. Hun var mellem firti og femti Aar, men hun havde allerede snehvidt Haar, som man ofte ser er Tilfældet med Amerikanerinder i en tidlig Alder. Imidlertid klædte det hende godt til hendes sorte Enkedragt, og hun gik altid klædt i Sort.

I dette Hus var det altsaa, Sara nu var kommen. Hun kunde ikke faaet det bedre, om hun havde havt en Ønskekvist. Hun var omgivet af al den behagelige Luksus, som et velstaaende Hjem formaar at holde. Her var Skjønhed, her var Orden, her var Velvære, her kom mange interessante Mennesker. Hendes Arbeide var ikke tungt, det at holde Mrs. Kings Sove- og Arbeidsværelse i Orden. Ellers kunde hun faa læse, og Mrs. King var endog saa god at undervise hende i Engelsk og rette paa hendes Udtale. Om Eftermiddagen fik hun stundom være med Mrs. King paa dennes jevnlige Kjøreture i Parken eller langs Michigansøen. Hun var mere som Barn i Huset end som Tjener. Hun var altid inde og deltog i Møderne, naar der var Samling der om Aftenerne, og i Begyndelsen var

hun naturligvis en særlig Gjenstand for Opmærksomhed og Omtale. Og Sara holdt sine Øine og sine Øren aabne, gjorde sine Iagttagelser og Bemærkninger i Stilhed. Hun havde ikke selv Anelse om, hvor hun udviklede sig med Kjæmpeskridt. Husets righoldige Bibliothek af amerikansk og engelsk Litteratur stod hende aabent, og Mrs. King havde Glæde i at veilede hende og give hende Anvisning paa, hvilke Digtere hun først burde give sig i Kast med. Hun fandt til sin store Overraskelse Victor Hugos: «Elendighedens Offre» i engelsk Oversættelse. Hun kunde ikke hjælpe det, men hun græd, da hun saa den igjen, og fandt de bekjendte Navne Marius og Cosette og Jean Valjean. Den Bog havde jo saa at sige været hendes Livs Vendepunkt. Forresten betroede ikke Sara til Mrs. King eller til nogen anden, hvem hun egentlig var. Hun gjaldt for at være en Farmerdatter fra Wisconsin, som var kommen til Chicago som hundrede andre for at søge Arbeide og faa Anledning til at uddanne sig.

Sara glemte ikke i al denne sin Herlighed sin Ven Peter. Hun talte med Mrs. King om ham, og denne fik ham anbragt paa en Tegneskole, hvor han fik lære baade Maskin- og Konstruktions-

tegning, og fik ham siden i Arbeide hos en bekjendt Kontraktor. Dette at være optaget i det bedre Selskab virkede som med Tryllemagt paa Peter. Han følte som sin større Værdighed, hans Manerer og Sprog blev penere. Han flyttede fra den hellige Trefoldigheds Ark, og han gik aldrig mere paa Kneiper om Kvælden med Kammeraterne. Det havde han nu forresten sluttet med, alt siden Sara kom til Byen. Hans gamle Kjærlighed til Naturvidenskaberne, især alt hvad der angik Bygnings- og Maskinvæsenet, som havde bragt ham i sin Tid til at svede over «Opfindelsernes Bog» og dog ikke blive træt, kom nu igjen med fornyet Styrke. Han begyndte at studere for Alvor, han vilde frem. —

Der var just paa den Tid en Udstilling i Chicago af Russeren Verestchagins Malerier. Mrs. King tog Sara med der. Hun havde ikke seet Malerier siden sit Samvær med Falk, der havde indviet hende i Farvernes og Belysningens og Perspektivets Hemmeligheder. Nei hvor hun nød dem! Hun var næsten ikke at faa hjem igjen. Det første Maleri, som modtog hende, var Prinsen af Wales's Indtog i en af de indiske Byer. Den umaadelige østerlandske Pragt, Fepaladserne i lyse, næsten hvide Farver i Bag-

grunden, de kjæmpemæssige Elefanter, udsmykkede med guldbroderede Tepper, besatte med Perler og Ædelstene, de middelalderlige Rytterskikkelser i Brynje og Hjelm paa sine statelige Gangere, de hvidklædte Hinduere med deres brune Ansigter, bærende uhyre Palmevifter — alt overvældede og betog hende, saa hun ikke kunde løsrive sine Øine. Men snart var hun midt inde i Slagmarkens Forfærdelighed. Gud hvilken Elendighed og Lidelse! hvad havde hendes egen været i Sammenligning med denne. Sønderskudte Stumper af Menneskelemmer, Skikkelser ukjendelige af Saar og Blod, Ansigter fortrukne af Smerte, nøgne, plyndrede Lig med blaa gabende Munde. Ravnene siddende paa Vagt for at komme til at hakke Øinene ud paa de Faldne, Stumper af Arme og Ben stikkende op af Sneen — Elendighedens Offre, Offre for Menneskers Rovbegjærlighed og Lyst til Kiv. Naar vilde Krigen ophøre? Naar blev Menneskene mætte af at paaføre hverandre Lidelse? Men de Store, Keiseren og hans Stab, de sad trygt paa en Haug udenfor Skudvidde og saa paa gjennem sine Kikkerter, saa paa, at Tusinder af uskyldige Mennesker blev myrdede og lemlæstede for deres Øine. Var sligt Retfærdighed? Og hvorledes

kunde Gud rolig se paa al denne Elendighed uden at gribe ind, hvis han var Almagtens Gud? Der hang Jesus paa Korset. Blodet silede fra Naglegabene ned over den fine Krop, filtrede sig i det lange rødbrune Haar, der gjemte Ansigtet, mens gabende Skikkelser samlede sig om Korsets Fod. Der bandt de levende Mennesker for Kanonmundingerne og skjød dem i Stykker og Stumper — men Gud sad rolig i sin Himmel nu som den Gang og saa paa. Med Et faldt Saras Øine paa et stort Maleri i Værelset ved Siden af. Det var det Indre af en hinduisk Moske. Hvidt i Hvidt af det reneste Marmor i deilige Buer skinnede det derinde mellem de svale Søilegange, over Gaardsrummet udenfor lyste den dybblaa, klare Himmel, og inde i Kirken laa bedende Skikkelser, indhyllede i sine gule, grønne, violette Kaftaner med ærværdige Turbaner, ubevægelige som gjorte af Sten, hensunkne i Andagt. Men denne uendelige Fred, denne Tilbedelsens Høihed, denne marmorhvide Renhed fjernt fra alle Menneskets stormende Lidenskaber, Rædsler og Blodsudgydelser — den greb Sara saaledes, at hun blev siddende som fastnaglet og stirrede, mens Taare efter Taare rullede ned af hendes Kinder. Folk, som gik

forbi, saa og smilte, Mrs. King talte forgjæves til hende flere Gange, Sara bare sad fortabt i Stemningens Skjønhed. Ak der var dog en Havn at ty til mod al Verdens Ufred, Kirkens Stilhed, hvor man kunde øse sig ud for Guds Ansigt, hvile sin dødstrætte Sjæl i hans Favn og finde den Trøst, som Menneskene nægtede En. Hvad vilde Verden være uden Religion, uden Gud? En vild rygende Slagmark, hvor de myrdede hverandre. Følelsen af Andagt, af bævende Kjærlighed til Gud, som havde fyldt hende med en sød, hidtil ukjendt Salighed der i den simple Bygdekirke paa hendes Konfirmation, kom atter over hende. Den haarde Isskorpe af Bitterhed, som havde samlet sig i hendes Sjæl under hendes Arbeiderliv her i Chicago, smeltede. Var hun dog ikke i Grunden vidunderligført? havde ikke hun umaadelig Grund til at takke Gud? Ak jo — han var til, han var over Menneskene med sin Kjærlighed, bare de vilde modtage den. Det var Menneskene selv, som udryddede Troen paa Gud hos sine Medmennesker ved at bringe dem i Lidelse og ikke agte paa deres Elendighed. Og disse bedende Mennesker her var Muhammedanere, tilhørte en anden Religion. Men hvad gjorde det? Sara følte i dette Øieblik, at hun

kunde elske dem, hun længtede efter at ligge ved deres Side der paa Marmorgulvet og bede. Hun forstod tilfulde nu, syntes hun, hvad Falk havde ment med Menneskehedens Religion. At ikke hendes Fa'r og de derhjemme kunde se det, at Kjærligheden trængte Rum, trængte til at vide sig ud til alle? Men nei de snævrede sig ind som en Skildpadde i sit Skal, de brugte den Fromhed, som virkelig var i dem, til et Værn mod alle Udenforstaaende. Havde Jesus været saaledes? Der sad han jo lyslevende paa en Blomsterhaug ved den galilæiske Sø og saa udover. For en straalende Sommerdag! Søen laa saa tindrende blaa, Blomster og Græs nikkede dugfriskt ved Stranden, men Jesus sad alene — alene. Derover laa de Byer, hvor han havde gjort sine kraftigste Gjerninger, men som desuagtet forblev lukkede for ham. «Ve dig Chorazin! ve dig Betsaida!» — han er villig at give sit Hjerteblod for Eder, han giver Eder sine lægende Tanker for alle Sjælesaar, han har udstrakt sine vidunderlig lægende Hænder for at helbrede Eders Legemsbrøst — men I vil ikke — vil ikke. Guds Sendebud sidder der alene. Hans Skikkelse, svøbt i den hvide Kjortel, er bøiet lidt til Siden i tungsindigt Vemod. Naturen forstaar ham.

Græsset og Blomsterne bølger om hans Fødder, den blaa, krystalklare Sø ligger udspredt som et violblaat Teppe, men Menneskene — de vil ikke komme. De vil ikke være som Blomsterne, der giver sin Vellugt som en Offerrøg til Gud, de vil ikke være som Søen, der afspeiler Himlens Renhed. For dem gjælder det Penge, Magt, Ære, Bogstaver, Former — ikke Ens Væsens hele Hengivelse til Gud. —

Sara kom hjem som fortumlet. Der var ikke Ord i hende den hele Aften. Hun var badet i et Skjønhedsvæld. Himalayas skyhøie Tinder, Kashmiredalens fintaagede, drømmende Søer, Marmorpaladserne, der skjulte sig bag Palmer og tropiske Vækster, havde taget hende i Favn. Det var Falks Fortællinger om fremmede Lande og dermed alle hendes Reiselængsler, som var vaagnede og paa samme Tid havde fundet en Slags Forklarelse. Og saa var et Hav af Tanker og Følelser sat i Gang i hendes Sjæl — Grunden til Menneskelidelsen — Religionen — aa havde hun nu havt en Fortrolig at meddele sig til, der forstod hende? Mrs. King var bra nok, men hun forstod hende vist ikke fuldt ud.

XXXII.

Ibsens-Klubben holdt paa at studere «Et Dukkehjem». Slutningen blev læst en Aften hos Mrs. King, og nu begyndte Diskussionen. De fleste af Damerne følte sig fornærmede over Noras Opførsel, fandt denne yderst ukvindelig og utækkelig og syntes, at Nora havde gjort bedre i at blive hos sin Mand og sine Børn. Helmer havde jo altid behandlet hende hensynsfuldt og pent og føiet hende i alle hendes Luner. De glædede sig over, at sligt Gudskelov endnu var fuldkommen uamerikansk. «Vel, mine Damer,» sagde en ung Sagfører, som var Tysker, «jeg vover at protestere mod denne sidste Yttring. Naar vi her i denne vor hellige By Chicago har en — to Skilsmissesager pr. Dag for vor offentlige Ret, saa synes det mig, at der maa være en vis Tendens hos de amerikanske Kvinder at ville løbe bort fra sine Mænd. Jeg vil nu slet ikke nævne de mange Tilfælde, der er komne paa Moden, i Østen i Særdeleshed, at Frøkner, som vil vise god Opdragelse, bør løbe bort med sin Fa'rs Kusk, især hvis denne er en Neger.»

«Fy, Mr. Mayer, hvor kan De tale saaledes,»

udbrød en af Damerne. «De taler af lutter Misundelse og Hævn, fordi De endnu ingen har fundet, som vil ha' Dem.»

«Sagen er,» svarede Sagføreren koldblodigt, «at jeg agter at finde En, som ikke skulde være saa tilbøielig til at løbe bort, og derfor trækker det saa i Langdrag.»

«Nei Mr. Mayer er utaalelig — han er umulig — han faar ikke Lov at være med og diskutere —» saaledes lød det fra alle Kanter.

Andre af Selskabet forsvarede Nora paa det ivrigste, andre fandt, at det var underligt, at sligt kunde foregaa i Norge, det mindede snarere om Wien eller Paris.

«Men Kjære, vi har jo en norsk Dame mellem os,» udbrød en af Herrerne. «Hun maa jo være den bedste til at afgjøre Trætten. Hvad mener saa De, Miss Sara? er det Skik og Brug, at norske Kvinder løber fra sine Mænd?»

«Jeg ved ikke noget om det,» svarede Sara stille, men rødmede dybt.

«Men synes De, at Nora gjorde Ret her?» spurgte en af Damerne.

Saras Øine funklede, hendes Næsebor bævrede, og hun kjæmpede øiensynlig med at beherske sig selv.

«Jeg synes ikke, en Kvinde skal finde sig i alt, fordi hun hedder Kvinde,» kom det tilsidst stille.

«Bravo! Bravo!» kom det fra Flokken, som forsvarede Nora.

«Men hvad ondt har dog i Grunden Helmer gjort? Han blir rasende ved at tænke, at hun skulde have besudlet hans Navn ved at have begaaet en Forbrydelse. Det samme vilde jeg være i hans Sted,» udbrød Mr. Mayer.

«Tror De, Mishandling af en Kvinde bare bestaar i, at man slaar eller spænder hende?» svarede Sara modigt.

«Vel — det er nu, hvad vi fra et legalt Standpunkt fordetmeste kalder Mishandling,» sagde Mr. Mayer.

«Men Nora blev behandlet som en Dukke, som et Legetøi, som en underordnet Ting, afhængig af Husbondens Naade — det kalder jeg en værre Mishandling — det tror jeg, ingen vaagen Kvinde i Længden vil taale,» svarede en af Damerne, som man vidste var en ivrig Forkjæmper for Kvindens Ret. Sara nikkede taknemligt.

«Jeg lærer heraf, mine Damer,» sagde Mr. Mayer ærtende, «at naar jeg vil mishandle min

Hustru grusomt — forudsat jeg faar nogen da — saa skal jeg sige til hende: «Søde Emma, gjør det og det;» naar jeg derimod vil mishandle hende mindre grusomt, saa skal jeg sende hende en Støvleknægt i Hodet eller sparke hende ud af Huset.»

«Netop saaledes,» faldt den samme Dame ind; «thi ved det sidste vilde Mr. Mayer aabenbart vise, at han var et Dyr, og følgelig blive behandlet derefter. Mens denne daglige Overlegenhed og Foragt og Naade lægger ikke Udenforstaaende Mærke til, skjønt det ærgrer Livet af En saa at sige i tommevis. Er det ikke saa, Miss Sara?»

Sara nikkede igjen.

«Er saadan Behandling almindelig blandt Eder, Sara?» spurgte Mrs. King.

«I det lutherske Samfund, hvor jeg er opdraget, blir vi oplærte til, at Manden skal være eneraadende i Huset, Konen derimod underdanig i alle Ting. Det modsatte vilde betragtes som Synd mod Guds Anordning,» svarede Sara.

«Men blir der da ikke mange ulykkelige Ægteskaber?» spurgte Mrs. King.

«Aa nei, ikke saa mange; thi de fleste Kvinder sover og tror, det skal saa være —»

svarede Sara. «Men vaagner man først og lider under det — ja saa blir man ulykkelig.» Sara maatte vende sig mod Væggen for at aftørre en Taare, gamle Minder steg saa underligt op i hende.

«Jeg tror, jeg vil opsøge mig en Halvdel mellem det Folk,» udbrød Mr. Mayer flot.

«Ja men da kan De være sikker paa, hun vil rende ifra Dem, Mr. Mayer», sagde en af Damerne.

«Ikke, naar jeg vælger blandt de sovende,» svarede Mayer.

«Men tror De ikke alligevel, Sara, at det vilde være bedre for hende og for ham, om hun taalmodigt bar sit Kors og gjorde det bedste ud af det?» spurgte Mrs. King mildt.

Saras Bryst arbeidede stærkt, men hun satte al sin Vilje imod for ikke at røbe sig. «At leve med en Mand, man hader, anser jeg for usædeligt,» svarede hun tilsyneladende roligt — «det vilde være aandeligt Selvmord.» Baade Damerne og Herrerne saa paa hverandre, Diskussionen begyndte at drage ind paa Felter, hvor et amerikansk Selskab nødig vil udtale sig.

Den næste Dag tog Mrs. King Sara til sig i Enrum. «Kjære Sara,» sagde hun, «jeg saa, at De igaar blev saa underlig bevæget. Har De

havt nogen Slags Erfaring af det Slags mellem Deres Nærmeste? Jeg spørger ikke af Nysgjerrighed, men fordi jeg troede, det kunde lette Dem at tale til en Ven, og jeg vilde saa gjerne kunne være noget for Dem.»

Sara svarede med at briste i Graad og gjemme sit Hoved i Mrs. Kings Fang.

«Jeg har selv løbet bort fra min Mand,» lød det gjennem hendes Hulken.

Der gik som et Ryk gjennem Mrs. King, og hendes Hænder slap sin Plads paa Saras Hoved, men snart fandt de Pladsen igjen og begyndte at stryge hende nedefter Haaret. «Fortæl mig alt, Sara,» hviskede hun og bøiede sin Mund ned til hendes Øre.

Og Sara fortalte hele sin Lidelseshistorie, men hun nævnte ikke Falks Navn. Da den var ude, løftede Mrs. King hendes forgrædte Ansigt op og kyssede hendes Pande.

«Vi har ikke Lov at dømme hverken Dem eller Nora,» sagde hun. «Nu vil De være mig dobbelt kjær mod før.» Og hun tog Sara ind til sig i et moderligt Favntag.

XXXIII.

En af de Herrer, som vankede hyppigst i Huset hos Mrs. King, hedte Mr. Brown. Han

saa mere barsk og alvorlig ud end de andre. Han var sorthaaret, havde nogle dybe, vakkre Øine, der kunde antage et besynderlig ømt Udtryk, naar han først blev varm for et Emne. Han var sædvanligvis taus, naar der var flere tilstede, men paa Tomandshaand med Mrs. King kunde han være meget pratsom.

«Mr. Brown er mere uhøvlet end de andre,» sagde ofte Mrs. King; «men naar det kommer til Stykket, er han den bedste af dem.» Han var ansat ved den Kommission, som skulde optage Arbeiderstatistik over de forenede Stater.

En Formiddag, da Sara kom ind i Dagligstuen, sad Mr. Brown og Mrs King i en ivrig Samtale. Sara blev anmodet om at sætte sig ned og være med.

«Og jeg siger Dem rent ud, Mrs. King, at det er uforsvarligt, saaledes som Rigmændene her bærer sig ad ligeoverfor sine Arbeidere,» sagde Mr. Brown.

«Men tror De da ikke, Mr. Brown, at Arbeiderne i de fleste Tilfælde — læg Mærke til, jeg siger i de fleste Tilfælde — er Skyld i sin egen Ulykke? De drikker, de forstaar ikke at spare paa sine Skillinger, deres Kvinder har ikke lært at stelle ordentligt.»

«Undskyld mig — vi kjender alt det, Mrs. King,» afbrød Mr. Brown. «Det er saadant, som Joseph Cook og Talmage og andre Forelæsere, som faar 500 Dollars Aftenen for en Times Foredrag, bestandig maler paa. Jeg skulde have Lyst til at sætte de Herrer en Gang paa Arbeiderkost og Arbeidervilkaar.»

«Men er der da ikke nogen Sandhed i det, Mr. Brown?»

«Naturligvis er der det,» svarede Mr. Brown, «akkurat som der er Sandhed i, at mange Rigmænd drikker. Men De maa ikke sætte dette op som Regel, Frue. Og det er ikke nærmest det, jeg tænker paa.»

«Hvad tænker da De paa, Mr. Brown?»

«Jeg mener først den smaalige Lusenhed — ja undskyld mig dette Gadeudtryk, men det er saa betegnende, Frue — den smaalige Lusenhed, som mange af vore rige Firmaer bruger for ved Kneb at presse Skillinger ud af sine egne smaatlønnede Arbeidere. De tvinger dem til at kjøbe Traad, til at kjøbe Sukker og Kaffe og andre Nødvendighedsartikler i deres Butikker, som da sælger dyrere end andre; de betaler dem ud i store Terminer — 3—6 Maaneder — for at de

selv kan drage Renter af disse Penge saa længe. Tænk Dem, Frue, der har disse Mennesker tusendvis af Dalere om Aaret, mens deres Arbeidere, som fortjener disse Penge til dem, neppe holder Sulten fra Døren, og dog sidder de og formelig spekulerer paa Smaaligheder, hvorved de kan knibe endnu nogle Skillinger af paa deres Løn. — Javist — de kan faa paa sig Rider af Flothed, hvorved de slænger ud nogle Tusender paa ét Bræt, især naar de kan avertere sig paa den Maade. Derfor ærgrer denne indgroede Hjerteløshed ligeoverfor de Stakkarer, som er afhængige af dem, mig desto mere. Det er, som jeg skammer mig stundom ved at være Amerikaner, Frue.»

«Bare De ikke blir uretfærdig, Mr. Brown.»

«Læg Mærke til, det er ikke mig, som taler, det er Kjendsgjerningerne, Frue. Her var jeg igaar oppe hos en Mand, som eier 12 Millioner, og vilde interessere ham for et Foretagende, som skulde forbedre lidt paa disse fortvivlede Forhold. Ved De, hvad han svarede?»

«Nu?»

«Han begyndte at klage over tamme Tider. Han sagde, at han ifjor havde havt saa forfærdelige Udgifter. Og ved De, hvad disse Udgifter var, Frue? Han havde i levende Live be-

stilt og opstillet sit eget Gravmonument paa Graceland Kirkegaard. Han mente vel, ingen andre vilde gjøre det. Jeg synes, det er tragikomisk.» Og Mr. Brown lo.

«Men De vil da vel ikke sige, at dette er Regelen, Mr. Brown?»

«Det er Regelen, Frue,» svarede Mr. Brown. «Jeg har adskillig Anledning til at se bag Gardinet hos baade Arbeidsgiver og Arbeidstræl. Og med Milliondyngen vokser i Almindelighed Hjerteløsheden og Gjerrigheden. De taler om, disse Guldmagnater, at de vist ikke faar nok til sin Levetid. Det er ikke længe siden, jeg traf en 70-aarig Mand, som gik til Jernbanestationen over en Mil for at spare de 25 Cents for Omnibus, og det uagtet han var Millionær. Men dette er endnu ikke det værste, Mrs. King.»

«Hvad er da det værste?»

«Det værste er Tyranniet. Kapitalisterne benytter sit Overtag og den uhyre Konkurrence, der er mellem Arbeiderne selv, til at gjøre dem til blinde Redskaber af sin Vilje. For det første gjør de deres Arbeidstid pinlig med Bøder for snart sagt alt muligt, som viser at de ikke er Maskiner; for det andet vil de raade ogsaa over deres Fritid. De forbyder dem

at tilhøre Arbeiderforeninger, de kommanderer dem at stemme for visse Kandidater, alt under Trudsel af Afskedigelse. Skal dette vedblive meget længer, Mrs. King, at Kapitalen samles og fortættes paa de faa Hænder og bruges tyrannisk og hjerteløst, mens Nøden og Hadet samler sig paa de mange Hænder, gaar vi imøde en social Revolution af det forfærdeligste Slags.»

«Men hvad skal man da gjøre, Mr. Brown?» udbrød Mrs. King.

«Efter min Mening er der nu ingen anden Redning, end at Staten, Repræsentanten for det samlede Folk, optræder som eneste Kapitalist og Arbeidsgiver og betaler alle sine Borgere retfærdigt efter deres Arbeide,» svarede Mr. Brown. «Jeg er Statssocialist, Frue, eller Nationalist.»

«Men vil det forandre Folks Hjertelag, Mr. Brown?» spurgte Mrs. King. «Efter min Mening er det eneste, som er at gjøre, at prædike Jesu Evangelium om Menneskene som Brødre og Søstre og saa taalmodig vente paa, at det tilsidst trænger igjennem.»

«Da faar De vente i Evighedens Evighed, Mrs. King.»

«Sig ikke det saa vist.»

«Jo jeg siger det saa vist; thi Ord har

vi allerede nok af. Nu forlanger vi Gjerning. Det er ikke nok at tale, Mrs. King. Institutionerne, man skaber, maa støtte Ordene; da først faar Ordene Klem. Og min Mening er, at et Samfund, hvor der ingen Rig og ingen Fattig er, men hvor alle er velstaaende og fornøiede, fordi de lever som Brødre og Søstre, fordi de danner en gjensidig forbunden og ansvarlig Menneskekjæde, er netop Jesu Evangelium omskrevet i Kjød og Blod. Men undskyld mig,» sagde han videre og saa paa sit Uhr — «jeg maa gaa. Vi vil fortsætte vor Diskussion en anden Gang, Mrs. King. Jeg vil omvende Dem til en god Nationalist og saa tappe lidt af Deres Pengepung; thi jeg ved, De er altid villig. Men nu Farvel saa længe.» Mr. Brown reiste sig for at gaa.

Sara havde den hele Tid siddet og slugt ham med Øinene, hun syntes, aldrig Mr. Brown havde været saa vakker; hun havde næsten ikke lagt Mærke til ham før. Da han kom ud i Forstuen, stod Sara der. «Undskyld mig,» sagde hun og blev rød, «men jeg maa faa takke Dem for, hvad De har sagt, og hvis De trænger flere Oplysninger, saa er jeg istand til at give dem.»

Mr. Brown saa paa den unge, rødmende Kvinde; han havde aldrig før seet, hvor statelig

og vakker hun var. Han bukkede og sagde, det vilde være ham en sand Fornøielse.

Da Sara atter kom ind til Mrs. King, sad denne hensunken i Tanker.

«Var det ikke forfærdeligt, hvad han sagde, Sara?» sagde hun; «det gjør mig saa trist at høre paa Mr. Brown.»

«Men det var sandt, Frue,» sagde Sara med Bestemthed. «Jeg har prøvet det.»

«Har du, Vennen min?»

Sara fortalte om sin Uge i Skrædderetablissementet, sit Besøg i Logihuset samt Pats Afskedslag. Det var, som Haarene reiste sig paa Mrs. Kings Hoved, hun var ganske bleg, da Sara sluttede.

«Er det muligt, at sligt gaar for sig her i vort Chicago?» raabte hun.

«Aa gjør noget for Lizzie, Mrs. King, De kan, om De vil,» sagde Sara, lod sig glide ned ved Siden af Mrs. King og greb hendes Hænder mellem begge sine.

«Hun skal reddes, Vennen min, — hun skal reddes!» raabte Mrs. King.

«Ja, og saa den Syge der hos Kaabesyerskerne — og dem alle — alle —» udbrød Sara.

«Vi maa gjøre, hvad vi kan; Gud tilgive os,

at vi gjør saa altfor lidet,» sagde Mr. King, reiste sig og gik op og ned paa Gulvet.

«Om alle var som Dem, Mrs. King, vilde Verden blive bedre,» sagde Sara og kyssede hendes Haand.

XXXIV.

Sara var lykkelig. Mrs. King havde faaet Lizzie anbragt som Sygepleierske paa samme Hospital, hvor Sara havde ligget, og hvor nu den syge Stakkar fra Kaabearbeiderskerne var bragt hen for at faa dø i Fred. Den hellige Trefoldigheds Ark havde faaet en Skytsengel i Mrs. King, og den hellige Trefoldighed selv havde faaet en Skrape i Avisen fra Mr. Browns skarpe Pen, fordi den tillod slig Uhumskhed. Artikelen vakte en umaadelig Opsigt; thi Mr. Brown var en anseet Mand, og Sara havde givet ham alle sine Oplysninger, som Peter havde fuldstændiggjort. Det var, som om alt mildt og godt nu strømmede ind paa Sara, for at gjøre hende lykkelig. Hun havde skrevet et langt Brev hjem til Faderen og fortalt, hvor godt hun havde det, og søgt at vise ham, at dette alligevel havde været det bedste. Men den største Glæde var dog

endnu i Baghaanden. En Dag kom Mrs. King hjem og sagde til Sara: «Min Læge vil absolut, at jeg skal reise enten til Florida eller til Italien i Vinter for mine Lunger. Han siger, en Vinter til her vil ødelægge mig. Og da foretrækker jeg jo Italien. Vil De følge mig, Sara?»

Sara blev som svimmel. Et glædestraalende Skin bredte sig over Ansigtet. Hun følte det, som hun svævede i Luften. Mrs. King smilte. Hun kyssede Sara paa Panden.

«Jeg behøver nok ikke Svar,» sagde hun. «Gjør dig saa færdig, Vennen min, om en Uge reiser vi.»

Sara skulde altsaa til Italien. Hendes Samtaler med Falk og Luftkastellerne, hun havde bygget paa disse Samtaler, skulde nu blive Virkelighed. Aa, hvor Gud var god mod hende! Det var, som al hendes Barnlighed kom igjen ved al denne Lykke. Hun maatte gjentage Mrs. Kings Ord flere Gange, før hun turde tro dem. Men hun havde jo sagt det saa tydeligt, som det kunde siges: «om en Uge reiser vi!» Der kunde jo ikke være Tvivl. Og dog gik Sara som i en feberagtig Spænding, at der skulde komme noget i Veien. Om Dagen gik hun og ryddede og pakkede med et saligt Smil paa sit Ansigt, om

Natten drømte hun om Milanos Domkirke og Roms Katakomber og Villa Wolkonskys Roser.

Endelig kom Dagen, og de reiste. Der var en Del andre Familier fra Chicago, som skulde samme Vei, saa det blev et helt Reiseselskab. Men mest overrasket blev Sara, da hun ombord paa Atlanterhavsfareren pludselig saa Mr. Brown i en graa Reiseklædning med Plaid over Skulderen spadsere op og ned Dækket. Han skulde ogsaa til Europa og studere Arbeiderforholdene, særlig den socialistiske Bevægelse i Tyskland. Sara vidste ikke hvorfor, men hun blev saa glad, da hun saa ham. Siden den Samtale i Mrs. Kings Hus, hvor han saa varmt havde talt Arbeidernes Sag, havde hun faaet umaadelig Tillid til ham og betragtede ham som en Ven, man trygt kunde lite paa. Og nu skulde hun faa være sammen med ham i al Fald over Havet. Mr. Brown syntes ogsaa at have fattet en Forkjærlighed for Sara. Hun var en af hans Smaa, som ved et rent Tilfælde var sluppet ud af Slidets Helvede, men som havde havt sine dyrtkjøbte Erfaringer. Paa de stille Dage, og efterat man var sluppet over Søsygens Kvaler, blev han seet at sidde og samtale med hende i timevis og notere i sin Bog de Oplys-

ninger, hun gav ham om Tilstanden mellem sine Landsmænd.

Der er skrevet et sligt Utal af Bøger om Reiser gjennem Frankrige, Tyskland og Italien, at vi ikke her skal trætte Læseren ved Gjentagelser. Reisen gik over Liverpool, London, Paris, Strassburg, Berlin, Wien, Verona, Venedig, Milano, Florens og Rom. I Begyndelsen var Sara som fortumlet og overvældet. Men snart vænnede hun sig til Tummelen og til de stadigt vekslende Indtryk. Hvor Verden dog var skjøn, og hvilken Endeløshed af Pragt i Bygninger, Kunstverker, Fontæner og Parker! Og dette skulde man frivillig holde sig tilbage fra som Synd! Aldrig var Taabeligheden af dette hendes Forældres og Sambygdingers Livssyn gaaet op for hende saa stærkt som ved at prøve Virkningen af disse Indtryk paa sig selv. Hun følte sig saa løftet, saa glad, saa taknemmelig, saa usigelig lykkelig. Hvor usigelig dum maatte ikke hun og hendes Ræsonnement have syntes for Falk, som var vant at bevæge sig mellem alle disse Indtryk. Nu kunde hun først tilfulde forstaa det. Og hvor taalmodig og overbærende havde han ikke været, som havde siddet der og fortalt hende Skjønhedens ABC.

Hvor Menneskene dog gjorde sig unyttig Plage! Der sad de og fantaserede op for sig som Synd alt det bedste, Gud gav dem, Frugterne af Menneskehedens Tænkning og Arbeide gjennem Aarhundreder, i Videnskab, i Kunst, i Digtning. Hvilken uendelig Flid, hvilken møisommelig Kjæde af Arbeide lagt til Arbeide, Forsøg lagt til Forsøg, laa der ikke i disse vældige Broer og Jernbanetunneler, i disse Paladser og Kunstsamlinger. Den ene Slægt gav Haanden til den anden og løftede den op paa sine Skuldre til større og større Vidsyn og Fremskridt. Og dette skulde man forkaste alt sammen som Synd! Hvilken ynkelig liden Gud man fik, naar han bare skulde gjemme sig mellem Bibelens Blade eller bindes ind i Salmebøger og Postiller! Og hvilke ynkelig smaa Mennesker, naar de skulde gaa gjennem Verden blinde og sætte Uvidenheden saaledes i System og gjøre den til sin egentlige Gud.

Aa, om den Dag kunde komme, da hun, Sara, kunde gjøre noget for at rive Bindet fra Øinene paa disse sine Landsmænd, som hun dog holdt saa meget af. Om den Dag kunde komme, da hun, Sara, kunde hjælpe lidt til, at den store Arbeiderbefolkning, som nu af Slid og Nød var skilt fra at deltage i og glæde sig ved denne

skjønne Verden, kunde komme med og faa sin Lod i det Fortidens Arbeide, som ikke burde være for de enkelte Priviligerede, men for den hele Menneskehed.

Dette blev nu hendes Fremtids Drøm, og Samtalerne med Mr. Brown havde end mere bestyrket hende i den Tanke. Den, som kunde faa hjælpe ham i hans menneskekjærlige Arbeide!

Sara var i Rom. Af alt, hun havde seet tiltalte dette hende mest. Hun følte sig saa hjemlig her. Ikke blot det, at det vrimlede af Landsmænd, baade Norske og Amerikanere — og hun tilhørte jo i Grunden begge Nationer — men man var saa ugenert her. Man var midt inde i Civilisationen, og dog som hundrede Mile borte fra den. Og saa var man omringet saa at sige af Verdenshistorien paa alle Kanter, Hedningedommens vældige Søiler og Ruiner, Kristendommens Triumf i dens pragtfulde Kirker, Middelalderen med sine skumle Borge, Kunstudtryk fra alle Perioder til den mest moderne. Og saa den eiendommelige Natur.

Den ensomme Kampagne med sine Grave og Stumper af Vandledninger og ældgamle Brønde, hvor Hyrden sad, vogtende sine Gjeder, de maleriske Bjerge i det Fjerne, overgydte i Sol-

nedgangen med bristende Blegrødt og Violet, og de deilige Haver, mange forladte, andre fyldte med legende Børn mellem Statuer, Roser og Laurbærhække. Sara syntes, det var en Drøm at se og staa paa alle disse Steder, der var blevne hende saa kjære og fortrolige fra Falks Samtaler. Og nu studerede hun for Alvor Historie, Kunst. Hun lærte, og hun udviklede sig mere i disse Maaneder end i hele sit forgangne Liv, syntes hun. Det var, som alle de bristefærdige Knopper i hendes Sind bare havde ventet paa dette Solstreif og Dugfald for at springe ud i fuld Blomst. Hun kunde endnu være umaadelig naiv, men det keitede, blufærdige, som kom af Uvidenhed og Usikkerhed, blev mere og mere borte. Hun saa ud som en dannet Dame mere end som en norsk Farmerdatter. Og Mrs. King behandlede hende aldeles som sin Lige, mere som en kjær Datter end som sin Selskabsdame. Hun blev betragtet af Reisecirkelen som en Slags Adoptivdatter af Mrs. King.

XXXV.

Mr. Brown var kommen til Rom og havde sluttet sig til Mrs. Kings Reiseselskab. Han

foreslog, at man en Aften skulde gaa paa et Østeri, hvor Haandverksfolk og Kunstnere almindelig tilbragte Kvælden. Han kjendte ét, hvor tyske og skandinaviske Kunstnere i Særdeleshed pleiede at vanke. Forslaget blev modtaget med Glæde, det var altid en Afveksling fra de almindelige Tesammenkomster i de amerikanske Familier. Saa traadte da Mrs. King og Sara med Følge lidt ængstelige ind i slig en Kjælder Det første Rum, som aabnede sig for dem, var temmelig stort og umalet. To Rækker med umaadelig store Vinfade var opstillede paa begge Langvægge, og Værten trippede om med tomme, hele og halve, Foglietter for at forsyne sine tørstige Gjæster, der sad om to Borde i Sideværelset, nogle spisende, andre syngende og pratende. De nordiske Kunstnere havde erobret det ene Bord. Deres Udseende og Maal røbede dem. Haandverksfolk med Koner og Børn sad om det andet. Bag begge Værelserne var Kjøkkenet. Dørene stod aabne, og man saa Kokken i hvid Hue, hvid Trøie og hvidt Forklæde ivrig i Færd med at stege sine Kalvekoteletter. En vandrende Musiker med et Harmonium stod netop og klagede sin Nød i Toner for Kunstnerne, og Fyrens sentimentale Manerer — han sukkede og pressede sit

Instrument til Hjertet og vrængte Øine — bragte Kunstnerne til at le. «Du overgaar dig selv i Kvæld, Beppo,» raabte En af dem, «du burde optræde paa Apollotheatret og ikke her paa en usselig Kneipe — dine himmelske Toner løfter os over alle Jordlivets Sorger — 20 Centesimo for Beppo, mine Herrer — for Kunstneren Beppo» — og han lod en Hat gaa rundt, hvori Kunstnerne slap sine Skillinger. «Der min ædle Ven,» sagde han videre, idet han overrakte Beppo Skatten, «gid din himmelske Strengeleg maa blive velsignet med jordiske Skillinger, og lad nu dine skjønne Toner ogsaa glæde andre Menneskenes Børn end os.» Beppo tog Hatten af, bukkede og yttrede i en Tale, der hensynsløst blev afbrudt af En, som drev ind med en Bøtte og raabte: «Olive dolce!» (søde Oliven!) — at det altid glædede ham at komme her til Kunstens Sønner, der var dannede nok til at paaskjønne Geniet, selv om det optraadte i en luslidt Dragt.

Imidlertid havde Værten bukkende og opskjørtet over dette usædvanlige Besøg af det amerikanske Selskab — en tyk Gulduhrkjæde hos den ene af de amerikanske Herrer havde gjort ham overordentlig høflig — faaet et nyt Bord anbragt i Rummet, hvor Vintønderne stod, bad

de kommende tage Plads og ventede deres Ordrer. Men han blev yderlig forbauset og flad, da Ordren lød paa 6 Glas varmt Vand — han vidste ikke, om de gjorde Nar af ham eller ei. Han blev imidlertid beroliget, da Guldkjæden paa brudt Italiensk forsikkrede ham, at de skulde betale for det, som det var Vin.

Der var imidlertid et helt Spektakel i Siderummet, hvortil Døren var aaben. Flere Stemmer lød i Munden paa hverandre paa Dansk og Norsk: Falk, Falk! op med Falk, han skal forsvare sit Standpunkt!»

Sara spidsede Øren ved Navnet, og der reiste sig smilende en ung Mand med kort rødbrunt og lidt kruset Skjæg, lyseblaa Øine og et godmodigt leende Smil paa sit fregnede Ansigt.

Ja det var ikke Tvivl paa det — det var ham. Sara greb uvilkaarlig Mrs. Kings Haand med et krampagtigt Tag. Mrs. King vendte ogsaa sine Øine didind. «Men Kjære, er ikke det Thomas Falk?»

«Kjender De ham?« hviskede Sara rent bleg.

«Skulde jeg ikke kjende ham, som vankede næsten dagstøt hos os i Chicago.»

«Har han fortalt noget om mig?»

«Nei, ikke et Ord. Kjender du ham da, Sara?»

«Han var den Maleren, jeg talte om, hvis Navn jeg bad Dem ikke spørge efter.»

«Er det muligt? — Jeg tror, jeg gaar ind og hilser paa ham.»

Mrs. King gik ind. Falk stod med Vinglasset i den ene Haand og gestikulerede med den anden, mens han vrøvlede.

«Og jeg fastholder mit tidligere Standpunkt, mine Herrer, at Kvinden er en Gaade — en ubegribelig Gaade. Hun er som Sommerfuglen — —»

«Men igaar var det jo dig, som var Sommerfuglen, Falk, og hun som var Blomsterne, af hvilke du sugede Honning,

dig selv til stor Fornøielse,
men hende til Bemøielse,»

udbrød en af Selskabet.

«Ti stille, Vrøvlekop, og afbryd mig ikke i min Logik,» fortsatte Falk. «Kvinden siger jeg — Kvinden er en ubegribelig — —» Han blev pludselig staaende stille, blev purpurrød i Ansigtet og stirrede ind i Sideværelset, som han saa en Aabenbaring. Han fik Øie paa Sara. Hun sad og stirrede paa ham igjen.

«Hvad er paafærde — Falk har Englesyner — en gammel «Ubegribelig» formodentlig — dette er, hvad man kalder en Gudsdom, mine Herrer! den Ugudelige blir pludselig slaaet med Stumhed midt i sin Gudsbespottelse —» saaledes lød det med spøgende Bemærkninger rundt om. «Jeg er ikke frisk,» sagde Falk og satte sig. Idetsamme kom Mrs. King henimod Bordet. «Undskyld, mine Herrer!» sagde hun med sit blideste Smil, «maa det være mig tilladt at hilse paa en gammel Ven, jeg tilfældigvis har opdaget mellem Eder. Hr. Falk?»

Falk saa op. «Hvad ser jeg, Mrs. King? De her?»

«Og jeg bringer med en norsk Ven, som jeg hører, De ogsaa kjender — Miss Sara Holte.» Sara maatte frem. Falk bukkede komisk forlegen. Der blev en Rundpresentation.

«Vil ikke Damerne gjøre os den Fornøielse at slaa sig ned en Stund ved vort Bord og tage det paa Kunstnervis?» spurgte En paa Engelsk og begyndte uden videre at pudse af Bordet med sit Frakkeærme. «Una foglietta di vino bianco — dolce! — jeg antager, Damerne helst drikker sød Vin.» Mrs. King satte sig.

«Gamle Dumheder er glemte, ikke sandt,

Hr. Falk?» fik Sara Leilighed at hviske ham i Øret. Hun havde aldeles gjenvundet sin Selvbeherskelse. Det var, som disse Ord væltede en Sten fra Falks Hjerte, han saa straalende og taknemmeligt paa Sara. «Og De ser, jeg kom herned uden at følge Dem!» lagde hun til skalkagtigt.

«Og jeg tvivler ikke paa, at dette sidste Reiseselskab er Dem det behageligste?» sagde Falk henrykt og slog ind i samme Tone.

«Det er det ogsaa,» svarede Sara.

I dette Øieblik følte Sara med Vished, at hun aldrig i Grunden havde elsket Falk. Der var ikke Spor af Hjertebanken; den gav sig straks efter den første Overraskelse. Nu var hun rolig som ellers, bare glad ved at se ham. Falk havde skiftet nogle Bemærkninger med Mrs. King; nu kunde han uforstyrret hengive sig til Samtale med Sara, saasom en af Vennerne, der sværmede for rige amerikanske Damer og gjerne vilde vise sine Kunster i Engelsk, havde erobret Mrs. King for sig.

«De kan tro, jeg blev underlig, da jeg saa Dem,» sagde Falk, «— det var, som Hjertet med en Gang stod stille. Ja om en Meteorsten havde dumpet ned midt for mig, kunde jeg ikke blevet

mere forundret. Jeg søgte i to Dage over hele Chicago for at finde Dem, men da det var forgjæves, reiste jeg straks.»

«Og saa glemte De det hele?»

«Tror De virkelig, jeg er saa letsindig, Sara — ja jeg faar vel Lov at kalde Dem saaledes endnu? — jeg forsikkrer Dem, jeg har havt mange Samvittighedsbebreidelser for Deres Skyld, og dog synes jeg, at jeg ikke kunde have handlet anderledes.»

«De handlede fuldkommen ret,» svarede Sara. »Det var mig selv, som var vanvittig. Men der kom dog noget godt ud af Vanviddet. Og nu er jeg saa lykkelig.»

«De ved ikke, hvor De glæder mig ved at sige dette. Har I været længe i Rom? Jeg maa nu faa Lov at aflægge Eder en Visit og overgive mig selv i Eders Hænder som Veiviser til mange Steder, I ellers ikke vilde komme.»

Falk og Sara sad der og stak Hovederne sammen, Kunstneren, som vilde erobre Mrs. King i Haab om en Bestilling, skrød af Amerika paa gebrokkent Engelsk, og de andre Kammerater sad og morede sig over Falk.

«Det ubegribelige er hændt, at Falk begribeligvis har grebet en af sine Ubegribelige, og nu

gjør hende begribeligt, at det ubegribelige bedst begribes — —»

«Ti nu stille, dit Vrøvlehoved,» afbrød en anden, «forstyr ikke Falk i Frieriet. I Morgen faar vi en ny inspireret Tale om Kvinden.»

Imidlertid sad Vanddrikkerne inde i det andet Rum og blev begabte med satiriske Bemærkninger af Kjøkkenpersonalet. Men Mr. Brown sad alvorlig og kunde ikke faa sine Øine fra Falk og Sara, som sad hviskende og leende. Hvad var dette? Var det en gammel Kjærlighed? Og han havde ført hende derind.

XXXVI.

Sara skulde for første Gang overvære en af de store katolske Fester i Peterskirken. De pavelige Sangere skulde synge. Med bævende Ærefrygt traadte hun ind under de pragtfulde Hvælvinger. Der var bare faa Folk, som laa og bad foran Lamperne og Billederne. Nogle Kirketjenere gik endnu omkring og feiede Gulvet og lagde den sidste Haand paa Dekorationerne med Silkedraperier og Kranse. Hun var kommen for tidligt. Hun likte ikke al denne Silke og alle disse Guldfrynser, der borttog Søilernes simple

Værdighed og Buernes skjønne Runding, endnu mindre den Tribune, som var sat op for de mere Begunstigede. Folk begyndte at komme. Der var forholdsvis mere Fremmede end af Landets egne Børn. Silkekjolerne og de kostbare Vifter raslede paa Tribunen, blandede med Snipkjoler, hvide Veste og hvide Handsker. Alles Blikke blev pludselig rettede mod den store Indgangsdør. Man hørte Trampen og Kommandoraab udenfor. Op fløi Dørene, og ind marscherede den sveitserske Garde, stødte sine Hellebarder i Gulvet og stillede sig op i Række. Det var Paven, som kom, baaren paa Skuldrene af sine tro Tjenere, og efter ham det lange Tog af Kardinaler og Bisper i sine luerøde, violette og brogede Klædninger. Og nu begyndte Orgelet med en Gang at bruse sine vældige Hymner. Det var, som en Haand greb om Hjertet paa Sara, hun glemte rent at stirre paa Paven og de gamle, bøiede Oldinger, der sad rundt om ham. Tonerne blev som legemliggjorte Aander, der feiede Hvælvingerne med sine lange Slæb, og som løftede Ens Sjæl med op i dette usynlige Kor. Og nu susede Sangernes Røster med ind i Orgelbruset. Det var disse gamle udødelige Musikverker fra Middelalderen, flydte ud af sønderknuste og til-

bedende Hjerter. Sara vidste ikke mere, hvor hun var. Det jamrede, det skreg, det hvinede rundt om hende. Det var, som hele Verdens Syndebyrde raabte op til Herren om Forbarmelse, det var, som Aander med Bodssvøber i Hænderne piskede de arme Menneskesjæle, og de skreg ud af sin Fortvivlelse. De søgte Ly i sin Rædsel for den straffende og hævnende Gud. Da slog Sangen om i bløde, vemodige Akkorder, Guds Lam var steget ned paa Jorden for at lade sig slagte, han løftede Syndebyrden af Menneskehedens Sjæle og naglede den paa Korset, Getsemanes Angstsved og Blodsdraaberne paa Golgatas Kors blandede sig i Tonerne, indtil Graven brast, og Paaskemorgenens Jubel hilsede den opstandne Seierherre. Halleluja! Halleluja! det viftede som med hvide Slør, det sang rundt En som af salige Aander, den vrede Gud var forsonet, Fred var lyst over Jorden, Taarerne tørrede af alle Øine. Da stansede Sangen braadt, Røgelseduften blev næsten bedøvende, og ud af den lød Pavens stærke Røst, som messede, og saa svarede det i Kor ensformigt, som om det aldrig skulde tage Ende: San Pietro! ora pro nobis, Santa Cecilia ora pro nobis! — — Det var, som alle de gamle Helte og Martyrer fra Katakomberne, dem, som

Falk havde malet for hende, der hvor hun nu selv havde vandret, blev manede op af sine Grave for at vidne om Frelsens Mysterium og synge med i Hallelujaernes Triumf.

Sara kom ud som fortumlet og bedøvet. Det var saa friskt ude paa den store Plads. Solstraalerne spillede paa Vandspringene og de legende Børn. Det var som at komme ud i en anden Verden. Hun satte sig ned paa Trappen og saa. Saa vandrede hun hjemover som i en Drøm. «Miss Sara Holte! — ora pro nobis!» hørte hun pludselig En raabe. «God Morgen, Frøken, eller rettere god Middag; vil De ikke tage Plads her mellem os og prøve at fordøie nogle af Helgenerne ved et Glas Vin?» Det var en af Kunstnerne, hvis Bekjendtskab hun havde gjort nede i Kneipen, og som nu sad mellem en Flok Kammerater udenfor et Osteri. Falk var der, og Mr. Brown med to af de amerikanske Damer af Reisefølget. Sara fulgte Indbydelsen og satte sig. En halv Foglietta Vin blev ordret, da hun ikke havde forpligtet sig til at høre til Vanddrikkerne. Hele Selskabet kom fra Peterskirken.

«Nu min ædle Ven Thomas,» vedblev den, som havde tilraabt Sara, «er der endnu en Gnist

i dig igjen af «Menneskehedens Religion», som du prater om, saa vil jeg kalde dig Mads. Fy for en Humbug dette var!»

«Saa — jeg synes, der var meget vakkert i det,» svarede Falk.

«Vakkert?» gjentog den anden næsten hidsigt. «Kalder du det vakkert, at se Mennesker i det nittende Aarhundrede ligge paa Knæ og skape sig og dyppe Fingrene i Olje og kravle paa Maven for den gulblege Stakkaren, som de gik og drassede rundt med derinde i en Bærestol; og saa de gamle forsvirede Hankattene af Kardinaler og Bisper smyge sig omkring og strø ud Syndsforladelse til Folk; og saa disse væmmelige tykfjæsede Kastrater hvine i vilden Sky — kalder du dette vakkert.»

«Jeg har aldrig hørt saa deilig Sang i mit Liv,» tillod Sara sig at svare.

«Ven Neuhus mangler det i sin indvortes Indretning, som vi gemenligen kalder Følelse,» svarede Falk.

«Aa neimænd om jeg gjør,» vedblev Neuhus. «Men I forveksler Følelse med den tillærte Nervøsitet, som I er opdragne i, naar I hører Ordet Præst og Kirke og Alter.»

«Er det den, vi fik, da vi læste Pontoppidans Forklaring?» spurgte En.

«Jeg snakker ikke om det Spikekjøttet,» svarede Neuhus; «men vi har da Præstekjoler og Messehagler og mystisk Krimskrams ved Altergangen og mangt sligt, og vi er da opalne med at folde Hænder og sige Bønner til det store Ingenting. Og derfor, naar vi ser og hører noget, som i alle Fald er Galskab, saa det forslaar, istedetfor det Smaatullet, vi har hjemme, saa begynder straks denne unaturligt indsatte mystiske Nervestrengen at dirre, det er det, jeg mener.»

«Men hvad De kalder det store Ingenting, kunde for somme være det store Nogenting og for andre igjen det store Alting,» tillod Mr. Brown sig at bemærke. «Det ene er et ligesaa godt Postulat som det andet.»

«Undskyld, at jeg indtil videre betragter hele denne Historien med Gud som en stor Humbug,» svarede Neuhus. «Jeg troede omtrent, alle dannede Mennesker var enige om det nu om Dagen.»

«Ikke saa ganske alle,» svarede Mr. Brown med et lunt Smil.

«I Radikalere er ligesaa fanatiske som nogen

Jesuit,» faldt Falk ind. «I siger ogsaa: udenfor Fornægtelsen ingen Frelse.»

«Men hvad skal vi da med Gud? kan I sige mig det?» spurgte Neuhus videre. «Hvad godt gjør han for noget? Menneskene stjæler og røver og brænder og slaar ihjæl lige bra.»

«Men han gjør da vel ikke Dem Fortræd?» spurgte Mr. Brown med sit samme lune Smil.

«Jo han gjør det, han forarger mig,» svarede Neuhus. «Eller synes ikke De kanske, det er forargeligt at se Folk her dolke hverandre paa aaben Gade og saa bare krybe indunder en Præsts eller Biskops Vinger og faa Syndsforladelse, saa er de lige god igjen? eller ved De ikke, at det er Paven, som holder Røveruvæsenet vedlige i Italien? at disse Banditter bestandig holder Bøn og anraaber om Jomfru Marias Bistand, før de slaar ihjæl? Skal vi holde oppe sligt noget i det nittende Aarhundrede? Nei lad os arbeide paa at afskaffe Religionen; thi den er Dumhedens, Overtroens og Forbrydelsens Skaber.»

Sara mindedes Taleren fra Taget hos Pat. Her kom den samme Anskuelse fra modsat Hold.

«De synes ikke at kunne skjelne Brug og Misbrug, Tro og Overtro, Hr. Neuhus,» sagde

Mr. Brown. «De kaster Barnet ud med Dobevandet.»

»Jeg yuder helst at gjøre rent Bord,» svarede Neuhus. «Jeg holder ikke med dem, som af bare Varsomhed gjør sig til Filleplukkere, som gaar og roder i Historiens Affaldsdynger efter en jødisk Lort og en persisk Kattepære og en hinduisk Makk — ja undskyld mine uhøviske Udtryk, mine Damer, men jeg er vant til at have Frisprog.»

Sara fulgte hjem med Mr. Brown og de amerikanske Damer. Denne Samtale havde gjort hende ondt og var kommen som en iskold Styrt over hendes Begeistring. Hun tænkte paa sig selv, da hun led og sled, tilsyneladende haabløst, og hvorledes hun da var om at miste al Tro paa en kjærlig Gud, men denne?

«Er det ikke underligt, Mr. Brown,» spurgte hun, «at Folk, som har det godt, som lever i Skjønhed, skal kunne miste Troen paa Gud?»

«Det er ikke saa underligt endda, Miss Sara,» svarede Mr. Brown. «Religionen bydes dem kun i de gamle udlevede Former, og de er for sande og intelligente til at kunne modtage den saaledes. Og saa tager de uden videre og lægger al den Synd og Elendighed, som Menneskene

har bragt over sig selv, for Guds Dør. Deres Sandheds- og Retfærdighedsfølelse driver dem til at være uretfærdige. Saalænge Religionen vil forpuppe sig i sit middelalderlige Skal, skaber den slige Mænd som Neuhus, og det ud af de intelligenteste og bedste.»

«Men var ikke Festen idag storartet?» spurgte Sara.

«Og dog havde Hr. Neuhus Ret, synes mig, naar han oprørtes over dem, som laa der skjælvende foran sine Medmenneskers Fødder og gjerne lod sig sende til de værste Forbrydelser bare ved et Vink af dem. Denne Form af Religionen, som virker ved Røgelse og Præstepragt og nerveoprivende Sang, som fordrer Knæfald og absolut Lydighed, har vi ikke Brug for længer, vi trænger en, der ligesom Jesus vil gaa ud i Livet mellem sine Brødre og Søstre og læge og gjøre godt og reise og samle.»

Sara saa beundrende paa Mr. Brown, dette var den «Menneskehedens Religion», Falk havde talt om den Gangen. Den var det, som var den eneste sande i sine mange forskjellige Former. Mr. Brown hørte til den. Hun kom hjem dybt bevæget. Hun vilde ikke søge Mrs. King. Hun gik ind paa sit eget Soveværelse. Hun

lagde sig paa Knæ ved sin Seng og brast i Graad. Den Streng af Fromhed og hellig Ærefrygt for det uendelige, som havde bævet i hendes Indre i Dag ved Sangen, følte hun var noget andet og mere end en «tillært Nervøsitet», som Hr. Neuhus vilde have det til.

Den var hendes Livs Klenodie. Den hang sammen med hendes reneste og bedste Barndomsminder, med Konfirmationsdagen og Solnedgangen og Kjærligheden til hendes Fa'r. Hun begyndte at takke Gud for denne Følelse, at takke for, at den ikke var gaaet under i Bitterheden og Lidelsen, hun havde gjennemgaaet; hun takkede, fordi han havde ført hende ind i en Skjønhedens Verden. Hun bad til ham saa inderligt, som hun ikke havde gjort det paa længe, at denne Følelse maatte bevares i hendes Sjæl og kime der som en hellig Klokkeklang, hvorledes end hendes Skjæbne skulde blive.

XXXVII.

Falk havde aflagt Visit i Hotellet, hvor Mrs. King og Sara boede, og mange af de gamle Samtaler blev optagne igjen, men nu under en anden Form.

«Gud hvor usigelig dum, De maa have syntes, jeg var den Gangen,» sagde Sara. «Jeg blir formelig flau, naar jeg tænker paa det. Og hvor freidigt vi bar vor Uvidenhed tilskue!» lagde hun til og lo.

«Jeg syntes, De var morsom,» svarede Falk og smilte. «De var som en Jerikorose. Man behøvede bare at lægge Dem ned i lidt simple Oplysninger, og øieblikkelig sugede De dem ind i Dem og svulmede.»

«Og nu er jeg ikke et Haar bedre,» sagde Sara, «for nu agter jeg at benytte det gamle Pumpesystem igjen. Vil De følge med i Dag til Villa Borghese og være Vismand og fortælle Mrs. King og mig om alt, vi ser? Vi er begge dumme i den Retning.»

Og Falk slap ikke med det. Han maatte trave med Sara paa de øvrige Kunstgallerier og fortælle hende om Kunstnerne og deres Eiendommeligheder. Han maatte skaffe Mrs. King med Følge Adgang til de bedste Kunstneratelierer i Byen, og Sara nød det umaadelig. Lignelsen om Jerikorosen var ikke saa gal. Hun havde ligget derhjemme fortørket og dog med alle Evner i sig til at kunne modtage og udvikles; nu svulmede hun.

De skandinaviske Kunstnere havde stelt til en Fest paa Ponte Molle. Mrs. King og Sara og Mr. Brown og det amerikanske Selskab var indbudt at være med. Man maatte holde sig til Vens med Amerikanerne i Haab om Bestillinger. I det deiligste Veir og i jublende Humør drog Selskabet ud af Porta di popolo, nogle paa Æselryg, andre i Vogne smykkede med Løv og Flag. Bordet skulde dækkes ude i det Frie, og mens Maccaronierne kogte, og Koteletterne bankedes og stegtes, spredte Selskabet sig i Grupper ud over den tilstødende Kampagne. Det var ved Juletider, og Henrykkelsen var stor, da man fandt Violer og vilde Roser endnu spredte ud over Prærien. Prydede med Buketter af Markblomster eller en Løvkvast satte man sig tilbords. Maccaronierne kom, Koteletterne kom, Vinen kom, og Stemningen blev munter hele Linjen nedover. Sara var bleven placeret midt imellem Falk og Mr. Brown, for at tjene som Tolk for denne sidste, der endnu kun halvt forstod Norsk. Kunstneren, der talte gebrokkent Engelsk og gik paa Jagt efter en Bestilling, havde bemægtiget sig Mrs. Kings hellige Person, og de øvrige Amerikanere var spredte, hvor det kunde være beleiligt. Talen gik fordetmeste paa Dansk

Norsk og Svensk; stundom forsøgte En sig paa stram Line i Engelsk til Ære for de Fremmede. Men de var underrettede i Forveien om det, at vilde de være med, fik de finde sig i en Babels Forvirring af Tungemaal. Der blev holdt faa offentlige Taler, men Samtalerne blev stundom saa ivrige og høirøstede, at Spørgsmaalet tilsidst blev kastet ud til Diskussion og Afgjørelse af det hele Selskab.

Saaledes kjævledes man ved den ene Bord-ende om Titian og hans Farver. En Kunstner paastod, at man kom ikke høiere i Fremstilling af Hud end til Titian.

«Og dog gi'r jeg ikke en Skilling for Titian i Sammenligning med Flora Nansen,» afbrød Neuhus.

«Se saa der kommer han med sin Flora Nansen igjen.»

«Jeg forsikkrer Eder, mine Herrer,» gjentog Neuhus, «at den bløde Elasticitet, den hvide, fugtige, perlende Glans, der var over den Hals og Nakke, da jeg sidst saa hende paa Bal, kan ingen Farvemester, selv ikke Titian, gjengive.»

«Den perlende Glans kom vel af, at Frøkenen, svedede,» afbrød en tredje, «eller saa har Broder Neuhus selv været fugtig udi sine Øine.»

«Der kommer Cynikeren,» faldt Neuhus atter ind. «Hvad jeg mener, mine Herrer, er simpelthen det, at vi Kunstnere er oprigtig talt bare Fuskere. Vi vil fuske Naturen i Haandverket, men vi klarer det ikke. Vi sveder og stræver for at efterligne Naturen, og Resultatet blir altid skidt. En plukker Blomster og sidder og maler efter dem. En glor ud i Solnedgangen og skvætter med Rødt og Gult og Violet bare for at se, hvor lidet det ligner det virkelige. En faar op paa Atelieret en nøgen Menneskekrop og sidder og kliner og modellerer for at efterligne den. Og skidt blir det i Grunden altsammen for Livsgnisten, Livets egen fugtige Glans vil ikke krybe ind i vore Farver og vort Pottemagerler.»

«Saa vil jeg da,» raabte en liden tynd Fyr, «udbringe en Skaal for, at Livets egen fugtige Glans, repræsenteret ved Flora Nansens veritable Nakke, maa blive Ven Neuhus's private Eiendom og gjøre ham blidere.»

Der blev Latter og Skaaling rundt om. «Neuhus! Flora leve! Flora Nansens Hals velsigne os alle!» — o. s. v.

«Vel, mine Herrer,» raabte Thomas Falk,

«jeg vil fortsætte, hvor vor pessimistiske Ven slap. Det er sandt, som han sagde; men vidner ikke netop denne vor Trang til og vort Arbeide for at efterligne Naturen om en ideal Udvikling? Naturen selv er Fuldkommenheden, og vi gaar mod Fuldkommenheden ved at søge at naa den. Eller for at udtrykke mig anderledes: Livets Lykke bestaar i Skjønhed, og vi søger at erobre den.»

«Da er den Lykken alligevel en forbandet haal Tingest,» faldt en tyk, noget luvslidt, Kunstner ind. «Kan I sige mig, Venner, hvad Lykke der er i at sidde og glo paa Venus af Milo eller Titians «Bella», naar man er sulten, naar man ingen Bestillinger har og ingen kan faa, naar man idelig maa gaa rundt paa Ateliererne og sige: «Du har vel ikke en Lire at overlade mig i Dag?

Der blev Latter over hele Linjen; thi den Banken paa Atelierdøren kjendte de saa vel til allesammen. «Ja le I,» fortsatte Tyksakken, «Bedrøvelsen kommer, naar I skal til at betale min Part af dette velsignede Festmaaltid, hvor jeg antageligvis maa mætte mig for hele den kommende Uge. Men derfor siger jeg: Livets Lykke bestaar i at kunne spise sig mæt og endnu have en Skilling tilovers. Da faar man

først Øine til at se Skjønheden med. Jeg holder paa det solide Grundlag — Penge.»

Amerikaneren med Guldkjæden nikkede. «Jeg gi'r den sidste ærede Taler Ret,» sagde han «Hvad er et Menneske uden Penge — nøgent sultent, foragtet. Men med Penge har han Hovednøglen, som aabner alt. Kom igaar til en privat Kunstsamling — var ikke Adgang, var den urette Dag. Saa greb jeg i Lommen, tog op nogle Guldstykker og lagde dem i Tjenerens Haand. Øieblikkelig var Haven aaben og Kunstsamlingen og alt, hvad jeg baade vilde se og ikke se. Saaledes er Livet, mine Herrer. Penge er Magt, og Magt er Lykke.»

Amerikaneren stansede; thi Mr. Brown havde reist sig med et tankefuldt Ansigt. Han stod stille en Stund med Øinene sænkede mod Bordet og grundede; saa begyndte han langsomt. «I maa undskylde mig, mine Herrer, at jeg, som er Fremmed, vover at tage Ordet; men jeg er meget interesseret i denne Samtale og føler mig behagelig stemt ved at være i Selskab med saa mange unge, lyse, glade og dannede Mennesker. I ved maaske, at Maalet for min Reise hid ikke er som de flestes at more sig og opbygges ved alt det skjønne, vi her ser omkring os, men at

undersøge Arbeiderforholdene. Og ved at gjøre det føler jeg desværre saa stærkt Sandheden af, hvad den ærede Herre» — han pegte paa den luvslidte Tyksak — «har sagt. Ved I det, mine Herrer, at mens I bader Eder i Solskinnet og nyder Kunstverkerne og selv færdes i en Skjønhedens Luft under Eders daglige Arbeide, saa er der Tusender, som maa trælle i Sommerheden som Slaver og neppe har det daglige Brød, utallige, som Jorden over lider og sulter og hentæres. Disse Mennesker er vore Brødre og Søstre, samme Blod, samme Anlæg og Evner. Ser jeg paa dem hernede, finder jeg en nobel Race, en Slægt af Aarhundreders Kultur med Kroppe, som kan opvække en Kunstners Misundelse, med fine Ansigtstræk og Skjønhed over deres Væsen og Manerer — men aandelig udyrkede. De kan hverken læse eller skrive mange af dem, de er saagodtsom retløse, solgte under Adelen, de ved ikke at forsørge sine Børn, de faar lidet eller intet for sit Arbeide, og Misfornøielsen og Hadet ulmer under Skjønheden her, som Ilden under Græsset paa Vulkanens Sider. Det er muligt, at Hr. Falk har Ret i sine Ytringer, at Skjønheden er Maalet, vi skal naa — men naar nu denne Skjønhed er stængt for Flertallet

af vore Brødre og Søstre, hvad saa? Maa da ikke Livets Lykke og Livets Maal for os bestaa i at rydde disse Hindringer af Veien, at skaffe Mængderne Adgang til at deltage i Livets Skjønhed? Derfor, mine Herrer, vil jeg sætte Livets Lykke under vore nuværende Samfundsforholde i at arbeide for Retfærdighed paa Jorden, at gamle Slægters Synd maa sones, og Broderskabets Samfund stiftes ikke i Ord, men i Gjerning og Sandhed.» Mr. Brown satte sig. Da sprang en anden op.

«Mr. Brown minder mig om de gamle Ægyptere, mine Herrer, som ikke var fornøiede, med mindre de fik nogle Lig bragte ind i Festsalen. Hu! lad os faa Ligene ud igjen! Lad Dionysos med Vindrukransen om Haaret, fulgt af sine glade Nymper med Cymbler og Pauker, komme istedet. Denne Snak om Broderskabet er bra nok; men hver Gang jeg skal i Gjæstebud, kan jeg da minsæl ikke drasse med mig de snottede Ungerne til min Vaskerkone, eller den rige Slyngelen paa Hjørnet af Via condotti, som altid narrer en Soldo af mig ved at vise frem en Kjødslintre af en Arm. Lasarus faar stundom ligge udenfor paa Trappen; det var en uhyggelig Gjæst at faa til en Festmiddag med alle hans

Bylder og Saar. Vi vilde miste Appetiten, mine Herrer.»

«Jeg beder om Undskyldning, om mine Ord skulde vakt Misstemning,» sagde Mr. Brown.

«Aa langtfra, langtfra,» brød det ud fra mange Munde.

«Men jeg anser det alligevel for umuligt,» faldt Tyksakken ind, «at Mr. Brown kan tillade sig selv at kjøre i sin elegante Vogn ind til Byen efter disse sine Yttringer, hvorfor jeg foreslaar, at han overlader mig sin Plads og selv tager tiltakke med mit Æsel.»

Der blev Latter og Munterhed. Mr. Brown maatte selv le med. «Hjertelig gjerne,» sagde han til Tyksakken.

«De ved, vi Kunstnere tager os Friheder og er gemytlige,» sagde en anden undskyldende til Mr. Brown.

«Just hvad jeg liker,» svarede Mr. Brown.

«Men man kan nu sige om os, hvad man vil, saa er vi nogle yderst uhøflige Kumpaner,» udbrød Præsidenten i Laget. «Her har vi Mandfolk siddet og vrøvlet og ladet Damerne sidde stille og høre paa. Vil ikke nu nogen af Damerne give sit Ord med i Laget og dømme mellem de stridende Parter? Hvad mener nu De, Miss Sara?»

Sara rødmede og rystede paa Hovedet. «Afslag taales ikke i denne Forsamling,» vedblev Præsidenten. «Skal vi ikke, Venner, gjøre som fordum ved Elskovshoffest i Narbona og udnævne en Kvinde som Høiesteretsdommer i denne Tvist og paa Naade og Unaade overgive os til hendes Dom?»

«Jo—jo —» lød det fra alle.

«Jeg foreslaar da Miss Sara Holte til denne Post.»

Enstemmig antaget.

«Sara Holte — Miss Holte —» saaledes lød Raabet rundt. Sara reiste sig og smilte rødmende. Saa løftede hun Øinene op over Forsamlingen, stirrede som drømmende ud i Luften og sagde stille: «Jeg vil bare sige det, at da Hr. Falk talte om Skjønhed, og jeg paa samme Tid saa udover Kampagnen og paa Solskinnet og paa Blomsterne her i Brystet, saa syntes mig, jeg var i Livets store, store Sal med mange tindrende Lys og glade Mennesker om mig. Men saa kom Mr. Brown og slukkede et for et af Lysene, og jeg stod alene igjen i Mørket, og istedenfor de glade Mennesker hørte jeg Suk fra Sygesenge og Jamren og Graad af Børn, som var sultne. Hr. Falks Ord var en Drøm, som burde være Virkelighed, Hr. Browns Ord var en Virke-

lighed, som burde været en Drøm — det er min Mening.»

«Bravo, Bravo!» raabte Kunstnerne. «Miss Sara har truffet det!»

«Og jeg foreslaar derfor,» fortsatte Præsidenten, «at denne Krans af Kampagnens vilde Roser, der skulde overrækkes til Festens Dronning, sættes paa hendes sorte Haar.»

Der blev en øredøvende Jubel og Klirren med Flasker og Glas. Falk greb Kransen og satte den under Jubelen paa Saras sorte Haar. Hun smilte rødmende, og hendes Øine tindrende

«Og saa foreslaar jeg for det andet,» fortsatte Præsidenten, «at vi fordøier disse Maccaroni stille henstrakte paa vor Moder Jord, indtil Kaffeen er færdig.» Der blev en Larm af alle Stole, og Arm i Arm spredte Grupperne sig udover, fremdeles disputerende om Livets sande Lykke.

«Falk glemte Talen for Kvinden i Dag,» sagde Neuhus.

«Det var, fordi han havde sin Ubegribelige ved Siden af sig,» svarede hans Kammerat.

«Tror du virkelig, der er noget alvorligt i det?»

«Ved ikke — men synes saa for gemene Dødelige.»

Mr. Brown gik i det samme forbi alene. Han vendte sig halvt, som om han tænkte at slutte sig til dem, men betænkte sig og fortsatte Gangen.

Sara havde mærkelig nok faaet smuttet sig væk fra sine Beundrere; hun sad nu gjemt af en gammel Murstubbe og saa udover. Hun havde endnu Kransen paa sit Hoved. Hun syntes, hun trængte saa til at være alene. Det havde været en deilig Dag denne, og dog — bestandig denne forstyrrende Skygge af Livets Nød og Elendighed. Før hun vidste det, sad Mr. Brown ved hendes Fødder. Han syntes at være i en Slags oprørt Stemning. Det sittrede saa underlig i hans Ansigt. Han saa op paa hende. Hvor deilig sad hun ikke der som Livets egen svulmende Sundhed paa de smuldrende Ruiner med Blomsterkransen af Roser rundt sit vakkre Haar.

«Saa, jeg slukker Livets Lys ud for Dem, Miss Sara,» sagde han.

«Ikke De, men Deres Ord i Dag,» sagde Sara. «De talte sandt, Mr. Brown; vi faar se at tænde Lysene igjen, saa de ikke mere kan slukkes.»

Mr. Brown saa op paa hende med et udsigeligt ømt Blik. «Ja, for jeg vil sige Dem det, Miss Sara — —» Talen blev afbrudt ved, at den stærke, alvorlige Mand pludselig skar Ansigter og arbeidede med noget, som vilde overvælde ham. «Undskyld mig, at jeg forstyrrede Dem,» sagde han saa stille efter en Pause, reiste sig, hilste og gik.

Hvad betød dette? For en underlig Mand! Og dog følte Sara i dette Oieblik den samme varme Strøm, der fór gjennem hende for første Gang, da hun saa sin Faders Møde med hans gamle Kjærlighed der paa Gjæsteværelset. Den kom med slig hævende Styrke. Hvorfor følte hun sig saa inderlig tiltrukken til denne Mand med hans barske Tungsind, han, som havde viet sig til at kjæmpe for Retfærdighedens Sag paa Jorden?

Hun rystede Græsset af Kjolen, reiste sig og gik tilbage til de andre. Da hun kom til Huset, var Skuepladsen aldeles forandret. Bordet var sat tilside, Gaardspladsen ryddet, og paa en omvendt Vintønde tronede Beppo fra Kneipen med sit Harmonium. Men det var ikke himmelvendte, sentimentale Toner, det nu udstødte, det var saamænd Valser og Polkaer, og paa Gaards-

pladsen tumlede sig da Par og Par af Kunstnerne i Dansen, selv Tyksakken havde fundet sin tynde Modstander i en broderlig Omfavnelse.

«Se, der har vi vor bortrømte Blomsterdronning,» raabte Præsidenten, da Sara traadte ind. Nu skal da Dansen begynde for Alvor.» Det var forgjæves, at Sara protesterede med, at hun ikke kunde danse; hun maatte være med i en Polonaise i alle Fald; thi gaa kunde hun da. Mrs. King maatte ogsaa ind i Rækken, trukket derind af sin Bordherre, der nu var i et Overmaal af Begeistring, fordi Mrs. King havde lovet en Visit til hans Atelier.

Men Mr. Brown var forsvunden. Han havde taget Tyksakkens Æsel og var vendt tilbage til Rom. Næste Morgen tog han Trænet videre og sydover.

XXXVIII.

Sara var tilbage igjen i Chicago. Hele Reisen forekom hende som en Drøm, en deilig, deilig Drøm. Og dog havde Drømmen været den solideste Virkelighed. Hun havde seet og erfaret, at Livet kunde være skjønt og værdt at leve.

Og dog var der altid denne Understreng af Lidelse. Læste hun i Historien om, hvorledes mange af disse prægtige Paladser og Borge var blevne til, var det gjennem Uretfærdighed, Vold og Tryk af andre Mennesker. Og naar hun sad alene og nød sine Erindringer, saa kom Billedet af Lizzie og Pat og de andre deroppe paa Taget dragende frem for hende, anklagende Samfundet for Forbrydelse mod dem. Hvor længe skulde dette vare? Skulde det da være umuligt, at alle Mennesker en Gang vilde kunne leve sammen som Brødre og Søstre, og at de vilde sætte sin Glæde i at kunne gjøre dette? Hun mindedes sine Samtaler med Mr. Brown, og hendes Hjerte slog varmt ved Tanken. Hvorfor havde han reist saa pludselig fra Rom? Hvad mente han den Aften ude paa Kampagnen? Bort — bort med alle disse Tanker, det var jo saa alligevel en Umulighed; der stod jo denne ene stadige Skygge imellem — Abraham Jensen.

Sara var bleven vis paa to Ting angaaende sig selv. Hun vilde vie Resten af sit Liv til sine Landsmænds Frigjørelse og til at hjælpe de fattige Arbeidere til at faa Del i Livets Skjønhed. Hvorledes vidste hun endnu ikke ret. At vedblive dette nydende Drømmeliv halvt i Uvirk-

somhed eller bare tænkende paa sin egen Udvikling gik jo ikke an. Hun havde af egen bitter Erfaring lært, hvilken forfærdelig Misforstaaelse hendes Fa'rs og Mo'rs Livssyn var, hvilken Elendighed og Fristelse det førte med sig for alle begavede Naturer idetmindste, hvorledes denne Skilsmisse mellem Verdensbørnene og Gudsbørnene bare førte til aandeligt Hovmod og til Uvidenhed. Og dog elskede hun dem. Hvor mange prægtige Naturemner lig hendes Fa'r gik ikke der og bandt sig selv og blev ikke til noget paa Grund af deres eget Trangsyn? Nu vilde hun tage fat for Alvor. Hun raadførte sig med Mrs. King, og denne lovede at støtte hende. Hun vilde begynde med en liden Haandgjerningsskole, og saa fortælle Børnene fra sin Reise og tale med dem om mange andre Ting. Hun turde ikke begynde før nær sin Hjembygd for ikke at blive kjendt, skjønt hun brændte efter netop at tage fat der. Hun gav sig for Sikkerheds Skyld et andet Navn og var nu forvandlet til Elsa Brun. Hun gik til en af de gamle og mest velstaaende norske Settlementer. Begyndelsen var lovende. Præsten, en Synodepræst af den gamle Skole, var meget høflig, da han hørte, hun var en norsk Farmerdatter, og lovede at fremme Sa-

gen, saa meget han kunde, da en saadan Skole netop trængtes. Hun gik selv omkring til Farmerkonerne. Disse var i Begyndelsen lidt mistænksomme, men da Præsten gav sin Anbefaling, var der intet i Veien. Snart havde Sara en Skole paa 20 Smaagjenter. Hun havde faaet Lov at benytte Skolehuset udenfor Skoletiden. Hun havde ikke været sammen med sine Elever en fjorten Dage, før de elskede hende over al Beskrivelse. Jo det var andet end den kjedelige norske Formiddagsskole, hvor de læste Katekismus og Pontoppidan. Her var de ude paa Reise til Norge, til Frankrige, til Tyskland og Italien. Snart kom enkelte af dem dragende med sine Brødre. De turde ikke gaa ind, men blev staaende udenfor Vinduerne og skulde lytte. Sara gik ud og fik dem ind, og nu havde hun stadig en Række Gutter paa den bagerste Bænk med store, tindrende Øine, gabende Mund og stille som Kirkelys. Sara tænkte paa sin egen Fryd, da hun kom over Skrædderens Bøger. Barnenaturen var dog sig selv lig allesteds; men hvor den blev mishandlet. Præsten havde været derhenne flere Gange og udtalt sin fuldkomne Tilfredshed. Men saa kom han en Dag over hende, som hun sad og fortalte om Paven i Rom og Festerne i de

store katolske Kirker. Hun benyttede Leiligheden til at fortælle dem om mange store og gode Mænd indenfor den katolske Kirke, om den hellige Franciscus og Vincent af Paul og andre, og bad dem huske paa det, at der var gode og fromme Mennesker i alle Religioner, og at vi altid skulde helst tro godt om hverandre og være snille mod hverandre, hvad Religion vi saa havde, og at hvad det kom an paa hos Gud, var, om vi var gode og ærlige Mennesker. Der var hundrede og et ude. Præsten sagde intet der med det samme, men næste Formiddag havde Sara ham paa Visit. «Jeg ønsker at tale lidt med Dem, Miss Brun,» sagde han — «i Enrum.»

Sara aabnede Døren til Sideværelset, og de traadte ind.

«Sig mig,» vedblev Præsten, «taler De ofte med Børnene om saadanne Ting som igaar?»

«Jeg forstaar ikke, hvad De sigter til?» svarede Sara. «De ved jo, jeg bruger at fortælle lidt til dem, mens de strikker og syr hver Dag.»

Præsten sendte hende et gjennemborende Blik. «De er vel ikke Katolik?» spurgte han.

Sara kunde ikke holde sig fra at smile. «De kan være tryg, Hr. Pastor,» sagde hun.

«Jeg haaber, De er Lutheraner som os andre,» vedblev han. «Jeg har hele Tiden forudsat det, da jeg hyppig har seet Dem i Kirken.»

«Jeg tør ikke kalde mig saa, er jeg bange for,» svarede Sara ligefremt. «Jeg har ikke sluttet mig til noget Samfund.»

«Har De da ingen Religion?» spurgte Præsten næsten forfærdet.

«Jeg ved ikke,» sagde Sara; «min Religion er at være god og gjøre godt.»

«Bah, disse sentimentale Talemaader,» udbrød Præsten haanligt. «Tror De paa Bibelen som Guds inspirerede Ord?»

«Nei, jeg gjør ikke, Hr. Pastor.»

«Tror De paa den hellige Treenighed?»

«Nei.»

«Tror De paa Jesu blodige Forsoningsdød?»

«Det Dogme finder jeg umoralsk,» svarede Sara modigt.

«Gud i Himlen! De fornægter jo Kirkens allerhelligste Lærdomme!» raabte Præsten i Forfærdelse og kunde ikke holde sig paa Stolen. Han sprang op, stillede sig bag den og løftede den som et Vaaben. «Og De har vovet at snige Dem ind her i min Menighed!»

«Ja, men jeg underviser jo ikke i Religion,

Hr. Pastor,» svarede Sara rolig. «Det kan dog ikke skade Børnene, at jeg søger at indprente dem at være kjærlige og gode.»

«Kan det ikke skade dem,» udbrød Pastoren hidsigt, «at De betoner Gjerningerne istedenfor *Troen* og lærer en Selvretfærdighedens Vei til Salighed? Der har Herren betroet os sit dyreste Klenodie, sin rene, uforfalskede Lære, og saa kommer De og lærer dem, at det kan være det samme, enten de er Katoliker eller Metodister eller Mormoner. Her er vi omgivne i dette gudløse Land af alle Slags fordærvelige Sekter, som vil besnære og lokke Børnene fra deres Fædres Tro, og saa slutter De Dem aabenbart til Kjætterne?»

«Men det kan dog ikke være Synd at lære Fordragelighed, Hr. Pastor?» vovede Sara at sige.

«Fordragelighed er af Satan!» raabte Præsten ivrigt. «Naar en Ting er ret, kan ikke fem andre Ting være rette. Ved De ikke, at Paulus siger: «Om en Engel fra Himlen prædiker et andet Evangelium, end jeg prædiker, han være forbandet.»»

Sara svarede ikke.

«Jeg haaber, De indser,» sagde Præsten roli-

gere, «at Deres Skole i denne Bygd for Fremtiden er umulig?»

«Det bedrøver mig for Børnenes Skyld.»

Præsten gik, og Sara sad igjen stille. Hendes Øine fyldtes med Taarer. Hvor Menneskene dog var besynderlige. Der lagde de Religionen, der var givet dem til deres bedste Hjælp og Støtte, i Veien for deres egen Fremgang.

Præstens Spaadom var sand. Søndagen efter sagde han i Kirken: «Og saa er der endnu en Sag, jeg er nødt at omtale, mine kjære Sognebørn. Vi har i længere Tid, os uafvidende, næret en Slange ved vor egen Barm. Men Herren har i sin Naade i Tide aabnet mine Øine, saa jeg endnu kan være istand til at rive vore Børn som Brande ud af Ilden. Den Miss Brun, til hvem vi har betroet vore Børn, er en Vantro og af den værste Sort. Hun har paa den snedigste Maade villet smugle ind i vore Børn vor Tids fritænkerske Anskuelser og faa dem til at foragte deres lutherske Barnelærdom. Gud være takket, at det blev opdaget i Tide. Jeg anser det for givet, at ingen mere sender sine Børn did.»

Sara var tilstede og hørte sin egen Dødsdom. Næste Dag var Skolen tom undtagen et Par, som

ikke havde været i Kirken og ikke endnu havde modtaget den forfærdelige Tidende.

Sara reiste, og Børnene græd. Men Forfølgelsen var ikke tilende dermed. Sara fik se i Aviserne en Artikkel, skrevet af den samme Præst, hvori der advaredes for en vis Elsa Brun, om hun skulde vove lignende Forsøg i andre Bygder. Hun maatte altsaa igjen bytte Navn. Hun grundede paa, om det vilde nytte at henvende sig til Kvinderne, søge at ryste dem ud af deres Sløvhed og trodse Præsteoppositionen. Det var i alle Fald værdt et Forsøg.

XXXIX.

Sara havde nedsat sig i Nabobygden til sit gamle Hjem. Hun havde nu givet sig Navn af Thea Sommer. Forsøget var voveligt; thi baade havde hendes forrige Mand en Menighed der, og der kunde være mange, som havde seet hende i hendes Hjem i gamle Dage. Hun haabede paa, at hendes moderne Dragt og den nye Opsætning af Haaret skulde gjøre hende ukjendelig. For Sikkerheds Skyld gik hun med Slør, naar hun var ude. Hun havde heller ikke besøgt nogen

af Mandens Menighedslemmer, men holdt sig til Konferencekirkens Faar; thi der var en Konferencemenighed ved Siden af hendes Mands. Baade Synoden og Konferencen havde jo den Fordel, at de ikke betragtede verdslig Kundskab og Litteratur som Synd. Hun begyndte paa samme Maade som før med en Haandgjerningsskole for Børnene, og hun havde ogsaa her velvillig faaet overladt Skolehuset. Resultatet blev det samme. Børnene blev glade i hende, og Skolen øgedes. Saa vovede hun at kalde sammen et Møde af Kvinderne i Bygden. Der mødte frem en hel Del af Nysgjerrighed. Hun holdt ikke egentlig Foredrag, men hun mere samtalede med dem, viste dem, af hvor uendelig Vigtighed det var, at Kvinderne fik lære noget, forat de igjen kunde give sine Børn Interesser. Kvinderne likte Foredraget, og de likte hende. Sara bestemte ugentlige Møder, og hun blev efterhaanden dristigere i sine Udtalelser. Hun viste, hvor de skandinaviske Kvinder nødvendigvis maatte ligge nede, fordi de gjennem Aarhundreder havde været betragtede som underordnede, men hvorledes vi ikke kunde vente en fribaaren, ædel Slægt, saalænge den ene Halvpart af Menneskeheden var trælbunden. Hun talte om Ægteskabet, at det

eneste Baand, der kunde sikkre varig Lykke, var gjensidig Kjærlighed, at alle disse Fornuftgiftermaal for Penge, for Rang, for gode Gaarde, var et Affald fra Guds Lov, et forfærdeligt Selvbedrag, som hævnede sig gjennem et ulykkeligt eller sløvt Liv. Skulde det blive Alvor af det, som Jesus talte om, at alle skulde være Brødre og Søstre, saa maatte Kvinderne faa fuldt ud lige Rettigheder med Manden i Ægteskabet, i Forretningslivet, overalt. Hendes Arbeide burde betales lige, hendes taalmodige Stræv i Kjøkkenet og Barnekammeret skattes lige, hendes Stemme gjælde lige med Mandens.

Aa jo! der blev Liv i Bygden, sligt var endnu ikke hørt. Dette var jo rent at prædike Oprør. Rundt Kaffekoppene diskutteredes Saras Foredrag, fordetmeste med Hovedrysten af de Gamle, mens de Unge taug stille; de mente i Stilhed, hvad de mente. Sara fik Visitter af Konferenceprætens Frue, som erklærede, at Kvinderne ikke likte hendes Tale om Frigjørelse, da de var forneiede med, saaledes som de havde det, og de underkastede sig heller Guds Lov end disse moderne Paafund fra nogle halvgale Kvinder; hun fik Besøg af nogle af sin Mands Menighedslemmer, som med grædende Taarer eller med

hovmodig Bombarderen med Skriftsteder søgte at omvende hende. Sara var halvt fortvivlet. Var der da ikke et eneste naturligt Menneske, som turde se Sandheden lige ind i Ansigtet og især her, hvor det gjaldt deres egen og deres Børns Interesse? Vilde virkelig Kvinderne i al Evighed kysse de Lænker, som bandt dem? Da huskede hun pludselig et Ansigt, indtullet i et Torklæde, fra hvilket der havde tittet et Par straalende Øine, den Gang hun talte om Kjærligheden og Ægteskabet. Hun havde faaet opspurgt, hvor hun boede, og nu gik hun derhen. Konen var alene hjemme og gik og stellede. Straks hun saa Sara, klarnedes hendes Ansigt, og hun kom henimod hende. «Nei er det ikke ho Thea,» sagde hun paa ligefrem norsk Bondevis. «Tak for det, du vilde se indom. Nei, kor gildt du snakte sidst; det gjorde mig godt langt ind i Hjertet.»

«Saa — det er ikke alle, som synes det,» svarede Sara.

«A — de er saa dumme mange,» sagde Konen frimodigt. Og saa lagde hun til hviskende: «Saa tør de ikke andet for Præsten.»

Med en Gang slog det Sara, at hun havde

seet det Ansigt før, men hvor var det? Var det ikke? — — —

Konen saa, hun stirrede, og sagde: «Du stirrer saa paa mig?»

«Undskyld,» sagde Sara, «men jeg synes saa vist, jeg skulde seet dig før. Det var vel ikke du, som en Gang blev baaren halvfrossen ind paa Holte?»

«Jo, det var det — men hvorledes — —»

Sara saa sig som ængsteligt omkring.

«Jeg er Sara, Datteren paa Gaarden.»

Konen stod stiv som en Støtte paa Gulvet: «Du er da vel aldrig hende, som — — —»

«Rømte bort fra sin Mand, Præsten,» faldt Sara ind. «Jo, det er mig, og det er det sandeste og bedste, jeg har gjort i mit Liv.»

Konen kunde ikke komme sig af sin Forundring.

«Du maa ingen Ting sige,» sagde Sara igjen, «der er ingen, som ved det uden du.»

«Og her, som alle tror dig baade død og begraven!» raabte Konen.

«Desto bedre for mig,» svarede Sara; «men at jeg saaledes skulde træffe dig, som jeg saa længe har havt Lyst at tale med.»

Sara og Konen var snart fortøiede ved den

sædvanlige Kaffekop, og i ivrig, fortrolig Samtale. Sara fik vide Ting om sin Fa'r, hun ikke før havde vidst, og som lod hende føle endnu dybere Medhug for ham. «Han Haakon gjorde ikke Ret i at gi' mig op og reise,» sagde Konen.

«Men er ikke den Mand, du fik, snil mod dig da?» spurgte Sara.

«Han Halvor er saa god, som Dagen er lang,» svarede Konen; «men hvad hjælper det? Han var ikke Haakon lel. Og du hugser det, du sa' i Talen din.»

«Ja, er ikke det sandt?» sagde Sara. «Kjærlighed kan ikke betales med Gaarde og med Penge. Derfor maatte jeg reise fra Manden min, fordi han gjorde mig ond og dræbte mig.» Sara havde rørt det ømmeste Punkt i sin Sjæl, og hun blev veltalende. Det gjorde hende saa godt at faa udøse sig for En, som havde Erfaringens Forstaaelse idetmindste. Hun talte om, hvad Faderen havde betroet hende der i Chicago. «Og du har saaledes heller ikke været lykkelig?»

«Jeg har ikke havt en rigtig glad Dag,» svarede Konen, og Graaden stod i Øinene hendes. «Den gladeste var, da jeg hørte dig tale. Det blev bare værre, siden jeg traf ham igjen

herhenne. Men tys — der hører jeg Halvor komme — nu maa du ingen Ting sige.»

Sara var vemodig glad, da hun forlod Gaarden. Hun havde idetmindste fundet én Sjæl, der skattede hende, og Konen havde jo forsikkret, at der var hundrede andre, bare de turde. Skulde da dette norske Folk evig være bundet af Prællænker? Og hvor mange taalmodige Offerlam gik der ikke rundt i Landet, med kvalte Længsler, og som led værre end denne her!

Oppositionen mod Sara begyndte at antage en mere truende Karakter. Skolehuset blev naturligvis ogsaa her nægtet hende, Konferencepræsten havde holdt en Række Modforedrag over: «Kvindens Opgave seet i Evangeliets Lys», hvori naturligvis Underdanighedsprincippet blev fastholdt i al sin Strænghed, støttet ved «Guds Ords» ufeilbare Vidnesbyrd; og hvad værre var, selve Abraham Jensen, hendes høiærværdige Ægtemand, havde hørt Krigssignalet, og underrettet om, at flere af hans Faar havde vovet at være tilstede ved disse oprørske Møder, iførte han sig nu Saliggjørelsens Hjelm og Aandens Sværd og kom dragende med Følge for i et vældigt Slag at knuse den Forvorpne. Mødet afholdtes i Hauges Synodes Kirke, og den var saaledes pak-

ket to Timer, før Mødet skulde begynde, at Folk hang rundt Vinduerne, eller sad i sine Tømmervogne udenfor. Sara var tilstede. Hun havde taget Plads paa en af de nederste Bænke og havde trukket et tæt Slør for Ansigtet; men hun var bleven kjendt; en Hvisken gik fra Bænk til Bænk, og Folk vendte Hovedet. Hendes Lyst til at se sin Fa'r endnu en Gang havde overvundet hendes Modbydelighed for at møde sin Mand. Der kom han, struttende af Embedsværdighed som før, Hovedet bøiet lidt til Side, Udtrykket i Ansigtet haardere, og bagefter ham Faderen, nu støttet til en Stav, sørgmodig, bøiet — saa syntes idetmindste Sara. Hun var paa Veie til at hulke, men hun beherskede sig, hun skulde gjerne ilet hen og omfavnet og kysset Faderen i alles Paasyn. Men det venlige Slør dulgte hendes Sindsbevægelse, og Rettergangen begyndte. Hendes Mand havde taget Plads i Kordøren, og hans nærmeste Venner paa Stole rundt om ham. Efter Afsyngelsen af Salmen: «Jeg gaar i Fare, hvor jeg gaar», begyndte Abraham Jensen: «Ak ja, dyrekjøbte Venner! hvor maa vi ikke sande disse Salmens Ord, saalænge vi vandrer her i Jammerdalen. Fristere omringer os, Kjættere søger at forføre os, Satan staar

i Veien med sin Lænke, hvor vi vender os, han, som kan paatage sig Skikkelse selv af en Lysets Engel. Jeg har hørt til min store Bedrøvelse, at denne Bygd, som hidtil har levet i Fred og Lykke, tilfreds med Herrens Ord og bøiende sig under hans milde Tugt, nu har været hjemsøgt af slig en Slange i Kvindeskikkelse, der vil forføre, som fordum med Eva i Haven, sine Medmennesker til Ulydighed mod Guds Bud. Jeg hører til min endnu større Bedrøvelse, at denne Kvinde skal være norsk, da hun taler vort Sprog til Fuldkommenhed. O, at ogsaa vore Landsmænd skal slutte sig til Antikristens Følge, at ogsaa der af vore Landsmænd maa udvælges Vredens Kar, bestemte til Undergang! Lader os bøie os for Herren og bede, bede, dyrekjøbte Venner, at han tager sit Tugtelsens Ris fra os, at vore Sønner og Døttre maa befries fra hans brændende Vrede, og ikke slippes i Ildsøen, der brænder med Beg og Svovl.»

Her gik Abraham Jensens Stemme op i Kvinten og blev farvet af Graad.

«Hidtil har vore Kvinder, tugtige og stille, vandret ved sine Husbonders Side, tilfredse med den ydmyge, men hæderlige Stilling at være deres Mands Medhjælp, rette sig efter hans Vilje og

opfostre hans Børn i Tugt og Herrens Formaning. Men nu, i denne vor vantro og oprørske Tid, anser man sig visere end Vorherre, vil kuldkaste hans Forordning og taler om fri Kjærlighed og Kvindens Ligeret og deslige. Vi ser jo, hvad der kommer af dette, Hor, Mord, Skilsmisser, — vore Blade er fulde af disse forfærdelige Forbrydelser dagligen som et skrigende Advarselsraab til os om, hvad det fører til at gjøre Oprør mod Gud. Ak Venner, Venner!» — og her blev Abraham Jensens Stemme vedholdende brudt af Graad — «I ved jo alle ligesaa godt som jeg, at jeg her taler af egen bitter, ydmygende Erfaring. Jeg havde en Hustru, kjær som den Fattiges eneste Lam. Saa kom et af Verdensbørnene og gjøglede for hende sine glimrende Løgne, og paa daarlige Kvinders Vis fløi hun som en Flue mod Lyset, fulgte hun Lygtemanden, der ledede hende ud paa Fordærvelsens Afgrund, og sank — sank vanvittigen ned i dens Dynd. Gud hjælpe og hjemsøge hende, hvis hun endnu er i Live, og føre hende tilbage til de stille Græsgange, hvis endnu Redning er mulig. Den forlorne Søn kom jo tilbage, skjønt han havde blandet sig med Svinene, og vi faar have Haab, saalænge der er Liv. Men kan ikke et saadant Eksempel midt i

Eders egen Forsamling overbevise Eder — saa kan intet i Verden!»

Præsten blev afbrudt af en Bevægelse, som opstod nede i Kirken, som om En trængte sig frem, og før man vidste Ordet, stod Sara oppe paa Forhøiningen, løftede Sløret fra Ansigtet og saa ud over Forsamlingen. Hun var heftig oprørt. Man kunde se det paa det dødblege Ansigt, paa Brystet, som gik voldsomt, paa Hænderne, som skjælvende og nervøst løftede Sløret.

«Undskyld mig, at jeg afbryder paa denne Maade,» sagde hun med en forholdsvis rolig Stemme, «men jeg vilde blot varskue Eder om, at her staar den, som nu er dobbelt anklaget og lyst til Helvede som et Vredens Kar. Den Mand der var en Gang min Mand —» og hun pegte paa Abraham Jensen, der, som slaaet af et Lyn, var sunken ned paa Stolen — nei hvor Almuen nu strakte Hals og lyttede. «Jeg blev solgt til ham som et rent Barn, førend jeg endnu vidste, hvad Kjærlighed og Ægteskab var. Her er hverken Tid eller Sted til at retfærdiggjøre eller anklage nogen af os; men jeg vil sige til hans Undskyldning, at han aldrig har vidst, hvor ondt han har gjort mig. Mit Ægteskab var hverken værre eller bedre end de hundrede andre Kvin-

ders her, der daglig trædes under Fødder og ydmyges, men som ikke lider saa meget ved det, fordi de ikke ved bedre. Men jeg fik vide bedre. Jeg fik vide, at vi Kvinder ogsaa er Guds Skabninger, som har vor Ret ligesaa fuldt som Manden; jeg fik vide, at Verden var ikke den Jammerdal alene, som I præker om; jeg fik vide, at Lys, Skjønhed, Kundskab, Menneskeaandens forskjelligartede Arbeide gjennem Tiderne, er Guds sande Aabenbarelser og ikke Uvidenhed, Selvdyrkelse og religiøs Fanatisme; jeg fik vide, at et Ægteskab, hvor Kjærlighed ikke er tilstede, er modbydeligt, usædeligt og Gud en Forargelse. Jeg følte hos mig selv, at dette sidste var sandt. Saa reiste jeg bort. Jeg var ikke vanvittig, jeg valgte med velberaad Hu; og jeg angrer ikke; det er det bedste Valg, jeg har gjort i mit Liv. Jeg havde Valget mellem at blive hos ham der og dø aandeligt i Bitterhed og Had — eller at reise og søge at blive det, Gud havde bestemt mig til. Jeg takker for, at jeg fik Mod til at vælge ret. Og jeg har kjæmpet igjennem — Gudskelov. Jeg har kanske lidt mere og seet mere tungt end Eder, der graver Eder ned i Jorden som Muldvarpe. Men jeg har ogsaa seet saa meget rigt og skjønt, at det fuldelig opveier

Lidelsen, og min Aand er bleven sleben paa denne Slibesten. Jeg har nu Fred, Fred med Gud og med Mennesker og nyder en indre Lykke, jeg aldrig før kjendte hos Eder. Jeg ønskede at give Eder lidt af min Rigdom, meddele Eder lidt af min Lykke; thi jeg vidste af personlig Erfaring, hvorledes I selv og Eders Børn i Grunden tørstede efter den. Det er min Forbrydelse. Jeg har intet forlangt af Eders Penge; thi jeg holdt saa meget af Eder, at jeg vilde gjøre det for intet. Men I støder Haanden bort, som vilde læge Eders Saar; I lukker Munden, som vilde fortælle Eder Sandheden og gjøre Eders Hjem lysere og bedre. Jeg siger dette her saa aabenlyst, fordi det sandsynligvis er mit Afskedsord til Eder, mit Afskedsord til det norske Folk. Jeg har nu erfaret, at det er umuligt at gjøre noget, saalænge det norske Folk gjør sig til umyndige Børn under de lutherske Præster, og disse lutherske Præster vil forsøge at stanse Verdens Fremgang med sine middelalderlige Læresætninger. Det norske Folk vælger at sove — nu, saa lad det sove sødelig. Det vaagner vel op en Gang, naar Begivenhederne ryster det ordentlig i Kraven, og først alle andre er vaagne. Nu gaar jeg. Det gjør mig ondt at forlade Eder. Jeg drømte om

at skulle gjøre saa meget for Eder. Det gjør mig mest ondt at maatte forlade den gamle Mand der» — hun pegte paa sin Fa'r — «han, det kjærligste og bedste Menneske, men som nu nødes af sin Religion til at være grusom og forskyde mig og betragte mig som fortabt. Tro mig — vi skal mødes en Gang igjen Fa'r, hvor vi skal forstaa hinanden bedre!» Og med undertrykt Hulken og Hænderne for Ansigtet gik Sara hurtig ud af Kirken. Almuen gjorde Vei for hende, der var Taarer i alles Øine. Præsten sad igjen paa Stolen som tilintetgjort; det havde rykket og slidt i ham under Saras Tale, og han vilde flere Gange til at afbryde hende. Nu var han ikke istand til at sige et Ord. En anden af Brødrene maatte afslutte Mødet.

XXXX.

Sara kom hjem til sit Logi, sønderrevet af mangfoldige Tanker. Da laa der et Brev til hende, som var kommet med Posten. Hun aabnede det forundret; thi det var ikke fra Mrs. King, skjønt Poststemplet var fra Chicago. Men i det stod:

«Kjære Miss Sara!

De maa tilgive mig, at jeg skriver dette. Jeg kan ikke andet, skal jeg faa Fred i min Sjæl. Jeg har faaet høre hos Mrs. King Deres nuværende Adresse, samt at min Indbildning, at De var knyttet til en af de unge Kunstnere, vi mødte i Rom, var feilagtig. Dette bringer mig til at skrive dette. Jeg har nu næsten to Aar færdedes i Udlandet, men jeg er ikke istand til at fordrive Deres Billede fra min Sjæl. Fra den Stund, De kom ud efter mig i Gangen hos Mrs. King for at takke mig for, at jeg talte Arbeidernes Sag, har jeg følt mig besynderlig tiltrukket til Dem. Ved at lære Dem nærmere at kjende, har jeg fattet ikke alene den dybeste Agtelse, men den inderligste Kjærlighed til Dem. De har sagtens selv seet det mange Gange; thi skjønt jeg anser mig for at være i Besiddelse af nogen Viljestyrke, har jeg dog været daarlig istand til at kjæmpe mod mine Følelser. Engang der ved Kunstnerfesten paa Ponte Molle havde jeg paa Tungen at sige Dem alt, men jeg kjæmpede det ned. Jeg ved, at De kan gjøre mig lykkelig. De har baade Hjerte for mit Arbeide, og Forstand og Erfaring til at forstaa det i sin dybeste Grund. Med Dem ved min Side vil dette Ar-

beide, saa tungt i sig selv, gjøre mig stærk og freidig; uden Dem vil den tunge Gjerning falde endnu tyngre. Jeg er i Begreb med at bygge mig et vakkert Hjem her i Chicago. Planen er lagt, Tegningerne færdige, Aftalen med Kontraktøren gjort. Jeg venter nu kun paa Deres Svar. Vil De og kan De dele det med mig? Hvis ikke, saa slipper jeg det hele, sælger ud, reiser bort. Send mig Telegramsvar, 375, Dearborn Street.

Deres i Ærbødighed
Henry Brown.»

Sara sad som lynslagen med Brevet i Haanden. Hun saa paa de faste Skrifttræk og tænkte paa den alvorlige, kjærnesunde Mand, som hun beundrede saa. Var det muligt? Et Smil bredte sig over Ansigtet, Øinene straalede, hun kjendte som en varm Strøm fare gjennem sig. Gud, hvor hun elskede ham! Hun havde ikke turdet tilstaa det for sig selv, men nu følte hun, at han eiede hende helt. Hun var brudt ned af sin første, store Skuffelse, jaget bort af sine Landsmænd, og nu kom han og bar hende paa sine stærke Arme ind til det Arbeide, som hun havde sat som sit andet store Maal i Livet, det at arbeide

for at lindre Arbeidernes Kaar. Hun følte ikke sin Smerte mere. Der var tydelig nok en Ledelse i dette. Gud var en kjærlig Gud, han vilde nu føre hende ind i en Livsluft, hvor hun kunde vinde Forstaaelse for sig selv og sin Gjerning.

Abraham Jensen! — Med en Gang reiste denne truende Skygge sig op for hende. Han var jo lyslevende endnu, hun havde jo for en Stund siden seet ham staa truende i Kirkens Kordør og slynge Forbandelse ud over hende. Hun var jo bunden til ham endnu med alle Lovens Baand. Hun sled i sine egne Hænder, som for at slide sønder Lænkerne. Lovlig Skilsmisse! — ja hvad skulde hun anklage ham for? Han kunde nok faa Skilsmisse fra hende, hvad Øieblik han vilde, fordi hun havde løbet bort fra ham; men hun — hun var jo i Lovens Øine den ene Skyldige. Og hun kjendte ham for vel til at tro, at han nogen Tid vilde give sit Samtykke til nogen Skilsmisse; det vilde være at bryde sønder sine egne Principper. End om hun lagde sig paa Knæ og tryglede ham, om hun viste ham, at han nu bar hendes Livs eneste Lykke i sin Haand og maatte være barmhjertig — nei, nei — det kunde hun dog ikke overvinde sig til, og det

vilde saa ikke nytte alligevel. Her var ikke Udvei! her var ikke Udvei! Sara kastede sig over Sengen og brød ud i en Fortvivlelsens Hulken. Var han da skabt for at forfølge og pine hende hele hendes Liv?

Den Nat var en af de værste Nætter, Sara havde tilbragt. Hun læste opigjen og opigjen Browns Brev, hun kyssede det med Lidenskab; og saa brast det atter ud i en ny Fortvivlelsens Hulken.

Om Morgenen, da Solen randt, blev hun mere og mere stille. Hun saa sin Skjæbne imøde med Ro. Det uundgaaelige maatte man finde sig i. Hun satte sig til Skrivebordet og havde alt sat sammen flere Breve, men saa rev hun dem sønder igjen. Hun kunde ikke overvinde sig til at sende Telegram. Endelig stod det der:

«Hr. Brown!

Jeg elsker Dem, og jeg ved ikke høiere Lykke end at faa høre Dem til i Tid og Evighed. Og dog er det umuligt. Bed Mrs. King fortælle Dem Aarsagen — jeg kan det ikke. Sig, at jeg løser hende fra hendes Taushedsløfte.

Deres

Sara.»

Hun stirrede og stirrede paa Brevet. Der dryppede Taarer ned paa Bordpladen. Hun kunde ikke overvinde sig til at lægge det sammen. Skulde hun sende det til Dearborn Street, som han bad om? Hun saa ud for sig, saa lagde hun det hurtigt sammen, skrev hans Navn udenpaa — tænk, om hun kunde skrevet sit ved Siden — Sara Brown — og stak det ind i et Brev til Mrs. King, med Bøn om at levere det til Mr. Brown, naar han kom der tilfældigvis. Stakkars bedrageriske Hjerte! hvor opfindsomt i Udflugter! Herregud! hun fik kanske herved nogle Dages Henstand, og maaske der kunde hænde noget? hvem ved? Noget pludseligt fra Himlen kommende som en Lynstraale? Det er saa tungt at knuse sit eget Hjerte, at slaa ihjæl alle lyse Drømme! — Brevet var sendt paa Posthuset.

XXXXI.

To Dage efter havde Sara pakket ind alt sit Tøi og ordnede sig til Afreise. Hun dreves af en uimodstaaelig Magt til Chicago igjen. Da hun steg ombord paa Trænet, hvem skal hun se i Røgkupeen andet end sin værdige Husbond, Abraham Jensen. Fra Fordømmelsesmødet over

Hustruen var han reist lige hen til et Præstemøde i Nabobygden. Han havde nok helst villet slippe, men han maatte holde Aftale. Mødet havde været kort, og nu var han paa Veien sammen med en hel Del Kolleger til sit Hjem. De sad alle i Røgvognen og nød sin Cigar efter Middag.

Sara fik som et Stik i Hjertet, hun haabede, hun ikke var seet, og gjemte sig i en Krog af den bagerste Vogn. Det var jo kun to Stationer om at gjøre, saa steg han af. Der var den ene alt passeret. Gudskelov! Nu nærmede man sig den, som hun kjendte saa altfor vel fra den Dag, da hun stod der ophidset og forvildet med sin Vadsæk i Haanden. Da lyder der med en Gang en forfærdelig Piben fra to Lokomotiver — en Brusen — et Stød saa voldsomt, at Passagerer og Bænke stabledes op mellem hverandre, og Vognen, hvori Sara sad, reiste sig paa den ene Ende. Et bedøvende Skrig fra Mænd, Kvinder og Børn, skjærende Hvislen af Dampen, som løb ud, Kommandoraab og Fortvivlelseshvin omhverandre. Sara var klemt inde mellem Ovnkassen og Væggen, men dog ikke haardere, end at hun kunde trykke sig ud. Ingen af hendes Lemmer var knuste, og hvad mindre Saar, hun havde

faaet, følte hun ikke i Stundens Ophidselse. Hun styrtede ud. For et Syn! De forreste Vogne aldeles knuste, den koghede Damp hvislende over dem, skoldende Menneskekroppene, som laa bundne i Ruinerne, Fyrovnen havde tændt den forreste Vogn i Brand, og Flammerne spredte sig med forbausende Hurtighed. Menneskelemmer, Arme, Ben, Hoveder stak frem fra Vinduerne og Bunden af Vognen; om de var levende eller døde, kunde man ikke se. Vanvittige Raab om Hjælp trængte ud fra dem, som laa med halve Kroppen fri, men som ikke kunde røre sig paa Grund af, at de var klemte inde mellem Stole eller Jernstænger, og som nu langsomt stegtes levende. De, som var komne levende ud, løb om som gale og skreg omkap med dem inde i Vognen. Kun faa Behjertede huggede løs med Økser og forsøgte Slukningsapparaterne; men Heden var paa sine Steder for stor, og de maatte trække sig tilbage og overlade Offrene til sin Skjæbne. En Moder med Haaret og Klæderne i Brand langede ud gjennem et af Vinduerne tre Smaaborn, saa sank hun selv tilbage i Ildhavet. Og Solen saa ned paa hele denne Scene med ubarmhjertig Ro.

Sara stod som lamslaaet af Skræk, saa

skyndte hun sig og ilede til Redning. Hun havde alt faaet halt en halvvoksen Pige ud; da hørte hun en Stønnen fra Vognen ved Siden, og hun opdagede halve Kroppen af sin Mand liggende ud paa Marken. Øinene var lukkede, han havde hugget et krampagtigt Tag i en Busk, han havde naaet i, og forsøgt at hale sig ud, men Kræfterne havde svigtet. Paa hans dybe Stønnen kunde hun høre, at han endnu var i Live. Ti Minutter til, og Flammerne vilde naa ham. Som greben af et Instinkt sprang Sara ind i den halvknuste Vogn, hun var kommen fra, kravlede op paa Bænkene og rev Redningsøksen løs. Hun huggede med den i et Slags Raseri, saa Splinterne føg til alle Sider. Hun fik Tak under Armene paa sin Mand og drog i. Det gled et Stykke; men saa sad det atter fast. Fortvivlet saa hun sig om efter Hjælp — der var ingen, hver havde nok med sig og Sine. Anden Gang løftede Sara Øksen og hug; der sprang Baandet, som holdt. Med en Styrke, som kun den yderste Ophidselse giver, drog hun sin Mand ud opover Marken, saa langt at de var uden Fare af at kunne naaes af Flammen og Gnisterne. Der sank hun ned ved hans Side bevidstløs.

Da hun kom til sig selv, var de omringede af deltagende Mennesker. Der var øieblikkelig telegraferet efter Læger fra nærmeste Byer, og de kom med Bandager og Instrumenter paa Eksprestræn. Abraham Jensens Saar var vaskede og forbundne. Intet Lem var knust, men Hjerneskallen var dygtig sønderslaaet, og Lægerne frygtede for, at han ikke kunde komme over Hjernerystelsen. Han var lagt i Aftenkjølingen paa en Vogn fyldt med Hø og dækket af Fjærdyner, og blev Skridt for Skridt kjørt til sit Hjem, som bare var tre engelske Mile borte. Sara gik stum ved Siden. Saaledes var hendes andet Indtog i hendes gamle Hjem.

XXXXII.

Sara havde overtaget sine gamle Pligter, som om intet var hændt. Hun vidste, hvor hver Ting stod. Hun var for sløv og oprevet til at tænke. Faderen og Moderen kom naturligvis; de havde alt hørt om, at Sara havde reddet sin Mand, og saa deri et Guds Fingerpeg. Ikke et bebreidende eller uvenligt Ord blev sagt; nu var alt samlet om den ene Ting, at bringe den Syge tilbage igjen til Liv.

Sara sad trolig hos ham og var ikke at formaa at søge den Hvile, hun høilig trængte. Først den tredje Dag aabnede Abraham Jensen sine Øine, saa sig om, først forskrækket, saa med mere Ro. Han kjendte sin gamle Stue, hans Svigerforældre stod ved Sengekanten, Sara sad paa en Stol foran og saa paa ham. Et svagt Smil gik over de blege Læber: «Sara!» hviskede han, — «end jeg, som drømte saa stygt, at du var reist bort!» Dette var Abraham Jensens sidste Ord, den Dag døde han.

For en Stilhed der faldt over Huset! Hun hørte atter Uhrets Tikken der paa Væggen, som den Gang Falk var reist, og hun stod igjen alene. Der dryppede en Taare ned paa Sengespredet. Der laa hendes Livs bittreste Fiende magtløs, fældet. En Hær af stormende Tanker og Følelser overvældede hende; hun holdt det ikke ud derinde. Hun reiste sig og gik ud.

«Vil du ikke lukke hans Øine, Sara?» spurgte Moderen med klynkende Stemme. Sara rystede paa Hovedet.

«Kjære, stel I om ham som bedst,» sagde hun, idet hun forsvandt gjennem Døren. Hun ilede op paa det lille Kammer, som Falk havde boet paa, hvor han havde sagt hende sit sidste

Farvel, og som hun ikke havde seet siden den Gang. For en Verden af Begivenheder laa ikke imellem, og dog var det ikke saa ret mange Aar siden. Og hvilken anden Sara stod her ikke nu. Hun satte sig ned paa Gjæstesengen med det hvide Sprede og lod Billederne glide sig forbi i broget Rad. Men under dem allesammen lød der som et Jubelskrig, som en Klokkekimen: «Husk paa, du er fri!» Hun vilde lukke Ørerne for denne Lyd, men den bare voksede, den skøv alle andre Indtryk tilside, det blev tilsidst, som der ringede hundreder af Klokker om hende: «Du er fri! du er fri!» Hun reiste sig, hun pustede ud, der lagde sig uvilkaarlig et Smil over Ansigtet. Men var det ikke stygt dette, nu da han laa død dernede i Stuen? Hun kunde ikke hjælpe det, Smilet kom der. Da greb en pludselig Angest hende. End om det var forsent! Om Mr. Brown var reist! Brevet, det skjæbnesvangre Brev, var jo sendt for flere Dage siden. Men det var sendt til Mrs. King. Der var endnu et Haab, et svagt. Lykkelige Tanke, at hun havde sendt Brevet did — var det en Inspiration? Var det en Forudfølelse af, at Lynet maatte komme? Og Lynet kom. Men her maatte handles straks. Et eneste

Øiebliks Forsinkelse kunde spilde hele hendes Fremtid.

Sara kom ned igjen reiseklædt. Den Vadsæk, hun havde reddet fra Jernbanevraget, holdt hun i Haanden. Hun bankede sagte paa Døren til Værelset, hvor den Døde laa, og bad sin Fa'r og Mo'r komme ud. Med det samme de aabnede Døren, saa hun, at Hænderne var foldede over Brystet paa den Døde og en Salmebog lagt under hans Hage.

«Jeg maa reise — straks,» sagde Sara. «I maa sørge for alt med Begravelsen. Jeg ved, I kan gjøre det bedre end jeg.»

Faderen og Moderen saa forbauset og bedrøvet paa hende. «Ja men Sara da — —»

«I maa indse, at jeg ikke kan være tilstede, naar Bygdefolket kommer, efter hvad der er passeret,» svarede Sara. «Og desuden — ja jeg kan ikke fortælle det nu — men jeg tror, jeg skal se Eder igjen, Fa'r og Mo'r, i en lysere Stund end denne.» Hun kyssede dem begge og var om at gaa.

«Ja, men Auktionen da — og Pengene,» sagde Moderen.

«Jeg vil intet have af det, som er her,» svarede Sara, og en Skygge fór over Ansigtet.

«Tag I det eller giv det til de Fattige, til de Smaa, som ikke har Sko og Strømper, saa de kan komme paa Skolen om Vinteren.»

«Hvor reiser du hen, Sara?» sagde Faderen, og hans Stemme bævede af Bevægelse.

«Til Chicago — nu skal jeg begynde at leve.» Det lyse Smil lagde sig igjen over Saras Ansigt, hun rakte dem Haanden og gik. Hun var paa Stationen en Time før det sidste Træn kom; men hun havde et Telegram i Haanden, som blev sendt straks. Saa sad hun der i Ventesalen med halvlukkede Øine og et lykkeligt Smil og drømte.

Mr. Brown ringte paa Mrs. Kings Entredør. Mrs. King kom selv og lukkede op. «Er det Dem, Mr. Brown? Kom ind, her ligger et Brev og venter paa Dem. Det er fra Sara og har ligget her et Par Dage.» Mr. Brown rev Brevet op med febrilsk Hast, det kunde vist ikke være noget godt, siden hun ikke sendte det til den Adresse, han bad om. Han havde lidt i disse Dage mere, end han kunde sige, været paa Posthuset og Telegrafkontoret og spurgt, om der ikke af en Feiltagelse skulde blevet et Brev eller Telegram efterliggende til ham. Han havde ikke været istand til noget Arbeide. Ganske rigtig! — som han formodede. Han leverede stille og

alvorlig det aabne Brev til Mrs. King. «Hvad er det for en Hemmelighed?» spurgte han.

Mrs. King saa paa ham med dyb Medlidenhed. «Sara er gift, Mr. Brown,» svarede hun stille.

«Gift!» raabte Mr. Brown — den Mulighed var endnu ikke faldt ham ind. Mrs. King fortalte, hvad hun vidste. Mr. Brown sad stille som hensunken i Tanker.

«Saa er der intet andet at gjøre for mig end at reise,» sagde han. «Farvel, Mrs. King, jeg forsvinder endnu i Aften.»

«Ikke vær for snar, Mr. Brown! — tænk Sagen vel over; der kan saa mangt forandre sig i en kort Tid,» trøstede Mrs. King.

Mr. Brown rystede paa Hovedet og gik. Pakke sammen og reise, det var, hvad der nu stod igjen. Han kom hjem til sit Logi; det skjæbnesvangre Brev laa i Lommen. Hvor ubarmhjertigt Livet dog kunde lege med to Sjæle. Da han steg op Trappen, saa han en Telegramgut staa og kime paa Klokken til hans Logi. «Er De Mr. Brown? Telegram, Sir!» Mr. Brown rev det op. Der stod:

«Jeg er fri, jeg er din! Mød i Aften North Western Depot. Sara.»

Mr. Brown følte det, som han skulde tumle. Han maatte gribe fast i Haandtrevet paa Trappen. Hvad var dette for noget forblommet Hekseri?

«Ti Cents, Sir!» hørte han Telegramgutten sige.

Mr. Brown greb i Lommen og tog op en Dollar.

«Kan ikke give igjen, Sir.»

«Det er det samme, stik Resten i Lommen — du er en brav Gut!» svarede Mr. Brown.

Mr. Brown kom lige fort ned af Trappen som Gutten. Det var endnu to Timer, til Trænet kom; hvorledes skulde han dog faa dem til at gaa?

Nogle Dage efter saa man en ung, kraftig, velklædt Mand holde paa at maale og beregne paa en stor Tomt nede ved Michigansøen. Han havde Tegninger liggende foran sig, som han grundigt undersøgte. En aaben Vogn, hvori sad en Herre og to Damer, stansede ved Tomten, og de steg ud.

«Nu skal jeg gjøre dig bekjendt med min Kontraktør, Mr. Peter Hanson, som skal bygge vort nye Hjem, Sara,» sagde Herren. «Det er

hans første større Arbeide, saa jeg tænker, han vil gjøre det bra for at anbefale sig.» Men Mr. Brown havde ikke endt, før Sara var sprunget hen og havde grebet Kontraktøren i begge Hænder.

«Det er da ikke muligt, at det er dig, Peter som skal bygge vort Hus,» raabte hun paa Norsk mens Mr. Brown forbauset saa paa Mrs. King.

«Jo, vel er det saa, Sara,» svarede Peter og smilte over hele det solbrændte Fjæs — «men at det skulde være til dig, Sara — nei det havde jeg nu aldrig tænkt.»

«Hvorledes har du det da, Peter?» spurgte Sara i overstrømmende Fryd, det er længe siden, jeg saa dig sidst.»

«Jeg — jeg har det saa godt, som Menneske kan have det, takket være dig da,» sagde Peter. «Jeg har fuldt op af Arbeide og — ja du ved vel, jeg er gift og har kjøbt et lidet Hus, Sara?»

«Nei, hvor skulde jeg vide det?»

«Jo da, og det er med Lizzie — du husker hende, som boede Væg i Væg med mig der i Logihuset. Det er en baus Gjente. Ja, jeg stridde længe med hende, kan du tro. Hun sagde, hun aldrig vilde gifte sig — det var dette Krimskramset, du ved, som var kommet imellem. Men

saa gav hun sig endelig, og nu har vi det saa godt, som Mennesker kan ha' det. Og Gamla sidder i Stolen sin som før, skjønt hun gjør det ikke længe, hun er svært veik nu.»

Peter pludrede, og Sara glemte rent sine Ledsagere, indtil de stod ved hendes Side. «Du har fundet en Kjending, som det lader,» sagde Mr. Brown smilende. Sara saa op og lo, og nu forestilte hun Peter og fortalte om deres Barndoms Oplevelser.

De lo allesammen.

«Ja, saa er jeg vel tryg for, at De bygger et godt og varmt Hus til os, Mr. Hanson,» sagde Mr. Brown.

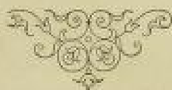
«Ja, vær vis,» sagde Peter og smilte lykkelig. «Og det vil jeg sige Dem, Mr. Brown, at — aa nei, det kan være det samme.»

«Nei, nei, kom bare med Deres Visdomsord, Mr. Hanson,» sagde Mr. Brown.

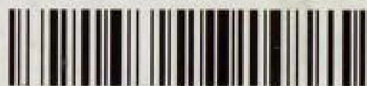
«Ja jeg vilde bare sige det,» sagde Peter halvt forlegen, «at stautere Kvinde kunde De aldrig fundet, Mr. Brown — ja det vil sige — næst efter Lizzie da,» lagde han høfligt til.

Sara havde sat sig paa en af de tilkjørte røde Sandstensblokke. Hun saa udover den uhyre Flade fra Michigansøen, der laa blaa og skinnende.

Maaser kredsede rundt med sagte Vingeslag, Baade og hvide Seil var stænkede som smaa Vaarskyer paa et blaat Himmelhvælv, store Dampere skummede udover, Villaer og Haver, hvor Vinrankerne alt begyndte at rødme stærkt og spaa om Høsten, kransede den blaa Flade. «Her er deiligt!» sagde Sara uvilkaarlig og rakte med det samme Haanden taknemmeligt ud til Mr. Brown. Hun saa ud over et Liv blaat som en Sommerdrøm, hvor endnu ingen spraglede Farver spaaede om snarlig Høst.

JAN ON.

S a.